

Katholieke Universiteit Leuven
Faculteit Letteren
Onderzoekseenheid Slavische Studies

Importislam = exportterrorisme ?

een onderzoek naar de

buitenlandse islamitische invloed

in Bosnië-Herzegovina

tijdens en na de Balkanoorlog (1992-2006)

Promotor: Professor Dr. R. Detrez

Verhandeling aangeboden
door Tom Van Dijck
tot het behalen van de graad van
Licentiaat in de
Oost-Europese Talen en Culturen

Leuven 2006

▪ Inhoudsopgave	
1. Voorwoord	1
2. Inleiding	2
A. Kaart van het noordoostelijk deel van de Federatie van Moslims & Kroaten	6
3. De Bosnische moslims	7
3.1. Inleiding	7
3.2. Een beknopt historisch overzicht: 15 ^{de} - 19 ^{de} eeuw	7
3.3. De mislukte poging tot eendracht : 1918- 1940	7
3.4. Het Joegoslavië van Tito: veertig jaar stabiliteit	12
3.5. De Bosnische moslims vandaag	14
3.5.1. Bespreking van de enquêtes	15
3.5.2. De bijzondere rol van Muamer Zukorlić	19
3.6. Conclusie	23
4. De islam	24
4.1. Inleiding	24
4.2. De kern van de islam	24
4.3. De <i>jihad</i>	26
4.3.1. Historische situering en religieuze achtergrond	26
4.3.2. De ontwikkeling van een radicale en militante <i>jihad</i>	29
4.4. De belangrijkste islamitische stromingen	32
4.4.1. Inleiding	32
4.4.2. Soennisme	32
4.4.2.1. <i>De Hanafitische rechtsschool</i>	33
4.4.2.2. <i>De Hanbalitische rechtsschool</i>	34
4.4.3. Het sji'isme	35
4.4.4. Salafisme (<i>Salafiyah, Salafiyah, Salafijia</i> of <i>Selefie</i>)	37
4.4.5. Islamisme	38
4.4.6. Het soefisme	39
4.5. Conclusie	41

5. Wat is terrorisme?	42
5.1. Terrorisme in de geschiedenis	42
5.1.1. Terrorisme, een poging tot definitie	43
5.1.2. Conservatisme, radicalisme, islamisme en salafisme	47
5.2. Is de islam een terroristische godsdienst?	48
5.3. Wat maakt van een <i>islamist</i> of <i>salafist</i> een terrorist?	50
5.4. Is de Balkan een vruchtbare grond voor terroristen?	52
5.5. Terreur in Bosnië-Herzegovina tussen 1996 en 2004	53
5.6. Conclusie	56
6. De komst van de moedjahedien naar Bosnië	57
6.1. Inleiding	57
6.2. Het belang van de Afghaanse oorlog en de (Bosnische) <i> jihad </i> : historische situering	59
6.3. Het prille begin in 1992	62
6.4. De moeilijke oorlogsjaren 1993-'95 en de aparte oprichting van de <i> El- Mudžahid </i> -eenheid	71
6.5. De moedjahedien na de oorlog	76
6.6. Conclusie	80
7. De rol van de islamitische liefdadigheidsorganisaties	81
7.1. Inleiding : oorsprong van de islamitische liefdadigheid	81
7.2. Islamitische liefdadigheidsorganisaties, actief in Bosnië-Herzegovina	82
7.2.1. Inleiding	82
7.2.2. <i> Lajnat al-Birr al-Islamiyya </i> - Benevolence International Foundation	84
7.2.3. Al-Haramain wa Al Masjed Al-Aqsa en aanverwanten	91
7.2.3.1. <i> Inleiding </i>	91
7.2.3.2. <i> Al-Haramain wa Al Masjed Al-Aqsa-liefdadigheidsorganisatie </i>	93
7.2.3.3. <i> Al-Haramain Islamic Foundation (AHIF) </i>	96
7.2.4. Global Relief Foundation (GRF)	99
7.2.5. Third World Relief Agency (TWRA)	103
7.3. Conclusie	108

8.	Het buitenlandse pokerspel in de Balkan	109
8.1.	De rol van Saoedi-Arabië in Bosnië-Herzegovina of hoe wie wind zaait, storm oogst	109
8.1.1.	Inleiding	109
8.1.2.	De oorsprong	109
8.1.3.	Saudi High Commission for Donations to Bosnia-Herzegovina	113
8.1.4.	Saudi High Commission for Relief (SHCR)	115
8.1.4.1.	<i>De moord op Brits liefdadigheidsmedewerker Paul Goodall</i>	116
8.1.4.2.	<i>De Saudi High Commission for Relief in nauwe schoentjes</i>	118
8.1.5.	The International Islamic Relief Organization (IIRO)	120
8.1.6.	De Saoedische Halve Maan	124
8.2.	Iran	127
8.2.1.	Inleiding	127
8.2.2.	Hoe de banden tussen Iran en Bosnië ontstonden.	128
8.2.3.	De komst van de <i>pasdaran</i> : « <i>le clientélisme idéologique</i> »	129
8.2.4.	Wat de Iraanse invloed (niet) veranderde	132
8.2.5.	Het Amerikaanse toegeknepen oogje bij de Iraanse wapenleveringen	136
8.2.5.1.	<i>De achtergrond</i>	137
8.2.5.2.	<i>Groen licht</i>	138
8.2.5.3.	<i>De Turkse “Black Flights”</i>	142
8.3.	Conclusie	145
9.	Bosnië-veteranen in dienst van de terreur	146
9.1.	Inleiding	146
9.2.	Terrorism International Inc.	146
9.2.1.	De Bologna-cel : Al-Amdouni, Mehrez	146
9.2.2.	De Roubaix-cel	147
9.2.3.	De millenniumbom-cel van Montréal	150
9.2.4.	De millenniumbom-cel van het Midden-Oosten	153
9.2.5.	De Toronto-cel : “Zo de ouden zongen, zo bulderen de jongen”	154
9.2.6.	De Scandinavische cel	156
9.2.7.	De Saoedische bendes : de « uitzondering » bevestigt de regel	159

9.2.8. De aanslagen in Madrid, 11 maart 2004	161
9.2.9. De Maaseik-cel : Abdelkader Hakimi en Lahoussine El Haski	165
9.2.10. De aanslagen in de Verenigde Staten van 11 september 2001	167
9.3. Conclusie	169
10. Eindconclusie	171
▪ Bibliografie	179

- Afkortingenlijst

ABiH	Armija Bosna i Hercegovina, Bosnisch moslimleger
AEL	Arabische Europese Liga
AHIF	Al-Haramain Islamic Foundation
AID	Agencija za Istraživanje i Dokumentaciju, Bosnische inlichtingendienst
AIO	Aktivna Islamska Omladina, Actieve Islamitische Jeugd
AIVD	Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst (Nederland)
BH DCA	Bosnia Herzegovina Directorate of Civil Aviation
BIF	Benevolence International Foundation
BiH	Bosna i Herzegovina
BVD	Binnenlandse Veiligheidsdienst, Nederland
CIA	Central Intelligence Agency (Verenigde Staten)
Col.	kolonel
DIS	Defence Intelligence Staff, Britse militaire inlichtingendienst
DST	Direction de la Surveillance du Territoire, de Franse staatsveiligheid
ETA	Euskadi Ta Askatasuna, Baskisch Vaderland en Vrijheid
EU	Europese Unie
FBI	Federal Bureau of Investigation
FIS	Front Islamique de Salvation, Islamitische Heilsfront, radicale partij in Algerije
FSM	Foundation Secours Mondial
GIA	Groupe Islamique Algérie, Algerijnse terreurorganisatie
GICM	Groupe Islamique Combattant Marocain
GRF	Global Relief Foundation
HMA	Al-Haramain wa Al Masjed Al-Aqsa-liefdadigheidsorganisatie

ICC	Islamitisch Cultureel Centrum
ICG	International Crisis Group
ICTY	International Crime Tribunal for the former-Yugoslavia, Internationaal Tribunaal in Den Haag
IFOR	Implementation Force
IHH	Internationale Humanitaire Hilfsorganisation, Turkish Humanitarian Relief Foundation, Foundation for Human Rights and Freedom
IIRA	International Islamic Relief Agency
IIRO	Islamic International Relief Organization
IPTF	International Police Task Force
IRA	Irish Republican Army, Iers Republikeins Leger
IRS	Internal Revenue Service, de Amerikaanse belastingdienst
IZ	Islamska Zajednica, de Islamitische Eenheid. Nationale overkoepelende islamitische organisatie, te vergelijken met een aartsbisdom.
JMO	Jugoslovenska Muslimanska Organizacija, Joegoslavische Moslim Organisatie
JNA	Jugoslovenska narodna armija, Joegoslavisch Volksleger
KL	Koninklijke Landmacht (Nederland)
KM	Konvertible Marka, munteenheid van Bosnië-Herzegovina
KSM	Khalid Sheikh Mohammed
KUNA	Kuwait News Agency, niet te verwarren met de Kroatische munteenheid met dezelfde naam
MND	Multinational Division
MPRI	Military Professional Resources Inc.
MWL	Muslim World Leage
n.v.d.r.	nota van de redacteur

NAVO	Noord Atlantische Verdragsorganisatie
ngo	niet-gouvernementele organisatie
NIF	al-Jabbah al-Islamiyya al-Qawmiyya, Nationaal Islamitische Front (Soedan)
OVSE	Organisatie voor Vrede en Samenwerking in Europa
PIAC	Pakistan Airlines
PLO	Palestine Liberation Organization
SDA	Stranka Demokratske Akcije, Partij van Democratische Actie, moslimregeringspartij in Bosnië-Herzegovina
SDGT	Specially Designated Global Terrorist
SFOR	Stabilization Force
SHCR	Saudi High Commission for Relief
SHM	Saoedische Halve Maan
SR	Saoedische riyal
SW	Stichting Wereldhulp
SWT	“de meest Verhevene, de Almachtige”, vaak aangehaald door strenggelovige moslims wanneer zij de naam van Allah vermelden
TWRA	Third World Relief Agency
UNDP	United Nations Development Program
UNPROFOR	United Nations Protection Force
VEVAK	Vezerat-e Ettela'at va Amniat-e Keshvar, Iraanse inlichtingendienst
VN	Verenigde Naties
vzw	vereniging zonder winstoogmerk
WAMY	World Assembly for Muslim Youth

1. Voorwoord

Geen enkel boek, onderzoek of verhandeling is het product van een persoon. Alleen al voor het bepalen van het onderwerp had ik talloze gesprekken met vele vrienden en medestudenten alvorens Professor Dr. Detrez te vragen of hij promotor zou willen worden van mijn eindverhandeling. Ik ben hem dan ook zeer dankbaar voor de aangename en openhartige gesprekken die me naar mijn uiteindelijke onderwerp hebben geleid. Ook mevrouw Spomenka Brašić verdient een speciale vermelding van dank voor haar begeleiding en het mee helpen selecteren van de beste Bosnische bronnen.

In dit werk waren ongetwijfeld foutieve interpretaties geslopen indien wij de goede raad van doctor Xavier Bougarel van het Parijse CNRS (*Études turques et ottomanes*) hadden moeten missen. Tijdens een gesprek in een Parijse *brasserie*, een gesprek dat bijna een volledige dag in beslag nam, gebeurde de *finetuning* over hoe ik wat ik had gelezen en in Bosnië had gezien moest vertalen in conclusies. Ook de gesprekken met mijn vader, een ervaren hoofdcommissaris bij de Federale Politie en enkele andere mensen uit die sector, waren absoluut noodzakelijk om inzicht te krijgen in de werking van terroristische organisaties. Uiteraard wil ik bij deze ook zeer graag mijn moeder, mijn zus Karolien en haar vriend Pascal bedanken voor de logistieke en morele steun, niet alleen tijdens het schrijven van deze verhandeling maar ook voor de steun, samen met mijn vader, gedurende de afgelopen vier jaar. Mijn bijzondere dank gaat ook uit naar mijn grootvader, Gerard Vermeulen, die altijd in mij is blijven geloven en zonder wiens nooit aflatende vertrouwen ik misschien zelfs niet eens op 28-jarige leeftijd terug aan een universitaire studie was begonnen.

Tijdens mijn driejarig verblijf in Bosnië-Herzegovina ben ik echt van dit land en haar bewoners gaan houden. *Hvala puno*, dank u, in het bijzonder Nina, voor jullie vriendschap en om mij voor cruciale *inside information* met de juiste persoon in contact te brengen. Daar sommige van deze mensen in moeilijkheden zouden kunnen komen door hun openhartigheid, kunnen wij hen helaas noch hier noch in de eigenlijke verhandeling met naam noemen. Wie we wel graag met naam noemen en bedanken zijn de mensen die zo vaak als klankbord gefungeerd hebben, zoals Annelies, Johan en Veerle en *last but not least*, zij die de moeite gedaan hebben om deze verhandeling na te lezen. An, Eva, Evelien, Leen, Helen en Hélène, ongelooflijk bedankt voor jullie harde werk. Deze moeilijke taak staat nu ook te wachten op mijn promotor en de lectoren, die ik eveneens wil bedanken voor hun moeite en aandacht.

2. Inleiding

Vraagt men iemands mening over de aanwezigheid van buitenlandse troepen op het grondgebied van Bosnië-Herzegovina, dan krijgt men bijna steevast antwoorden die te maken hebben met het (gefaalde) beleid van de Europese Unie, de NAVO-aanwezigheid of de operaties van de VN-Blauwhelmen. In deze verhandeling zullen wij het echter hebben over andere, minder bekende buitenlandse invloeden, namelijk deze uit de islamwereld.

Tijdens de Balkancrisis werden de betrokken landen overspoeld door vzw's en ngo's die elk met de beste bedoelingen de noodlijdende bevolking wilden steunen met humanitaire hulp. Wij bewonderen dan ook de fantastische inspanningen die duizenden vrijwilligers hebben geleverd om levensnoodzakelijke steun bij de oorlogsslachtoffers te krijgen. Helaas waren er een aantal (religieus geïnspireerde) organisaties die werkten met een veroborgen agenda. Dat een organisatie fier is op haar werk en bij de voedselpakketten informatie steekt over wie ze zijn en welke doelstellingen ze hebben, lijkt ons perfect aanvaardbaar. Waar het echter mis liep, is wanneer humanitaire steun misbruikt werd als pasmunt voor religieuze indoctrinatie.

De meeste van deze vzw's die actief zijn op de Balkan zijn echter te klein om echt het grote verschil te maken. De *Getuigen van Jehova* of Amerikaanse christelijke sektes zullen inderdaad wel tijdelijk een lichte verhoging gekend hebben van hun ledenaantal onder de Bosnische bevolking, maar dat bleef een verwaarloosbaar aantal. Wanneer we het echter hebben over islamitische liefdadigheidsorganisaties, wordt dat al een heel ander verhaal. Die hebben geld. Veel geld. Uiteraard zijn er ook in de moslimwereld heel wat vzw's die prachtig werk leveren en is het gelukkig maar een minderheid die geheime agenda's heeft. Toch lijkt het alsof net deze laatste groep sterk vertegenwoordigd is op de Balkan. In deze verhandeling zullen we dan ook nagaan hoe en waarom zij in Bosnië-Herzegovina terecht kwamen en of het wel klopt dat zij andere bedoelingen hadden dan louter humanitair werk leveren. Wij vragen ons ook af of het een toeval is of niet dat er bij het uitbreken van de oorlog plotseling zoveel moslimstrijders, de zogenaamde *moedjahedien*, uit Afghanistan naar Bosnië-Herzegovina kwamen. Is het ook een toeval dat op het moment dat deze moedjahedien een slechte reputatie kregen, het aantal islamitische vzw's substantieel steeg? Gaat het hier bovendien wel enkel om vzw's en niet-gouvernementele organisaties (ngo's)? Of was er ook staatssteun en zo ja, van welke staten dan? En waarom? Wat hadden deze staten bij eventuele hulp te winnen?

Verder vragen wij ons ook af hoe de Bosnische moslimbevolking omging met deze buitenlandse islamitische invloed. Aan de hand van een historische schets van de geschiedenis van de Bosnische moslims en een analyse van de voornaamste strekkingen binnen de islam, zullen wij onderzoeken in hoeverre de islam van de Golfstaten compatibel is met de Bosnische variant van de islam. Belangrijk is daarbij ook de vraag waar de Bosnische regering in dit plaatje past. Was zij actief betrokken en zo ja, hoe?

Tot slot leek het ons interessant om na te gaan wat er na de oorlog gebeurde. Bleven deze islamitische vzw's/landen actief in Bosnië-Herzegovina en welke voordeel hadden zij daar dan bij? Sinds het einde van de oorlog in 1995 werd de wereld meermaals opgeschrikt door spectaculaire aanslagen tegen westerse doelwitten. Geruchten deden de ronde dat sommige van de betrokken terroristen tijdens de oorlog in Bosnië gevochten hadden of actief waren geweest in een islamitische vzw. Was dit zomaar Servische propaganda of klopte het dat heel wat voormalige moedjahedien rondlopen met een Bosnisch paspoort? Zijn die vermeende terroristen dan ook actief op de Balkan of is terrorisme enkel een "export-product" geworden?

Tussen 1999 en 2002 hadden wij het voorrecht om mee te werken aan de heropbouw van het door oorlog verscheurde Bosnië-Herzegovina. Vanuit de unieke positie als internationaal consultant ervoeren wij het dagdagelijkse reilen en zeilen van de Bosnische overheid van op de eerste rij. In tegenstelling tot de vele internationale militairen en politiemannen die in zwaar bewaakte kampen verbleven, kregen wij wel de toestemming om in de stad te wonen, tussen de lokale bevolking. Het werd een onvergetelijke en bijzonder leerrijke ervaring waar wij tot op vandaag vele goede vriendschappen aan overhouden met zowel Kroaten, Serven als Bosnische moslims. Zo huurden wij de eerste verdieping van een woonhuis in de Sarajeevse deelgemeente Otoka. Ondanks het feit dat de woning midden in de stad gelegen was, was het een rustige locatie die uitkeek op een klein bosje langs de Miljacka-rivier. Groot was dan ook onze verbazing toen dat kleine stukje groen moest verdwijnen voor een reusachtige moskee ter waarde van vijf miljoen *Konvertible Marka* (€ 2,5 miljoen), geschonken door de staat Indonesië.¹ Deze moskee biedt plaats aan vijfduizend mensen. Nauwelijks een boogscheut verder, in Ali Pašino Polje, was namelijk nog maar net de Saoedische *King Fahd*-moskee geopend, die plaats biedt aan achtduizend gelovigen. Omdat wij in het land te gast waren hielden wij onze bedenkingen voor ons, maar het viel wel op dat vele Bosnische moslims

---

¹ www.cema.co.ba/references.html

allesbehalve gelukkig waren met deze marmeren paleizen in hun kapotgeschoten wijken. Terecht maakten zij de bedenking dat, als ze wilden bidden, ze dat ook thuis wel konden doen, maar dat ze scholen, fabrieken, wegen, ziekenhuizen,... nodig hadden. Aan jobs is en was er een groot gebrek, aan moskeeën met de dag minder.

In het begin viel het zelfs niet eens op wat er aan het gebeuren was, laat staan dat het effect had op de bevolking. Maar hoe meer de moskeeën als paddenstoelen uit de grond schoten, hoe meer wij merkten dat moslimvrienden plotseling naar de moskee begonnen gaan. Van het ene jaar op het andere participeerden zij aan de ramadan, vervolgens werd er geen alcohol meer geschonken in heel wat bars tijdens de vasten, kerstbomen verdwenen uit het straatbeeld en het waren niet langer enkel oude vrouwen die de hoofddoek droegen. Hét grote keerpunt was het ogenblik waarop de lijnvliegtuigen de torens binnenvlogen van het *World Trade Centre* in New York. De vreugdetaferele die zich toen in veel cafés afspeelden, gaven duidelijk weer dat de dankbaarheid van de Bosnische moslims naar de Amerikanen toe (voor het einde van de oorlog), tot het verleden behoorde. Een andere reden waarom wij de aanslagen van 11 september 2001 als keerpunt zien, is omdat vanaf dat ogenblik de Amerikaanse overheid intensief jacht begon te maken op terroristische organisaties. De geruchten van voor 11 september waren steeds vastgelopen op *Glaubensunwilligkeit*. Maar toen werd het plots allemaal zwart op wit bevestigd: achter de muren van deze nieuwe marmeren paleizen gebeurden dingen die niets met liefdadigheid te maken hadden, wel integendeel.

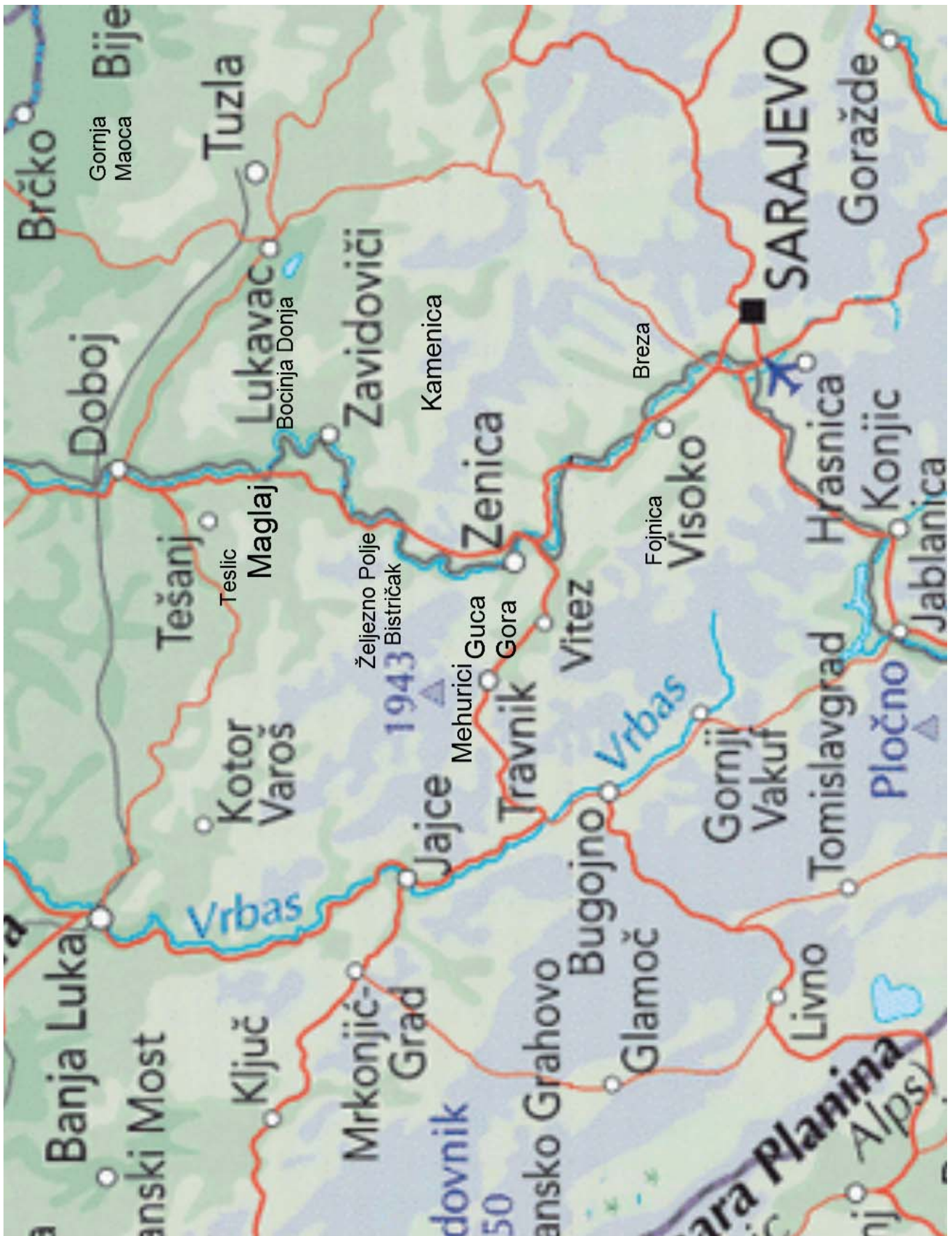
Toen wij aan deze verhandeling begonnen, wilden wij daarom ook initieel de mentaliteitswijziging van de Bosnische moslims onderzoeken. Wat had van de Amerikaanse (en bij uitbreiding westerse) redders vijanden gemaakt? Al snel stootten wij links en rechts op aanwijzingen dat er criminele ideeën en praktijken achter staken. Door een duwtje in de juiste richting door Professor Dr. Detrez verlegden wij ons onderwerp van een mentaliteitswijziging naar *islamisme* en terrorisme in Bosnië-Herzegovina. Waar wij in het begin nog vreesden dat het onderzoeksgebied te beperkt zou zijn, overtrof de realiteit en wat wij vonden onze stoutste verwachtingen. Aangezien het onderwerp zeer recent is en letterlijk dagdagelijks nieuwe ontwikkelingen kent, leek het internet ons de meest aangewezen bron van informatie. Wij ploegden ons doorheen haatsites van deze en gene partij op zoek naar de spreekwoordelijke naald in de hooiberg. In artikels van kranten met een vermaarde reputatie (zoals de *Washington Post* of *Le Monde Diplomatique*) vonden wij uiteindelijk hier en daar

een verwijzing naar namen en feiten die met Bosnië en meer specifiek met ons onderzoek te maken hadden. Via die kleine puzzelstukjes kwamen wij op het spoor van verslagen van (meestal Amerikaanse) rechtbanken. In deze rechtbankverslagen vonden wij dan weer verwijzingen naar documenten van de inlichtingendiensten. Zo vernamen wij meer over de gigantische geldstromen die in deze netwerken omgingen en omgaan. Namen en feiten begonnen hun plaats te krijgen maar constante waakzaamheid leek geboden: de organisaties die wij onderzochten maakten er doelbewust een schimmenspel van door constant van naam te veranderen en/of zeer gelijkaardige namen door elkaar te gebruiken. Zo werd het bijzonder moeilijk te achterhalen waar het legitieme liefdadigheidswerk stopte en waar criminaliteit begon. Ook de betrokkenen zelf konden er wat van: sommigen gebruikten tot 35 aliassen! Om het zoekwerk helemaal gecompliceerd te maken merkten wij dat er geen eenduidige transliteratie vanuit het Arabisch gebruikt wordt, waardoor bronnen eenzelfde naam op heel wat verschillende manieren weergeven. Bovendien is het aantal boeken dat over dit onderwerp is geschreven, beperkt. Toch vonden wij onschatbare informatie in de uitstekende werken van Bougarel, Bringa, Burr & Collins, Dyker & Vejvoda en Kohlmann. Om ons vertrouwd te maken met de islam in al haar facetten, gingen wij te rade bij Arends (e.a.), Clark, De Ley, Trutwin en lezingen van de Gentse Professor Islamologie, Urbain Vermeulen.

Tot slot hebben wij getracht om consequent zo dicht mogelijk bij de oorspronkelijke naam in de oorspronkelijke taal te blijven. Zo zullen wij het hebben over *Al-Qa'ida* en *sji'iten* en wanneer een Arabische eigennaam voor het eerst wordt weergegeven, zal dit de volledige lange versie zijn. Uiteraard zullen wij citaten laten zoals ze zijn. Om te vermijden dat elk citaat een overvloed aan “[sic]” zou hebben, zullen wij Arabische plaats- en eigennamen niet verbeteren, noch de Bosnische namen. Namen van inwoners en plaatsen in ex-Joegoslavië worden namelijk vaak gekenmerkt door de zogenaamde *haček*,” ~ “, een omgekeerde *circonflexe* of accenten op medeklinkers, zoals in de “ é ”. Wat de schrijfwijze van het woord *moedjahedien* betreft, zijn er talloze variaties. Wij hebben gekozen voor de leenwoordvorm zoals deze in Van Daele voorkomt.

Graag leggen wij u dan ook het resultaat voor van onze boeiende zoektocht naar welke mechanismen er speelden en spelen in dit land in volle verandering en hoe de uitwassen ervan ook effect hebben op ons leven. Wij beginnen onze expeditie bij de Bosnische moslims zelf, die niet enkel het hoofdonderwerp zijn van deze verhandeling, maar vaak eerder het “lijdend voorwerp” van al deze veranderingen.

A. Kaart van het noordoostelijk deel van de Federatie van Moslims & Kroaten

“Bosnië is één door haar eeuwenoude manier van samenleven,
wars van geloofsovertuiging”

Josip Broz Tito

5de landsdag van de Communistische Partij van Joegoslavië

Zagreb, oktober 1940²

3. De Bosnische moslims

3.1. Inleiding

In dit hoofdstuk zullen wij kort bespreken hoe de islam naar Bosnië-Herzegovina kwam en hoe deze evolueerde door de eeuwen heen. Wij zullen hierbij vooral aandacht schenken aan wat bekend staat als de *Bosnische islam* en wijzen op de vele gevoeligheden die een interpretatie van de geschiedenis van de Balkanvolkeren met zich meebrengt. Wij baseren ons op de uitstekende boeken en artikels van Bringa, De Ley, Dyker & Vejvoda, Malcolm, Pinson en Singleton, tenzij anders vermeld. Tot slot zullen wij op het einde van dit hoofdstuk iets ruimer aandacht schenken aan enkele enquêtes. Zo proberen we te achterhalen hoe de Bosnische moslims vandaag zelf staan ten opzichte van hun samenleving. Aan de hand van *polls* op een Bosnische islamitische website, zullen wij trachten een verband te leggen tussen de antwoorden op deze enquêtes en de dagdagelijkse realiteit, teneinde zo een tendens vast te stellen. De meest verrassende antwoorden krijgen uiteraard extra toelichting.

3.2. Een beknopt historisch overzicht: 15de - 19de eeuw

It is not possible for a ... historian to pick his way between all ... [the] competing mythologies without causing some ideological offence to almost all parties. Zo begint Noël Malcolm in 1994 zijn boek *Bosnia, a short history*.³ Fred Singleton voegt daar nog aan toe dat *every sentence which one writes will be examined in fine detail, in order to discover whether the writer displays a bias towards one or other of the national groups which live within the state of Yugoslavia*.⁴ Zovele jaren later zijn deze uitspraken nog steeds volledig waar, misschien zelfs nog meer dan toen. Alle partijen, of ze nu Servisch, Kroatisch of Bosnisch zijn, strijden

---

² Skrigin, Zorz, *V. kongres Komunisticke partije Jugoslavije* (SRB; 1949) KD; 35, b&w, standard; l: 1077m; 23.03.1949; p: Zvezda film, Beograd, vermeld in *The work of the 5th congress and the historical review of development of the Communist Party of Yugoslavia*, www.titoville.com/Filmi1.html

³ Malcolm, Noel, *Bosnia, a short history*, New York University Press, New York, 1994, p. xxiii

⁴ Singleton, Fred, *A short history of the Yugoslav Peoples*, Cambridge University Press, Cambridge, 1985, p. ix

met een nooit geziene verbetering om hun identiteit en fabriceren desnoods “bewijs” van hun historische “oorsprong”. Zowel Serviërs als Kroaten proberen historisch aan te tonen dat Bosnische moslims eigenlijk Serviërs of Kroaten zijn die gewoon de “verkeerde” religie hebben gekozen, naargelang de bron uiteraard.⁵ Op zich is dat eigenlijk nonsens. Zoals Mark Pinson aantoonde in zijn boek *The Muslims of Bosnia-Herzegovina*, stammen de inwoners van de Balkan van de Slaveni, die zich daar vestigden in de zesde en zevende eeuw. Het wordt helemaal tragikomisch als men weet dat de Kroaten oorspronkelijk vermoedelijk van Iraanse oorsprong zijn.⁶

Wat we wel zeker weten als historisch feit is dat voor de vijftiende eeuw de islam in Bosnië-Herzegovina nauwelijks verspreid was. Pas toen Bosnië-Herzegovina deel uitmaakte van het Ottomaanse rijk (vanaf 1463) begon de islam meer en meer voet aan de grond te krijgen, maar dan nog zou het vele generaties duren. Voor de komst van de Ottomanen was er zoiets als de Bosnische kerk, die sterk samenhang met het Bogomilisme.⁷ In tegenstelling tot Bulgarije en Servië, waar er een sterke eengemaakte kerk bestond die overal ten lande goed vertegenwoordigd was, stond in Bosnië-Herzegovina noch de Bosnische, noch de katholieke kerk zeer sterk. Zo waren er dus in het begin door katholieken evenveel bekeringen tot de islam als tot de Servisch-orthodoxe kerk, daar deze laatste kerk wel aanvaard werd door de Ottomanen.⁸ Van massabekeringen tot de islam was er geen sprake en het ontnemt zo ook de Bosnische moslims het argument dat zij en enkel zij de rechtstreeks afstammelingen zijn van de nog steeds populaire Bogomilen. Daarenboven was ook de staatsstructuur zelf eerder zwak. Noch de leden van de Bosnische kerk noch de katholieken hadden een hiërarchische structuur boven hen, dus geen bisschoppen en dergelijke meer. Vandaar dat de Ottomanen weinig tot geen probleem hadden om het grondgebied in te palmen en er hun eigen structuren in voege te laten treden. Het Bogomilisme was dan ook maar een kort leven beschoren: na 1470 werden er geen verwijzingen meer gevonden, noch naar de Bosnische kerk, noch

---

⁵ Bringa, Tone, *Being a muslim the Bosnian way: Identity and Community in a Central Bosnian village*, Princeton University Press, 1995, Princeton, New Jersey, p. 13 en p. 30

⁶ Pinson, Mark, *The Muslims of Bosnia-Herzegovina, Their Historic Development from the Middle Ages to the Dissolution of Yugoslavia*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1993, p. 3

⁷ Het *Bogomilisme* was een dualistische, gnostische leer die probeerde de oorsprong van het kwade te verklaren. De *Bogomilen* keerden zich vooral tegen de rijkdommen van de Byzantijnse kerk, maar werden ook door de katholieke en Servisch orthodoxe kerk als ketteren gezien. De verspreiding van deze religie vond plaats vanaf de 10de eeuw in Bulgarije en vooral in Hum (huidig Bosnië-Herzegovina) en hield stand als staatsgodsdienst tot de 15de eeuw (Malcolm, p. 27); voor meer gedetailleerde informatie over de *Bogomilen*, zie ook Obolensky, Dimitri, *The Bogomils: A study in Balkan neo-Manichaeism*, University Press, Cambridge, 1948

⁸ het hoofd van de orthodoxe kerk, de patriarch van Konstantinopel, woonde in de hoofdstad van de Ottomanen, dus kon hij makkelijk in het oog gehouden worden. De paus daarentegen woonde in Rome en vooral Pius II (1458-64) was nogal een hevig aanhanger van de kruistochten.

naar de Bogomilen (Bringa, p. 16). Bovendien stonden de Ottomanen toe dat veel “heidense” gebruiken, zoals amuletten of papiertjes met religieuze opschriften, gebruikt mochten blijven. Vele van deze bijgelovige gebruiken bestaan tot op vandaag, ongeacht het feit of men katholiek, orthodox of moslim is. (Malcolm, p. 58) Het resultaat van de aanmoediging tot bekering was snel merkbaar: in de Turkse kadasters of *defters* van het dorpje Lepenica (in de buurt van Banja Luka) zie je dat er in 1468 279 christelijke huishoudens zijn tegenover nul moslimfamilies, terwijl dat in 1509 slechts 160 christelijke families overblijven en dat 393 moslimgezinnen geteld werden.

Er waren vier factoren die de verspreiding, of zoals Pinson (p. 19) bepleit, de *aanvaarding* van de islam in Bosnië sterk bevorderden. Helaas is de meest gangbare versie bij Bosniërs over hoe dit gebeurde een oversimplificatie van de realiteit (Pinson, p. 11-12). De eerste factor was de bijzondere wettelijke status die moslims hadden en niet-moslims niet, de zogenaamde *kanun-i-riya*. Zo mochten niet-moslims geen paard rijden, geen wapens dragen noch dezelfde kleren dragen als moslims. Deze *riya* of lagere administraties werden bemand door Slavische moslim-landeigenaars, die *whilst retaining their Slavonic speech, adopted the manners and dress of the Turkish court. Like many converts, they often “out-Ottomaned the Ottomans in their religious zeal.”* (Singleton, p. 21) Ook konden christelijke Slaven geen klacht indienen bij het gerecht tegen moslims en was hun getuigenis in de rechtbank niks waard. Het gevreesde *devşirme*-systeem miste ook zijn effect niet. Dit systeem begon in de 15de eeuw en eindigde in de 17de eeuw. Hierbij werd van de christelijke gemeenschappen om de zoveel jaren een collectief tribuut geheven onder de vorm van (mannelijke) kinderen, die dan opgeleid werden in het Ottomaanse leger en in principe nooit meer terug naar huis kwamen.⁹ Deze jonge kinderen werden dan ingelijfd in het korps van de janitsaren (*yeni çeri* = *nieuwe troepen*). Iets wat daar nauw bij aansloot was de slavernij. Slaven werden niet alleen genomen onder veroverde volkeren, maar ook bij de eigen bevolking. Zij konden zich echter “vrijkopen” door zich tot de islam te bekeren. Vele van deze bevrijde slaven gingen dan naar de steeds groter wordende steden. In 1528 maakten deze bevrijde slaven bijna acht procent uit van de totale Sarajeevse bevolking. (Malcolm, p. 67). De vierde factor was de sterke groei van de steden, waar de islaminvloed steeds dominanter werd. Tegen 1530 was Sarajevo volledig islamitisch en waren er meer dan honderd moskeeën. De Turkse reiziger Evliya Çelebi bezocht Sarajevo in 1660 en beschreef in zijn dagboek een bevolking van

---

⁹ De Ley, Herman, *Van Cordoba tot Mostar : islam in Europa: de 'voorgeschiedenis'*, Centrum voor Islam in Europa, CIE-Cahiers nummer 2, Gent, 1998

80000 mensen die in zo'n 17000 huizen woonden en hun inkopen deden op een markt met 1080 winkels, waar goederen verkocht werden uit India, Arabië, Perzië, Polen en Bohemië. Ook telde hij 104 moskeeën. Čelebi mocht de Bosnische moslims dan wel zien als heel vroom, in de praktijk bleef daar niet altijd veel van over. *They* [de Bosnische moslims, n.v.d.r.] *always had a weakness for drinking raki and the use of the veil was disregarded in some areas.* (Malcolm, p. 105). Toch was Sarajevo niet van in het begin de hoofdstad, maar wel Travnik. Zoals we in latere hoofdstukken zullen zien, is deze historische connotatie bij Travnik als zijnde meer traditioneel nog steeds van belang. In Sarajevo zelf waren er tegen 1697 al 120 moskeeën, zoals prins Eugen von Savoyen vaststelde toen hij met het Habsburgse leger de stad binnenviel op 23 oktober van dat jaar. Hierbij werd Sarajevo zwaar vernietigd en het zou voor de stad een stevige terugval betekenen. In die jaren was religieuze intolerantie de gangbare Europese praktijk en dat hebben de moskeeën in Bosnië geweten. (Pinson, p. 132)

Of het met deze inval te maken had dan wel dat het Ottomaanse rijk zelf zwakker stond, valt natuurlijk moeilijk te achterhalen, maar het is wel een feit dat in de 18de en 19de eeuw het gebruik van alcohol meer getolereerd werd. Men moest dus geen angst meer hebben om verklikt te worden door de burens, zoals dat wel het geval was in de 16de eeuw. (Malcolm, p. 98). Toch werd en wordt deze periode van Turkse overheersing door vele Kroaten en Serven als absoluut negatief gepercipieerd, zoals mag blijken uit de doctoraatsthesis van 1924 van de bekende Bosnische schrijver en nobelprijswinnaar, Ivo Andrić. *The effect of Turkish rule was absolutely negative. The Turks could bring no cultural content or sense of higher mission, even to those South Slavs who accepted Islam.*¹⁰ Dit citaat wordt tot op heden nog vaak misbruikt, hoewel de realiteit duidelijk anders was. Zo was er naast de typische architectuur ook een rijke literatuur in het Turks, Arabisch en Perzisch, die bloeide tussen 1598 (met onder andere Ahmad Sudi al-Bosnawi, die de klassieke Perzische poëzie becommentarieerde) en 1809 (Mustafa Ševki Bašeskija, die in het Turks een kroniek over het 18de eeuwse Sarajevo schreef). Deze twee schrijvers (en vele anderen tussen 1598 en 1809) behoorden trouwens tot de Soefi-orde, waarover later meer.

Vanaf de 17de eeuw begon het Ottomaanse rijk dus langzaam maar zeker af te kalven. Eerst werd Kroatië opgenomen in het Oostenrijks-Hongaarse rijk en Servië verwierf haar

---

¹⁰ Juričić, Zelimir, Loud, John: *Andric, Ivo, The development of spiritual life in Bosnia under the influence of Turkish rule*, originele titel: *Entwicklung des geistigen Lebens in Bosnien unter der Einwirkung der türkischen Herrschaft, 1924*, Duke University Press, Durham, 1991, p. 38

onafhankelijkheid in 1830. Toen de opmars van de Oostenrijks-Hongaarse troepen niet meer te stoppen was, maande de Ottomaanse Groot-Vizier de Bosniërs aan tot kalmte. Op 3 augustus 1878 antwoordde het Nationale Comité in Sarajevo met het volgende telegrambericht: *Zend ons geen advies meer.* (Pinson, p. 98) Tegen oktober 1878 was de bezetting een feit.

Voor de Bosnische moslims was dit wel even wennen. De bezetter was namelijk katholiek. Hoe viel een niet-moslim bestuur te rijmen met de wetten van de *sharia*? Vooral toen katholieke rechtbanken moesten beslissen over de bekering van jonge moslimvrouwen tot het christelijke geloof, rees er toch wel voor heel wat Bosnische moslims een groot probleem. (Pinson, p. 99) De *sharia* heeft namelijk weinig begrip voor bekeringen naar een ander geloof, terwijl de Oostenrijkse rechtbanken zich veel welwillender opstelden en de doodstraf zelfs geband hadden. De regering in Wenen kreeg dan ook heel wat klachtenbrieven, waarop zelfs werd ingegaan. De lokale moslimclerus werd betrokken in het bekeringsdebat en hoewel zij niet altijd 100% tevreden was over de uitkomst, vond de clerus toch een *modus vivendi* en een compromis met de bezetter, die zowel de Oostenrijkers als de lokale achterban min of meer tevreden stelden. Pinson ziet hierin de kern van de Bosnische islam, namelijk het zoeken naar een leefbaar en werkbaar compromis tussen de islamitische traditie en wetten en het christelijke Europa. (Pinson, p. 102)

3.3. De mislukte poging tot eendracht : 1918 - 1940

Op 1 december 1918, dus na Wereldoorlog I, werd het koninkrijk van Slovenen, Kroaten en Serven opgericht door de Servische prins-regent Alexander Karađorđević. Het rijk ontstond als een bevestiging van het einde van het Oostenrijks-Hongaarse en het Ottomaanse rijk.¹¹ Het doel van het koninkrijk was dat door de culturele interactie van verschillende Slavische elites er een nieuwe staat zou ontstaan waarin tot voor dan verdrukte volkeren een veilig onderkomen zouden vinden tegen de grote burens. Pas vanaf 1929 zou men officieel van *Joegoslavië* gaan spreken. Toch voelden de Bosnische moslims zich niet echt thuis in de nieuwe staat. Onder de Ottomanen waren zij de geprivilegerde klasse en religie en dat was nu wel anders. De oprichting in Sarajevo van de Turkse krant *Vatan* was maar een van de vele voorbeelden van hoe men heimwee had naar vroeger. Ondanks de zware ontberingen die de

---

¹¹ Dyker, David, Vejvoda, Ivan, (e.a.), *Yugoslavia and After, A Study in Fragmentation, Despair and Rebirth*, Pearson Education Limited, Harlow, Essex, England, 2de druk, 1999, p. 10

trip met zich meebracht, waren er toch heel wat emigranten uit Bosnië naar Turkije. (Pinson, p. 124-126) Maar de Bosnische moslims waren niet de enigen die zich ongelukkig voelden. In 1939 kreeg Kroatië de status van een autonome provincie (*banovina*). Dit was het resultaat van vele jaren intern geruzie en niet-ingeloste verwachtingen van niet erkende minderheden, zoals de Macedoniërs, de Albanese en uiteraard ook de Bosnische moslims. Toch was het *too little too late*, want tijdens Wereldoorlog II speelden de Duitsers handig in op al die miskende nationalistische gevoelens en zou de in 1929 opgerichte Kroatische nazibeweging *Ustaša* een zwaar terreurbeleid voeren in Joegoslavië. Onder de strijdkreet *Za dom - Spremni* (Voor huis en haard - Gereed) vermoordde het *Crna Legija* (Zwarte Legioen) een half miljoen Serviërs op beestachtige wijze. Ook onder de moslimbevolking, zigeuners en Joden werd er zwaar huisgehouden.

3.4. Het Joegoslavië van Tito: veertig jaar stabiliteit

Door de overwinning van het communistische verzet van partizanenleider Tito op de Duitse nazi's brak er in 1945 voor Joegoslavië een nieuw era aan dat zou duren tot de oorlog in juni 1991. Het koninkrijk hield op te bestaan en Joegoslavië werd een Federale Socialistische Republiek. Hoewel Tito voor eenheid tussen alle Joegoslaven stond (en voor velen nog steeds staat), herdefinieerde hij toch het nationaliteitsvraagstuk van zijn land. Zo kwamen er drie *narod*, volkeren, namelijk de Kroaten, de Serven en de Moslims. Dit was verschillend van het begrip *nacije*, natie, dat stond voor de religieuze achtergrond, namelijk respectievelijk katholiek, orthodox en moslim. Deze opdeling was niet nieuw. De Ottomanen hadden al iets soortgelijks gedaan, namelijk door de invoering van het *millet*-systeem, een administratieve indeling gebaseerd op godsdienst. Het is ook belangrijk te vermelden dat *nacije* dus niet gelijk staat aan het westerse begrip *natie*, dat verder gaat dan louter godsdienst. De verwerving van hun nieuwe status was een hele ommekeer voor de Bosnische moslims, want tot voor 1971 hadden enkel Serven en Kroaten de status van *narod*. Ook op het politieke vlak luidde dat een omwenteling in: vanaf nu zouden de Bosnische moslims paritair vertegenwoordigd zijn in elk overheidsorgaan, raad, bestuursniveau, ministerie, et cetera.

Therefore to many Muslims Tito symbolized not communism or communist party membership, but rather their Muslim narod identity. However, officially this Muslim narod was defined (historically and culturally) in secular rather than religious terms. (Bringa, p. 9)

Deze bevinding van Bringa is toch wel vrij belangrijk, daar het dus duidelijk is dat de oorspronkelijke gedachte achter de moslimidentiteit vooral historisch, cultureel en seculier was. Door de grondwetswijziging van 1971 kreeg deze moslimidentiteit ook een politiek karakter, terwijl landen uit de Golfregio, die wij later zullen bespreken, een strikt religieuze interpretatie voor ogen hebben die totaal niet meer aansluit bij de Bosnische traditie. Uiteraard hebben de Golfstaten ook een politieke agenda, maar wel hun eigen politieke agenda, die niet per se samenvalt met de belangen van de Bosnische moslims, laat staan met de andere bewoners van Bosnië-Herzegovina.

De geest van deze grondwetswijziging leeft echter door tot op vandaag. Ondanks zware internationale druk verwierp het Bosnische parlement op 26 april 2006 de nieuwe grondwetswijziging waarbij de pariteit zou worden opgegeven teneinde het land beter bestuurbaar te maken.¹² Het (onwerkbare) *status quo* - met bijhorende vetorechten - wordt dus nog niet zomaar zonder slag of stoot opgegeven. De afwijzing van de nieuwe grondwet is dan ook een gemiste kans tot normalisatie en mogelijke toetreding tot de Europese Unie. Vooral voor de Bosnische moslims zal dit opgeven van de pariteit nog eens extra gevoelig liggen. Nu ze eindelijk een eigen officiële identiteit met de daarbij horende macht hebben verworven, willen ze dat graag bevestigd zien op alle niveaus. Het identiteitsvraagstuk over de Bosnische moslims staat ook bekend als het *Bošnjastvo*-debat (Bringa, p. 33-36), dat losbarstte eind jaren '80 en helemaal in 1990-1992. Na de dood van Tito († 4 mei 1980) en het daaropvolgende verval van het communisme, kwam er ruimte vrij om het nationaliteitsprobleem ter sprake te brengen. Het debat kreeg al vlug een sterke nationalistische ondertoon en werd nog intenser als tegenreactie tegen de retoriek uit Belgrado en Zagreb. Zowel de Serven als de Kroaten claimden de Bosnische moslimbevolking als zijnde een onderdeel van Servië dan wel Kroatië. Op 27 april 1990 stond volgende lezersbrief in het tijdschrift van de socialistische jeugd, *Naši Dani*.

Let's be Bošnjaks that Bosnia may secede. ... Why do they prevent us from strengthening our consciousness of our national belonging to Bosnia, and of the concept of Bošnjastvo? The answer is simple - as long as we continue this way, without uniqueness, without identity, as Yugoslav (meaning everybody's), everybody may claim us as theirs. If we declare our independence (in a cultural

---

¹² Persagentschap Belga, *Bosnisch parlement verwierpt grondwetswijziging*, De Standaard, 27 april 2006

and national sense) nobody will be able to attach Bosnia to themselves, nor consider it theirs. (Bringa, p. 34)

Maar wie zijn nu die *Bošnjaci*? Om wijlen president Izetbegović te citeren: *zij die wij vandaag moslims noemen*.¹³ Sinds september 1993 ligt deze definitie van een *Bošnjak* (hopelijk) voor eens en voor altijd vast, daar de term sinds 1166 (toen hij voor het eerst vermeld werd) intussen wel al elke mogelijke invulling had gekregen die men zich maar kon indenken. Men mag het woord *Bošnjak* echter niet verwarren met het daarop gelijkende woord *Bosanac*, wat gewoon *inwoner van het grondgebied Bosnië-Herzegovina* betekent.

3.5. De Bosnische moslims vandaag

Maar hoe denken de Bosnische moslims er vandaag zélf over? Er zijn helaas geen recente volkstellingen die uitsluitsel kunnen geven over het precieze aantal moslims. Grote enquêtes inzake religie en mentaliteit liggen dan weer veel te gevoelig om ze in het huidige klimaat uit te voeren. Toch licht de Bosnische islamitische website <http://islam.dzemat.org/index.php> al een tipje van de sluier. De website zelf geeft de indruk vrij gematigd te zijn: er is plaats voor een rubriek humor, een rubriek *Muslimanka* (moslimvrouwen) en *kultura* (cultuur), allemaal onderdelen die men op een extremistische website zelden terugvindt.¹⁴ Ook is er elke dag een episode uit die recente Bosnische oorlogsgeschiedenis. Wie of welke organisatie er precies achter deze website steekt, konden wij niet achterhalen.¹⁵ Volgens een rapport over de website van de BBC Monitoring Service van 9 maart 2004, zou de website de preken weergeven van het vrijdagsgesbed dat gehouden wordt in de *King Fahd*-moskee in Sarajevo.¹⁶ De auteur van deze preken zou, nog steeds volgens BBC, Nezim Halilović Muderris zijn. Halilović was tijdens de oorlog commandant van de 4de Moslim Brigade in Konjić en huidig lid van de raad van bestuur van de grootste moslim regeringspartij SDA.¹⁷ Wij vonden echter

---

¹³ www.ferhadija.com/komentar.php?clanak_br=415&PHPSESSID=38dba1d7736dbf986594e11c4330fd2f

¹⁴ zie ter vergelijking enkele sji'itische haatsites: www.qudsway.ir ; www.hizbollah.org ; een Turkse haatsite: http://elkaide_elcihad.sitemynet.com

¹⁵ de site zelf werd opgebouwd door de firma PhP-Nuke, die geleid wordt door Francisco Burzi, geboren in Quebec, Canada, die momenteel in Venezuela woont en van daaruit zijn firma leidt.

¹⁶ (anon.), *Report on Bosnian Islamic web sites February 2004*, BBC Monitoring Service ;9 maart 2004

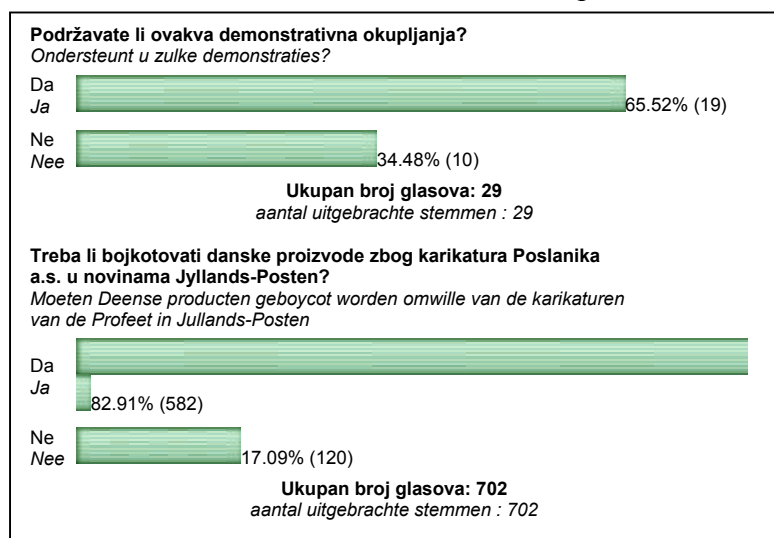
¹⁷ voor een volledig curriculum vitae, zie ook <http://islam.dzemat.org/modules.php?name=News&file=article&sid=463>; daarna werd hij commandant van de MOS-eenheid in Mostar; MOS staat voor *Muslim Armed Forces*, cfr. ICTY zaak nummer IT-98-34-T, *the Prosecutor versus Martinovic and Naletilic*, 19 oktober 2001, p. 4169-4170 en 4172

slechts negen documenten terug van Halilović, waardoor hij blijkbaar toch geen systematische bijdrage lijkt te geven.

Wie er ook achter steekt, het belangrijkste onderdeel dat wij op de site konden ontdekken, was de rubriek *Ankete*, enquêtes. Hier wordt gepeild naar de mening van de internauten aangaande thema's uit het dagelijkse leven van de Bosnische moslims. Gezien de beperkte omvang van deze enquêtes zullen wij zeer voorzichtig zijn met het verbinden van conclusies aan de resultaten van de bevragingen. Daar dit momenteel zowat de enige mogelijke bron van informatie over de huidige mentaliteit van de Bosnische moslims is, willen wij toch graag de voornaamste resultaten in deze verhandeling bespreken.¹⁸

3.5.1. Bespreking van de enquêtes

Begin 2006 was er wereldwijd protest tegen de cartoons van de Deense krant *Jyllands-Posten*. In deze cartoons zou de profeet Mohammed beledigd hebben door hem af te beelden met een bom in zijn tulband. In vele moslimlanden vielen er zelfs doden bij deze protesten, maar in Bosnië bleef het relatief kalm. Op 7 februari 2006 werd er wel een protestmars

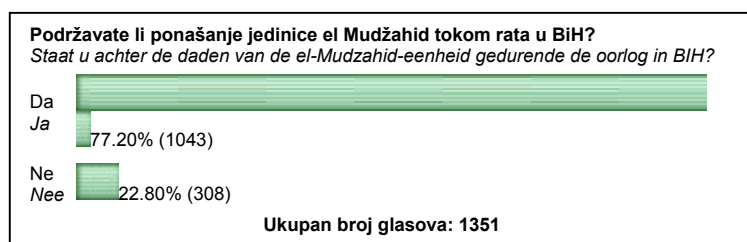
gehouden, georganiseerd door de werkloze oorlogsveteraan Salih Begović, waarbij Deense en Noorse vlaggetjes werden verbrand.¹⁹ Op de website kon het gebeuren blijkbaar niet op een overweldigende interesse rekenen. Slechts 29 mensen brachten hun stem uit. Toch vond bijna 83% van de 702

stemmers dat Deense producten moeten worden geboycot.

¹⁸ de resultaten en cijfers van deze enquêtes zijn zoals ze waren op 17 mei 2006; er zijn nog andere sites die enquêtes afnemen, zoals www.islambosna.ba en www.bosnjaci.net, maar gezien de nog geringere respons dan op dzemat.org, zullen wij ons beperken tot deze laatste website.

¹⁹ Oschlies, Wolf, *Bosnien und sein „Nachmittag-Islam“*, Eurasisches Magazin, 28 februari 2006 ; www.eurasischesmagazin.de/artikel/?artikelID=20060206

Aan de oorlog wordt er op deze site ook heel wat aandacht besteed, niet in het minst door Halilović. In zijn artikel *BiH i Bošnjaci: ARMIJA RBIH I OTPOR AGRESORIMA 1992-2003* (Bosnië-Herzegovina en de Bošnjakken : het leger van de Republiek Bosnië-Herzegovina en

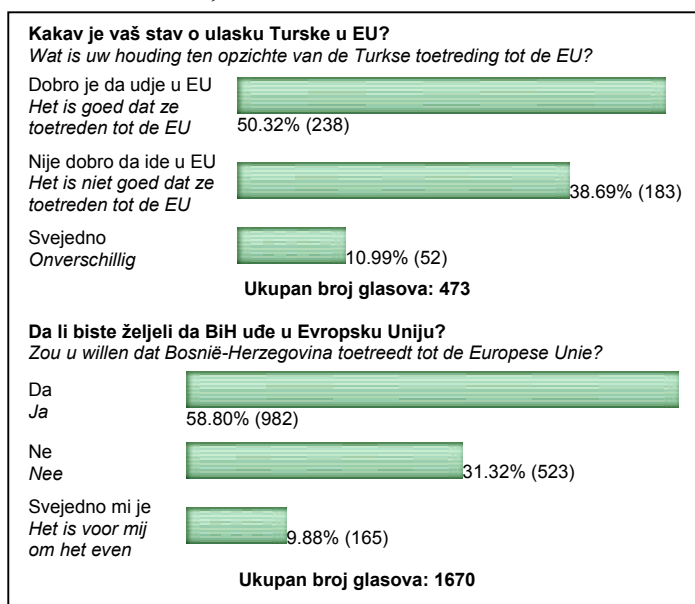

het verzet tegen de agressors 1992-2003)²⁰ beschrijft hij de heldendaden van de martelaren en moedjahedien tijdens de oorlog. Ondanks het feit dat

intussen toch al algemeen bekend is dat de *El-Mudžahid*-eenheid zich heeft schuldig gemaakt aan zware oorlogsmisdaden en misdaden tegen de mensheid, mogen haar daden rekenen op een steun van 77% procent.

Mocht *Groen!*-Europarlementslid Bart Staes gelijk krijgen dat de Balkanlanden nog eerder zullen toetreden tot de Europese Unie dan Turkije, dan hoeft dit laatste land niet echt te hopen dat de Bosniërs zich de ziel uit hun lijf gaan debatteren om ook Turkije lidmaatschap aan te bieden. Net 50% vindt het goed dat ze toetreden, terwijl bijna 39% tegen is. Ook het eigen toetreden van Bosnië-Herzegovina tot de EU roept bij de bezoekers van deze website maar eerder lauwe gevoelens op. 59% ziet er wel iets in, 31% vindt het maar niks. Dit kan verschillende verklaringen hebben.

De weg naar de EU is nog lang voor Bosnië-Herzegovina, en ondanks het vele werk dat al geleverd is, zijn de inspanningen die nog moeten komen aanzienlijk. Daarnaast lijkt het merendeel van deze internauten wel eerder geneigd tot een striktere vorm van de islam, waarbij de scheiding tussen kerk en staat (een van de vereisten voor toetreding tot de EU)

een belangrijk onderdeel vormt. Of is het omdat de Bosniërs, zoals de Gentse professor Raymond Detrez al in 1996 stelde, van mening zijn dat hen geen *reëel perspectief aangeboden wordt op toetreding tot de EG van heel Joegoslavië als democratische*

²⁰ <http://islam.dzemat.org/modules.php?name=News&file=article&sid=1366>

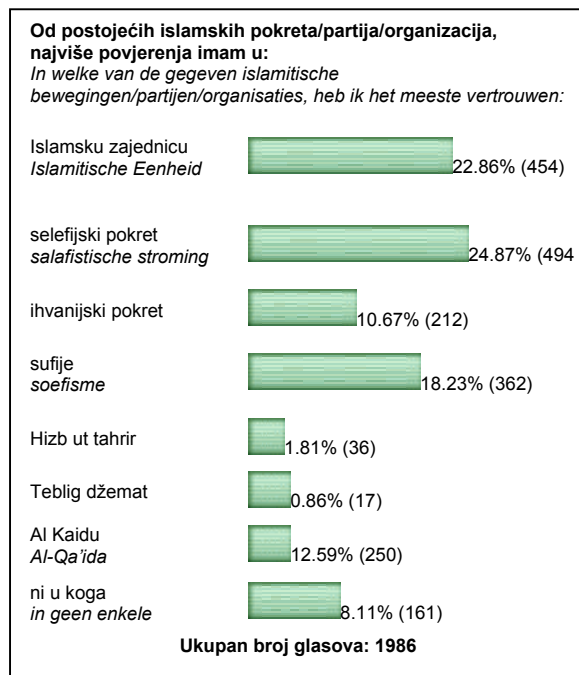

(con)federale staat.²¹ In dat zelfde artikel stelt Detrez zich overigens de vraag of die internationale gemeenschap zélf wel geïnteresseerd is in de integriteit van Bosnië.

Indien (indien!) de internationale gemeenschap prijs stelt op de integriteit van Bosnië en de Bosnische samenleving, dan zal ze hoe dan ook moeten proberen de drie etno-culturele gemeenschappen op lange termijn een nieuw nationaal saamhorigheidsgevoel bij te brengen door ze een aantal gemeenschappelijke belangen aan te reiken waaromheen in eerste instantie een belangengemeenschap kan ontstaan.

Tien jaar later lijkt het wel of dat gemeenschappelijke belang, toetreding tot de Europese Unie (EU), langzaam maar zeker aan het afsterven is. Maar als de verschillende etnieën zich al niet meer kunnen inzetten voor toetreding tot de EU, wat blijft er dan eigenlijk nog over aan mogelijkheden om dat saamhorigheidsgevoel te creëren?

De Europese Unie wordt dus niet algemeen gezien als de grote redder. Maar wie of wat dan

wel? De *Islamska Zajednica* komt zelfs niet meer aan 23% van de stemmen. De oproep van *Reis-ul-ulema* Cerić aan de moslimeigenaars van firma's en handelszaken om niet langer te adverteren bij het weekblad *Dani*, heeft blijkbaar het vertrouwen niet versterkt. Cerić was boos op *Dani* omdat dit tijdschrift zich nogal kritisch had uitgelaten over (het gebrek aan) werking van de *Islamska Zajednica*.²² De winnaar van de bezoekers van deze website is, niet onverwacht, de *salafistische* stroming (zie infra), zij het dat ook zij nog geen 25% halen. Ook het soefisme (zie infra) scoort nog

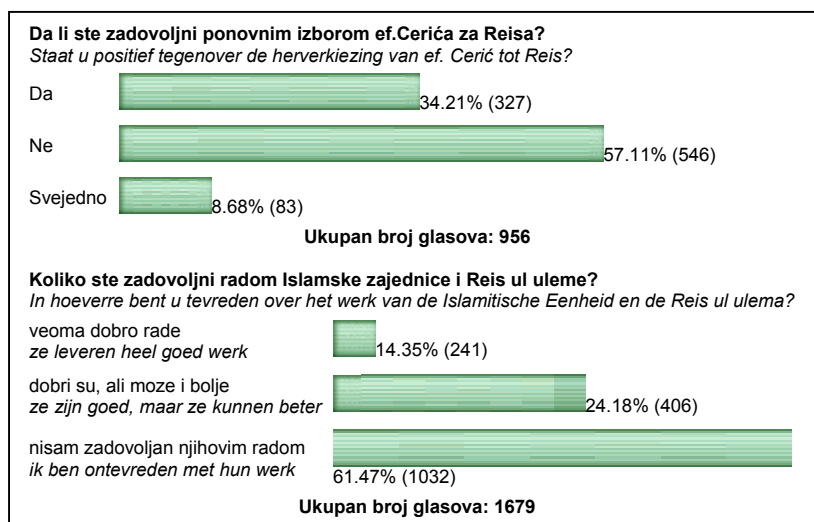
²¹ Detrez, Raymond, *Taal, religie en nationale identiteit in Joegoslavië*, Internationale Spectator, juli/augustus 1996, volume 50, nr. 7/8, p. 400

²² Piano, Aili (ed.), Puddington, Arch (ed.), *Freedom in the World 2005 : The Annual Survey of Political Rights and Civil Liberties*, Freedom House, Rowman & Littlefield Publishers, Inc., Blue Ridge Summit, PA, juli 2005 ; zie ook de executive summary op www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&year=2005&country=6700

tamelijk behoorlijk (18%), maar ligt in concurrentie met Al-Qa'ida,²³ dat net iets meer dan 12,5% van de stemmers kan bekoren.

De uitslag van deze beperkte rondvraag op een islamitische website sluit echter toch vrij goed aan bij het grootschalige onderzoek van de *United Nations Development Program* (UNDP): het vertrouwen in de eigen instellingen is totaal zoek.

*According to the results of the UNDP's Governance Perception Survey, 52% of the citizens of BiH have an unfavourable opinion of the performance of state administration, 23% gave a favourable opinion on the same issue, while a high 25% of those interviewed were undecided, a number that also testifies to the generally unfavourable disposition towards government bodies. Symptomatically, the same survey showed that, of the seven aspects of good governance, efficiency feared the worst, as a total of only 19% of the citizens of Bosnia and Herzegovina judge their administration favourably with respect to this aspect, 56% gave a negative judgement, and 26% of the interviewees were undecided with respect to efficiency.*²⁴

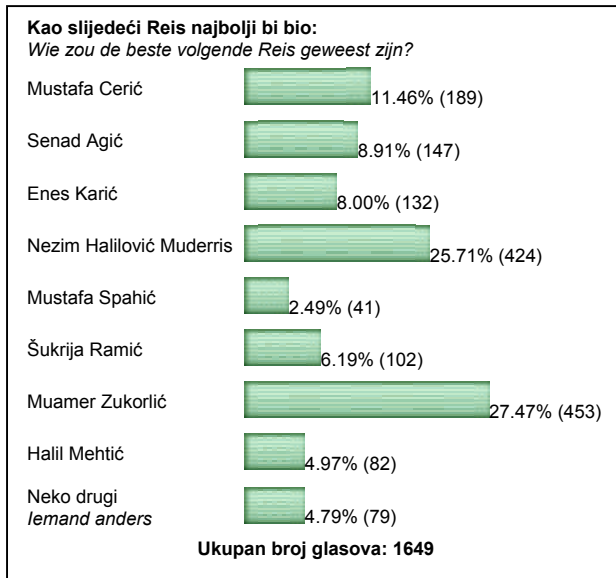

Een ander heet hangijzer is de verkiezingen tot *Reis-ul-ulema*, dit is de voorzitter van de raad van theologen, in Bosnië de *Islamska Zajednica* genoemd. Uit onderstaande grafieken mag blijken dat noch de *Reis*, dr. Mustafa Cerić (die

²³ we zullen doorheen de volledige verhandeling proberen om zo dicht mogelijk bij de originele schrijfwijze van namen en plaatsens te blijven. In citaten zullen we echter de schrijfwijze respecteren zoals de auteur ze oorspronkelijk weergaf, ook bij Bosnische (of Arabische) namen, zonder overal de haček te gaan verbeteren of [*sic*] te schrijven. Voor Nederlandse leenwoorden zoals *moedjahedien* gebruiken wij de officiële Nederlandse schrijfwijze, zonder dit in citaten aan te passen of [*sic*] te schrijven.

²⁴ Ademović, Kenan, *Free and Fair Elections : Do elections give the people control over governments*, Chapter 5 : Civil Society and Popular Participation, Democracy Assessment in BiH, Open Society Fund Bosnia and Herzegovina, Sarajevo, februari 2006, p. 66 ; zie voor de volledige tekst: www.soros.org/ba/images_vijesti/Istrazivanje%20demokratije/Democracy%20Assessment%20in%20Bosnia%20and%20Herzegovina.pdf

herverkozen werd), noch de *Islamska Zajednica*, zeer populair zijn bij deze moslims. De herverkiezing van Cerić ontstemt 57% van de kiezers en de enquête die de meeste stemmen trok (1679) ging specifiek over de tevredenheid over het werk van de *Reis* en de *Islamska Zajednica*. 61% zegt ronduit ontevreden te zijn over hen.

In een andere enquête werd er dan weer gevraagd wie de beste *Reis* dan wél geweest zou zijn. Tot onze grote verrassing kwam Halilović, de mufti van de *King Fahd*-moskee en ongetwijfeld het best bekend bij de deelnemers aan de enquête, er slechts als tweede uit. Van de acht kandidaten haalt hij amper 25,71% van de stemmen. Dit zwakke resultaat doet dus ook weer vermoeden dat Halilović wel een zekere invloed heeft op de bezoekers aan deze website, maar niet

dat hij dé sterke man achter de schermen is, wie dat dat dan ook moge zijn.

3.5.2. De bijzondere rol van Muamer Zukorlić

Alle acht kandidaten uitvoerig bespreken zou ons te ver leiden, maar de “winnaar” van de enquête, Muamer Zukorlić (27,47%), trok toch wel onze aandacht. Zukorlić (°1970, Orlje, Sandžak) studeerde af in 1993 als *bachelor* in de Islamitische Studies in Algerije. Vervolgens behaalde hij zijn masterstitel (*magistar*) in Libanon.²⁵ Alhoewel hij nooit een doctoraat behaalde, schopte hij het intussen al wel tot rector van zijn eigen universiteit (zie infra), de universiteit van Novi Pazar waar hij ook hoofd is van de Islamitische Academie (*medrasa*). Daarnaast maakt hij

²⁵ www.umsa.org/modules.php?name=News&file=article&sid=956

ook deel uit van de *ulama* van Bosnië-Herzegovina, omdat voor het uiteenvallen van Joegoslavië de moslims van Sandžak onder de bevoegdheid vielen van de Bosnische *Reis* en niet van de Servische, wat geografisch misschien logischer was geweest. Alhoewel Zukorlić volhoudt dat de *Islamska Zajednica* zich niet hoeft in te laten met politiek, bekritiseert hij toch aanhoudelijk de lokale SDA-politici. Voor Zukorlić is de SDA geen partij meer voor de moslims, maar streeft ze naar een a-religieus Bosnisch nationalisme. Door de SDA constant in diskrediet te brengen, won hij in zulk een mate aan belang dat hij door wijlen premier van Servië, Zoran Đinđić, werd aanschouwd als de lokale spreekbuis voor de Sandžak-regio en dat de lokale politici buiten spel werden gezet. Ook de nieuwe Servische president, Boris Tadić volgt deze lijn. Bij bezoeken aan Sandžak weigert hij zelfs te praten met lokale politici en is zijn enige en officiële gesprekspartner Zukorlić.²⁶ Volgens het Franse magazine *Le Courrier des Balkans* zou Zukorlić ook verantwoordelijk zijn voor het feit dat Sandžak *une plaque tournante de l'islam radical en Europe* aan het worden is.²⁷ Jean-Arnault Dérens²⁸, de schrijver van dit artikel, voegt eraan toe dat er tevens gedaan wordt aan *une relecture de l'histoire de la région, qui valorise l'apport ottoman mais surtout qui impose une conception orthodoxe de l'islam*. Het eerste slachtoffer van deze praktijk is de waarheid, maar ook de soefi-orde en sji'itische strekkingen (zie infra) krijgen het hard te verduren. Op pagina 14 van het artikel vertelt hij verder hoe de *tekke's* (zie infra) verdwijnen en er in de plaats nieuwe moskeeën komen. De oude moskeeën worden ontdaan van hun ottomaanse motieven en architectuur en worden zo exacte kopieën van moskeeën zoals er in de Golfstaten staan.

Zoals reeds gezegd is Zukorlić ook rector van zijn eigen universiteit in Novi Pazar.²⁹ De universiteit biedt onder andere volgende vormen aan: theologie, pedagogie, psychologie, westerse en oosterse talen, journalistiek en lichamelijke opvoeding. Het departement informatica is bovendien het best uitgerust van heel Servië. Er zijn ongeveer 2000 studenten aan deze universiteit. Volgens Dérens is de oorsprong van de financiering van deze hypermoderne gebouwen onbekend. Toch konden wij de bron achterhalen en die moet

---

²⁶ Helsinki Committee for Human Rights in Serbia, *Sandzak: Still a Vulnerable Region*, Annual Report 2004, EF.NGO/25/05 of 25 May 2005, 13th Economic Forum, Prague, 23 – 27 May 2005, p5

²⁷ Dérens, Jean-Arnault, *Le Sandjak de Novi Pazar, Carrefour de l'islam radical dans les Balkans ?*, Courrier des Balkans, Études et analyses – Nr. 4 – september 2004, p. 2 en 13

²⁸ daar Jean-Arnault Dérens in dit onderdeel een belangrijke rol speelt en bijzonder krasse beschuldigingen uit, willen wij graag de betrouwbaarheid van deze auteur onderlijnen. Het Franse *Le Monde Diplomatique* schrijft het volgende over hem: *Jean-Arnault Dérens is editor-in-chief of 'Le Courrier des Balkans', Arcueil, and author, with Catherine Samary, of 'Conflicts yugoslaves de A à Z (L'Atelier, Paris, 2000)*; een lijst van zijn publicaties is ook te vinden op http://mondediplo.com/_Jean-Arnault-Derens_ en op www.monde-diplomatique.fr/index/pays/balkans

²⁹ www.uninp.edu.yu

zoals gewoonlijk in de Golfstaten gezocht worden, in dit geval in Koeweit, zoals mag blijken uit onderstaand persbericht dat dateert van 22 januari 2003:

*In an exclusive interview with Kuwait News Agency (KUNA), The Mufty [Zukorlić, n.v.d.r.] added that children of Muslims in Sandjak district are not permitted to register in Governmental Universities in Serbia and Montenegro, and that the universities of Bosnia treat them as foreigners, which calls for the need to establish a private university in the district. Mufty Muamer called upon Universities in the Islamic world to support this project.*³⁰

Bovendien stelt Dérens dat *cette Université, ... , a bénéficié du soutien tacite des plus hautes autorités de l'État* [Servië, n.v.d.r.].(p 14) Dit lijkt tegenstrijdig, namelijk dat een Servisch orthodoxe regering *salafisten* zou steunen. Dérens geeft zelf de verklaring.

Ces bonnes relations reposent sur un marché très simple : le revival religieux comme contrepoids au nationalisme, aux tendances séparatistes et aux désordres sociaux... De plus, le mufti Zukorlic entretient aussi des relations très privilégiées avec le ministre Ljajic³¹ : originaires du même village, les familles des deux hommes entretiennent un vague cousinage. (Dérens, p 15)

Maar daar stopt het verhaal niet. Rasim Ljajić is de broer van Esad Ljajić, in het misdaadmilieu beter gekend als *Kero*.³² Terwijl broer Rasim minister is van onder andere mensenrechten, is broer Esad *l'homme clé* (Dérens, p. 17) inzake drugs- en mensensmokkel in de regio. Via Esad is Sandžak ook het doorgeefluik geworden naar West-Europa voor drugs uit Turkije. Last but not least is de Bosniër Suad Bulić de politiechef van de zone Novi Pazar. Hij is de neef van zowel minister en maffiabaas Ljajić als van mufti Zukorlić. Bulić en Esad

---

³⁰ (anon.), *Sandjak Mufty calls for equality and rights for Muslims*, Kuwait News Agency (KUNA) 22 januari 2003, www.muslim-lawyers.net/news/index.php3?aktion=show&number=182. Toch is er op de website van de universiteit zelf geen enkele verwijzing te vinden naar de Arabische broodheren.

³¹ Rasim Ljajić is de Servische minister voor mensenrechten en voor de rechten van minderheden. Tevens is hij het hoofd van de Democratische Partij van Sandžak (SDP), de belangrijkste oppositiepartij in de regio die het opneemt tegen de heersende SDA, die links heeft met de gelijknamige Bosnische regeringspartij. Voor meer details over de politieke achtergrond Ljajić (ooit zelf hoofd van de lokale SDA) en de politieke machtsverhoudingen in Sandžak, zie ook The International Institute for Middle-East and Balkan Studies, *Sandzak - a region that is connecting or dividing Serbia and Montenegro*, 12 oktober 2005, www.ifimes.org/default.cfm?Jezik=En&Kat=09&ID=220

³² zie ook Vrzić, Nikola, *Vreme tuženja*, Nin Nr. 2733, Belgrado, 15 mei 2003, www.nin.co.yu/2003-05/15/28890.html

Ljajić waren ook onder de verdachten inzake de moord op wijlen premier Đinđić, maar werden nooit in staat van beschuldiging gesteld. Terwijl Bulić vooral lippendienst verleent aan de strijd tegen drugs, onderneemt Zukorlić de actie. In kampen in de bergen worden jonge verslaafden opgevangen. *Les camps sont naturellement encadrés par les jeunes islamistes militants qui gravitent dans l'entourage de Muamer Zukorlic.* (Dérens, p. 18) En zo is de cirkel rond. Esad Ljajić zorgt voor de drugs, neef Suad knijpt een oogje dicht en neef Muamer vangt de drugsverslaafde wrakken op in zijn *islamistische* kampen.

Zukorlić heeft ook het hele sociale en culturele leven, of wat daar van overblijft, in zijn greep. In 2004 sloot de laatste cinema in Novi Pazar, waardoor de universiteit en zijn *medrasa* (islamitische school) de enige plaatsen zijn waar jongeren terecht kunnen. De internationale organisatie *Women's Human Rights* wijst er ook op dat vrouwenrechten en elke vorm van culturele en/of religieuze vrijheid ernstig in het gedrang komen. *Mufti Zukorlić has a longstanding reputation as the head of the campaign against interculturalism, inter-ethnic solidarity, and sexual education.*³³

Groot was dan ook onze verbazing toen wij ontdekten dat op 28 juni 2006 twee Belgische

Muamer Zukorlić met
Xavier Timmerman en Gert Verkauteren
Figuur 2

diplomaten (Xavier Timmerman en Gert Verkauteren) van de Belgische ambassade in Belgrado op bezoek gingen bij Zukorlić.³⁴ Dit had blijkbaar alles te maken met de aanwezigheid van Zukorlić op de “Dag van Broederlijkheid en Solidariteit” in de Ethias-arena in Hasselt, gehouden op 4 juni 2006.³⁵ Deze massabijeenkomst, die bijgewoond werd door 35000 mensen, werd georganiseerd door de Turkse extremistische

organisatie *Milli Görüş* die nog altijd banden heeft met de in Turkije verboden fundamentalistische *Refah*-partij. Zukorlić mag er dan misschien wel in geslaagd zijn om de Belgische diplomatie zand in de ogen te strooien, maar is dit nu écht de man die de nieuwe Reis zou moeten worden van het (ooit) multi-etnische Bosnië-Herzegovina?

³³ Zajović, Staša, *Religious Fundamentalisms and Repression over Reproductive and Sexual Rights*, Women's Human Rights, Belgrado, april 2003, p. 5

³⁴ <http://islamskazajednica.org/>

³⁵ http://islamskazajednica.org/Vijesti/2006_07_04/belgija.htm
www.igmg.de/index.php?module=ContentExpress&func=display&ceid=2373&itmid=1
www.ethias-arena.be/index.asp?lang=nl&menu_id=20051115201844

3.6. Conclusie

Door deze veel te korte geschiedenis te beschrijven, hebben wij waarschijnlijk onrecht gedaan aan elke mogelijke bevolkingsgroep die ooit in ex-Joegoslavië woonde. Wat meer is, waarschijnlijk hebben wij ook, ongewild, alle mogelijke en onmogelijke nationale gevoelens gekrenkt die er maar te krenken vallen. Wij wijzen op oversimplificatie, maar bezondigen ons er zelf aan door de te beperkte weergave van de bijzonder rijke geschiedenis van de Balkanvolkeren, volkeren die wij gedurende ons lange verblijf in Sarajevo hebben leren waarderen en respecteren. Bovendien hebben wij ons voornamelijk geconcentreerd op de Bosnische moslims, een volk dat duidelijk een zeer bewogen geschiedenis kent. Waar ze in het Ottomaanse rijk de plak zwaaiden, hebben ze moeten wachten tot 1971 alvorens ze niet langer beschouwd werden als een Serviër of Kroaat die toevallig de verkeerde religie had gekozen. Door de oorlogsjaren werd die identiteit ongetwijfeld nog versterkt. De prijs die ze daarvoor moesten betalen, was en is veel te hoog. Het heeft hen verenigd rond hun religie, de islam, maar gescheiden van de andere bevolkingsgroepen. Bijgevolg is de islam de sleutel om de Bosnische moslims te begrijpen. Maar wel de Bosnische variant van de islam, die gegroeid is uit een zeer nauwe symbiose met andere religies, namelijk het katholicisme en de Servische orthodoxe kerk. Een seculiere islam ook, waar veel ruimte is voor bijgeloof en mystieke strekkingen.

Wat de enquêtes betreft, hebben wij er op gewezen dat zij misschien een vertekend beeld geven. Door hun te beperkte respons en omdat vermoedelijk veel van de respondenten deel uit maken van een bepaalde strekking van de (nieuwe) Bosnische islam is dit gevaar reëel. Toch menen wij een bepaalde tendens te ontwaren die ook verder nog aan bod zal komen. Een tendens van een zoekende maatschappij die geen vertrouwen meer heeft in haar politieke leiders en waar de Europese Unie niet langer gezien wordt als de alles zaligmakende redding. Hier spelen gevaarlijke extremisten zoals Zukorlić handig op in. Gesteund door het korte termijn denken en het (crimineel) winstbejag van bepaalde politici en ambtenaren en de petrodollars uit de Golfstaten, slagen mensen zoals Zukorlić er steeds beter in om de eigen mystieke traditie van tolerantie en samenleven voorgoed kapot te maken. Wat deze mystieke traditie precies omvat en welke andere aspecten de Bosnische islam kenmerken, zullen wij in het volgende hoofdstuk bespreken. Wij zullen dan ook deze kenmerken en tradities confronteren met de strekkingen van de islamitische landen die de Bosnische moslims tijdens en na de oorlog intensief gesteund hebben.

4. De islam

4.1. Inleiding

Het is geenszins ons doel om in dit hoofdstuk de islam van A tot Z uit te leggen. Wel zullen wij hier kort de belangrijkste kernpunten van de islam bespreken die nuttig zijn voor een beter begrip van onze uiteenzetting. Daarnaast zullen wij de belangrijkste islamitische terminologie toelichten en enkele islamitische denkers kaderen. Het merendeel van de verklaring van de termen vonden wij, tenzij anders vermeld, in de boeken van de Duitse professor Theologie, Werner Trutwin of in het verklarend boek van Arends, Douwes en Termeulen.³⁶

Het is algemeen bekend dat “dé” islam niet bestaat. Net zoals binnen de christelijke geloofsovertuiging zijn er binnen de islam heel wat - elkaar beconcurrerende - stekkingen. Omdat wij van mening zijn dat deze concurrentiestrijd, naast het klassieke “zieltjes winnen”, volop bezig is op het grondgebied van Bosnië-Herzegovina, zullen wij de belangrijkste islamitische stromingen bespreken van die landen die later aan bod zullen komen. Deze stromingen staan nogal scherp in contrast met de Bosnische islamitische traditie, zoals zal duidelijk worden.

4.2. De kern van de islam

De kern van de islam draait om de *arkan al-islam*, in het Nederlands de “Vijf Zuilen van het Geloof” genoemd. Deze zuilen hebben betrekking op de aanbedding van Allah en elke moslim wordt geacht deze uit te voeren.

- 1) de *shahada*, letterlijk *getuigenis* of ook wel geloofsbelijdenis genoemd, is in tegenstelling tot die van het katholieke geloof, kort maar krachtig: “*Ik getuig dat er geen god is buiten Allah en ik getuig dat Mohammed de boodschapper van Allah is.*” Iedereen die deze geloofsbelijdenis niet onderschrijft (andersgelovigen of atheïsten) worden beschouwd als *kafir*, een ongelovige. Radicale moslims en *islamisten* (zie infra) gebruiken deze term ook voor alle andere moslims die hun strikte interpretatie van de koran niet delen. Over hoe de gedaantes en ook de woorden van Allah moeten

---

³⁶ Arends, Inge, Douwes, Dick, en Termeulen Arend Jan, *Islam: Personen en begrippen van A tot Z*, Het Spectrum, Utrecht, 2000, 216 p.
Trutwin, Werner, *Encyclopedie van de wereldgodsdiensten : jodendom, islam, hindoeïsme, boeddhisme, christendom*, Averbode, 1981, 336 p.

geïnterpreteerd worden, is er heel wat discussie geweest. Het accepteren zonder precies te weten hoe de vork in de steel zit, is de meest aanvaarde oplossing geworden inzake strijdigheden tussen menselijke logica en goddelijke openbaring. (Clark, p. 60)

- 2) de *salat* is een formeel, ritueel gebed, dat bestaat uit een voorgeschreven reeks woorden met bijhorende lichaamshoudingen. De *salat* moet in principe vijf keer per dag uitgevoerd worden door een gelovige moslim.
- 3) op de derde zuil, de *zakat*, zullen wij in het hoofdstuk dat specifiek handelt over liefdadigheid wat dieper in gaan. De *zakat* is de zogenaamde religieuze belasting waarmee de liefdadigheid geïstitutionaliseerd werd.
- 4) *saum* of het vasten is ook bij niet-moslims beter gekend als de *ramadan*, de negende maand waarin moslims onder andere niet eten noch drinken van zonsopgang tot zonsondergang
- 5) ook de *hajj* of bedevaart naar Mekka en Medina vormt een jaarlijks wederkerend vertrouwd beeld op de westerse televisieschermen. Deelname aan de *hajj* is geen goedkope reis. Volgens het mei/juni-nummer van 2002 van de Amerikaanse maatschappij Saudi Aramco World, kostte een *hajj*-visum \$275 en kan je een schaap of een geit om offer te brengen kopen vanaf \$131,57. Gelukkig springt de koning van Saoedi Arabië - *the Custodian of the Two Holy Mosques* - bij in de kosten voor mensen uit arme landen, zoals de VS, Kosovo, Afghanistan, Syrië en Irak en in sommige gevallen neemt hij zelfs de kosten volledig op zich.³⁷
- 6) de vijf zuilen van de islam staan nergens mooi opgesomd in de koran, maar zijn een conventionele extractie door moslimgeleerden. Daarom ook dat er heel wat discussie is over het feit of de *jihad*, *de strijd* (en dus niet de *heilige oorlog*, zoals *jihad* vaak verkeerdelijk wordt vertaald), al dan niet moet beschouwd worden als de zesde zuil. Omdat het begrip *jihad* zo veelomvattend is, zullen wij de volgende paragraaf hieraan wijden.

---

³⁷ El-Moslimany, Samia, *Welcoming God's Guests*, Saudi Aramco World, volume 53, nummer 3, Houston, Texas, mei/juni 2002, p. 8 - 29

*A man came to Allah's Apostle and said, "Instruct me as to such a deed as equals Jihad (in reward)." He replied, "I do not find such a deed." Then he added, "Can you, while the Muslim fighter is in the battle-field, enter your mosque to perform prayers without cease and fast and never break your fast?" The man said, "But who can do that?" Abu- Huraira added, "The Mujahid (i.e. Muslim fighter) is rewarded even for the footsteps of his horse while it wanders about (for grazing) tied in a long rope."*³⁸

Verteld door Abu Huraira

Hadith volume 4, boek 52, nummer 44

4.3. De *jihad*

4.3.1. Historische situering en religieuze achtergrond

Volgens de overlevering keerde eens een groep moslimstrijders terug van een militaire actie, waarop Mohammed hen vertelde dat ze de *kleine jihad (jihad al-asgar)* hadden volbracht, maar dat de *grote jihad (jihad al-akbar)* nog voor hen lag, namelijk de strijd van het hart tegen de *nafs*, de *ziel* of ook *lagere lusten*. De kleine *jihad* is dus de *jihad* van de gewelddadige actie en is ondergeschikt aan de morele, grote *jihad*. Vooral de soefis ondersteunden deze visie (zie infra). Voor *salafisten* (zie infra) is de gewelddadige *jihad* dan weer het hoogste goed. Ook in de koran zelf worden heel wat verwijzingen naar de *jihad* gemaakt. We citeren er slechts enkele.

En strijdt voor de zaak van Allah zoals er voor behoort te worden gestreden [jahadhu]. .... Onderhoudt het gebed, betaalt de zakat en houdt u aan Allah vast. Hij is uw Beschermmer. Een uitmuntend Meester en een uitnemend Helper.

(Soera 22: 78)³⁹

Vechten is u geboden ofschoon gij er afkerig van zijt; maar het kan zijn, dat gij tegenzin hebt in iets terwijl het goed voor u is en het kan zijn, dat u iets behaagt terwijl het slecht voor u is. Allah weet het en gij weet het niet. Zij, die geloven en zij die voor de zaak van Allah hun land verlaten [ook wel vertaald als:

---

³⁸ www.usc.edu/dept/MSA/fundamentals/hadithsunnah/bukhari/052.sbt.html#004.052.041

³⁹ alle korancitaten komen uit Kramers, H.J., *De Koran*, Elsevier, Amsterdam, 1985, 728 p.

vervolging ontvluchten, n.v.d.r.] en er voor ijveren [jihadu⁴⁰], zijn het, die Allah's barmhartigheid verwachten en Allah is Vergevensgezind, Genadevol.

(Soera 2: 216, 218)

Toestemming om te vechten is gegeven aan degenen tegen wie gevochten wordt, omdat hun onrecht is aangedaan, voorzeker Allah heeft de macht hen bij te staan. Degenen die ten onrechte uit hun huizen werden verdreven alleen omdat zij zeiden: "Onze Heer is Allah." - En indien Allah sommige mensen niet met behulp van anderen tegenhield, zouden ongetwijfeld kloosters, kerken, synagogen en moskeeën, waarin dikwijls de naam van Allah wordt herdacht, afgebroken zijn. Allah zal ongetwijfeld degene ondersteunen die Hem helpt - Allah is inderdaad Sterk, Almachtig.

(Soera 2:39-40)

En strijdt voor de zaak van Allah tegen degenen, die tegen u strijden, maar overschrijdt de grens niet. Voorzeker, Allah heeft de overtreders niet lief. En bestrijdt hen, totdat er geen vervolging meer is en de godsdienst alleen voor Allah wordt. Maar indien zij (met strijden) ophouden, dan is er geen vijandelijkheid meer toegestaan, behalve tegen de onrechtvaardigen.

(Soera 2:190, 193)

Ook in de *hadithen* wordt er melding gemaakt van *jihad*. De *hadith* is een vroege overlevering over de daden en uitspraken van Mohammed en worden beschouwd als een van de bronnen van het islamitisch recht. De meest bekende verzameling *hadithen* werd geschreven door Muhammed al-Bukari, die er 16 jaar lang aan werkte. Daarin komt, in tegenstelling tot sommige verzen van de koran, een heel gematigde benadering ten opzichte van de *jihad* naar voor, zoals mag blijken uit volgende citaten. Uit de 56 nummers waar *jihad* vermeld wordt in de *hadithen*, hebben wij de volgende geselecteerd omdat zij, naar onze mening, de betekenis het beste weergeven.⁴¹ Wij hebben er ook voor geopteerd de citaten volledig weer te geven zoals ze vermeld staan.

---

⁴⁰ Amir, Ali, *Jihad Explained*, The Institute of Islamic Information and Education, Chicago, 22 maart 2005

⁴¹ bron : Khan, Mushin, M., *Compendium of Muslim Texts*, University of California, website bezocht op 10 mei 2006, www.usc.edu/dept/MSA/fundamentals/hadithsunnah/bukhari

Allah's Apostle was asked, "What is the best deed?" He replied, "To believe in Allah and His Apostle (Muhammad). The questioner then asked, "What is the next (in goodness)? He replied, "To participate in Jihad (religious fighting) in Allah's Cause." The questioner again asked, "What is the next (in goodness)?" He replied, "To perform Hajj (Pilgrim age [sic] to Mecca) 'Mubrur, (which is accepted by Allah and is performed with the intention of seeking Allah's pleasure only and not to show off and without committing a sin and in accordance with the traditions of the Prophet)." Volume 1, Boek 2, Nr. 25

Allah's Apostle said, "There is no Hijra (i.e. migration) (from Mecca to Medina) after the Conquest (of Mecca), but Jihad and good intention remain; and if you are called (by the Muslim ruler) for fighting, go forth immediately.

Volume 4, Boek 52, Nr. 42

A man came to the Prophet asking his permission to take part in Jihad. The Prophet asked him, "Are your parents alive?" He replied in the affirmative. The Prophet said to him, "Then exert yourself in their service."

Volume 4, Boek 52, Nr. 248

On the day of the battle of the Trench (i.e. Ghazwat-ul-Khandaq) the Ansar [inwoners van Medina die Mohammed steunden, n.v.d.r.] used to say, "We are those who have given the pledge of allegiance to Muhammad for Jihad (i.e. holy fighting) as long as we live." The Prophet, replied to them, "O Allah! There is no life except the life of the Hereafter; so please honor the Ansar and the Emigrants."

Volume 5, Boek 58, Nr. 140

Allah's Apostle said, "Allah guarantees (the person who carries out Jihad in His Cause and nothing compelled him to go out but Jihad in His Cause and the belief in His Word) that He will either admit him into Paradise (Martyrdom) or return him with reward or booty he has earned to his residence from where he went out."

Volume 9, Boek 93, Nr. 555

Uit al deze verzen en citaten blijkt dus duidelijk dat de *jihad* heel wat betekenissen en mogelijke invullingen kent. Letterlijk vertaald uit het Arabisch is het dus *streven naar een*

bepaald objectief. Ibn Rushd (gestorven in 1111 na Chr.), een van de grootste Arabische denkers die onder andere commentaar voorzag bij de filosofie van Aristoteles en daardoor minstens evenveel invloed had op de westerse filosofie als op de oosterse, onderscheidt vier soorten *jihad*. Zo beschrijft hij in zijn *Muqaddimaat* de *jihad* door het hart, *jihad* door de tong, *jihad* door de hand en *jihad* door het zwaard.⁴² Als *jihad* door de tong ziet hij *to commend good conduct and forbid the wrong, like the type of Jihad Allah (swt) ordered us to fulfil against the hypocrites*. (ibid.) Helaas gaan de beide sjeiks in hun *fatwa* niet dieper in op wat de andere vormen van *jihad* dan wel zijn. Toch stellen zij dat Mohammed zijn tegenstanders eerst met rede probeerde te overtuigen, maar uiteindelijk gedwongen werd tot militaire actie, de *jihad* van het zwaard. Er zijn doorheen de hele geschiedenis nog heel wat andere denkers geweest die probeerden uit te maken hoe de *jihad* nu precies moest geïnterpreteerd worden. Op elk van hen ingaan, zou ons te ver leiden. Het zijn bovendien telkens variaties op het thema of het nu gaat om een gewelddadige strijd met wapens dan wel een spirituele, mentale strijd. Voor de radicale *islamisten* is die vraag heel eenvoudig: het gaat om de gewapende strijd tot het bittere einde. In de volgende paragraaf zullen wij dieper ingaan op deze evolutie.

4.3.2. De ontwikkeling van een radicale en militante *jihad*

De theoloog Taqi al-Din abu al-'Abbas Ahmad ibn 'Abd al-Halim, beter gekend onder de naam Ibn Taymiyyah (1263-1328 na Chr.), stelde al dat de *jihad* voorrang had op alle andere zuilen, waardoor hij eigenlijk de *jihad* voorstelde als zesde en ineens ook de belangrijkste zuil van de islam. Zich baserend op deze radicale stellingen zou Mohammed Al-Wahhab (1703-1792 na Chr.) later zijn *Kitab at-tawhid* of het *Boek van de Eenheid* schrijven en van de wahhabistische strekking de Saudische staatsgodsdienst maken. Al-Wahhab hemelde de noodzaak voor een gewapende *jihad* op en dit tegen alle ongelovigen. Voor hem vielen niet enkel joden en christenen in deze categorie, maar ook alle moslims die de *wahhabistische* strekking niet volgden. Als strafmaat op ongelovigheid stelde hij de doodstraf in, waarmee hij een van de basisdogma's van de islam schond, daar het recht op oordelen enkel bij Allah ligt.⁴³ De *Vader van de Jihad* is echter de soenniet sjeik doctor Abdullah Azzam (1941-1989),

---

⁴² Kabbani, Sheik Hisham en Hendricks, Sheikh Seraj, *Fatwa concerning Jihad, a Misunderstood Concept of Islam*, Islamic Supreme Council of America, Washington D.C., 1998

⁴³ voor verdere informatie over het *wahhabisme*, zie ook : Van Duffelen, Roelof, *De Leer der Wahhabieten*, Brill, Leiden, 1927

een Palestijnse docent aan de Koning Abdul Aziz Universiteit in Jeddah, Saudi-Arabië.⁴⁴ Eén van zijn studenten daar was trouwens Osama bin Laden. Nog tijdens zijn doctoraatsstudies aan de Al-Azhar Universiteit van Caïro stond Azzam reeds onder sterke invloed van Sayid Qutb⁴⁵, een zeer invloedrijke leider van het (intussen verboden) Egyptische Moslimbroederschap. Ook ontmoette hij tijdens zijn studies sjeik Omar Abdel-Rahman en dokter Ayman al-Zawahiri, de huidige nummer twee van het terreurnetwerk Al-Qa'ida. De blinde sjeik Omar Abdel-Rahman, die nauwe banden onderhield met de terroristische organisaties *Egyptische Islamitische Jihad* en *Al-Jama'a al-Islamiyya*, werd in 1996 veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf in de Verenigde Staten, als leider van de terroristische organisatie die de aanslagen pleegde op het *World Trade Centre* en de bruggen van New York in 1993.⁴⁶

Toen in 1979 Sovjettroepen Afghanistan binnenvielen, vaardigde sjeik Azzam een *fatwa* uit, getiteld "*De Verdediging van de Moslimlanden, de Eerste Verplichting na het Geloof*".⁴⁷ Hierin stelde hij dat zowel de Palestijnse als de Afghaanse strijd een *jihad* was waarbij het doden van *kuffar* (ongelovigen) een *fard ayn* (persoonlijke plicht) was voor alle moslims. Het edict werd bekrachtigd door de Groot Mufti (hoogste religieuze geleerde) van Saudi-Arabië, Abd al Aziz Bin Bazz. In deze *fatwa* werd de *jihad* in haar meest radicale en militante vorm vastgelegd, zoals mag blijken uit dit citaat.

*The jihad by one's wealth is obligatory if the mujahideen are in need of it, Fard upon women and children's wealth, even if jihad is Fard Kifaya*⁴⁸, as decided by Ibn Taymiyyah. That is why it is forbidden upon the people to make savings in the time of need. Ibn Taymiyyah was asked the question: "we have only sufficient money to feed the starving, or to fund the jihad, which would otherwise suffer?" He answered, "We give priority to the jihad, even if the starving must lose their lives. As in the case of the human shield, in which they

---

⁴⁴ voor verdere informatie over sjeik Azzam, zie ook : Kohlmann, Evan, *Al-Qaida's Jihad in Europa, The Afghan-Bosnian Network*, Berg Publishers, Oxford, 2004, p. 3-10 en Burke, Jason, *Al-Qaeda, Casting a shadow of terror*, I.B. Tauris & Co Ltd., Londen, 2003, p. 8-9, 31, 45, 68-78, 147

⁴⁵ ideoloog van het Egyptische Moslimbroederschap, geboren in 1906 en geëxecuteerd op 29 augustus 1966

⁴⁶ Engel, Richard, *Inside Al-Qaeda: a window into the world of militant Islam and the Afghani alumni*, Jane's Information Group, Alexandria, Virginia, 28 September 2001

⁴⁷ Voor de volledige Engelstalige vertaling van deze *fatwa*: zie www.religioscope.com/info/doc/jihad/azzam_defence_1_table.htm

⁴⁸ *fard ayn* is een persoonlijke plicht voor elke moslim, zoals bidden en vasten ; bij de *fard kifaya* daarentegen is het voldoende dat enkelen deze taak op zich nemen, opdat de anderen van deze plicht zouden ontlast zijn.

are inadvertently killed by our hands, here they die by Allah's action." ... I say, if the rich were to direct what they waste in one day to the Afghani mujahideen, their money, by the permission of Allah, would help to cause a great leap forward towards victory. The major scholars, the foremost among them, the Honourable Sheikh Abdul Aziz Bin Bazz, have passed a Fatwa which declares that directing the Zakat to the Afghani mujahideen is of the finest deeds and the best charity. ... It is also upon them to pay close attention to the sahih hadith: "To stand one hour in the battle line in the cause of Allah is better than sixty years of night prayer." ... Neglecting the jihad is like abandoning fasting and praying, more than that, neglecting the jihad is worse in these days. We quote from Ibn Rushd: "It is agreed that when jihad becomes Fard Ayn it takes precedence over the Fard of Hajj." ⁴⁹

Voor sjeik Azzam bleef het echter niet louter bij retoriek. In 1980 verlaat hij zijn job aan de universiteit in Jeddah en gaat lesgeven aan de Internationale Islamitische Universiteit in

een Palestijnse herdenkingsposter voor de dood van Sjeik Azzam
 Figuur 3

Islamabad, Pakistan. Hij gebruikt zijn ervaring uit de jaren '60 van bij de *Palestine Liberation Organisation* (PLO) om zelf kort daarna de *Maktab al-Khadamat* (het Diensten Kantoor) op te richten. Via deze organisatie richt hij paramilitaire kampen op in Afghanistan en rekruteert zo vrijwilligers voor de verschillende milities die onder zijn controle staan. In 1984 krijgt hij hulp van zijn oud-student Osama bin Laden die in Peshawar, Pakistan, het *Bait ul-Ansar* of het *Huis van de Helpers* opricht.⁵⁰

Deze hulp zal hem echter noodlottig worden. Op 24 november 1989 komen hij en zijn twee zonen om in een bomaanslag. Wie er precies achter het moordcomplot zat, is nooit bekend geraakt, maar het is wel zo dat Azzam en bin Laden verschilden van mening hoe het verder moest met de *jihad*. Azzam wilde dit beperken tot

⁴⁹ www.religioscope.com/info/doc/jihad/azzam_defence_5_chap3.htm

⁵⁰ Figchel, Jonathan (Colonel, Res.), *Sheikh Abdullah Azzam, Bin Laden's spiritual mentor*, The Institute for Counter-Terrorism, Arlington, Virginia, 27 September 2001

Afghanistan, Pakistan en zijn thuisland Palestina. Bin Laden verkoos om een wereldwijde *jihad* op te starten tegen het Westen. Al-Qa'ida was geboren.⁵¹

4.4. De belangrijkste islamitische stromingen

4.4.1. Inleiding

In de voorbije hoofdstukken en zeker in de latere komen er heel wat islamitische landen aan bod. Omdat de islam een allesomvattende godsdienst is die het volledige leven voorschrijft en bij gevolg dus ook het denken van de mensen sterk beïnvloedt, achten wij het belangrijk om heel kort de belangrijkste strekkingen te vermelden die in die landen gangbaar zijn, namelijk het soennisme, het sji'isme, *salafisme* en *islamisme* en dan vooral in Bosnië-Herzegovina, het soefisme. Op het soennisme en sji'isme zullen we echter zeer kort in gaan. Er valt enorm veel te vertellen over deze beide takken, maar wij zullen ons beperken tot het strikte minimum van de hoofdkenmerken, omdat dit ons anders veel te ver zou leiden. Wij verwijzen wel graag voor verdere informatie over deze takken naar de boeken van Nasr, Armstrong, Malcolm en het recente boek over de oorlog in Irak van de Joodse professor Raphael Israeli.⁵²

4.4.2. Soennisme

De grootste groep (80-90%) van de 1,3 miljard moslims⁵³ op de wereld behoren tot de *Ahlu Sunnah wal-Jamaa'h*, of de *Aanhangers van de Sunnah*, dit zijn de *mensen van de traditie en de gemeenschap*. Traditie omdat ze de levensvoorschriften van de profeet strikt opvolgen, gemeenschap omdat ze, in tegenstelling tot de sji'iten, niet verder versplinterd geraakten. De soennieten ontstonden pas zo'n 300 jaar na de dood van Mohammed in 632. Gedurende al die tijd waren er zware discussies onder moslims over wie nu de rechtmatige opvolger was van de profeet. Alle partijen erkenden de autoriteit van de koran wel, maar citeerden elk naar hartelust die citaten die hen het beste uitkwamen.

---

⁵¹ Al-Qa'ida werd in april 1988 nog door Azzam zelf opgericht, zoals mag blijken uit Azzam, Dr Abdallah, *Al-Qa'ida, Al-Jihad*, 14 april 1988, p. 46, maar pas onder bin Laden zou de organisatie op volle toeren gaan draaien en een nieuwe wending krijgen.

⁵² Nasr, Seyyed Hossein, *Islam : Religion, History, and Civilization*, Harper, San Francisco, december 2002 ; Armstrong, Karen, *Islam: a short history*, Modern Library - The Random House Publishing Group, New York, augustus 2002 ; Israeli, Raphael, *The Iraq War: Hidden Agendas and Babylonian Intrigue: The Regional Impact on Shiites, Kurds, Sunnis and Arabs*, Sussex Academic Press, maart 2004

⁵³ www.adherents.com

De voornaamste (overwegend) soennitische landen die in deze verhandeling aan bod komen zijn: Afghanistan (80%; 19% sji'itisch), Algerije (99%, staatsgodsdienst), Egypte (90%), Jordanië (92%), Pakistan (77%), Saoedi Arabië (100 %, sinds 1802 van wahhabistische strekking), Soedan (70%, in het noorden), Syrië (74%), Turkije (99,8%), Verenigde Arabische Emiraten (80 %; 16% sji'itsch)⁵⁴

Belangrijk is toch ook dat niet al deze landen zich inzake juridische standpunten onder dezelfde noemer bevinden. Vrijwel alle moslims nemen een van de *madhab*, *rechtsscholen*, als hun uitgangspunt wanneer het op juridische stellingname aankomt. Elk van deze rechtsscholen beschikt over een eigen verzameling algemeen geaccepteerde rechtsteksten. Wij zullen nu de Hanbalistische en Hanafitische rechtsschool zeer kort toelichten, daar zij het meest verspreid zijn in de landen die wij in deze verhandeling bespreken. Voor de volledigheid vermelden wij ook nog de Malikitische rechtsschool, die het meeste bijval kent in grote delen van Afrika, Zuid-Egypte, Soedan, Bahrein en Koeweit en de Shafi'itische rechtsschool, die haar aanhangers vindt in Noord-Egypte, Oost-Afrika, Maleisië en Indonesië.

4.4.2.1. De Hanbalitische rechtsschool⁵⁵

De Hanbalitische rechtsschool is de meest conservatieve van de vier soennitische rechtsscholen. Opgericht in Bagdad in de negende eeuw door Ibn Hanbal (780-855) is de school nu enkel nog dominant in Saoedi-Arabië, Qatar en Oman. Logica, analogie, consensus en opinies worden afgewezen en ze plaatsen de letter van de koran boven alles. Hanbal legt ook meer de nadruk op de traditie dan op de jurisprudentie, zoals mag blijken uit zijn verzameling van 80000 *hadithen* in zijn boek *Musnadul-Imam Hanbal*. Het belang van deze vierde school werd sterk teruggedrongen door de Ottomanen maar met het verdwijnen van het Ottomaanse rijk en onder impuls van Muhammad ibn 'Abd al-Wahhab kende het hanbalisme terug een groei.

---

⁵⁴ Office of Public Affairs, *The World Factbook 2006*, Central Intelligence Agency, Washington D.C., Potomac Books, 30 april 2006 (zie ook: www.cia.gov/cia/publications/factbook/fields/2122.html)

⁵⁵ Shaw, Elliot, *Hanbaliyyah/Hanafiyah*, Division of Religion and Philosophy, St Martin's College, Lancaster, 1989 ; zie ook <http://philtar.ucsm.ac.uk/encyclopedia/islam/sunni/hanb.html>

4.4.2.2. De Hanafitische rechtsschool⁵⁶

Ibn Hanbal was zelf een leerling van deze eerste rechtsschool, maar het contrast tussen Hanbals leer en dat van zijn leermeesters kon niet groter zijn. De Hanafitische school werd opgericht in Bagdad door an-Numan ibn Thabit Abu Hanifa (ca. 700-67) en werd de officiële juridische doctrine van de *kaliefen*-dynastie⁵⁷ van de Abbasieden en van het Ottomaanse rijk. Bij Hanifa primeerde niet langer de orale overlevering van de *hadithen* (de zogenaamde *fiqh al-sunna*, de tradities van de profeet), maar door koranexegese ontwikkelde hij het *qiyas*-systeem, waarbij door analogie met oude problemen oplossingen gezocht worden voor een gelijkaardig nieuw probleem. De *ijma*, de consensus van theologen over een specifiek rechtsvraagstuk, kan dan weer bereikt worden wanneer de conclusie niet tegenstrijdig is met de koran, want het Boek (*al-kitab*) blijft uiteraard de primaire bron van het recht.⁵⁸ Naast deze vier bronnen erkennen de Hanafiten nog twee supplementaire bronnen, namelijk een probleem oplossen door de eigen ratio (*ra'i*) en dat de rechtsspraak mag worden aangepast wanneer de nieuwe rechtsregel meer gepast lijkt of relevant met betrekking tot de maatschappij (*istihsan*). In de tiende eeuw kwam er echter een einde aan dit onafhankelijke denken en analyse. Dit staat bekend als *het sluiten van de deur van de ijihad*. Hoewel in de 19de eeuw islamitische theologen opriepen tot het heropenen van deze deur, blijft tot op vandaag analogie (*qiyas*) de enige aanvaarde praktijk tot het oplossen van rechtsvraagstukken.

De Hanafitische rechtsschool mag dus zonder twijfel als de meest liberale van de vier rechtsscholen beschouwd worden en ondanks het feit dat ze door Mekka verworpen wordt, is ze de meest verspreide rechtsschool. We vinden haar onder andere terug over de hele Balkan, de Kaukasus, Afghanistan, Pakistan, Centraal-Azië, India, China en Turkije.

---

⁵⁶ *ibid.* ; zie ook : <http://philtar.ucsm.ac.uk/encyclopedia/islam/sunni/hana.html>

⁵⁷ *kalief* : politieke leider van een soennitische moslimgemeenschap. In tegenstelling tot de *imam* bij de sji'iten, heeft de *kalief* enkel en alleen politieke verantwoordelijkheid, terwijl de sji'itische imam de politieke en geestelijke macht bundelt in één en dezelfde persoon.

⁵⁸ over de bronnen van het islamitische recht, zie ook : Schirmmacher, Christine, *Der Islam, Band 1 - Geschichte, Lehre, Unterschiede zum Christentum*, Hänssler-Verlag Neuhausen/Stuttgart, september 2003

4.4.3. Het sji'isme⁵⁹

Het woord *Sji'a* betekent *partij van 'Ali*. 'Ali was de jongere neef van Mohammed, die in het huis van Mohammed opgroeide en later met diens dochter Fatima trouwde. 'Ali zou op cruciale momenten belangrijke symbolische dingen doen, zoals de islamitische vlag dragen bij de verovering van Mekka in 630, of Mohammeds plaatsvervanger zijn wanneer de profeet op het strijdpad was. Ook zou Mohammed een mantel om 'Ali's schouders geslagen hebben en een openbaring ontvangen hebben dat 'Ali zijn opvolger is. Wat er ook van zij, het hoofdprincipe in het sji'isme is dat de islamitische gemeenschap moet worden geleid door een afstammeling van Mohammed. De soennieten zijn echter van mening dat dit niet noodzakelijk is. Voor hen is het voldoende dat iemand aangesteld wordt tot *kalief*, een politieke *opvolger*. Het religieuze gebeuren wordt bij de soennieten geleid door een *imam*, terwijl een *imam* bij de sji'iten de geestelijke én politieke leider is. Deze traditie gaat terug op de Ja'faritische rechtsschool, die gesticht werd door Imam Hazrat Ja'far As-Sadiq (700 - 765). De sji'itische *imam* staat qua onfeilbaarheid en gezag op hetzelfde niveau als de profeet, de koran en de *hadithen*.

Toen 'Ali (die oorspronkelijk aangesteld werd als vierde *kalief*) en ook later zijn zoon Husayn de martelaarsdood stierven, zou het sji'isme haar begin kennen. De dood van Husayn op het slagveld bij Karbala en de moord op 'Ali in Najaf waren van in het begin al omgeven door een sfeer van lijden, aangedaan onrecht en martelaarschap, aspecten die in het sji'isme van vandaag nog zeer sterk doorleven. Dat gevoel van onrecht richt zich niet enkel tot de soennieten, maar bij uitbreiding daarvan tot alle niet-sji'iten en vooral de westerse samenleving dan. Toch zijn de verschillen tussen sji'iten en soennieten, objectief genomen, niet zo radicaal groot. Het gaat vooral om kleine verschillen in de gebedsdienst (sji'iten bidden maar drie keer per dag in plaats van vijf keer), er wordt tijdens de gebedsdienst specifiek naar 'Ali verwezen en de drie eerste *kaliefen* worden vervloekt (tot grote woede van de soennieten), tijdens de *hadj* wordt er door de sji'iten een extra omgang rond de Ka'ba gedaan, et cetera. Toch blijven de frustraties uit het verleden in elk gebed verder leven. De martelaarsdood van 'Ali en Husayn zijn niet zomaar een historisch feit dat vergeven en vergeten is, wel integendeel. Voor de soennieten, en vooral voor de zeer strikte *wahhabieten*, is het dan weer een gigantische doorn in het oog dat de sji'iten de graven van 'Ali en Husayn

---

⁵⁹ De voornaamste sji'itische landen zijn Iran (89%), Irak (60-65%) en Libanon (30-35%, vooral in de Baqa'a-vallei).

als bedevaartsoord nemen. Dit zou ingaan tegen de *shahada*, namelijk dat er maar één God is en dat het vereren van graven afgoderij zou zijn. In 1802 vernielden de *wahhabieten* dan ook de tombe van Husayn in Karbala en bij de gevechten die daarbij ontstonden lieten 2000 mensen het leven.

Zowel tijdens en vooral na de oorlog hebben *salafistische* moedjahedien en dito liefdadigheidsorganisaties in Bosnië-Herzegovina zich bezondigd aan grafschendingen en schendingen van soefistische en Ottomaanse heiligdommen.

The same Saudi agency [Saudi Joint Relief Committee, n.v.d.r.] now at work in Kosovo distinguished itself in Bosnia some years ago, having undertaken the "rehabilitation" of around 150 religious edifices of the Ottoman period. These were mostly demolished and replaced by new box-like concrete structures devoid of any ornaments and having no historical relevance to the 600-year-old Balkan architectural tradition. Salient examples of this iconoclastic trend are evident in Sarajevo, where the Saudi aid agency undertook the renovation of two major 16th-century historical monuments, the Careva Mosque and the Gazi-Husrev Beg Mosque, both of which were seriously harmed by inappropriate "restorations." The Gazi-Husrev Mosque, for example, which was undamaged, was stripped of virtually all of its decoration, including original Ottoman ceramic tiles and rich and detailed mural frescoes that covered the interior of the mosque. A thick white plaster replaced them. The same has been applied to the exteriors of the mosque, obliterating the original decorations.⁶⁰

Maar wie zijn nu eigenlijk die *salafisten* die zich zozeer aan andere moslims storen en zo graag andermans moskeeën verbouwen? In de volgende paragraaf zullen we hen en de radicale islam in het algemeen aan bod laten komen. Wij baseren ons voornamelijk op het boek van Arends, Douwes en Termeulen. Wat *salafisten* tegen de soefis hebben en wie die soefis zelf dan wel mogen zijn, zien we in het laatste onderdeel van dit hoofdstuk.

---

⁶⁰ Zulficar, Saïd, *Mosques in the Balkan*, Cairo Times, 18 maart 2001, http://archnet.org/library/documents/one-document.tcl?document_id=9421; voor meer voorbeelden zie ook Riedlmayer, András, *Destruction of Cultural Heritage in Bosnia-Herzegovina, 1992-1996: A Post-War Survey Of Selected Municipalities*, Expert Report commissioned by the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia, Cambridge, Massachusetts USA, 2002, www.savingantiquities.org/pdf/BosHeritageReport-AR.pdf

4.4.4. Salafisme (*Salafiyyah, Salafiyah, Salafijia* of *Selefie*)

Het woord is afgeleid van *salaf* dat "voorouders" of "vroegere generatie" betekent. De beweging is geïnspireerd op de eerste generatie moslims uit de begintijd van de islam. Alleen de koran zelf en de uitspraken van Mohammed en de eerste vier *Kaliefen* worden door hen als gezaghebbend beschouwd. Verscheidene imams van de twee Heilige Moskeeën in Mekka en Medina (*al-Haramain*) zijn aanhangers van deze stroming die grotendeels gebaseerd is op het werk van Jamal al-Din al-Afghani (1839-1897) en Mohammed Abdu (1849-1905). Hoewel al-Afghani uit Iran afkomstig was, publiceerden beiden in Egypte, dat toen een Britse kolonie was. Beiden waren ontgoocheld over het verschil tussen de Europese democratische beginselen en de praktijk van het kolonialisme. Zij wilden terugkeren naar de zuivere waarden van de *salaafs* en de eerste moslimgemeenschap in Medina. Zij geloofden dat een teruggrijpen naar die zuivere waarden, gecombineerd met onderwijs voor alle lagen van de bevolking, de moslims weer hun eigenwaarde terug zou geven. Hun ideeën kwamen in conflict met gedachten van de toenmalige *ulama*. Het *wahhabisme* in Saoedi-Arabië is een soortgelijke stroming.

4.4.5. Islamisme

Islamisme of politieke islam is een politieke ideologie gebaseerd op een conservatieve, letterlijke (of 'literalistische') interpretatie van de koran. De ideologie komt voort uit het principe van *tawhid*, eenheid, en is daarmee tegen de scheiding van geloof en staat. De aanhangers van deze ideologie stellen dat Gods wetten boven de door de mens geschreven wetten staan, met inbegrip van de daarin opgenomen regels voor familiaal recht en de straffen. Deze "goddelijke" regels hebben volgens hen ook voorrang op de burgerlijke wetten (die in democratische landen stelselmatig op de *Universele Verklaring van de Rechten van de Mens* gebaseerd zijn). *Islamisten* willen de staatshuishouding in de islamitische landen strikter in overeenstemming met de koran brengen. Voor sommigen van hen is het ideaal om opnieuw een *kalifaat* in te voeren, met een leider die zowel geestelijke als seculiere macht heeft. Sommigen vinden dat ook andere landen tot de islam bekeerd moeten worden. *Islamistische* bewegingen verrichten ook vaak werk op maatschappelijk en sociaal terrein, iets wat ook voortkomt uit het principe van *tawhid*. Slechts een kleine minderheid van *islamisten* gaat over tot geweld tegen andersdenkenden.

Islamisme wordt door velen, zowel moslims als niet-moslims, gezien als een gevaarlijke, veroveringsgezinde en gewelddadige ideologie. Het is een feit dat er *islamisten* zijn die geweld tegen andersdenkenden en mensen van andere religies of levensbeschouwingen goedkeuren. Meer extreme *islamisten* gaan zelfs zover ook alle niet voldoende strenge islamieten te veroordelen. Zo predikte Sayid Qutb (de ideoloog van het Egyptische Moslimbroederschap) dat alle islamitische staatsleiders die de *sharia*, het islamitisch recht, niet invoeren, vermoord mogen worden. Als voorbeelden van *islamistische* organisaties en politieke partijen worden Al-Qa'ida, het Moslimbroederschap uit Egypte, het FIS uit Algerije, Hezbollah uit Libanon en Hamas uit Palestina genoemd. Hierbij valt dus op dat het gaat om zowel *soennitische* als *sji'itische* bewegingen. Wij zullen de term *islamisme* dan ook in zijn meer algemene, politieke context, gebruiken, terwijl we met *salafisme* die soennitische bewegingen zullen duiden die zich afzetten tegen het *wahhabisme* en de *ulama*. Met andere woorden: *islamisten* kunnen tot gelijk welke strekking van de islam behoren, *salafisten* behoren enkel tot de soennitische strekking.

Er wordt dus een groot aantal termen gebruikt om radicale islamitische bewegingen aan te duiden: *salafi's* of *salafisten*, politieke islam, neo-traditionalisme, radicale islam, extremistische islam, *islamisten* en zelfs islam(o)-fascisme. Uiteraard mag de term *islamisten* niet verward worden met de gelijkkluidende term *islamieten*, die gewoon slaat op aanhangers van het islamitische geloof in zijn algemeenheid. Tot voor enige tijd was de term *fundamentalisten* zeer populair in de westerse pers. Moslims maken echter bezwaar tegen deze classificatie, aangezien de meeste moslims veel waarde hechten aan fundamentele principes van de koran en de islam, zonder dat dit tot extremisme leidt. Het is dus belangrijk goed het onderscheid te maken tussen islamitisch conservatisme en islamitisch radicalisme.

Conservatisme gaat over tradities en daarbij is vaak sprake van een grote mate van esthetiek. Dat is duidelijk te zien bij het Hof van Marokko, Jordanië en de Golfstaten. Radicalisme komt juist voort uit een breuk met die traditie, als de dar-al-islam (huis van de islam) terechtkomt tussen de vervreemdende anonimiteit van vroeg-industriële sloppenwijken en achterbuurten, waar tradities alleen kunnen voortbestaan als religie in een nieuwe, meer abstracte en ideologische vorm wordt gegoten.⁶¹

---

⁶¹ Kaplan, Robert, D., *De Raid op Faluja*, Knack, 2 november 2005, p. 95

4.4.6. Het soefisme⁶²

In het soefisme wordt de nadruk gelegd op de religieuze ervaring met het goddelijke en dit dus als mystieke belevenis, zonder tussenkomst van derden. Het soefisme hangt bovendien nauw samen met een ascetische levensstijl en uit zich vooral op poëtische wijze. In deze poëzie is er dan vooral aandacht voor het doel van de spirituele reis en de theologische en filosofische achtergrond van het hele gebeuren. Belangrijk is dat zowel bekende sji'iten als soennieten soefis waren, waaronder zelfs enkele vooraanstaande Hanbalitische juristen.⁶³ De voorloper van de *wahhabieten*, de Hanbalist Ibn Taymiyyah was echter radicaal tegen het soefisme. Dat is vanuit zijn standpunt ook logisch, aangezien het soefisme zoekt naar de esoterische, innerlijke en symbolische betekenis (*ta'wil*) van de koran. De soefi-orde (*tariqa* genoemd) doen vaak ook denken aan katholieke kloosterorden. Zo staan bij de soefis naast ascese, zelfverloochening en zuivering, ook armoede, het absolute vertrouwen in Allah (*tawakkul*) en aanvaarding van al het goede en kwade (*rida*), centraal. Ook gaat het principe van de *tawhid*, eenheid, veel verder voor hen dan gewoon de eenheid van moslims. Voor soefis bestaat uitsluitend God, die de ultieme realiteit of waarheid belichaamt (*al-haqq*). Daar waar voor *salafisten* muziek des duivels is,⁶⁴ speelt muziek (*sama'*, God horen) voor bepaalde soefis net een cruciale rol in het bereiken van hun trance, denken we maar aan de Mevlevi-orde (deze orde staat beter bekend als de *Draaiende Derwisjen*). Op de weg naar het mystieke pad zijn er 15 fasen waar wij reeds enkele van vermeldden, maar waar wij, om redenen van beknoptheid, niet dieper op zullen ingaan.

In Bosnië-Herzegovina heeft het soefisme altijd al een grote rol gespeeld, zelfs in die mate dat *The villager's concept of what constitutes Islamic knowledge is therefore closer to that of the dervishes than it is to that propagated by official Islam through the Islamic Association*. (Bringa, p. 219; zie ook p. 213-224). Detrez stelt bovendien dat de soefi-orde een belangrijke

---

⁶² wij baseren ons voor deze paragraaf op de volgende werken:

Khan, Inayat Hazrat, *Soefi Wijsheid*, Ankh-Hermes B.V., Deventer, augustus 1998

over de 15 fasen van het mystieke pad, lees : Sharib, Zahur ul Hassan Khawaja, *Moinuddin Chishti, de geliefde van Allah*, East West Publications, Uitgeverij Synthese, Den Haag, 1979

over de Soefi-broederschappen in Bosnië-Herzegovina specifiek, lees Detrez, Raymond, *Soefi-Broederschappen in Joegoslavië*, Informatie- en Documentatiecentrum voor het Oosten, Katholieke Universiteit Leuven, volume 7 (1987/88), nummer 9, p. 493-499

⁶³ zie ook de lezing door professor Zaoui, Mostafa, *Un colloque officiel dédié à l'apologie du charlatanisme salafiste*, Colloque sur « al iâjaz al îlmi fi-l-qoraan » à la faculté des sciences de Rabat, gehouden in Rabat op 30 november 2004

⁶⁴ Rosenau, William, *Waging the "War of Ideas"*, Chapter 72, Section 13, p. 14 in Kamien, David, *The McGraw-Hill Homeland Security Handbook*, McGraw-Hill Publishing, New York, oktober 2005 http://rand.org/pubs/reprints/2006/RAND_RP1218.pdf

rol gespeeld hebben in de vrijwillige islamisering van Bosnië, bij het prille begin van het Ottomaanse rijk. (Detrez, 1987; p. 493). De officiële islam heeft er echter nooit een goed oog in gehad dat dorpelingen op bezoek gaan bij genezers en amuletten gebruiken. In 1950 verbood de *Islamska Zajednica*, met name de imams, dan ook de soefi-orde en werden hun loges, in het Turks *tekke* genoemd, gesloten. (Detrez, 1987, p. 495) Het soefisme werd een ondergrondse beweging. Ondanks pogingen vanuit de ordes in Kosovo, waar het soefisme heel de tijd bleef bestaan, om ook in Bosnië-Herzegovina het soefisme nieuw leven in te blazen, kregen de Bosnische soefi's in 1973 nogmaals het deksel op de neus.

In zijn brief van 11 augustus 1973 liet de reis-ul-ulema weten dat de opperste raad van de Islamska zajednica "noch het werk van de tekke's, noch de stichting van een bond, ... vermocht of wenste goed te keuren."

(Detrez, 1987, p. 497)

De *Islamska Zajednica* was dus duidelijk niet van plan haar monopoliefunctie op het religieuze leven op te geven. De Bosnische ulama van vandaag is in hetzelfde bedje ziek. Toch zou het wel eens kunnen zijn dat, als ze niet oppassen, ze voor ze het zelf goed en wel beseffen door de *salafisten* buiten spel worden gezet. De enigen die dan nog bij machte zijn om de Bosnische islam te redden én genoeg vertrouwen genieten bij de bevolking, zouden wel eens de soefi-orde kunnen zijn.

4.5 Conclusie

Objectief genomen zijn de verschillen tussen soennieten en sji'iten dus niet zo groot. Waar het echte grote verschil zit, is bij de *salafisten* en de *islamisten*, bij zij die de islam misbruiken om macht en invloed te verwerven ten koste van al wie anders denkt dan zij. Zoals we bij de rechtstradities hebben aangetoond, staan de Hanafitische en de Hanbalistische rechtsscholen haaks op elkaar. Daar waar bij de eerste consensus en analogie centraal staan, telt bij de tweede enkel het letterlijke woord zoals dat 1300 jaar geleden werd opgeschreven. De tradities van de Golfstaten sluiten bovendien op geen enkel vlak aan bij de Bosnische soefi-traditie, de “volkse” variant van de islam. In de volgende hoofdstukken zal het echter nog meer duidelijk worden hoe deze Golfstaten kosten noch moeite sparen om desnoods met dwang en geweld hun stempel te drukken op de Bosnische samenleving en hen willens nillens hun versie van de islam op te leggen. Als Bosnië-Herzegovina niet wil verzanden tot een woestijnstaat uit de zevende eeuw, is het nu de hoogste tijd voor gematigde moslims om de Bosnische moslimtraditie te redden. Noch de politieke klasse noch de *ulama* bezitten momenteel voldoende moreel gezag om de Bosnische eigenheid te herstellen en te bewaren. De soefi-ordes, waar zowel politiek als ulama in het verleden tegen streden, zouden wel eens hun enige redding kunnen worden.

5. Wat is terrorisme?

5.1. Terrorisme in de geschiedenis

Volgens de Gentse filosoof Ignaas Devisch *maakt terreur ... integraal deel uit van de moderniteit*.⁶⁵ Toch werd het hier onderstaande bijbelcitaat door tijdgenoten al misbruikt om terrorisme te rechtvaardigen, zij het dat de term *terrorisme* op zich uit de Franse Revolutie stamt.

Ten slotte, broeders en zusters, schenk aandacht aan alles wat waar is, alles wat edel is, alles wat rechtvaardig is, alles wat zuiver is, alles wat lieflijk is, alles wat eervol is, kortom, aan alles wat deugdzaam is en lof verdient.

Brief van St. Paulus aan de Filippenzen 4,8

Ook stelt professor Devisch dat terrorisme een uitermate westers fenomeen zou zijn. Wat het moderne terrorisme betreft, ook het islamistische, zou dit kunnen kloppen. De *islamisten* gebruiken exact dezelfde technieken en procedures als beruchte westerse extreem-linkse of nationalistische terroristische organisaties dat eertijds deden. Toch is de eerst gekende terroristische organisatie die werkt volgens het model dat ook moderne terroristen toepassen, een Joodse, namelijk de *sicarii* (onderdeel van de Zeloten-beweging) uit Palestina (66-73 na Chr.), die via een ondergrondse organisatie vochten tegen de Romeinse bezetter. De volgende echt bekende was de Nizari-beweging, een sji'itische splintergroep uit het noorden van Iran die omstreeks het jaar 1100 rebelleerde tegen de Abbasieden. De christelijke kruisvaarders kenden de Nizari's als *hashishiyin*, de hasj-verslaafden. Van dit woord stamt trouwens het Engelse en het Franse woord *assassin*, moordenaar, vanwege de gewoonte van de Nizari's om hun politieke tegenstanders om het leven te brengen. Hierbij offerden ze ook hun eigen leven op. De moordenaars bleven naast het dode lichaam wachten tot ze zelf gevangen genomen werden of gedood. Hun moed en zelfopoffering hadden dan ook het gewenste maximale terreureffect.⁶⁶

De *sicarii* en de Nizari's mogen dus beschouwd worden als de voorlopers van het moderne, zogenaamd westerse terrorisme, als men hen bestudeert inzake motivatie, organisatie, het uitkiezen van doelen en politieke/religieuze achtergrond. Toch zouden de hedendaagse terroristen beter lessen trekken uit het verleden: beide organisaties mislukten totaal in hun

⁶⁵ Devisch, Ignaas, *Terreur en moderniteit*, Essay, De Standaard, 18 februari 2006

⁶⁶ Laqueur, Walter, *A History of Terrorism*, Transaction Publishers, U.S., New Brunswick, N.J., 2001, p. 7-8

opzet en bereikten nooit wat ze wilden. Of misschien trekken de hedendaagse terroristen wel degelijk lessen uit het verleden, namelijk het feit dat we nu, 2000 jaar later, ons nog steeds de namen van deze organisaties herinneren en beseffen welke diepe psychologische impact zij hebben gehad.

5.1.1 Terrorisme, een poging tot definitie

Wanneer men in de zoekmachine van Google de zoekfunctie [*define*] *terrorism* ingeeft, krijgt men 17 miljoen mogelijke definities van het begrip terrorisme. Zelfs in het Nederlands geeft dit nog ongeveer 16300 resultaten. Zoekt men enkel *terrorism* op dan zijn er maar liefst 238 miljoen hits.⁶⁷ Dit hoeft ook niet te verbazen, aangezien het onderwerp zo gevoelig ligt en door iedereen anders geïnterpreteerd wordt, naargelang de betrokkenheid bij de terroristische daad. Bijna geen enkele terrorist zal zich zelf ooit terrorist noemen, om maar iets te zeggen. Anderen kunnen het begrip niet vatten, maar definiëren *terrorisme* zoals rechter Stewart van het Amerikaanse Hooggerechtshof *obsceniteit* ooit definieerde: "*I know it when I see it.*"⁶⁸ Dat is uiteraard niet voldoende. Toch stellen er zich volgens de Amerikaanse professor en terrorisme-expert Jonathan White een aantal ernstige problemen als we proberen *terrorisme* te definiëren.

First, terrorism is difficult to define because it has a pejorative connotation. A person is politically and socially degraded when labelled a terrorist, and the same thing happens when an organization is called a terrorist group. ... [P]olitical movements can be hampered when their followers are believed to be terrorists. Another reason for difficulty is that governments can increase their power when they label opponents as "terrorists". Citizens seem willing to accept more abuses of governmental power when a counterterrorist campaign is in progress. ... Labeling [sic] is not an idle pastime. It can have deadly results. Third, further confusion arises when people intertwine the terms terror and terrorism. ... If we think that anything that creates terror is terrorism, the scope of potential definitions becomes limitless. ... Finally, the use of the term itself has changed. When terrorism was first employed, an English observer used to describe the actions of the street mobs and the government during the

---

⁶⁷ puur ter vergelijking gaven wij ook het zoekwoord *Myspace* in, daar dit in 2005 het meest gezochte woord op google.com was (www.google.com/press/zeitgeist2005.html). Dit gaf op 10 april 2006 161 miljoen hits. Dit geeft toch aan dat *terrorism* toch wel een relatief groot aandeel heeft op het internet.

⁶⁸ United States Supreme Court, *Jacobellis v. Ohio*, 378 U.S. 184, 197, Washington D.C., 1964

*French revolution. ... It seems that H.H.A. Cooper is indeed correct. We have a problem in the problem definition.*⁶⁹

Dat er inderdaad iets scheelt inzake het definiëren van *terrorisme*, mag ook blijken uit de verscheidene wetsartikelen dienaangaande. Ter vergelijking zullen wij nu de Belgische en Amerikaanse anti-terrorisme wetgevingen naast elkaar leggen.

Artikel 137 van Boek II van het Belgische Strafwetboek, omschrijft terrorisme als volgt, zoals vastgelegd in de wet van 19 december 2003⁷⁰ betreffende terroristische misdrijven:

§ 1. Als terroristisch misdrijf wordt aangemerkt het misdrijf bepaald in de §§ 2 en 3 dat door zijn aard of context een land of een internationale organisatie ernstig kan schaden en opzettelijk gepleegd is met het oogmerk om een bevolking ernstige vrees aan te jagen of om de overheid of een internationale organisatie op onrechtmatige wijze te dwingen tot het verrichten of het zich onthouden van een handeling, of om de politieke, constitutionele, economische of sociale basisstructuren van een land of een internationale organisatie ernstig te ontwrichten of te vernietigen.

§ 2. Als terroristisch misdrijf wordt onder de voorwaarden bepaald in § 1, aangemerkt :

1° het opzettelijk doden of opzettelijk toebrengen van slagen en verwondingen.

2° de gijzelneming ...

3° de ontvoering ...

4° ... grootschalige vernieling of beschadiging ...

5° het kapen van vliegtuigen ...

6° het zich door bedrog, geweld of bedreiging jegens de kapitein meester maken van een schip, ...

7° de strafbare feiten ... betreffende het fabriceren, opslaan, onder zich houden, verkopen, vervoeren en gebruiken van springstoffen ...

10° de strafbare feiten bedoeld in ... het Verdrag tot verbod van de ontwikkeling, de productie en de aanleg van voorraden van bacteriologische

---

⁶⁹ White, Jonathan, R., *Terrorism, An Introduction 2/e*, Wadsworth Publishing Company, Belmont California, 1998, p. 5-6

⁷⁰ *Wet betreffende terroristische misdrijven, 19 december 2003*, Belgisch Staatsblad, nummer 499, 3de editie verschenen op 29 december 2003

(biologische) en toxinwapens en inzake de vernietiging van deze wapens, opgemaakt te Londen, Moskou en Washington op 10 april 1972.

§ 3. Als terroristisch misdrijf wordt onder de voorwaarden bepaald in § 1 eveneens aangemerkt :

1° andere dan in § 2 bedoelde grootschalige vernieling of beschadiging, of het veroorzaken van een overstroming van een infrastructurele voorziening, een vervoerssysteem, een publiek of privaat eigendom, waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht of aanzienlijke economische schade wordt aangericht;

2° het kapen van andere transportmiddelen dan bedoeld in het 5° en 6° van § 2;

3° het vervaardigen, bezitten, verwerven, vervoeren, of leveren van kernwapens of chemische wapens, het gebruik van kernwapens, biologische of chemische wapens, alsmede het verrichten van onderzoek in en het ontwikkelen van chemische wapens;

4° het laten ontsnappen van gevaarlijke stoffen waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht;

5° het verstoren of onderbreken van de toevoer van water, elektriciteit of andere essentiële natuurlijke hulpbronnen waardoor mensenlevens in gevaar worden gebracht;

6° de bedreiging met het plegen van één van de strafbare feiten bedoeld in § 2 of in deze paragraaf. »

De Amerikaanse wet van 22 januari 2002 - US Code, Title 22, Chapter 38, Section 2656f(d) is dan weer een stuk beperkter, waardoor hij natuurlijk ook veel breder toepasbaar is.

- The term “terrorism” means premeditated, politically motivated violence perpetrated against noncombatant targets by subnational groups or clandestine agents, usually intended to influence an audience.*
- The term “international terrorism” means terrorism involving the territory or the citizens of more than one country.*
- The term “terrorist group” means any group that practices, or has significant subgroups that practice, international terrorism.*

Na de bomaanslagen in Londen en Sharm-el-Sheikh in juli 2005, riep de secretaris-generaal van de Verenigde Naties (VN) de wereldgemeenschap op om een nieuwe definitie aan

terrorisme te geven.⁷¹ Tegen de eerste voorstellen van de VN kwam er heel wat verzet van islamitische en derdewereldlanden.

*A stalemate has developed because the United States and Britain want the convention to define terrorism in a commonsense fashion that would include organizations like Hezbollah and Palestinian Islamic Jihad, while the Organization of the Islamic Conference wants to leave the door open for wars of "national liberation" against Israel -- and possibly against U.S. military forces in Iraq as well.*⁷²

Het ziet er dus niet naar uit dat de pogingen om tot een gemeenschappelijke wereld-definitie te komen, voor morgen zullen zijn. Het was trouwens de voorloper van de VN, de Volkenbond, die in 1937 al het eerste voorstel tot definitie deed, en die klonk als volgt: *All criminal acts directed against a State and intended or calculated to create a state of terror in the minds of particular persons or a group of persons or the general public.* De meest gangbare en academisch wereldwijd aanvaarde definitie luidt als volgt:

*Terrorism is an anxiety-inspiring method of repeated violent action, employed by (semi-) clandestine individual, group or state actors, for idiosyncratic, criminal or political reasons, whereby - in contrast to assassination - the direct targets of violence are not the main targets. The immediate human victims of violence are generally chosen randomly (targets of opportunity) or selectively (representative or symbolic targets) from a target population, and serve as message generators. Threat- and violence-based communication processes between terrorist (organization), (imperilled) victims, and main targets are used to manipulate the main target (audience(s)), turning it into a target of terror, a target of demands, or a target of attention, depending on whether intimidation, coercion, or propaganda is primarily sought.*⁷³

Wanneer wij dus zullen schrijven over *terrorisme*, bedoelen wij deze laatste definitie. De personen en/of organisaties die volgens de Amerikaanse overheid het label *Specially Designated Global Terrorist (SDGT)* hebben gekregen, kregen dit op basis van bovenstaand

---

⁷¹ (anon.), *UN seeks definition of terrorism*, BBC News, 26 juli 2005

⁷² (anon.), *Defining terrorism at the U.N.*, The Washington Times, 23 maart 2006

⁷³ United Nations Office on Drugs and Crime, *Definitions of Terrorism*, website bezocht op 11 april 2006 www.unodc.org/unodc/terrorism_definitions.html

wetsartikel. Alle verwijzingen naar personen en/of organisaties die volgens de Belgische wetgeving veroordeeld werden voor of verdacht worden van terrorisme, vallen dus onder de vernoemde wet van 19 december 2003.

5.1.2 De visie van conservatieven, radicalen, islamisten en salafisten op terrorisme

Tijdens een zesdaagse conferentie van de islamitische *fiqh*⁷⁴ academie van de *Muslim World League* in Mekka, begin januari 2002, hebben moslimgeleerden ook hun visie op terrorisme laten gelden. Zij stellen dat *terrorism covers all acts of aggression unjustly committed by individuals, groups or states against human beings including attacks on their religion, life, intellect, property or honor*. Vooral het woord *unjustly* is zeer belangrijk in deze definitie, maar daarop komen wij later nog terug. De *ulama* - de traditionele raad van islamitische godsgeleerden -, voegden er echter meteen aan toe dat de Palestijnse strijd tegen Israël een vorm van *jihad* is en een legitieme vorm van zelfverdediging. Als voorbeelden van staatsterrorisme haalden zij verder ook nog het voorbeeld van Bosnië en Kosovo aan.⁷⁵ Verder drongen de geleerden er nog op aan dat naties en volkeren het onderscheid zouden maken tussen legitieme *jihad* tegen verdrukking en andere daden van geweld. De conferentie vond plaats slechts enkele maanden na de aanslagen van 11 september tegen het *World Trade Centre* in New York en de mediaberichtgeving die hierop volgde zinde de *ulama* duidelijk niet.

The ulema [sic] said anti-Muslim media campaigns which have risen following the Sept. 11 attacks against the United States are being orchestrated by Zionist organizations and designed to "stir up prejudice, animosity, hatred and discrimination against Islam and Muslims by associating them with terrorism."
(ibid.)

Deze uitlating, zo kort na de aanslagen, is op zijn zachtst gezegd ongevoelig, maar past wel helemaal in de lijn van het islamitische conservatisme. (zie supra)

---

⁷⁴ onder *fiqh* verstaan moslims de menselijke activiteiten om vast te stellen wat de wet van God is. *Fiqh* is het islamitische recht, zowel de rechtswetenschap als de praktische beoefening van het recht.

⁷⁵ Bashir, Abdul Wahab, *Scholars define terrorism, call for joint action to defend Islam*, Arab News, Mekka, 11 januari 2002

5.2 Is de islam een terroristische godsdienst?

Het antwoord op deze vraag is klaar en duidelijk *neen*. Zoals wij reeds aangetoond hebben, heeft geen enkele religie noch bevolkingsgroep het patent op terrorisme. Toch lijkt het erop dat sinds Europese terroristische groeperingen zoals de ETA en het IRA de wapens laten zwijgen, het hedendaagse terrorisme enkel islami(s)tisch geïnspireerd is. Sommigen beweren zelfs dat terrorisme inherent is aan de islam, omdat de koran geweld zou prediken. Dit soort beweringen wordt zelfs gestaafd door mensen zoals Mohammed Bouyeri die in de rechtbank verklaarde dat de koran hem *tot de slachting van Theo Van Gogh* [Nederlands filmmaker, n.v.d.r.] *had geïnspireerd*.⁷⁶ Wanneer men de koran erop naleest, zijn er in ieder geval genoeg verzen die, door wie dat wil, kunnen gezien worden als een oproep, of zelfs een opdracht, tot het gebruik van geweld tegen niet-moslims. Toch blijft het belangrijk nogmaals te onderstrepen dat deze verzen geschreven werden in een specifieke tijd, voor een specifieke doelgroep in specifieke politieke omstandigheden. Bovendien is de koran een geloofsdocument, geen handleiding. Eenieder blijft verantwoordelijk voor zijn eigen daden, wat onderstaande citaten ook mogen zeggen.

En doodt hen, waar gij hen ook ontmoet en drijft hen uit, vanwaar zij u hebben uitgedreven; want vervolging is erger dan doden. En bevecht hen niet nabij de heilige Moskee, voordat zij u daarin bevechten. Maar indien zij u bevechten, bevecht hen dan - zo is de vergelding voor de ongelovigen. (Soera 2:191)

Gij zult anderen vinden die veilig bij u willen zijn en bij hun eigen volk; telkens wanneer zij tot vijandigheid worden opgeroepen, doen zij blindelings mee. Als zij zich derhalve niet op een afstand van u houden, noch u vrede aanbieden, noch hun handen terughouden, grijpt hen dan aan en doodt hen waar gij hen ook vindt. Tegen dezen hebben Wij u duidelijk gezag gegeven. (Soera 4:91)

En wanneer gij door het land reist, zal het voor u geen zonde zijn het gebed te bekorten, als gij vreest dat degenen, die niet geloven u last zullen veroorzaken. Voorwaar, de ongelovigen zijn een openlijke vijand voor u. (Soera 4:101)

---

⁷⁶ Bulthé, Annemie en Marbe, Nausicaa, *Predikt de koran geweld?*, Humo, nummer 3387, 2 augustus 2005, p. 14

En wanneer gij in hun midden zijt en het gebed voor hen leidt, laat een deel hunner bij u staan en hun wapenen meenemen. En wanneer zij hun prostratie hebben verricht, laat hen achter u gaan en laat die andere groep, die nog niet gebeden heeft naar voren komen en met u bidden en laat hen hun afweermiddelen en wapenen medenemen. De ongelovigen wensen, dat gij onachtzaam wordt op uw wapenen en uw bagage, zodat zij u plotseling overvallen. En als gij uw wapenen opzij legt indien de regen u stoort, of indien gij ziek zijt, zal dat voor u geen zonde zijn. Maar gij dient uw afweermiddelen steeds mede te nemen. Voorzeker, Allah heeft voor de ongelovigen een vernederende straf bereid. (Soera 4:102)

Wanneer de heilige maanden voorbij zijn, doodt dan de afgodendienaren waar gij hen ook vindt en grijpt hen en belegert hen en loert op hen uit elke hinderlaag. Maar als zij berouw hebben en het gebed houden en de Zakaat betalen, laat hun weg dan vrij. Voorzeker, Allah is Vergevensgezind, Genadevol. (Soera 9:5)

Indien de huichelaars en degenen in wier hart een ziekte is en degenen die opschudding in de stad veroorzaken, niet ophouden, zullen Wij u zeker tegen hen in beweging brengen; dan zullen zij slechts voor een korte tijd in uw nabijheid mogen vertoeven. Vervloekt zijn zij; waar zij zich ook bevinden zullen zij worden gegrepen en gedood. (Soera 33:60-61)

Om echter te bewijzen dat de koran geweld afkeurt en de islam een godsdienst van vrede is, verwijzen moslims altijd naar het vers dat zegt: *wie een mens doodt, doodt de hele mensheid*. Dat klinkt sympathiek (Humo, p. 14), maar het gehele vers klinkt als volgt.

Deswegen schreven Wij de kinderen Israëls voor, dat wie ook een mens doodt, behalve wegens het doden van anderen of het scheppen van wanorde in het land, het ware alsof hij het gehele mensdom had gedood, en voor hem, die iemand het leven schenkt, alsof hij aan het gehele mensdom het leven heeft geschonken. En voorzeker Onze boodschappers kwamen met duidelijke tekenen tot hen en toch - werden daarna - velen hunner op aarde tot overtreders. (Soera 5:32)

Wanneer de *ulama* het dus in haar definitie heeft over *terrorism covers all acts of aggression unjustly committed ...*, bedoelt ze met *unjustly* vermoedelijk exact dit, namelijk dat het doden van een mens op zich verkeerd is, tenzij die mens anderen heeft gedood of verantwoordelijk is voor wanorde.

Bovenstaande koranverzen mogen dan in de hoofden van terroristen wel een religieuze “verantwoording” geven voor hun daden, het verklaart de oorsprong ervan nog niet.

5.3 Wat maakt van een *islamist* of *salafist* een terrorist?

Volgens professor Sami Zemni van de Gentse universiteit is politieke frustratie om de eigen repressieve en corrupte regimes de eerste oorzaak.⁷⁷ Daarnaast wijst hij op de sociaal-economische problemen, zoals die ook al werden vastgesteld in het *Arab Human Development Report*.⁷⁸ Het rampzalige onderwijs, de onmondigheid van de vrouwen, het tekort aan democratie, het zijn maar enkele van de lange lijst pijnpunten die worden aangestipt. Volgens professor Zemni heeft terrorisme dus weinig of niets met de islam te maken. *Het heeft veel meer te maken met egoïstische doelstellingen dan met een zogenaamd hoger ideaal* (Knack, p. 43). De Gentse professor Rik Coolsaet ziet terrorisme dan weer als een symptoom van een zieke samenleving.

*Internationaal terrorisme duikt telkens weer op als een te snel wijzigende wereld te grote groepen mensen, volken of landen het gevoel geeft - objectief of subjectief - gemarginaliseerd te zijn. Een wereld waarin te veel dimensies te snel lijken te evolueren en daarbij aan te grote groepen mensen de indruk geeft dat zij er niet bij horen. ... Precies dát vormt de kweekgrond waarop kleine extremistische groepen - als een zelfuitgeroepen voorhoede - inspelen om hun terreurdaden te rechtvaardigen en zichzelf een aureool van strijders tegen het onrecht te verschaffen.*⁷⁹

---

⁷⁷ Zemni, Sami, *Met geweld los je niets op*, Knack, 14 januari 2004, p. 43. Sami gaat hier dieper op in in het boek van Boussetta, Hassan, *Breek de stilte. Een burgerlijk standpunt van Belgische intellectuelen van Maghrebijnse afkomst over de gebeurtenissen sinds 11 september*, VUB Press, Brussel, 2003: pp. 27-30 in het hoofdstuk *Islam en terrorisme : over enkele simpele amalgamen*

⁷⁸ United Nations Development Programme, Arab Fund for Economic and Social Development, *Arab Human Development Report 2003*, Regional Bureau for Arab States, United Nations Publications, Jordan/New York, 2003, p. 1-13

⁷⁹ Coolsaet, Rik, *De mythe Al-Qaeda*, Knack, 3 december 2003, p. 104

In zijn boek *De mythe Al-Qaeda* stelt Coolsaet ook dat *het terrorisme van vandaag niets met godsdienst te maken heeft. Toch zitten wij midden in een Griekse tragedie. Terwijl wij de islam beginnen te vrezen, leeft in een groot deel van de moslimwereld het gevoel dat de islam aan de schandpaal staat en dat het Westen tegen hén is.*⁸⁰ Professor Zemni en in mindere mate professor Coolsaet doelen hiermee dus vooral op terroristen die uit de Arabische landen zelf komen. Maar wat dan met terroristen die uit de middenklasse komen en de kans kregen te studeren aan westerse universiteiten? Zoals de directeur van *Human Rights Watch*, Kenneth Roth, terecht vermeldt, heeft terrorisme uiteindelijk weinig te maken met de kloof tussen arm en rijk.⁸¹ Professor Jan Wouters van de Katholieke Universiteit Leuven gaat daar nog dieper op in.

*Arme landen zijn niet per se broeihaarden van terrorisme. Er spelen vaak andere mechanismen. Het gaat vaak om mensen die in het Westen geboren zijn of die er gestudeerd hebben. Het is een probleem van vervreemding. Ze worstelen binnen ons systeem met een vorm van cultuurstrijd. Ze functioneren schijnbaar normaal, maar ze maken het stelsel van binnenuit kapot. Het heeft dus niet altijd iets met dialoog over grote afstand te maken, het gaat dikwijls zeer concreet om ons eigen integratiebeleid.*⁸²

Dit alles verklaart misschien al wel de achtergrond en het waarom van terrorisme, maar hoé iemand een (*homegrown*) *terrorist* wordt, kunnen we lezen in het Knack-interview met neurowetenschapper Kathleen Taylor.

De processen waardoor zulke terroristen worden gecreëerd, lijken volgens mij heel sterk op de processen die een sektelid creëren. Ik zie altijd dezelfde vijf mechanismen aan het werk: isolatie, controle, onzekerheid, herhaling en emotie. De sekteleiden worden geïsoleerd, alles wat ze horen of zien wordt streng gecontroleerd, ze worden onzeker gemaakt, de centrale boodschap wordt keer op keer herhaald en alles wordt sterk verbonden met emoties. Vaak gaat

---

⁸⁰ Coolsaet, Rik, *De Mythe Al-Qaeda: Terrorismen Als Symptoom Van Een Zieke Samenleving*, Van Halewyck, Leuven, 2004

⁸¹ Roth, Kenneth, *Counterterrorism and Human Rights: an Essential Alliance*, United Nations Foundation, New York, 15 augustus 2005, p. 2-3

⁸² Van Humbeeck, Hubert, *Iraks duivelspact tegen Amerika*, Knack, 10 september 2003, p. 97

*het om mensen die zich verlaten of verwaarloosd voelen, en die dan in de sekte, of de terroristische groep, opnieuw vriendschap, respect en liefde krijgen.*⁸³

5.4 Is de Balkan een vruchtbare grond voor terroristen?

In haar *Europe Report* nummer 119 van 9 november 2001 onderzoekt de *International Crisis Group* (ICG) de mythes en waarheden in verband met het *islamisme* in de Balkan.⁸⁴ Een van de hardnekkigste geruchten is dat Osama bin Laden de Balkan bezocht zou hebben. In het rapport wordt in de pagina's vijf en zes hierop dieper ingegaan, namelijk of bin Laden al dan niet in Albanië zou hebben vertoefd. Het sluitende bewijs werd nooit geleverd maar wel kon worden achterhaald dat de berichtgeving gestuurd werd vanuit Belgrado en Skopje. Even hardnekkig zijn de geruchten dat bin Laden Bosnië zou hebben bezocht, doch hiervan wordt in het ICG-rapport geen gewag gemaakt. Het Bosnische tijdschrift *Dani* beweerde nochtans in haar nummer 121 van 24 september 1999 dat bin Laden een Bosnisch paspoort zou hebben gekregen via de Bosnische ambassade in Wenen, en dit in volle oorlogstijd, namelijk in 1993.⁸⁵ Eerlijkheidshalve geeft *Dani* wel toe dat Bin Laden dit paspoort nooit persoonlijk zou afgehaald hebben, maar hoe dat dan wel in zijn werk zou gegaan zijn, komt later nog aan bod.

Toch wijst de ICG op enkele ernstige problemen op de Balkan die een ideale voedingsbodem vormen voor terroristen.

Endemic Balkan problems – inept governance, poor public security, weak rule of law, economic backwardness, corruption and organised crime – produce an environment where terrorist networks can hide personnel and money. The international community should, therefore, closely monitor the activities of Islamist organisations which may have links to terrorist networks, but its priority should remain the long term task of peace building, which is the major front of the “war on terrorism” in the Balkans. ... It appears that only Bosnia has significant numbers of potential Islamist extremists. Elsewhere the potential for Islamist-inspired violence seems slight, and hinges on the weakness of institutions rather than ideological sympathies with the enemies of the West.

---

⁸³ De Ceulaer, Joël, *Ook uw brein kan gemanipuleerd worden*, Knack, 8 februari 2006, p. 48

⁸⁴ (anon.), *Bin Laden and the Balkans: the Politics of Anti-Terrorism*, International Crisis Group, ICG Balkans Report, Nummer 119, Belgrade/Podgorica/Pristina/Sarajevo/Skopje/Tirana/Brussel, 9 november 2001

⁸⁵ Pećanin, Senad, *I Osama Bin Laden Ima Bosanski Pasos!*, *Dani*, Nummer 121, 24 september 1999

*There is no risk that Muslims anywhere in the Balkans might support Islamist extremism in large numbers – such a development would contradict their religious traditions, their political views and their lifestyles, which are emphatically Western. It is important that the international community is seen not to accept this new wave of anti-Muslim propaganda.*⁸⁶

Dit document werd echter geschreven in 2001. Alhoewel wij de aanmaning van de ICG kunnen onderschrijven - *Islamist extremism in the region, and the risk of terrorism associated with it, should not be painted as a larger problem than it is.* - zijn er toch een aantal zorgwekkende ontwikkelingen, zoals wij in verdere hoofdstukken zullen aantonen. Want de drie primaire ingrediënten voor terrorisme, namelijk indoctrinatie, rekrutering en financiering,⁸⁷ zijn door de inmenging van bepaalde landen elke dag meer en meer zichtbaar.

5.5 Terreur in Bosnië-Herzegovina tussen 1996 en 2004

In deze paragraaf zullen wij onderzoeken in hoeverre er terroristische aanslagen gepleegd werden op het grondgebied van Bosnië-Herzegovina zelf en dit voor de periode 1996-2003. Jaarlijks brengt het *United States Department of State*, zeg maar het Ministerie van Buitenlandse Zaken, een overzicht uit van de wereldwijde terroristische activiteiten. Voor deze paragraaf zullen wij ons dan ook op deze documenten baseren.

In 1996 waren er enkele kleinschalige incidenten die het vooral gericht waren tegen de internationale gemeenschap. Op 15 februari 1996 vielen troepen van de NAVO, de *Implementation Force (IFOR)*,⁸⁸ binnen in een trainingskamp van de Bosnische inlichtingendienst in Fojnica. Daarbij werden elf personen aangehouden, waaronder drie Iraniërs. In het kamp vonden de IFOR-soldaten een uitgebreid wapenarsenaal. Ook vonden zij aanwijzingen dat de leslokalen gebruikt werden voor terroristische activiteiten, omdat er onder andere kinderspeelgoed lag dat *geboobytrapped* was en handleidingen hoe dit gemaakt moest worden. Op dit incident komen wij later nog terug. In augustus moesten de gebouwen van de

---

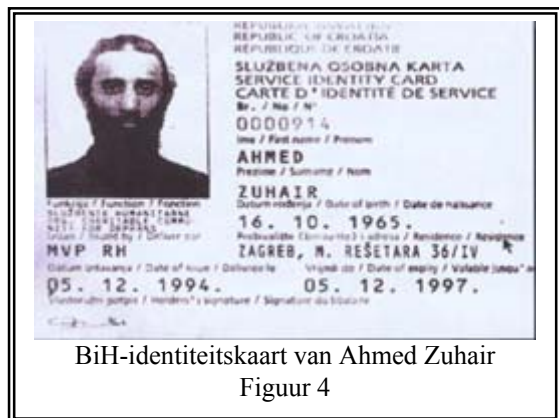
⁸⁶ (anon.), *Bin Laden and the Balkans: the Politics of Anti-Terrorism*, International Crisis Group, Persverklaring, Brussel, 9 november 2001

⁸⁷ Testimony of Steven Emerson with Jonathan Levin before the United States Senate Committee on Governmental Affairs, *Terrorism Financing: Origination, Organization, and Prevention: Saudi Arabia, Terrorist Financing and the War on Terror*, Washington D.C., 31 juli 2003, p. 1

⁸⁸ zoals overeengekomen in het vredesakkoord van Dayton van 14 december 1995, werd de NAVO belast met de militaire uitvoering van het verdrag. Op 16 december 1995 startte de operatie *Joint Endeavour*, die bij het brede publiek bekend staat als *IFOR*. Voor gedetailleerde uitleg over *IFOR*, zie ook Office of Information and Press, *The NATO Handbook, 50th Anniversary Edition*, NATO Headquarters, Brussel, 1998, p. 120-123

Organisatie voor Vrede en Samenwerking in Europa (OVSE) ontruimd worden omdat er een bom gevonden werd. Deze werd tijdig onschadelijk gemaakt. Dit was niet het geval in Vlasnica, waar een bom drie voertuigen van de *International Police Task Force* (IPTF) vernielde. Diezelfde maand nog werd er in Banja Luka een handgranaat geworpen naar een voertuig van de OVSE, waarbij het voertuig totaal vernield werd. Hetzelfde resultaat ook toen er in november een granaat gegooid werd naar een voertuig van de IPTF. De daders van al deze aanslagen zijn tot op vandaag onbekend.⁸⁹

In 1997 werden de aanvallen tegen de internationale gemeenschap gerichter. Toch waren de meest spectaculaire poging tot aanslag dat jaar was ongetwijfeld in april, bij de poging om wijlen paus Johannes Paulus II te vermoorden. Slechts enkele uren voordat de pausmobiel over een brug zou rijden, werden onder deze brug 23 landmijnen gevonden die van op afstand tot ontploffing konden worden gebracht. Alhoewel de poging tot aanslag nooit werd opgeëist, werden er toch enkele arrestaties verricht, waarop wij later zullen terugkomen. Op 10 juli arresteerde de NAVO-troepenmacht, de *Stabilization Force* (SFOR)⁹⁰ twee Servische oorlogsmisdadigers in Prijedor. Hierop volgde een bommencampagne van een 20-tal kleine springtuigen, die weinig schade aanrichtten, tegen gebouwen en personen van de OVSE, de IPTF en SFOR. Vreemd genoeg maakt het rapport geen gewag van de eerste grote aanslag

BiH-identiteitskaart van Ahmed Zuhair
 Figuur 4

sinds het ondertekenen van het vredesakkoord van Dayton. Op 19 september ontplofte namelijk in Mostar een krachtige autobom in een ondergrondse parking onder een residentieel flatgebouw. De bom, die bestond uit vier kilogram springstof, veertig kilogram anti-tankmijnen en vijftien kilogram “rode springstof”, blies een politiekantoor op en verwondde vijftig

mensen, waarvan twintig ernstig. De bommenleggers waren leden van de voormalige *El-Mudžahid*-eenheid, waaronder de Saoedi Ahmed Zuhair Handal (met Bosnisch paspoort),⁹¹

⁸⁹ Office of the Coördinator for Counterterrorism, *Patterns of Global Terrorism 1996*, Europe and Eurasia Overview, United States Department of State, Washington D.C., 1997

⁹⁰ toen er in september 1996 vrije verkiezingen hadden plaatsgevonden in Bosnië-Herzegovina, werd de *IFOR*-operatie (zie supra) afgerond. Door resolutie 1088 van 12 december 1996 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties, werd *SFOR* de legale opvolger van *IFOR* inzake de naleving van de militaire aspecten van Dayton-akkoord (zie supra). zie ook *The Nato Handbook* (1998), p. 123-129

⁹¹ Selimbegović, Vildana, *Ministrov pakao u raju za teroriste*, Dani nummer 226, 5 oktober 2001

Ali Hamed Abeid (een Bahreini die eveneens de Bosnische nationaliteit had) en Saleh Nebil Ali el Hil, beter gekend als Abu Jemen.⁹² Handal werd in augustus 2002 gearresteerd in Pakistan en verblijft momenteel op Guantánamo.⁹³ Bijgevolg begonnen in november Bosnische veiligheidstroepen een operatie om voormalige moedjahedien op te pakken die verdacht werden van een breed spectrum van criminele activiteiten. Ze werden verdacht van een aantal moorden op verscheidene Bosnische Kroaten en Bosnische Serviërs en bomaanslagen tegen huizen en kerken van deze twee bevolkingsgroepen. Een twintigtal Bosnische en Arabische voormalige strijders werden daarbij gearresteerd. Toen in december Nederlandse SFOR-troepen twee gezochte Kroatische oorlogsmisdadigers oppakten in de buurt van Vitez, werd er een handgranaat geworpen in het SFOR-kamp. Er waren doorheen het jaar ook nog enkele zeer kleine incidenten die verband hielden met lokale verkiezingen of wanneer vluchtelingen terugkeerden naar hun vooroorlogse huizen.⁹⁴ Voor het jaar 1998 rapporteert het *State Department* aangaande Bosnië geen enkel incident en ook 1999 was blijkbaar een bijzonder rustig jaar. Enkel op drie april van dat jaar werd een SFOR-voertuig, met daarin twee Bosnische passagiers, beschoten. Hierbij raakte één van de passagiers gewond.⁹⁵ Het volgende incident deed zich voor toen Duitse SFOR-soldaten op 13 oktober 2000 een Bosnische moslim wilden arresteren. De man trok de pin uit een granaat, waarbij hij zichzelf dodelijk verwondde. Vier Duitse soldaten liepen lichtere verwondingen op.⁹⁶ De aanslagen op het *World Trade Centre* in New York in september 2001, brachten ook heel wat teweeg in Bosnië-Herzegovina wat de *War on Terror* betreft. In latere hoofdstukken zullen wij dit in detail bespreken. Pas op 30 maart 2003 zou er terug een aanslag gepleegd worden, dit maal door een niet nader genoemde islamitische groepering die een handgranaat naar het Bosnische filiaal van Coca-Cola wierp en daarbij pamfletten achterliet met anti-Amerikaanse slogans.⁹⁷ Het rapport van 2004 tenslotte, uitgegeven in 2005, maakt enkel melding van de anti-terroriswetgeving die Bosnië-Herzegovina in voege heeft laten treden. Het rapport over het jaar 2005 is helaas nog niet beschikbaar.

---

⁹² Rogošić, Zeljko, *Vast Investigation in Bosnia Herzegovina*, Nacional, 27 september 2001, www.nacional.hr/htm/306051.en.htm

⁹³ (anon.), *List of Individuals Detained by the Department of Defense at Guantanamo Bay, Cuba from January 2002 through May 15, 2006*, United States Department of Defense, 15 mei 2006, www.defenselink.mil/news/May2006/d20060515%20List.pdf

⁹⁴ Office of the Coördinator for Counterterrorism, *Patterns of Global Terrorism 1997*, Europe and Eurasia Overview, United States Department of State, Washington D.C., 1998

⁹⁵ Office of the Coördinator for Counterterrorism, *Patterns of Global Terrorism 1999*, Department of State Publication 10687, Washington D.C., april 2000, p. 53

⁹⁶ Office of the Coördinator for Counterterrorism, *Patterns of Global Terrorism 2000*, Department of State Publication, Washington D.C., april 2001 p. 14

⁹⁷ Office of the Coördinator for Counterterrorism, *Patterns of Global Terrorism 2003*, United States Department of State, Washington D.C., april 2004, p. 100

5.6 Conclusie

Wanneer men het globale patroon van terroristische aanslagen van de afgelopen tien jaar bekijkt, kan men gerust stellen dat Bosnië-Herzegovina een relatief veilig land is qua aanslagen op eigen bodem. Op de aanslag in Mostar na, lijken alle andere incidenten persoonlijke afrekeningen te zijn, al dan niet gericht tegen de internationale gemeenschap die probeert oorlogsmisdadigers te arresteren. Achter dit type aanslagen zit dan ook geen organisatie en deze lijken ingegeven door de emotie van het moment. Daar het hier niet gaat om een *repeated violent action* zoals gesteld in de algemeen aanvaarde academische definitie (zie supra), zijn wij terughoudend om deze incidenten te klasseren onder de noemer *terrorisme*. De acties waarin wel een lijn zit, zoals wij later zullen aantonen, zijn deze van verscheidene, soms elkaar beconcurrerende, *islamistische* organisaties. Zoals wij reeds eerder gesteld hebben, heeft geen enkele religie het patent op terrorisme. Geen enkele godheid roept op tot terrorisme, dit is steeds het werk van mensen, mensen die ten allen tijde verantwoordelijk blijven voor hun eigen daden. Ook al geloven moslims dat de koran een letterlijke weergave is van het woord van God, toch zou dit niet mogen uitsluiten dat men inziet dat de koran, net zoals de bijbel en de thora, een geloofsdocument is, dat geschreven is in een specifieke tijd voor een specifieke doelgroep uit die tijd. Geen enkel vers uit de koran, hoe gewelddadig het ook mag lijken, rechtvaardigt terrorisme en het extreem brutale geweld dat er vaak mee gepaard gaat. Dit is steeds de interpretatie van mensen, mensen die hun financiële en machtspositie gebruiken om het vertrouwen en de zwakte van mensen in (post-)oorlogssituaties te misbruiken en uit te buiten voor hun eigen agenda. Toch was Bosnië-Herzegovina niet hét agendapunt voor deze organisaties. Het merendeel van deze malafide vzw's heeft een zeer breed internationaal netwerk, waarin Bosnië-Herzegovina slechts een onderdeel vormt.

Hoe moeilijk het ook is om het begrip *terrorisme* te definiëren, het is nog veel moeilijker om terrorisme te bestrijden. Toch zijn er voorafgaand aan elke terroristische actie drie hoofdingrediënten aanwezig: indoctrinatie, rekrutering en financiering (Emerson, 2003). Neemt men één van deze onderdelen weg, dan komt de hele operatie in gevaar en zal ze misschien zelfs nooit plaatsvinden. Het zijn dan ook deze drie processen die wij verder zullen toelichten, namelijk hoe deze organisaties in Bosnië-Herzegovina terecht kwamen, hoe ze tewerk gaan en hoe de hele zaak gefinancierd wordt. Ook zullen wij trachten, waar nodig, hen te plaatsen in hun globale kader.

*While Bosnians want their freedom, they worry about the price. Some fear the mujahedin haven't yet shown their extremist side. "If they want to offer the people religion, culture and language, that's good," says 27-year-old Zafir, a Muslim from Travnik. "But if they insist on it, that's not good." Bektas, the platoon leader, is concerned the mujahedin are really fighting for Islam, not Bosnia. "It's good for us that they are here," he says. "But after the war, who knows?"*⁹⁸

Travnik, oktober 1992

6. De komst van de moedjahedien naar Bosnië

6.1. Inleiding

*[D]e geweldsdreiging naar het westen ontwikkelt zich aan het begin van de jaren negentig. Nadat het Sovjetleger zich in 1989 uit Afghanistan terugtrok en in versterkte mate nadat in 1992 de mujahedeen Kaboel veroverden, vertrokken veel mujahedeen uit Afghanistan en Pakistan. Zij keerden terug naar hun herkomstlanden, namen deel aan nieuwe strijdtoneelen in bijvoorbeeld Algerije, Bosnië en Tsjetsjenië of vroegen asiel aan in West-Europa. De verbondenheid die tussen de mujahedeen in Afghanistan en Pakistan was ontstaan bleef echter intact. Deze islamistische strijders vormen sindsdien een diffuus netwerk van internationaal georiënteerde radicale moslims en blijken vaak bereid enige vorm van ondersteuning te verlenen aan terroristische activiteiten. ... Na 1989 hebben nog tienduizenden moslims een paramilitaire training gevolgd in Afghanistan, daartoe in de gelegenheid gesteld door het Taliban-regime. Na deze training verspreidden zij zich over diverse landen en vestigden zij zich ook in West-Europa.*⁹⁹

Dit citaat uit een rapport van de Nederlandse inlichtingendienst AIVD geeft perfect weer wat er zich in de Balkan afgespeeld heeft en zich nog steeds afspeelt. In dit hoofdstuk zullen we dan ook op deze transfer van de moedjahedien uit Afghanistan en Pakistan naar Bosnië dieper ingaan. Verder in dit hoofdstuk zullen we ook bespreken hoe en waarom deze strijders plotseling bleken deel uit te maken van liefdadigheidsorganisaties. We zullen ons echter

---

⁹⁸ Brand, Joel en Post, Tom, *Inside a secret military camp: how mujahedin fighters are training Bosnia's Muslims*, Newsweek, 5 oktober 1992

⁹⁹ Remkes, Johan, *Rekrutering in Nederland voor de jihad, nota opgemaakt door de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD)*, Nota van de Minister van Buitenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Den Haag, 9 december 2002, p. 28
www.minbzk.nl/search/contents/pages/1396/rekrutering.pdf

beperken tot de kern van de zaak, aangezien wij niet de pretentie hebben het uitstekende onderzoek van Evan F. Kohlmann¹⁰⁰ over te willen doen. Dit hoofdstuk is dan ook schatplichtig aan zijn belangrijkste boek over dit onderwerp, *Al-Qaida's Jihad in Europe : The Afghan-Bosnian Network*. Toch zullen wij proberen eigen accenten en verbanden te leggen en aan te vullen waar dit kan, met zo actueel mogelijke informatie.

Een tweede aspect dat ook opvalt bij het citaat van de AIVD is de datum, namelijk 2002. Ondanks veel alarmerende berichten van de inlichtingendiensten op het terrein,¹⁰¹ kregen de politieke overheden pas interesse in het probleem na de aanslagen in de Verenigde Staten van 11 september 2001. Toch vonden ook de Nederlandse strijdkrachten het in 1995 al belangrijk genoeg om de moedjahedien in de gaten te houden, zoals mag blijken uit onderstaand citaat.

1(NL)KCT-detachement [Korps Commando Troepen, n.v.d.r.] IFOR

De KL [Koninklijke Landmacht, n.v.d.r.] stelde – naast het peloton van het Korps Commandotroepen – op 30 december 1995 een detachement van zeventien commando's als Joint Commission Observers ter beschikking van de IFOR-commandant. ... De twee ploegen van het detachement verkenden het achtergebied van de MND South-West ... en observeerden achtergebleven radicale mujaheddin-eenheden. Het detachement vertrok eind april 1996 naar Nederland, maar bleef op afroep beschikbaar en keerde nog enkele malen naar Boanië [sic] terug.¹⁰²

Dat er een probleem was, hadden zelfs de Bosnische moslims zelf al begrepen tijdens de oorlog. Waar er in het begin van de oorlog gemengde eenheden waren (Bosnische soldaten samen met buitenlandse) dan was dat na een jaar niet meer het geval en de aparte *El-Mudžahid*-eenheid werd opgericht. Omdat heel wat moedjahedien in latere hoofdstukken nog aan bod zullen komen, zullen we aan deze eenheid en haar leden wat meer aandacht schenken. Wij hebben er ook voor gekozen om enkele kopstukken in zeer goed illustrerende citaten aan het woord te laten. Ook de andere partijen zullen wij hun zeg laten doen, daar zij het beste geplaatst zijn een om beeld te scheppen van de situatie in deze verschrikkelijke oorlogsjaren.

---

¹⁰⁰Kohlmann, Evan, *Al-Qaida's Jihad in Europe : The Afghan-Bosnian Network*, Berg Publishers, Oxford, 2004

¹⁰¹zo was er in 1995 al het rapport van de Bosnische inlichtingendiensten dat wees op heel wat problemen met de buitenlandse strijders; zie: Department for Analytical and Informative Affairs, *Review of the Information on Activities of the Persons from Afro-Asian Countries Directly Before the War and During the War in the Territory of BIH Republic*, BIH Administration of the Military Security Service, Sarajevo, 6 mei 1995

¹⁰²www.mindef.nl/missies/eerdere_missies/europa/20050728_ifor_sfor.aspx

6.2. Het belang van de Afghaanse oorlog en de (Bosnische) *jihad* : historische situering

In een vorig hoofdstuk bespraken wij al uitvoerig het belang van de *jihad* en wat dat concreet betekent voor gewone gelovigen maar ook voor *salafisten* en *islamisten*. In deze paragraaf zullen wij nagaan hoe het Bosnische grondgebied plots het toneel werd van een “heilige oorlog” in Europa. Uiteraard hadden er al heel wat meer “heilige oorlogen” plaatsgevonden in Bosnië, nog lang voor sjeik Azzam (zie supra) in zijn *fatwa* de *jihad* een veel radicalere wending gaf. Toch mag het belang van de Afghaanse oorlog, de nieuwe *jihad* en de structuren die Azzam opzette in Pakistan en Afghanistan niet onderschat worden, vooral dan wat ze teweeg hebben gebracht in de hoofden van de volgelingen van Azzam. Voor het eerst leek het niet meer onmogelijk om de strijd tegen het Westen te winnen. Door de rekrutering van strijders van overal in de moslimwereld kwam er een soort van *Islamitische Internationale* (Fighel, 2001) op gang. Plots leek de droom van een theocratisch rijk van Marokko tot de Filippijnen een heel stuk dichterbij, een filosofie die in het Arabisch bekend staat als de *Taqfir waal Hijra*.¹⁰³ De eerste daden van het wereldwijde web van radicale islam (en later terroristische organisaties) bleken sterk genoeg om een wereldmacht op de knieën te krijgen. Deze haast mystieke vorm van onoverwinnelijkheid gaf de deelnemers aan deze nieuwe *jihad* een ongeziene status binnen de moslimwereld. De leiders van deze structuur hadden hun eerste grote test met glans doorstaan en worden zelfs bij leven als heiligen vereerd. In 1988 ging Azzam naar de Verenigde Staten om daar fondsen te werven. Aan zijn toehoorders zei hij

*Oh broeders, na Afghanistan is er niets meer in de wereld dat voor ons onmogelijk is. Er zijn geen supermachten noch minimachten meer. Het enige wat nog telt is de wilskracht die ontspruit aan ons religieus geloof.*¹⁰⁴

---

¹⁰³Elliot, Michael, *Hate Club, An in-depth look at al-Qaeda, the sprawling terror network through which Osama bin Laden exploits the borderless globe with a secret army driven by a ruthless new brand of extremism*, Time Magazine, Terrorism/Special Report, 12 november 2001

Elliot schrijft hierover hetvolgende: “*In Egypt in the 1960s, the Islamic ideology Takfir wal Hijra began to win adherents among extremist groups. One of them, the Society of Muslims, was led by Shukri Mustafa, an agricultural engineer. Mustafa denounced other Muslims as unbelievers and preached a "withdrawal" into a purity of the kind practiced by the Prophet Muhammad when he withdrew from Mecca to Medina. The ideology is particularly dangerous because it provides a religious justification for slaughtering not just unbelievers but also those who think of themselves as Muslim. Intensely undemocratic--for to accept the authority of anyone but God would be a blasphemy--Takfir wal Hijra is a sort of Islamic fascism.*”

¹⁰⁴Emerson, Steven. *Jihad in America*. SAE Productions (voor PBS) : Washington DC. Eerste uitzending op 21 november 1994. Duur: 1 uur.

Het is ook belangrijk om te weten dat op dat ogenblik (1988) de *jihad* dus nog gesteund werd door het Westen. Het was nog volop Koude Oorlog, niemand had ook maar het minste vermoeden dat een jaar later de Berlijnse Muur zou vallen en dat in 1991 het einde van de Sovjetunie en het communisme zouden worden afgekondigd. Dat de CIA steun gaf aan de Afghaanse rebellen die tegen het Rode Leger vochten, was dan ook een publiek geheim.¹⁰⁵ Het was dan ook niet zo uitzonderlijk dat de westerse deuren ver openstonden voor de oude vrienden toen die hun oog op de Balkan lieten vallen. Want waren de Serven in Bosnië niet een beetje zoals de Russen in Afghanistan? Ze vochten zelfs met exact dezelfde wapens! In de hoofden van de Amerikanen zal de mogelijkheid zeker wel meegespeeld hebben dat de moedjahedien weerom het vuile werk zou kunnen opknappen. Voor de Amerikanen zou de zaak pas opgelost zijn als de Serven verslagen waren (Dyker & Vejvoda, p. 170). De operatie UNPROFOR van de Verenigde Naties stond door haar te beperkte mandaat virtueel machteloos tegen de strijdende partijen en de Amerikanen hadden niet de minste intentie om zich in de Balkan te gaan moeien. (ibid.)

Bovendien waren de Bosnische moslims zélf wanhopig op zoek naar elke vorm van steun die ze maar konden krijgen. Toen in april 1992 de oorlog ook in Bosnië begon, stonden de Bosnische moslims machteloos tegen het Servische leger. De *Bošnjaci* (Bosnische moslims) hadden nauwelijks manschappen en materiaal en werden vanaf dag één al in het defensief gedreven. Toen het hen duidelijk werd dat de Europeanen, die het maar niet eens konden worden over een strategie, vooral lippendienst leverden en dat in een later stadium van de oorlog ook de operatie UNPROFOR¹⁰⁶ van de Verenigde Naties hen niet zou beschermen, moest hulp van elders komen.

Voor de veteranen van de Afghaanse oorlog kon de Bosnische crisis op geen beter moment komen. In januari 1993 had de Pakistaanse overheid namelijk laten verstaan dat de Arabische moedjahedien-kantoren dienden te sluiten en dat deze haveloze strijders desnoods met geweld naar hun land van herkomst zouden worden gedeporteerd.¹⁰⁷

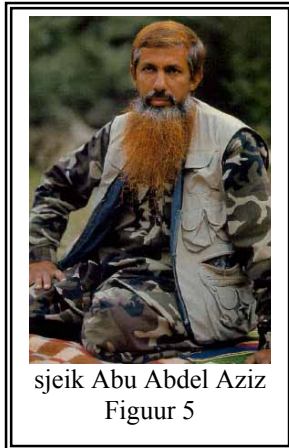
---

¹⁰⁵Silverstein, Ken, *Stingers, Stingers, Who's Got the Stingers?*, Global Security, 2 oktober 2001, www.globalsecurity.org/org/news/2001/011002-attack03.htm & Coll, Steven, *Ghost Wars: The Secret History of the CIA, Afghanistan, and Bin Laden, from the Soviet Invasion to September 10, 2001*, Penguin, Londen, december 2004

¹⁰⁶Voor meer informatie over de VN operatie UNPROFOR, zie www.un.org/Depts/dpko/dpko/co_mission/unprof_p.htm

¹⁰⁷Peed, Matthew, *Blacklisting as Foreign Policy : The Politics and Law of Listing Terror States*, Duke Law Journal, Volume 54, Duke University, 19 december 2005, p. 1345, www.law.duke.edu/journals/dlj/downloads/dlj54p1321.pdf, p. 25

Zoals uit latere hoofdstukken zal blijken, wanneer wij enkele individuele gevallen zullen bespreken, was het voor vele van deze strijders onmogelijk om terug te keren naar hun

thuisland, aangezien hen daar gerechtelijke vervolging en soms zelfs de doodstraf stond te wachten voor eerder begane misdaden. De leiders van de moedjahedien in Afghanistan en Pakistan waren zich daar terdege van bewust, voor zoverre ze zelf natuurlijk niet op de zwarte lijst van hun thuisland stonden. Het was dan ook vanuit die achtergrond dat sjeik Abu Abdel Aziz, bijgenaamd “Barbaros”, na de val van Kaboel in april 1992, het “landschap” in de Balkan ging verkennen. [W]hen Jihad in Afghanistan was over, with the conquest

*of Kabul, I went with four of those who participated in Afghanistan to Bosnia to check out the landscape.*¹⁰⁸ Eigenlijk was het een onderdeel van een kleine reis rond de wereld, waarbij heel wat conflicthaarden werden bezocht.

Then the conquest of Kabul came, and we thanked Allah, praised be He. The joy of Jihad overwhelmed our hearts. The Prophet, peace be upon him, said, "The highest peak of Islam is Jihad." We were looking for Jihad (after Afghanistan). We found it in the Philippines, and in Kashmir. Only fifteen days lapsed (after the conquest of Kabul) and the crisis of Bosnia begun. This confirmed the saying of the Prophet, peace and blessings be upon him, who said, "Indeed Jihad will continue till the day of Judgment." A new Jihad started in Bosnia and we are with it, if Allah wills. (ibid.)

Zoals Aziz later in een interview met het magazine Al-Daawah toegaf, had hij eigenlijk bij zijn vertrek naar Bosnië niet het minste benul waar dat land zou kunnen liggen. Hij vermoedde ergens in Azië, maar hij wist het niet zeker. Toen ze echter ter plaatse de situatie hadden bestudeerd en gezien welk onrecht de Bosnische moslims werd aangedaan, stond hun besluit vast: Bosnië werd het doel van de nieuwe *jihad*.

---

¹⁰⁸Tabib, Tawfig, *Understanding Jihad - INTERVIEW: With Comm. Abu Abdel Aziz 'Barbaros' (Bosnia)*, Al-Sirat Al-Mustaqeem (Het rechte pad, n.v.d.r.), No. 33, Safar 1415, augustus 1994, www.seprin.com/laden/barbaros.html

6.3. Het prille begin in 1992

There is a battalion for non-Bosnian fighters. Arabs are a minority compared to those of the Mujahideen (gathered from around the World). This battalion is under a unified command and is called Kateebat al-Mujahideen (Mujahideen Battalion), Odred "El-Mudzahidin" as they call them in Bosnian. Militarily, it has a link to the Bosnian government under the general command of the Bosnian Armed Forces. It is in fact part of the seventh battalion (SEDMI KORPUS, ARMIJA REPUBLIKE BH) of the Bosnian Army. ... I am a field commander [Barbaros, n.v.d.r.] under the "General Unified Armed Command". We have - and all grace be to Allah - full jurisdiction in the region we are responsible for ... The general command of the Muslim forces wants to see results, it does not dictate strategy or action. (ibid.)

De nieuwe commandant (*emir*) Aziz was nog maar net aangekomen en hij sloeg zijn hoofdkwartier al op in een verlaten ouderlingentehuis in Mehurići, niet ver van Travnik. Voor de Bosniërs waren al die “journalisten” en “studenten” die plotseling in hun dorpje waren eerder een curiosum, maar al vlug werden het hun helden.

The Islamic warriors began to trickle into the Travnik area this summer [1992, n.v.d.r.], first posing as journalists, then appearing more openly in locally purchased camouflage jackets and pants. Today there are said to be 200 or 300 mujahedin around the town. ... "Nobody can stop the people who come here from the Middle East or Turkey to help the Bosnian people," says former Yugoslav Army Col. Emir Redzic, who now commands the Muslim Forces in Travnik. "You can't keep them from coming." ¹⁰⁹

Alhoewel Aziz de islamitische liefdadigheid steunt, is hij zich zeer goed bewust van zijn missie:

[W]hen mujahedin commander Aziz drives through Mehurici in his new black four-wheel-drive Nissan, the town turns out for him. Children wave, old people

---

¹⁰⁹Brand, Joel en Post, Tom, *Inside a secret military camp: how mujahedin fighters are training Bosnia's Muslims*, Newsweek, 5 oktober 1992
<http://listserv.acsu.buffalo.edu/cgi-bin/wa?A2=ind0111&L=twatch-l&D=1&O=D&F=P&P=19552>

turn and smile, and other villagers approach with invitations to weddings and parties. ... The warlord spends part of his time proselytizing. Every day, with the help of a translator, Aziz teaches the Koran and Islamic tradition to a class of 15 children, 8 to 13 years old. But his main purpose isn't pedagogical or humanitarian. "We are not here to bring supplies like food and medicine," he says, a silver revolver gleaming from his waistband. "There are a lot of organizations that can do that. We bring men." How many? "Enough." They come from Saudi Arabia, Turkey, Pakistan, Sudan, Afghanistan, Iran and Syria, say villagers. Seventeen of his men, Aziz admits, have been killed in the conflict; he expects many more will die. "It will be a long war if the United Nations and the United States don't do anything," he suggests. "If the Muslims in Bosnia are not secure, we will fight until they get their freedom." (ibid.)

Zelf ziet Aziz de samenwerking met de Bosnische gemeenschap en de Bosnische regering als positief. Ook beweert hij dat de Bosnische moslims de oorlog als een zegen zien, want door die oorlog kwamen de Bosnische moslims terug op het rechte pad.

Q[uestion]. Based on your participation and long stay in Bosnia, how do you perceive the Bosnian Muslim people? What about their government? Do you think that the Christian onslaught has strengthened their attachment to their religion?

A[nswer] Concerning the Bosnian people, and this is not my view, but what our Muslim Brethren themselves say: They say that this is not a crisis (Azmah), but a blessing (Rahmah). 'If it were not for this, we would not have known Allah, glorious be He. We would not have known the road to the Mosque. Our men, women and children were loose morally and in their appearance, one could not distinguish the Muslim from the Christian. Muslim women were dressed, but were really exposed (Kasiyat-Ariyat). But now alhamdulillah, all grace be to Allah, our Mosques are full. Our women are wearing the complete Hijab' (Editor's note: commonly known as Niqab whereby women cover the body and face, as in Saudi Arabia and some Arab and Muslim countries). That is, they cover their faces completely. They are proud when they parade in the market-place or bazaar in it. The complete Hijab is something natural now. This, alhamdulillah, [alle dank en lof aan Allah, n.v.d.r.] is due to Da`wa that our

youth, the freelance Mujahideen, do in their spare time. In general, commitment to religious doctrine and the return to Allah is fast in the midst of these Bosnians. ... Now as to your question about the (Bosnian) government, I say: After my meeting with president Ali Izzet (Begovic) in the past, and according to what we hear and gather, the members of his government perform the five (obligatory) prayers. We, in general, do not expect them to be like the Sahaba, may Allah be pleased with them. These (Bosnian) people lived and knew nothing of the Deen (system and religion) and creed of Islam, except the name.

Al-Sirat Al-Mustaqeem, augustus 1994

Dat de Bosnische moslims dit lichtelijk anders zagen, mag dan weer blijken uit volgend citaat uit een artikel van de hoofdredactrice van het Bosnische weekblad Dani:

*Bilo ih je, kazu, oko 200. Na pocetku, kojem datum opet niko ne moze precizno odrediti, dolazili su tiho. Kasnije su vec bivali primjetniji: protjerivanje parova iz parkova, sibanje nepokrivenih zena, podjela palih boraca Armije BiH na "prave" sehide i neke druge, ekstra humanitarna pomoc za praktikante cistog islama...*¹¹⁰

[Vertaling:] *Blijkbaar waren er ongeveer tweehonderd van hen. In het begin, de exacte datum is niet precies vast te stellen, kwamen ze in alle stilte. Wat later liepen ze al meer in het oog: ze verdreven koppeltjes uit parken, ze sloegen vrouwen die niet bedekt waren [met een hoofddoek, n.v.d.r.], ze deelden gesneuvelde soldaten van het Leger van Bosnië-Herzegovina [moslimleger, n.v.d.r.] onder in "echte" martelaren en anderen, gaven extra humanitaire hulp aan hen die de zuivere islam praktiseerden ...*

---

¹¹⁰Selimbegović, Vildana, *Zadah Terorizma*, Dani, nummer 137, 14 januari 2000. Wij zullen regelmatig artikels van Selimbegović en haar collega Senad Pećanin citeren, daar zij verscheidene internationale prijzen hebben gekregen voor hun onafhankelijk journalistiek werk en daar zij lijken te bevestigen wat wij via bronnen ter plaatse hebben vernomen. Het feit alleen al dat beide journalisten door verschillende partijen gerechtelijk vervolgd werden, Pećanin ook al fysiek belaagd werd en beiden met de dood bedreigd worden, is een indicatie dat ze dingen schrijven die anderen liefst niet in de openbaarheid zien. Mensenrechtenorganisaties en zelfs de Amerikaanse overheid hebben al meermaals hun bezorgdheid hierover geuit, zoals mag blijken uit dit document: Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices : Bosnia and Herzegovina – 2003*, US Department of State, 25 februari 2004, www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2003/27829.htm

Of zoals Kohlmann in een anekdote over een Bosnische soldaat aanhaalt: *Another local, Emir, casually joked that the Arabs 'ask us to pray five times a day, but we prefer to have five drinks a day.'* (Kohlmann, p. 93)

Voor Aziz zelf lijken de militaire belangen van in het begin al hand in hand te gaan met de belangen van de liefdadigheidsorganisaties en omgekeerd. In het najaar van 1992 stuurt bin Laden zijn Soedanese vertrouweling Jamal Ahmed al-Fadl naar Zagreb, waar al-Fadl een vergadering heeft met sjeik Abu Abdel Aziz (Barbaros), Abu Zubair al-Madani (een neef van bin Laden en broer van *El-Mudžahid*-commandant Abu Usaid al-Madani)¹¹¹ en Enaam Arnaout, directeur van de liefdadigheidsorganisatie *Benevolence International Foundation* (BIF). Op Arnaout en zijn BIF zullen wij later nog uitgebreid terugkomen. Tijdens die bespreking wordt ook al meteen de ware bedoeling van de “hulp” aan Bosnië duidelijk gemaakt: *to establish a base for operations in Europe against al Qaeda's true enemy, the United States.* (Kohlmann, p. 19) Hierop laat Arnaout negen elite-instructeurs overkomen uit het *Al-Sadda*-trainingskamp in Afghanistan. Ook andere leidinggevende figuren worden aangetrokken, waaronder de militante Egyptische sjeik Anwar Shaaban.¹¹² Hij wordt de politieke leider en spreekbuis van de buitenlandse strijders. Intussen pendelt hij heen en weer tussen Bosnië en het Italiaanse Milaan, waar hij als imam van het Islamitisch Cultureel Centrum (ICC) vooral zorgt voor logistieke steun en het doorsluizen van en naar Bosnië van gefrustreerde moslimjongeren uit westerse landen. Zijn ICC werd ook een belangrijke schuilplaats voor leden van de Egyptische terreurgroep *Jama'at al Islamiyya* (Egyptische Islamitische Jihad)¹¹³, het Tunesische *An-Nahda* (Islamitische Wederopstanding) en het GIA (*Groupe Islamique Algérien*). De andere terreurorganisaties werden ook goed vertegenwoordigd. Kohlmann geeft in zijn boek een gedetailleerd overzicht van al deze commandanten die zich aansloten bij de strijd en tot welke organisatie zij behoren. (p. 23-30) De bekendste is ongetwijfeld het verboden Egyptische Moslimbroederschap. Een bijzondere figuur die ook aan de frontlijn verscheen en een van de meest gevierde commandanten werd,

---

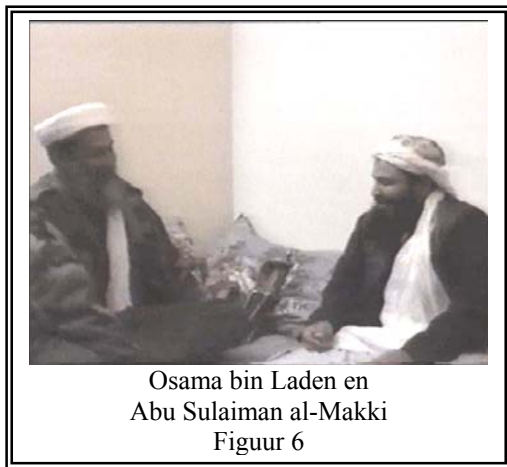
¹¹¹strijdlustige liederen, zoals *Qawaafilush-Shuhadaa`* (Karavaan van de Martelaren) ingezongen door Abu Usaid, zijn te vinden op www.islamway.com/arabic/images/several/qawafel/qawafel1.ram

¹¹²Hundley, Tom, *Mosque Denies Link as Terror Incubator*, Chicago Tribune, 25 oktober 2001, www.chicagotribune.com/news/nationworld/chi-0110220252oct22,1,5726868.story

Lieder en toegewijd aan Shaaban circuleren nog steeds op Britse websites van moslimjongeren, zoals op www.muslimmultimedia.com

¹¹³niet te verwarren met de Afghaanse islamistische politieke partij uit de jaren '70, *Jama'at-i-Islami* of met de Indonesische/Filippijnse/Maleisische terreurgroep *Jammah Islamiyya* van onder andere Abu Sayyaf. Voor meer informatie over elk van deze groeperingen, zie ook Burr, Millard en Collins, Robert, *Alms for Jihad*, Cambridge University Press, mei 2006, p. 81-82, 157, 170, 187, 205, 195-209

is Abu Sulaiman al-Makki (officiële naam: sjeik Khalid bin Odeh bin Mohammed Al-Harbi).¹¹⁴ Hij werd geboren in 1966 in Mekka en gaf les in de heilige moskee in Mekka. Tijdens de oorlog in Afghanistan sloot hij zich aan bij de eenheid van sjeik Azzam. Van daar uit vond hij al snel zijn weg naar Bosnië waar zijn eenheid uitblonk in brutaliteit. Zo is er het voorbeeld van de moord op drie Servische soldaten in Teslić, waarbij hun hoofden afgesneden werden en op een paal gezet als “waarschuwing”. Vervolgens moesten de andere gevangenen deze hoofden kussen. Ook ondergingen gevangen-genomen Servische politiemannen niet-medische, gedwongen besnijdenissen, die tot gruwelijke verminkingen leidden.¹¹⁵ Terloops willen wij ook nog vermelden dat verscheidene van al-Makki’s mannen gesponsord werden

Osama bin Laden en
Abu Sulaiman al-Makki
Figuur 6

door de vzw *Benevolence International Foundation* (BIF) en onderdak genoten in het regionale hoofdkwartier van BIF, namelijk het schoolgebouw in Tesanj. De andere militaire opleidingscentra van BIF in de buurt van Zenica waren in Željezno Polje en Bistričak.¹¹⁶ Uiteindelijk raakte al-Makki tijdens de strijd zelf zwaar gewond en zelfs verlamd en verdween hij van het strijdtoneel.¹¹⁷ Groot was dan ook de verbazing van de Amerikaanse inlichtingendiensten toen al-Makki in 2001 plots samen met bin Laden in een videoboodschap verscheen, waarin beide mannen vol enthousiasme commentaar geven op de aanslagen van 11 september 2001. Intussen was al-Makki ook getrouwd met de dochter van al-Zawahiri, de nummer twee van Al-Qa’ida. Toch heeft het al-Makki er niet van weerhouden om in te gaan op de amnestiemaatregel van de Saoedische regering in 2004 en om met hangende pootjes terug te keren naar zijn vaderland.

¹¹⁴niet te verwarren met de 35-jarige Ibrahim Al-Sadek Al-Kaydi Al-Harbi, een andere Bosnië-veteraan die eveneens aan het front gewond geraakte en eveneens op de lijst van gezochte terroristen stond in Saudi-Arabië. Ook hij gaf zich, net zoals zijn naamgenoot, vrijwillig over tijdens de amnestiemaatregel van koning Fahd in juli 2004. Zie Al-Kani, Majed en Al-Awsat, Asharq, *Authorities Take Custody of Wanted Militant*, Arab News, 17 juli 2004, www.arabnews.com/?page=1&section=0&article=48462&d=17&m=7&y=2004 &category=Kingdom

¹¹⁵brief van 7 december 1992 aan de Deputy Representative of the US to U.N. Secretary-General, U.N. Doc. S/24918, 8 december 1992, IHRLI Doc. No. 3160-3177, at 3173; Federal Republic of Yugoslavia, Second Report Submitted to the Commission of Experts, 1993, IHRLI Doc. No. 28401-29019, at 28566), http://law.depaul.edu/institutes_centers/iharli_downloads/Annex_VIII_722_819.pdf.

¹¹⁶Lugert, Alfred (Col.), e.a., *Preventing and Combatting (sic) Terrorism in Bosnia and Hercegovina*, National Defence Academy Institute for Peace Support and Conflict Management Vienna, december 2002, p. 77, www.bmlv.gv.at/pdf_pool/publikationen/luge01.pdf

¹¹⁷al-Makki’s militaire “leiding” en vooral het gebrek daaraan leidde tot massale sterfte in zijn rangen. Dit kwam ook door het roekeloze gedrag van zijn soldaten zelf, die niet snel genoeg het martelaarschap konden krijgen. Hun verhalen worden nog steeds gepubliceerd en zijn een “voorbeeld” voor de jeugd, zoals mag blijken uit dit document: www.worldofislam.info/ebooks/heartsgreenbirds.pdf

*Thank God ... I [al-Makki, n.v.d.r.] called the embassy [in Teheran, n.v.d.r.] and we were very well received. I have come obeying God and obeying the (Kingdom's) rulers. This generous initiative undoubtedly offers a chance to any rational person to mend his ways.*¹¹⁸

Tijdens de poging om de door de Serven belegerde stad Sarajevo te ontzetten, kwamen twee andere commandanten op het voorplan. Het was eind 1992 en Abu Talha al-Masri plande een aanval met de rekruten uit het Mehurići-trainingskamp. Al-Masri zelf kwam oorspronkelijk uit Egypte en zoals velen van zijn strijdmakkers studeerde hij aan de Islamitische Universiteit van Medina. Hij werd bijgestaan door de Algerijn Abdelkader Mokthari, die veel beter

Abu el-Ma'ali
Figuur 7

bekend geraakte onder zijn strijdersnaam Abu el-Ma'ali, of "De Gendarme". El-Ma'ali had al wel wat terreinervaring, maar dit dan vooral als commandant van de toen pas opgerichte Algerijnse terreurorganisatie GIA.¹¹⁹ Het was natuurlijk geen toeval dat GIA ontstond in 1992, op het einde van de oorlog in Afghanistan. De organisatie werd dan ook drukbevolkt door Afghanistan-veteranen. Toch was el-Ma'ali, zodra hij van de oorlog in Bosnië hoorde, er als de

kippen bij om mee te gaan vechten aan het front en hij bracht zelfs nog enkele collega's van GIA met zich mee. De grote GIA-aanwezigheid op de Balkan had trouwens ook een sterk aanzuigeffect op allochtone jongeren uit de Franse voorsteden.¹²⁰ Voor deze jongeren die zich bij hem aansluiten, maar ook voor zijn ervaren medestrijders wordt el-Ma'ali al snel een gewaardeerd leider en een heilige levende legende. Er is bijzonder weinig bekend over zijn achtergrond en op de vele video-opnames van moedjahedien in actie in Bosnië, werd zijn gezicht troebel gemaakt.¹²¹ De bijgevoegde foto uit het Bosnische magazine Dani is de enige openbare foto die van hem beschikbaar is.¹²² Deze mysterieuze figuur trekt dus onder leiding

¹¹⁸Bashir, Abdul Wahab, *Top Al-Qaeda Figure Surrenders*, Arab News, 14 juli 2004

¹¹⁹voor meer informatie over de GIA en haar extreem gewelddadige verleden, waarbij hele dorpen werden uitgemoord, zie het profiel op *Armed Islamic Group (Algeria, Islamists)*, Council on Foreign Relations, oktober 2005, www.cfr.org/publication/9154/

¹²⁰Drozdiak, William, *France's 'unwanted': Alienated Arab youths turning to violence*, Washington Post, 14 november 1995, p. A14 (zie ook Kohlmann, p. 63 & 69)

¹²¹enkele exclusieve beelden zijn nog steeds op het internet te vinden, zoals deze (samen) drie uur durende propagandavideos van de moedjahedien in Bosnië. Niet voor gevoelige kijkers.

www.archive.org/download/shuhdaaulbosna1/shuhdaaulbosna1.mpg &
www.archive.org/download/shuhdaaulbosnia2-imc/shuhdaaulbosnia2-imc.wmv

¹²²Hećimović, Esad, *Mudžahedini pod zaštitom vojske i policije*, Dani nr. 246, 1 maart 2002, www.bhdani.com/arhiva/246/t24607.shtml

van Abu Tahla naar Visoko, op zo'n tien kilometer van Sarajevo. Daar wordt Abu Tahla zwaar gewond aan het been en el-Ma'ali sleept hem naar een nabijgelegen huis. Later zal hij drie Bosnische soldaten die zich bij zijn eenheid hebben aangesloten de opdracht geven om Abu Tahla te gaan halen en terug naar het kamp te brengen. Door een welgemikt Servisch artillerieschot zijn ze echter nooit bij hem geraakt en bloedde Abu Tahla dood. In hetzelfde offensief stierven ook de Fransman Abul-Waleed, de Duitser Abu Mayram al-Afghani, de Amerikanen Imraan al-Turki en Shoaib Saljuki, allen in hun thuisland gekend voor hun extreem *islamistische* visie. Een andere *mudjahid*, "Bruno", een Belgische ex-paracommando die zich tot de islam bekeerde, hield het na tien maanden strijd voor bekeken en keerde terug naar België. 1992 was dan ook een bijzonder bloedig jaar voor de moedjahedien. Minstens driehonderd van hen stierven op enkele maanden tijd en hoe meer er stierven, hoe meer de verhalen over glorieuze martelaren de islamitische landen bereikten en hoe meer de fondsenwerving op gang kwam.¹²³ En hoe meer nieuwe rekruten er naar de Balkan kwamen. Nu Abu Tahla gesneuveld was, werd Abu El-Ma'ali hun nieuwe leider voor de Zenica-regio.

El-Ma'ali's baas, Abu Abdel Aziz "Barbaros", zat intussen ook niet stil. In december 1992 begon hij een tweede mini-wereldreis via Turkije, Jordanië, Bahrein, Koeweit en Pakistan. Zijn doel: fondsenwerving, vermoedelijk zelfs op vraag van president Izetbegović, die in een interview na de oorlog toegaf dat zijn voornaamste bekommernis de wapentoevoer was. *We never invited them. We didn't, in fact, need them. We had 200,000 people ready to fight. What we needed was arms.*¹²⁴ Over een eventuele ontmoeting met Osama bin Laden blijft Izetbegović echter bijzonder vaag en ontwijkend.

TIME: According to several reports, you met with Osama bin Laden or his chief deputy Ayman al-Zawahiri during the war. Is that true?
Izetbegovic: During and after the war I met with thousands of people coming from the Islamic world but I can remember the faces and names of only a few. Neither of the two you mentioned are among them. And if, by some chance, I have met them, then they could not have talked with me about terrorism.

---

¹²³De martelaren van Bosnië blijven tot op vandaag tot de verbeelding spreken, zoals mag blijken uit de *post* van 7 mei 2006 van een jonge immigrant in Nederland, die zichzelf Amier al khattab [sic] noemt. In deze *post* bejubelt hij de in Bosnië gedode *Aboe Mu'aad Al-Kuwaiti*. De website zelf is vrij extremistisch. www.ontdekislam.nl/forum/viewtopic.php?t=4333&start=0&postdays=0&postorder=asc&highlight=

¹²⁴Purvis, Andrew, *Bosnian Muslims See U.S. as an Ally - Former President of Bosnia Alija Izetbegovic talks to TIME about about allegations of terrorist links in the Balkans*, Time Europe, 31 oktober 2001, www.time.com/time/europe/eu/printout/0,9869,182213,00.html

De reden dat Izetbegović zo ontwijkend antwoordt, bevestigt enkel de berichten die wij opvingen dat de president in het begin van de oorlog, in 1992, naar Soedan zou zijn gegaan om daar steun te vragen aan Osama bin Laden zelf. Het feit dat de eerste wapenlevering in september 1992 - via het Sloveense Maribor - rechtstreeks werd overgevlogen uit de Soedanese hoofdstad Khartoum, lijkt deze berichten enkel maar te bevestigen. Wij gaan hier in een volgend hoofdstuk nog dieper op in. Toch leek deze eerste levering van 120 ton wapentuig niet voldoende, waardoor enkele maanden later Aziz dus op pad ging. In januari 1993 kwam hij aan in Koeweit, waar zijn publieke voordrachten en radioboodschappen wel gesmaakt werden door enkele extremistische groeperingen. Zo gaf de emir van Koeweit \$1 miljoen voor Bosnische weeskindjes, maar ook andere doelen kregen gulle steun.

*WHILE [sic] Western governments debate whether or not to support Bosnian Muslims under Serbian attack, religious groups in the oil-rich Persian Gulf are openly raising funds for Bosnian fighters. With public support for the Bosnians running high in the region, Kuwait has become a key stop on a fund-raising circuit whose focus is financing illicit arms purchases. ... According to a Kuwaiti who met with Abdelazziz [Barbaros, n.v.d.r.], the Arab commander also asked for donations of medical equipment and staff. Muhammad al-Sharhan said aid is being channeled through the Zagreb office of the Kuwait Joint Relief Committee. Dr. Sharhan spent three years in Peshawar, Pakistan as director of the Kuwaiti Red Crescent during the Afghanistan war. Still employed by Kuwait's Health Ministry, his new cause is Bosnia. Visits there have convinced him Arab states' support is needed. ... Salah al-Rashad, director of Kuwait's Islam Presentation Committee, believes Bosnia "is the No. 1 issue today." Like other activists, he has made frequent trips to Afghanistan in support of Arab mujahideen fighters. "For the first time the Bosnians are speaking, people who have been forgotten for 300 years. The Kuwaitis didn't even know these people were Muslims," Mr. Rashad said. "The Bosnians are only Muslims by name - they look like Europeans, they eat like Europeans. But now they are beginning to think like Muslims."*¹²⁵

---

¹²⁵Berger, Carol, *Bosnian Muslims Turn to Kuwait For Money, Arms*, The Christian Science Monitor, 28 januari 1993, www.csmonitor.com/1993/0128/28062.html; het *Islam Presentation Committee* (IPC) heeft duidelijk als doelstelling zoveel mogelijk zieltjes te winnen voor de *salafistische* strekking, zoals mag blijken uit haar website www.ipc-kw.com/english/Details.php?P_ID=1; ook is het IPC een onderafdeling van de *Islamic International Relief Organization*, volgens de VS een terroristische organisatie. (Burr & Collins, p. 35-38, 189)

De politieke leider van de moedjahedien, sjeik Anwar Shaaban, nam zijn taak ook ter harte. Op 24 april 1993 woonde hij een vergadering bij in de Deense hoofdstad Kopenhagen. Daar werd besproken *how to establish a pan-European terrorist super-structure anchored in Bosnia*. (Kohlmann, p. 75) Tijdens die vergadering werd hij omringd door gelijkgezinden: Abu Talal al-Qasimy en imam Shawki Mohammed (ook gekend als Mahmoud Abdel al-Mohamed), *the firebrand cleric at the Al-Sahaba mosque in Vienna* (ibid.). Abu Talal had verschillende agendapunten, met op plaats nummer drie *some new ideas on ways to manipulate humanitarian organizations and charities 'for the cause of the organization'*. [de creatie van een pan-islamistische terroristische organisatie in Europa, n.v.d.r.] (Kohlmann, p. 76) Abu Talal was voor hij politiek asiel kreeg in Denemarken verantwoordelijke voor het *Islamic International Relief Organization*-bureau in het Pakistaanse Peshawar en was in Egypte in 1992 bij verstek ter dood veroordeeld voor zijn leidinggevende functie van de terroristische organisatie *Al Jama`at Al-Islamiyya*.¹²⁶ Het was ook Abu Talal die de Palestijnse imam Ahmed Abu Laban opving toen die in 1993 asiel kreeg, ook in Denemarken. Diezelfde Abu Laban bezocht verscheidene malen het Islamitisch Cultureel Centrum van sjeik Shaaban in Milaan, ook in de periode dat het bij de Italiaanse inlichtingendiensten al bekend stond als logistiek centrum voor terroristische acties.¹²⁷ Toen Abu Talal in 1995 in Kroatië gearresteerd werd (en later gedeporteerd naar Egypte), organiseerde een furieuze Abu Laban protestacties voor de Kroatische ambassade in Kopenhagen. En protesteren zit Abu Laban blijkbaar in het bloed: begin 2006 was hij het die de drijvende kracht was achter de wereldwijde protesten tegen de spotprenten over de profeet Mohammed in de Deense krant *Jylland-Posten*.¹²⁸

Deze extra informatie hebben wij toegevoegd om een beeld te scheppen over de figuren die, op de kap van de menselijke tragedie die zich in Bosnië afspeelde, probeerden hun eigen extremistische agenda door te drukken. Bovendien wilden wij ook door deze uitdieping het verband aantonen tussen (de leiders van) de moedjahedien en hoe zij eenieder die hen vertrouwen schonk, manipuleerden. En dit was nog maar het begin.

---

¹²⁶Testimony of Steven Emerson with Jonathan Levin before the United States Senate Committee on Governmental Affairs, Terrorism Financing: Origination, Organization, and Prevention: *Saudi Arabia, Terrorist Financing and the War on Terror*, Washington D.C., 31 juli 2003, p. 19-20 www.senate.gov/~govt-aff/073103emerson.pdf; zie ook Shadid, Anthony, *America Prepares the War on Terror; US, Egypt Raids Caught Militants*, Boston Globe, 7 oktober 2001

¹²⁷Kohlmann, Evan, *The Afghan-Bosnian Mujahideen Network in Europe*, Memo in preparation for the CATS Workshop at the SEMA Conference 4-5 May 2006, Workshop 4 "Cooperating against terrorism EU-US relations post September 11", Swedish National Defence College, Stockholm, 4-5 mei 2006, p. 20

¹²⁸Alberts, Jaco, *Deense imam heeft geen spijt*, NRC Handelsblad, 7 februari 2006

6.4. De moeilijke oorlogsjaren 1993-'95 en de aparte oprichting van de *El-Mudžahid- eenheid*

Toch hing er voortdurend een latente spanning in de stad, een gevolg van de aanwezigheid van mujaheddin: islamitische vechters die hun Europese broeders kwamen helpen in de strijd tegen de ongelovigen. Die óók terreinwagens van hulporganisaties stalen als ze er nodig hadden. En die een terreurcampagne begonnen waren tegen de bars in de stad, waar afvallige moslimmeisjes in diep decolleté en ultrakorte rok de weinige mannen met geld vermaakten. De veiligheidsmensen aan de bars moesten er vooral voor zorgen dat mujaheddin geen granaat in de gelegenheid kwamen gooien, zoals ze elders hadden gedaan. Een slap biertje gaan drinken was een risico in Zenica.¹²⁹

Op het ogenblik dat de Belgische journalist Dirk Draulans dit schrijft (oktober 1993), is de moedjahedien al bijna anderhalf jaar aanwezig op het Bosnische terrein. In die tijd ondergingen hun structuren grondige veranderingen. Waar zij in het begin werden ondergebracht bij verschillende Bosnische eenheden, zou hun ongekende brutaliteit en wreedheid er toe leiden dat zelfs de Bosnische militairen zélf erom vroegen om niet langer samen met de moedjahedien te moeten vechten. Ook omgekeerd was de liefde niet zo groot meer. Uit de vele getuigenissen en “hagiografieën” van buitenlandse moedjahedienstrijders blijkt hoezeer zij er naar verlangen om als *shaheed*, martelaar, te mogen sterven.¹³⁰ Op de meest uitzichtloze momenten stortten zij zich onder het mom van moed op de Servische troepen, om daar dan te ontdekken dat de Bosnische soldaten het al voor bekeken hadden gehouden. Een ander probleem dat zich stelde was dat heel wat instructeurs van Iraanse oorsprong, en dus sji'iten, die leiding gaven aan “Afghaanse” soennieten en Bosnische moslims, met hun eigen variant van de islam (zie supra). In het begin ging dat tamelijk goed, iedereen streed uiteindelijk voor hetzelfde doel, maar na een jaar aan het front was de liefde tussen de drie partijen grondig zoek.¹³¹ Bovendien was de situatie sinds een jaar daarvoor al,

---

¹²⁹Draulans, Dirk, *Angst [en passie]*, Centraal-Bosnië, Brakke Hond, oktober 1993, www.brakkehond.be/85/draul1.html

¹³⁰zie ook de website van de Belgische migrantenorganisatie KifKif: www.site.kifkif.be hoezeer het thema van de martelaar nog leeft. De website van de militaire vleugel van de Palestijnse regeringspartij Hamas, Al-Qassam, is nog explicieter in haar verering van martelaren, met zelfs een rubriek “martelaar van de week”: www.alqassam.ps/english/; het is maar één van de twee en half miljoen Arabischtalige websites die over de *shaheed* (شهيد) handelen.

¹³¹*Statement of Patrick J. Fitzgerald, United States Attorney, Northern District of Illinois, Before the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States, 16 juni 2004, p. 5*

sinds het najaar van 1992, eigenlijk alleen nog maar verslechterd. De Kroaten, die eerst in een alliantie met de Bosnische moslims tegen de Serven vochten, begonnen zich stilletjes aan te ergeren aan al die buitenlandse strijders die via hun grondgebied naar Bosnië gingen. Het probleem was ook dat elke kant, zowel Kroaten als moslims, hun eigen commando-, communicatie- en logistieke structuren hadden, waardoor de problemen en misverstanden enkel maar groter werden. Het afkomen van wapentransporten uit islamitische landen was voor de Kroaten al van in het begin een courante praktijk geweest. Maar toen ze volledige wapenleveringen in beslag begonnen te nemen en nieuwe buitenlandse strijders onverrichter zake terug naar hun land van herkomst stuurden, werd het voor de moedjahedien begin 1993 echt wel te veel. Toen even later enkele strijders gevangen en gedood werden bij een Kroatische *road-block* in de buurt van Travnik, was de maat echt wel vol. Dit riep om wraak. Het hoogste commando van de moedjahedien, waarvan el-Ma'ali nu deel uitmaakte, besloot de strijd aan te gaan met de Kroaten. Bovendien werd de moedjahedien opgedeeld in drie groepen: ten eerste de Mehurići-groep, niet ver van Travnik, die zich zou bezighouden met hinderlagen en spionage. Vervolgens de Bijela Buča-groep, ook in de buurt van Travnik en el-Ma'ali's eigen groep in Zenica, die de taken van "speciale operaties" op zich nam, wat

hoofdzakelijk neerkwam op kidnapping en moord op Kroatische leiders. (Kohlmann, p.80-81). De effecten van deze taakverdeling lieten zich al vlug voelen: op 16 april 1993 rapporteerde het Kroatische leger dat er al zo'n 200.000 Kroatische burgers op de vlucht waren. Of dit met medeweten en/of toestemming gebeurde van Bosnisch president en opperbevelhebber van het leger, Alija Izetbegović, valt moeilijk te achterhalen. Wel is het zo dat

aangaande de moedjahedien Izetbegović minstens twee decreten goedkeurde: een op 1 augustus 1992, dat toestemming gaf aan buitenlanders om toe te treden tot het reguliere Leger van Bosnië-Herzegovina en een volgende presidentieel decreet op 14 april 1993, waarbij hij toestemming gaf dat niet-Bosnische staatsburgers konden worden bevorderd tot de rang van officier.¹³²

¹³²Durašinović, Pejo en Miletić, Milan, *Islamic Fundamentalists' Global - Modus Operandi - Model Bosnia*, Documentation Center of Republic of Srpska, Bureau for Relation with ICTY of Republic of Srpska, Banja Luka, september 2002, p. 90-91, www.rs-icty.org/PUBLIKACIJE/islamic_network.pdf
Zie ook de videobeelden van ontmoetingen tussen Izetbegović en de moedjahedien op Цвејић Мирослава, *Алија и Осам на путу џихада*, Слободна Српска, 22 maart 2005
www.slobodnasrpska.org/mudzahedini/naputudzhada.html

Een betere erkenning konden de buitenlandse strijders natuurlijk niet krijgen en uit de vele rapporten van oorlogsmisdaden uit die periode mag dan ook blijken hoe ze hun nieuwe verantwoordelijkheden ter harte namen. Ook het burgerpersoneel en de soldaten van de Verenigde Naties werden regelmatig bedreigd, gepest en vaak zelfs beschoten. Het siert de Bosnische moslims dan ook dat uitgerekend zij het waren die op enkele cruciale momenten hun buitenlandse geloofsgenoten tegenhielden, zoals op 9 juni 1993, toen de moedjahedien de 800-jaar oude St-Francis-kerk en bijhorend katholiek klooster wilden opblazen, of eind juni, in Guča Gora, waar ze 231 Kroatische burgers wilden vermoorden.¹³³ Dit is nog meer verwonderlijk aangezien hun hoogste religieuze leider, reis-ul-ulema Mustafa Cerić, vlak daarvoor, op 26 mei 1993, via Radio Sarajevo had opgeroepen tot *jihad* tegen de ongelovigen.¹³⁴ De individuele Bosnische soldaten mochten dan misschien wel hun verantwoordelijkheid opnemen, de leiding deed dat duidelijk niet.¹³⁵ In haar akte van inbeschuldigingstelling nummer IT-04-83-I somt procureur Carla Del Ponte van het Joegoslavië-tribunaal de misdaden op die de stafchef van het Bosnische leger, generaal Rasim Delić ten laste worden gelegd. Dit document beschrijft in grote lijnen wat er allemaal gebeurde sinds president Izetbegović op 20 juni 1992 de “staat van oorlog” afkondigde tot het ondertekenen van het vredesakkoord van Dayton in december 1995. Uiteraard interesseert ons het meest hoe de buitenlandse strijders werden opgenomen in het reguliere leger.

12. Foreign Muslim fighters, who referred to themselves as "Mujahedin" or "Holy Warriors", began arriving in Bosnia and Herzegovina sometime during the middle of 1992. The "Mujahedin", who were principally from Islamic countries, were prepared to conduct a "Jihad" or "Holy War" in Bosnia and Herzegovina against the enemies of the Bosnian Muslims.

13. After its formation on 19 November 1992, the 7th Muslim Mountain Brigade of the ABiH 3rd Corps incorporated and subordinated "Mujahedin" within its structure, as did other units of the ABiH 3rd Corps. The "Mujahedin" were involved in the combat activities of units of the ABiH 3rd Corps, including the 7th

---

¹³³Lucas, Nicole, *Hoe in Zenica de moedjahedien de toon zetten*, Trouw, 4 maart 2005,

www.trouw.nl/archief/article5134.ece/Hoe_in_Zenica_de_moedjahidien_de_toon_zetten

¹³⁴ICTY zaak nummer IT-98-34-T, *the Prosecutor versus Martinovic and Naletilic*, 19 oktober 2001, p. 4172

¹³⁵Toch hebben ook Bosnische soldaten zelf niet altijd een zuiver geweten in deze. Zoals blijkt uit dit artikel en bijhorend videomateriaal, zijn het duidelijk Bosnische soldaten die een Servische kerk ontheiligen en de Servische soldaat Rade Rogić hardhandig ondervragen en daarna executeren; de videos zelf vonden ruime verspreiding in het buitenland om fondsen voor de *jihad* te werven. Zie Gossett, Sherrie, *Church Desecration Video Serves as Jihad Fund-Raiser*, Chiffon Rouge, 11 augustus 2005, http://resistance.chiffonrouge.org/article.php3?id_article=394

Muslim Mountain Brigade, and frequently spearheaded ABiH 3rd Corps combat operations.

14. *On 13 August 1993, **Rasim DELIC** ordered the establishment within the ABiH 3rd Corps area of responsibility of the "El Mujahed" unit comprised of foreign volunteers, with immediate effect, but not later than 31 August 1993. After its official formation, this unit was subordinated to the ABiH 3rd Corps, whose commander ordered its subordination to units under his command for specific combat operations. This unit remained part of the ABiH 3rd Corps until its disbandment on 12 December 1995.*
15. *At all times relevant to this indictment, the 306th Mountain Brigade and the 7th Muslim Mountain Brigade were under the subordination of the ABiH 3rd Corps, which was a subordinate formation under the command and effective control of the accused, **Rasim DELIC**. In addition, following the establishment of the El Mujahed Detachment on 13 August 1993 until its dissolution on 12 December 1995, that unit was under the subordination of the ABiH 3rd Corps, which was a subordinate formation under the command and effective control of the accused, **Rasim DELIC**. Finally, at all times relevant to this indictment, the 21st Division, 22nd Division and 25th Division were under the subordination of the ABiH 2nd Corps, which was a subordinate formation under the command and effective control of the accused, **Rasim DELIC**.¹³⁶*

Van alle feiten die hem ten laste worden gelegd, wordt slechts één oorlogsmisdaad toegeschreven aan zijn Bosnische soldaten (namelijk de onthoofding van twee Servische krijgsgevangenen). Alle andere misdaden werden begaan door moedjahedien. Procureur Del Ponte brengt in de bijlagen van haar aanklacht bewijzen aan dat Delić op de hoogte werd gesteld van folteringen, onthoofdingen, verkrachtingen, massa-executies van burgers en de wanpraktijken en moorden in het concentratiekamp Kamenica¹³⁷. Generaal Delić ondernam echter niets, noch om de misdaden te stoppen, noch om de verantwoordelijken te bestraffen. Hetzelfde kan natuurlijk gezegd worden van wijlen president & opperbevelhebber van het

---

¹³⁶Del Ponte, Carla, *The Prosecutor of the Tribunal against Rasim Delic*, Indictment, zaak nummer IT-04-83-I, International Crime Tribunal for the Former Yugoslavia, Den Haag, 15 februari 2005, www.un.org/icty/cases-e/index-e.htm; de lay-out (vet drukken van de namen) en de schrijfwijze voor *El-Mudžahid* werden, zoals overal in deze verhandeling, overgenomen zoals geschreven in het oorspronkelijke document.

¹³⁷in Bosnië, tussen Zenica en Zadovići, niet te verwarren met Kamenica in het noorden van Kosovo of het dorpje met dezelfde naam aan de Kroatische kust.

leger, Alija Izetbegović, die op 19 oktober 2003 stierf. Toch bleef ook president Izetbegović doof voor de smeekbedes van zijn eigen volk. Zowel de adjunct-stafchef van het Bosnische Leger, Stjepan Siber, als de burgemeester van Zenica, Besim Spahić, trokken in de zomer van 1993 met hun klachten uiteindelijk naar de internationale pers.

*SENIOR [sic] Bosnian army commanders are calling on their president, Alija Izetbegovic, to expel foreign mujaheddin fighters because they are terrorising civilians and committing atrocities. When they are not fighting, the mujaheddin have terrified the population they claim to defend by attempting to enforce an Islamic code on a population traditionally lax about religious observance. Colonel Stjepan Siber, deputy commander of the Bosnia- Herzegovina army and its operations chief in central Bosnia, said last week the freelance fighters were causing widespread alarm. "It was a mistake to let them in here. No one asked them to come. They commit most of the atrocities and work against the interests of the Muslim people. They have been killing, looting and stealing," he said. "They are not under the control of the Bosnian army and they must go. We hope that in the next few days President Izetbegovic will order them out."*¹³⁸

Dat deed Izetbegović dus niet, maar hij besloot wel om de Bosnische en de buitenlandse troepen te scheiden door het aparte *Kateebat al-Mujahideen (Bataljon van de Heilige Strijders)* of in het Bosnisch, *odred El-Mudžahid* op te richten op 13 augustus 1993, zoals mag blijken uit bovenstaande ICTY-document. Bovendien moest deze eenheid rechtstreeks aan hem en enkel aan hem verantwoording afleggen. Het is ook vanaf dan dat de islamitische liefdadigheidsorganisaties zich veel intensiever gaan bezig houden met de Balkan. Strijders worden door de Kroaten niet langer doorgelaten, maar ngo's vinden onder het welwillende oog van de internationale gemeenschap relatief gemakkelijk hun weg naar het oorlogsgebied. Zoals uit het volgende hoofdstuk zal blijken, is de scheidingslijn tussen liefdadigheid en militaire actie soms bijzonder dun.

Het is in die omstandigheden dat Abu el-Ma'ali langzaam maar zeker zijn weg naar de top vond. In de zomer van 1994 is hij niet langer meer de regionale commandant voor Zenica, maar wordt hij de algemene commandant, de *emir*. Het zal dan ook wel geen toeval zijn dat vanaf dat ogenblik de wrijvingen tussen de buitenlandse strijders en de lokale bevolking

---

¹³⁸Hogg, Andrew, *Terror trail of the mujaheddin*, Sunday Times, 27 juni 1993

alleen nog maar groter worden. Zo worden burgers bedreigd en beschoten omdat ze kerstbomen willen plaatsen, dagelijks ondergaan ze een waslijst van pesterijen, kerken en graven worden vernield, et cetera.¹³⁹ Vanuit officiële hoek kwam er nauwelijks tot geen reactie.

6.5. De moedjahedien na de oorlog

Wie dacht dat na de oorlog de dingen wel zouden koelen zonder blazen, kwam bedrogen uit. De moedjahedien zat namelijk nog steeds met hetzelfde probleem als waardoor ze oorspronkelijk naar Bosnië waren gekomen, namelijk dat in hun eigen land gerechtelijke vervolging wachtte. Bovendien waren de verliezen die de buitenlandse strijders geleden hadden immens: 2000 van hen raakten (zwaar) gewond, een vijfhonderdtal sneuvelde. Van deze gedode soldaten was het merendeel Arabisch (ongeveer vierhonderd). Daarnaast waren er ook nog 35 Turken. Het Turkse contingent was dan ook niet zo groot geweest. In oktober 2005 gaf de Turkse politie toe dat ze zo'n achthonderd Turken in de gaten hield, mannen die teruggekeerd waren van operaties in Afghanistan, Tsjetsjenië, Irak en Bosnië.¹⁴⁰ Daarnaast werden ook nog tien Pakistani, acht Afghanen en drie Maleisiërs gedood door vijandelijk vuur. Een vijftigtal doden was te onherkenbaar verminkt om hun nationaliteit nog vast te stellen.¹⁴¹ Volgens de *International Crisis Group* (ICG) zouden er tijdens de oorlog zo'n 3000 buitenlanders naar Bosnië gekomen zijn.¹⁴² Volgens rapporten die de Amsterdamse professor Cees Wiebes dan weer aanhaalt variëren de cijfers tussen de vierhonderd en de 4000 buitenlandse strijders.¹⁴³ Welk van deze cijfers dan ook zou kloppen, zelfs op een totaal van 4000 manschappen waren de verliezen dus massaal. Van zij die het zonder al te veel kleerscheuren overleefden (bijgevolg dus maximum een vijfhonderdtal?) ging een deel door naar nieuwe conflicthaarden, zoals Tsjetsjenië, de Filippijnen, Indonesië en later zelfs naar

---

¹³⁹Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices : Bosnia and Herzegovina – 1994*, US Department of State, februari 1995, www.hri.org/docs/USSD-Rights/94/Bosnia94.html

¹⁴⁰(anon.), *Infiltrating al-Qaeda cells difficult*, Asharq Alawsat, 5 oktober 2005, www.aawsat.com/english/news.asp?section=1&id=2007

¹⁴¹Rogosić, Željko, *Vast Investigation in Bosnia Herzegovina*, Nacional, 27 september 2001

¹⁴²(anon.), *Bin Laden and the Balkans : The Politics of Anti-Terrorism*, International Crisis Group Balkans Report, Nummer 119, 9 november 2001, p. 11 www.crisisgroup.org/library/documents/report_archive/A400481_09112001.pdf

¹⁴³Wiebes, Cees, *Srebrenica - a 'safe' area ; Reconstruction, background, consequences and analyses of the fall of a Safe Area, Appendix II : Intelligence and the war in Bosnia 1992 – 1995: The role of the intelligence and security services, Chapter 4: Secret arms supplies and other covert actions, §5: The deployment of mercenaries, advisers and volunteers*, The Netherlands Institute for War Documentation, Amsterdam, 2000-2003, http://213.222.3.5/srebrenica/toc/p6_c04_s005_b01.html

Kosovo en Macedonië. Ook het aantal blanke moedjahedien dat in Irak blijkt te zijn, stijgt onrustwekkend.¹⁴⁴ Maar een deel bleef dus, al dan niet getrouwd met een Bosnische vrouw. In het vredesakkoord van Dayton werd nochtans expliciet vermeld dat *all foreign Forces, including individual advisors, freedom fighters, trainers, volunteers, ... shall be withdrawn from the territory of Bosnia and Herzegovina ... within thirty (30) days*.¹⁴⁵ In principe hadden dus tegen 15 januari 1996 alle moedjahedien het grondgebied moeten verlaten hebben. De Bosnische regering kon echter met dit artikel van het Dayton-akkoord in eer en geweten instemmen, daar president Izetbegović in 1993 al had afgekondigd dat alle buitenlandse vrijwilligers recht hadden op het Bosnische staatsburgerschap. (ICG Balkans Report, 9 november 2001, p. 11). Geen enkel soeverein land kan immers verplicht worden zijn eigen staatsburgers uit te wijzen naar een derde land. Daarnaast vroegen en kregen velen van hen politiek asiel in westerse landen (zie infra) maar Abu el-Ma'ali trok met zijn volgelingen naar het dorpje Bočinja Donja, niet ver van Maglaj. Het dorpje veranderde in een streng *islamistische* commune, waar vrouwen in burka lopen, mannen de hoofden kaal scheren en lange baarden dragen en waar vooral geen buitenstaanders welkom zijn. Zij die het toch probeerden, werden hardhandig aangepakt.¹⁴⁶ In september 1996 protesteerde de Amerikaanse overheid al officieel bij president Izetbegović tegen deze gang van zaken, zonder dat deze daaraan gevolg gaf.¹⁴⁷ Toch bleven de Amerikanen de Bosniërs onder druk zetten, vooral toen bleek dat Abu el-Ma'ali banden zou hebben met terroristische organisaties en betrokken zou zijn bij een poging tot aanslag tegen een Amerikaanse legerbasis in Duitsland. Hij werd zelfs omschreven als de "junior bin Laden".¹⁴⁸ In de lente van het jaar 2000 werd hij dan ook verzocht het land te verlaten, zoniet zouden de Amerikanen hun financiële hulp stopzetten (ibid.). Zoals uit latere hoofdstukken zal blijken, werd het dorp ook een veilige haven voor heel wat andere gezochte terroristen. Toen dat bekend raakte, werd onder druk van SFOR het dorp grotendeels ontruimd, slechts enkelen bleven. Later zou een deel ook terugkomen, toen de storm wat was gaan liggen. Helaas hield men geen toezicht

---

¹⁴⁴zie ook de bijzonder boeiende reportage (vooral video 5) over hoe een Al-Qa'ida-strijder gerecruiseerd werd door de CIA om in Bosnië *undercover* te gaan om te onderzoeken hoe Bosnische en West-Europese *salafisten* via Sarajevo naar Irak gesmokkeld worden. *Son of Al-Qaeda*, Frontline, PBS, 24 april 2004
www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/khadr/view/

¹⁴⁵cfr. Annex 1A, *Article III: Withdrawal of Foreign Forces* van *The General Framework Agreement for Peace in Bosnia and Herzegovina*, Dayton, 14 december 2005, www.ohr.int/dpa/default.asp?content_id=379

¹⁴⁶Smith, Jeffrey, *A Bosnian Village's Terrorist Ties : Links to U.S. Bomb Plot Arouse Concern About Enclave of Islamic Guerrillas*, Washington Post, 11 maart 2000

¹⁴⁷Pomfret, John, U.S. *Protests Mideast Fighters in Bosnia - Demand That Foreigners Be Evicted Follows Threats to Americans*, Washington Post, 13 september 1996, p. A.34

¹⁴⁸Craig, Pyes, Meyers, Joseph en Rempel, William, *Bosnia Seen as Hospitable Base and Sanctuary for Terrorists*, *Los Angeles Times*, 7 oktober 2001

waarheen de voormalige dorpsbewoners trokken. De Kroatische krant Večernji List kwam er echter achter dat de hele groep bijna integraal naar het gehucht Gornja Maoča trok, niet ver van Brčko. Het artikel is een ontluisterend verhaal over hoe een bende dolgedraaide extremisten zichzelf elke vorm van muziek, vermaak of comfort ontzegt. Verder weigeren ze gebruik te maken van elektriciteit of zelfs maar stromend water, dit alles om zoveel mogelijk de levensomstandigheden van de profeet Mohammed in de jaren 600 te benaderen. Het dorp werkte zich ook in de aandacht van de internationale pers toen bleek dat enkele terroristen die probeerden een aanslag te plegen tijdens de begrafenis van paus Johannes Paulus II, in dat dorp opgeleid waren.¹⁴⁹

De Bosnische regering bleef echter halsstarrig weigeren actie te ondernemen. Tot op heden eigenlijk. Het werd allemaal in gang gezet door de aanslagen van 11 september 2001, toen bleek dat enkele kapers een Bosnisch paspoort hadden (zie infra). Maar zolang Izetbegović leefde, genoten de genaturaliseerde Bosniërs, van wie er velen met Bosnische vrouwen waren getrouwd, bescherming van het hoogste niveau. Slechts 104 naturalisaties werden in 2001 ongedaan gemaakt.¹⁵⁰ Zo verbleef Abu el-Ma'ali tot aan zijn gedwongen vertrek in een appartement dat hem geschonken werd door Bakir Izetbegović, zoon van wijlen president Izetbegović. Het zou pas duren tot mei 2006 alvorens er in Bosnië echt publieke verontwaardiging zou komen over de aanwezigheid van moedjahedien en dit ten gevolge van een terrorismeproces waarin jonge Bosniërs de hoofdrol spelen (zie infra).¹⁵¹ Abu Hamza, de nieuwe leider van Bočinja Donja, heeft al aangekondigd dat de deportatie van hem en zijn dorpsgenoten zou kunnen leiden tot ernstige confrontaties.¹⁵² Toch lijkt het de Bosnische regering deze keer menens te zijn.

The 1,500 naturalized Bosnian citizens were given until last week [7 juli 2006, n.v.d.r.] to provide all documents used to gain Bosnian citizenship between 1992-1996. ...[T]he review commission has already ruled to revoke the

---

¹⁴⁹Haidar Diab, Hassan, *Vahabiti: 'Hrvate treba potamaniti!'*, Večernji List, 16 september 2005, www.vecernji-list.hr/newsroom/news/croatia/375043/index.do en in verband met de aanslag op de pauselijke begrafenis, zie (anon.), *Terrorist Cells and Recruitment in Bosnia*, Transnational Threats Project, Center for Strategic and International Studies, Volume 3, nummer 10, Washington D.C., augustus/september 2005, p. 4

¹⁵⁰Hedges, Stepen, *Muslim fighters gained experience in Bosnia conflict*, Chicago Tribune, 25 november 2001, www.chicagotribune.com/news/nationworld/chi-0111250359nov25.story?coll=chi%2Dnews%2Dhed

¹⁵¹Alić, Anes, *Al-Qaeda's Recruitment Operations in the Balkans*, Terrorism Monitor, The Jamestown Foundation, Volume IV, nummer 12, 15 juni 2006, p. 5
http://jamestown.org/terrorism/news/uploads/TM_004_012.pdf

¹⁵²(anon.), *Secret services: Middle Eastern terrorist groups hiding in Bosnia-Herzegovina, plotting attacks*, Eurasian Secret Services Daily Review, Axis Information and Analysis, 27 april 2006, www.axisglobe.com/article.asp?article=817

*citizenship of 38 people, while a similar ruling is expected for 23 others in the coming days. According to the police source, as many as 40 percent of the 1,500 naturalized citizens in question will lose their status and be deported to their countries of origin with no right to appeal.*¹⁵³

Nu de steun van president Izetbegović en zijn voormalige SDA-entourage is weggevallen en de Bosnische regering niet meer weet hoe ze moet reageren als weer maar eens een terrorist gevangen genomen wordt die in het bezit is van een Bosnisch paspoort, zou het inderdaad wel eens menens kunnen worden. Dat was ooit anders. In 1998 gaf Abu Hamza zijn eerste en enige interview, waarin hij duidelijk maakte wie de baas was: *our president is Alija Izetbegović. It will be as he says. If he will say that we have to leave this place, we will do it. If he says stay, we will stay.*¹⁵⁴ Maar hen vragen om te vertrekken ging Izetbegović dus niet doen, zoals hij te kennen gaf in een interview op 20 oktober 2000: *... most of them had noble intentions: to help people who were endangered and attacked.* (ICG Balkans Report, 9 november 2001, p. 11). Toch had hij misschien beter toen al geluisterd naar de raadgevingen van Richard Holbrooke, die namens de Verenigde Staten de onderhandelingen over vrede leidde: *the arrival of the moujahedeen is a pact with the devil from which Bosnia is still recovering.* (Los Angeles Times, 7 oktober 2001) Dertien jaar nadat de eerste paspoorten werden uitgereikt lijkt de discussie over het al dan niet verblijfsrecht van de moedjahedien haar eindpunt te bereiken. Het lijkt erop alsof dat Izetbegović' *... own long flirtation with the wider Islamic World has not survived the destruction of the World Trade Centre* (ibid.). Maar of de soep zo heet gegeten zal worden als ze nu geschonken wordt, blijft natuurlijk afwachten. Het is niet de eerste keer dat de Bosnische overheid met veel tromgeroffel dingen aankondigt om dan uiteindelijk de eigen bevolking en de internationale gemeenschap met een kluitje in het riet te sturen. De moedjahedien zou wel eens steviger kunnen verankerd zitten in de Bosnische samenleving dan wat hun primitieve levensstatus laat vermoeden. Hoe ze die verankering bereikten, komt in het volgende hoofdstuk aan bod.

---

¹⁵³Alić, Anes, *Bosnia rules to revoke citizenships*, International Relations and Security Network, 14 juli 2006, www.isn.ethz.ch/news/sw/details.cfm?ID=16390

¹⁵⁴Smith, Jeffrey, *A Bosnian Village's Terrorist Ties : Links to U.S. Bomb Plot Arouse Concern About Enclave of Islamic Guerrillas*, Washington Post, 11 maart 2000
<http://listserv.buffalo.edu/cgi-bin/wa?A2=ind0003&L=justwatch-l&D=1&O=D&P=34648>

De reden waarom dit het enige interview was met Abu Hamza, is omdat hij voor elk volgend interview \$ 60 000 vroeg. Toen geen enkele krant of TV-station bereid leek dit te betalen, waren bezoekers niet langer meer welkom in Bočinja Donja. Op de toegangswegen werd een bord geplaatst met de boodschap “*Be afraid of Allah*”. Twee SFOR-generaals die toch het dorp wilden bezoeken, merkten dat ze vooral *afraid* moesten zijn van de woedende dorpelingen die hun voertuigen bewerkten met bijlen. (ibid.)

6.6. Conclusie

In dit hoofdstuk hebben wij besproken hoe en waarom de Afghanistan-veteranen naar Bosnië kwamen en hoe de Bosnische oorlog, ongewenst, een extra religieuze dimensie kreeg. Hoewel een aantal Bosnische moslims (en vooral enkele leidende SDA-politici) zich aangesproken voelden door hun fundamentalistische lezing van de koran, zag het merendeel er geen heil in. De brutaliteit en de gewelddadigheid van de moedjahedien werd dan ook door alle bevolkingsgroepen afgekeurd, inclusief door het merendeel van de Bosnische moslims. Of het uit misplaatste dankbaarheid voor de (illegale) wapenleveringen of misschien zelfs sympathie was dat president Izetbegović niet optrad tegen hun oorlogsmisdaden, valt moeilijk te achterhalen, maar dat is dan ook niet de kernvraag van ons onderzoek. Misschien had de man gewoonweg geen andere keuze dan elke steun die hij maar kon krijgen te aanvaarden, ook al was dat dan *a pact with the devil*. Want laat daarover geen misverstand bestaan: zonder de Servische agressie hadden de meeste *salafistische* en *islamistische* organisaties in de Golfstaten en elders in de islamwereld waarschijnlijk zelfs nooit geweten dat er in Bosnië moslims wonen.

Het belang van de aanwezigheid van de moedjahedien op Europese bodem kan dan ook niet onderschat worden. Door de Bosnische crisis kregen zij voet aan wal en door het lakse immigratiebeleid van enkele West-Europese landen, volledig vrij spel om hun extremistische ideeën te verspreiden. Bovendien zorgde de Balkancrisis voor een ongezien precedent: nog nooit eerder was er zo een kruisbestuiving tussen verscheidene terroristische organisaties van over de hele wereld. Een maal deze contacten gelegd waren, konden deze organisaties zich vrij flexibel aanpassen aan de situatie in 1993, nadat de moedjahedien het al te bont had gemaakt. Onder het mom van liefdadigheid en door misbruik te maken van legitieme, waardevolle liefdadigheidsprojecten, bleven er nieuwe strijders het land binnen komen. Het heeft tot de zomer van 2006 moeten duren alvorens de Bosnische regering eindelijk begon in te zien dat het zo echt niet verder meer kan. Eindelijk zal er onderzoek verricht worden naar het al te vrijgeveige paspoortenbeleid tijdens en op het einde van de oorlogsjaren. Ongetwijfeld zullen daarbij ook de vele islamistische liefdadigheidsorganisaties in het vizier komen. Hoe deze organisaties te werk gingen en hoe liefdadigheid, militaire operaties en terrorisme vaak onder één noemer kwamen, zullen wij bespreken in het volgende hoofdstuk.

7. De rol van de islamitische liefdadigheidsorganisaties

7.1. Inleiding : oorsprong van de islamitische liefdadigheid

Haast in elke godsdienst wordt liefdadigheid ten opzichte van armen aangemoedigd. In de islam is dat niet anders en werd deze religieuze en sociale dienstverlening geïnstitutionaliseerd in de vorm van de *zakat*. De *zakat* is dermate belangrijk, dat het een van de kernpunten van geloof is voor de islam, de zogenaamde “Derde Zuil”. In een groot aantal passages in de koran en de *hadiths*¹⁵⁵ wordt liefdadigheid aangemoedigd.

Zij, die hun rijkdommen nacht en dag, heimelijk of openlijk weggeven, ontvangen hun beloning van hun Heer; zij zullen niet vrezen, noch zullen zij treuren. (Soera 2:274)

Voorzeker, zij die geloven en goede daden doen en het gebed houden en de Zakat betalen, hun beloning is bij hun Heer en voor hen is geen vrees, noch zullen zij treuren. (Soera 2:277)

Deze vorm van belasting, die elke moslim ieder jaar moet betalen, bedraagt 2,5% van alle liquide middelen en inkomsten genererende bezittingen. Uitzondering hierop zijn woningen en noodzakelijke bezittingen. Mensen die beneden de grens (de *nisab*) van het “zakatbaar inkomen” zitten moeten de bijdrage niet betalen. Het achterliggende principe van de *zakat* is dat alles tot Allah behoort en dat daardoor rijkdom enkel aan mensen geleend wordt door Allah op basis van vertrouwen.

O, gij die gelooft, geeft van de goede dingen weg, die gij hebt verdiend en van hetgeen Wij voor u uit de aarde voortbrengen en zoekt niet hetgeen slecht is, om er van weg te geven, wanneer gij het zelf niet zoudt nemen, tenzij oogluikend; en weet, dat Allah Zichzelf-genoege, Geprezen is. (Soera 2:267)

De letterlijke vertaling van *zakat* is dan ook “zuivering” en “groei”. Door aan sociale liefdadigheid te doen worden de bezittingen gezuiverd en zullen deze ook groeien. De *zakat*

---

¹⁵⁵vroege overlevering over de daden en uitspraken van Mohammed ; een van de vier bronnen van islamitisch recht

wordt traditioneel gebruikt om armen en zieken te ondersteunen, het islamitische geloof te verspreiden, gevangenen en islamitische slaven vrij te kopen, reizigers te helpen, schuldenaars bij te staan en de islam te verdedigen (*jihad*). Het wordt moslims ook aanbevolen om aanvullende, vrijwillige giften of aalmoezen (*sadaqa*) te geven en deze worden gezien als tekenen van liefdadigheid en vroomheid. Ze ontslaan de moslim echter niet van zijn *zakat*-verplichting. Welvarende moslims richten vaak liefdadigheidsorganisaties op die zich richten op specifieke doelen, zoals hulp aan armen of ondersteuning aan moskeeën, ziekenhuizen, *medrasas* (islamscholen) of gasthuizen voor reizigers.

Van zakat naar jihad

Zolang liefdadigheid effectief aangewend wordt voor het oorspronkelijke doel, om de zwakken in de eigen maatschappij te steunen, is het uiteraard een bijzonder mooi principe. Maar wat als liefdadigheidsorganisaties opgericht worden door mensen met minder vredelievende bedoelingen? Intussen is het ophalen van de *zakat* een florissante miljardenbusiness geworden en de gewone gelovigen hebben eerder zelden zicht op aan wie of aan wat hun verplichte giften worden besteed. Toch vinden de liefdadigheidsorganisaties die wij hier verder zullen vermelden er meestal weinig doekjes om waaraan de religieuze ophaling wordt besteed, namelijk aan de *jihad*.

7.2. Islamitische liefdadigheidsorganisaties, actief in Bosnië-Herzegovina

7.2.1. Inleiding

In dit onderdeel zullen wij de islamitische liefdadigheidsorganisaties onderzoeken die tijdens en/of na de oorlog actief waren in Bosnië-Herzegovina. Uiteraard zijn er heel wat van deze organisaties die fantastisch werk verricht hebben en als enige doel hadden in de ware zin van de *zakat* de daklozen, de wezen, de weduwen en de behoeftigen te helpen. Zij vormen echter niet het onderwerp van deze thesis. Wij zullen ons dus beperken tot die organisaties waarvan aangetoond kan worden dat de inkomsten die zij verzamelden, aangewend werden voor of verkregen werden uit criminele activiteiten. Ook de liefdadigheidsorganisaties, van wie leden banden hebben met terroristische en/of criminele organisaties hebben wij in dit overzicht opgenomen omdat het ons ongezonder lijkt dat mensen met zulk een achtergrond verbonden zijn aan Bosnische weeshuizen, scholen of moskeeën. Volgens een recent vrijgegeven

document van de CIA blijkt dat ongeveer een derde van alle islamitische vzw's op een of andere manier steun verleend aan terroristische activiteiten.¹⁵⁶ Dit overzicht is ongetwijfeld niet exhaustief maar tegelijkertijd willen wij evenmin afbreuk doen aan die vzw's die écht mensen in nood helpen. Om een vaag idee te geven hoeveel islamitische organisaties enkel en alleen al in Amerika geld verzamelen voor Bosnië, geven wij dit korte overzicht weer in alfabetische volgorde. Wij verkregen deze informatie via de website van de *Business Directory of Muslim Entrepreneurs*, een Canadese website die merkwaardig genoeg enkel een overzicht biedt van Amerikaanse vzw's en geen melding maakt van Canadese.¹⁵⁷

- Al-Nasr International (zusterorganisatie van Benevolence International Foundation)
- American Bosnia-Herzegovina Relief Fund (staat op het adres van de diplomatieke missie van Bosnië-Herzegovina bij de Verenigde Naties in New York)
- Benevolence International Foundation
- The Bosnia Relief Fund, USA Inc.
- Bosnian-American Cultural Association
- Care International
- ICNA Relief/Helping Hand
- IKRE Fund (NY Branch)
- International Relief Association
- Islamic African Relief Agency - USA (IARA-USA)
- Islamic-American Zakat Foundation
- Islamic Information Center of the Americas
- Islamic Relief Worldwide (Belgische afdeling: Secours Islamique, 10 Rue Gillion, 1210 Brussel)
- Jerrahi Order of America
- Life for Relief and Development
- Mercy International - USA, Inc. (vooral actief in de Brcko-regio; de website www.mercyusa.org is een toonbeeld van transparantie met gedetailleerde financiële jaarverslagen)
- Red Crescent Committee of IMANA
- Save Bosnia Now (zelfde adres als Islamic Information Center of the Americas)
- Ummah Relief International

---

¹⁵⁶(anon.), *Islamic NGOs and links to terrorism*, Central Intelligence Agency, Washington D.C., januari 1996

¹⁵⁷www.businessdome.ca/islamicorg_usa.html

Van de 45 organisaties die de website adverteert, zijn er dus negentien die geld inzamelen voor Bosnië. Het lijkt misschien eigenaardig, maar op de *Benevolence International Foundation* na, komt geen enkele van de vzw's van de hierboven staande lijst voor in ons overzicht van organisaties die betrokken zijn bij terroristische en/of criminele activiteiten. Dit heeft verschillende verklaringen. Zoals wij verder zullen aantonen veranderen deze liefdadigheidsorganisaties soms nogal snel van naam. Ook hebben heel wat van deze organisaties onderafdelingen die verspreid zijn over de hele wereld, waardoor deze lijst van liefdadigheidsinstellingen die een kantoor hebben in Amerika slechts een fractie is van alle bestaande islamitische vzw's.

Verder is de benaming *vzw*, *vereniging zonder winstoogmerk*, vaak nogal ongelukkig gekozen, daar deze verenigingen astronomisch hoge bedragen ophalen bij hun leden. Ook *ngo*, *niet gouvernementele organisatie*, is ongepast, zoals later zal blijken. Ter vergelijking vermelden wij de bedragen die de rijkste man ter wereld, Bill Gates, recentelijk aan liefdadigheid spendeerde, namelijk \$35 miljoen in 2005 en \$36 miljoen in 2004.¹⁵⁸ In het hier volgende overzicht zijn enkel de "onafhankelijke" vzw's opgenomen. In het hoofdstuk daarna zullen wij bespreken hoe de staatssteun verliep, alhoewel die grens soms flinterdun is.

7.2.2. *Lajnat al-Birr al-Islamiyya* - Benevolence International Foundation (BIF)¹⁵⁹

Lajnat al-Birr al-Islamiyya, de voorloper van wat later *Benevolence International Foundation* (BIF) zou worden, werd in 1987 opgericht in Pakistan door de rijke Saoedische zakenmagnaat sjeik Adel Batterjee als een onderafdeling van de *World Assembly for Muslim Youth* (WAMY). Deze laatste organisatie wordt stevig gesponsord door de Saoedische koninklijke familie en kan vergeleken worden met een soort van sterk religieus geïnspireerde "scoutsvereniging".¹⁶⁰ In 1993 doet sjeik Batterjee echter een stapje terug ten voordele van de nieuwe directeur, de Amerikaan van Syrische afkomst Enaam Arnaout (ook gekend als Abu

---

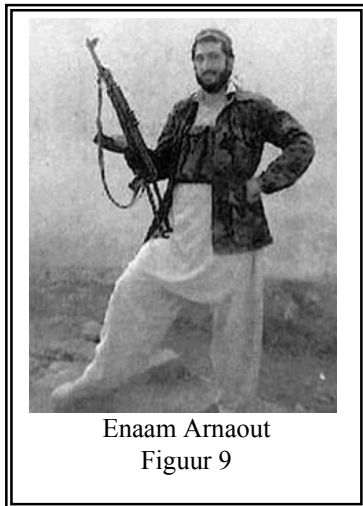
¹⁵⁸KPMG LLP, *Independent Auditors' Report : Bill & Melinda Gates Foundation - Financial Statements*, Seattle, 31 december 2005, p.3,

www.gatesfoundation.org/nr/downloads/financialreports/2005FinancialStmnts.pdf

¹⁵⁹wij vonden het embleem van BIF ook nog terug op de website van de *UK Asian Community* (www.zindagee.co.uk/news/helpvictims.htm) onder de rubriek "Help the innocent victims of Afghanistan"; tot op heden worden nietsvermoedende weldoeners dus opgeroepen deze dubieuze criminele organisatie te steunen.

¹⁶⁰Burr, Millard en Collins, Robert, *Alms for Jihad*, Cambridge University Press, mei 2006, p. 41-43

Mahmud al-Suri en Abu Mahmud Al-Hamawi).¹⁶¹ Net zoals zovelen verdiende Arnaout zijn eerste sporen binnen Al-Qa'ida in Afghanistan, waar hij in 1988 een tijdje samenwerkte met Osama bin Laden in het moedjahedienkamp *al Masada*. Volgens *US Attorney* Patrick Fitzgerald werd bij de huiszoeking, op 30 april 2002, in een voorwijk van Chicago in het huis van Arnaout, correspondentie teruggevonden tussen Arnaout en bin Laden die teruggaat tot 1980. Nog volgens Fitzgerald waren bin Laden en Arnaout zo een goede vrienden, dat

Enaam Arnaout
Figuur 9

Arnaout zelfs de vrouwen van bin Laden had mogen begeleiden bij hun terugkeer naar Pakistan.¹⁶² Ook op zakelijk vlak moet bin Laden Arnaout blijkbaar wel vertrouwd hebben, want in het najaar van 1992 stuurde hij Jamal Ahmed al-Fadl, een van zijn luitenanten van de Soedanese tak van Al-Qa'ida, naar Arnaouts BIF-kantoor in Zagreb om daar met Arnaout en enkele anderen te bespreken hoe Al-Qa'ida zijn invloed in het Bosnische zakenleven kon vergroten en met welke lokale banken er moest samengewerkt worden om het financieren van terroristische activiteiten te verbergen. Verder werd er gezocht

naar een manier om trainingskampen in Bosnië op te richten, samenwerking met hulporganisaties te verdoezelen en bedrijven op te starten die Al-Qa'ida economisch zouden kunnen steunen.¹⁶³ Al-Fadl zelf zou later informant worden van de Amerikaanse overheid en BIF als een van de drie belangrijkste geldschieters van Al-Qa'ida bestempelen en bij het witwassen van geld dat werd aangewend voor terroristische doeleinden. De lokale Bosnische tak van BIF zou de *Bosanska Idealna Futura* worden, met twee kantoren in Zenica, een in Ilidža (Sarajevo) en een in Breza (tussen Zenica en Sarajevo, zie kaart).¹⁶⁴ In een van deze kantoren ontdekte de Bosnische politie in 2002 een document dat aantoonde dat Arnaout toestemming had om brieven te ondertekenen in bin Ladens naam. In andere brieven werd dan weer besproken hoe Mohammed Atef gevechtseenheden zou moeten oprichten in Bosnië.

¹⁶¹ Arnaout verwierf het Amerikaanse staatsburgerschap door te trouwen met een Amerikaanse uit Florida (Burr & Collins, p. 267)

¹⁶² Ferguson, Barbara, *Muslim organizations being targeted by US govt*, Arab News, 2 mei 2002

¹⁶³ « Bill of Particulars », *United States of America v. Enaam M. Aranout*, United States District Court Northern District of Illinois Eastern Division. Case #: 02-CR-892, 3 februari 2003, p. 5 & « Government's Evidentiary Proffer Supporting the Admissibility of Co-Conspirator Statements », *United States of America v. Enaam M. Aranout*, United States District Court Northern District of Illinois Eastern Division. Case #: 02-CR-892 31 januari 2003, p. 24-25, <http://files.findlaw.com/news.findlaw.com/hdocs/docs/bif/usarnaout10603prof.pdf>

¹⁶⁴ Bank of England, *Consolidated List of Financial Sanctions Targets in the UK*, 23 Februari 2006 en het Belgisch Staatsblad, *Ministerieel besluit van 10 december 2002 tot wijziging van het ministerieel besluit van 15 juni 2000 tot uitvoering van het koninklijk besluit van 17 februari 2000 betreffende de beperkende maatregelen tegen de Taliban van Afghanistan*, nr. 56346 van 17 december 2002 - Ed. 2, p. 3

Diezelfde Atef zou in 1998 achter de aanslagen tegen Amerikaanse ambassades in Kenia en Tanzania zitten (U.S. Department of State, *Executive Order 13224*, 23 september 2002). Verder werden er ook nog heel wat documenten gevonden die gingen over de aankoop van raketten, mortieren, machinegeweren en materiaal voor het maken van allerhande bommen. Dat was ook niet zo heel verbazingwekkend. In 1993 al maakte BIF propaganda dat ze een *trustworthy hand for the support of [both] the mujahideen and refugees in Bosnia* waren.¹⁶⁵ In de Amerikaanse kantoren van BIF vonden speurders in december 2001 handgeschreven brieven in het Arabisch waarin sprake was dat het BIF-hoofdkwartier in Zagreb was opgericht met toch wel een heel specifiek doel:

for relief operations and support jihad in Bosnia-Herzegovina ... Contribute with your mujahideen brothers to repel the Crusader-Zionist attack on Muslim lands ... [N]o matter how poor/sick - first priority is for mujahideen. (ibid.)

Hiermee volgden ze dus mooi de raad van sjeik Azzam op. (zie supra) Het liefdadigheidsgeld werd bovendien “goed” besteed: volgens een rekeninguittreksel van 21 juli 1994 kregen de *Crni Labudovi* of de Speciale Eenheid van de Zwarte Zwanen driehonderd dekens, tweehonderd paar schoenen en militaire zenders. Het Bosnische leger kreeg dan weer in november 1995 een donatie van tweehonderd tenten (*U.S.A. v. Arnaout*, p. 67-69). In totaal ging er voor een bewezen bedrag tussen de \$200000 en \$400000 naar militaire aankopen.¹⁶⁶ Het eigenlijke budget gedurende de jaren dat Arnaout BIF beheerde ligt rond de \$20 miljoen. Bijzonder is toch ook wel dat een groot deel van de inkomsten uit Amerika kwam. Volgens documenten van de IRS (*Internal Revenue Service*, de Amerikaanse belastingdienst) verzamelde BIF tussen 1993 en 1999 alleen al de som van \$12 800000. Dat lag niet enkel aan het netwerk van Arnaout in Illinois, maar ook aan de inspanningen van Saffet Abid Ćatović. Ćatović was sinds 1993 ministrieel adviseur en adjunct-directeur van de dienst “Speciale Zaken” bij de Bosnische Missie bij de Verenigde Naties (VN) in New York. Tegelijkertijd wierf hij fondsen voor zijn land en had hij een uitgesproken mening aangaande religieuze en politieke zaken bij de VN. Zijn voorliefde voor Saoedi-Arabië stak hij niet onder stoelen of banken en in interviews dankte hij hen herhaaldelijk voor de religieuze steun die ze aan

---

¹⁶⁵Testimony of Matthew Epstein with Evan Kohlmann (Senior Terrorism Analysts) before the House Committee on Financial Services Subcommittee on Oversight and Investigations, “Progress Since 9/11: the Effectiveness of U.S. Anti-Terrorist Financing Efforts”, *Arabian Gulf Financial Sponsorship of Al-Qaida via U.S.-based Banks, Corporations and Charities*, Washington D.C., 11 maart 2003, p. 16-17

¹⁶⁶Muslim American Society, *Former Muslim Charity Head Sentenced to 11 Years*, 18 augustus 2003, www.masnet.org/news.asp?id=372

Bosnië hadden geschonken. De *salafistische* leer was hem zeker niet ongenegen en in juni 1987 werkte hij mee aan een boek over Ibn Taimiyya van de Arabische vertaler-schrijver Abdallah M. Mekkaoui.¹⁶⁷ Tot zover natuurlijk niks verkeerd. Toch gaf hij toe bewondering te hebben voor die andere “New Yorker”, de blinde sjeik Omar Abdel Rahman, het hoofd van de Egyptische terreurorganisatie *Al-Jama’at Al-Islamiyya*. Deze organisatie wordt onder andere verantwoordelijk gesteld voor de slachtpartij onder toeristen in het Egyptische Luxor in 1997 en betrokkenheid bij de aanslagen op het *World Trade Centre* in New York in 1993. Verder had Ćatović ook nog “nauwe contacten” (getuigenis Epstein & Kohlmann, p. 21) met de Soedanees Siddig Ibrahim Siddig Ali, een voormalig veiligheidsbeambte van het WTC en later lijfwacht van sjeik Rahman. Ook werd hij vaak gezien op de Soedanese VN-missie.¹⁶⁸ Siddig Ali werkte goed mee in het onderzoek naar de aanslagen op New Yorkse *landmarks* in 1993 en kreeg in 1999 “slechts” elf jaar celstraf voor zijn betrokkenheid bij die aanslagen in plaats van de vooraf geëiste levenslange gevangenisstraf. Ćatović was tussen 1993 en 2001 ook een graaggeziene gast op allerlei theologische bijeenkomsten en *jihad*-kampen voor jonge moslims. Tijdens een van die bijeenkomsten in New Jersey introduceert Ćatović Siddig Ali als gastspreker en tijdens zijn voordracht (die opgenomen werd op video als *educational video*) vertelt Siddig Ali zijn toehoorders het volgende:

“If the Da`wa [Islamic Call] is confronted, anybody, anywhere, by any power, then the sword is to be absolutely used and implemented ... But let 's come back to our Muslims that are with us today and Brother Saffet [Ćatović, n.v.d.r.] just showed us today a video of what is going on today in Muslim Bosnia. What happened to our involvement as Muslims, to attack the core of this disease?...Allah (SWT) [SWT = de meest Verhevene de Almachtige, n.v.d.r.] warned us in the Qur`an when he said, ‘O you who believe, what is the matter with you, that when it is time that you are asked to go forth to fight in the cause of Allah, you cling heavily to the earth?...As if we came back from our respective countries with the same defeatist mentality, that we cannot announce and pronounce these ayat [verzen, n.v.d.r.] of Jihad ...because we are still afraid that the CIA or the FBI or the authorities or countries are going to be

¹⁶⁷Mekkaoui Abdallah M., *Al-'Uboodiyah: The Essay of Worship*, Daar Al-Hadeeth, 1987, voorwoord

¹⁶⁸Huygen, Maarten, *Verdachte van aanslag World Trade Centre werkt mee met justitie*, NRC Handelsblad, 7 februari 1995

behind us ... (and we do not) confront the kuffar [ongelovigen, n.v.d.r.] who has taken our own sisters, our brothers, as slaves in Bosnia.”

uit: “Jihad: The Forgotten Duty, by Br. Siddig Ali, and Jihad in Kashmir and Bosnia.” Islamic Educational Video Series from The International Institute of Islamic Research. P.O.Box 1653, Burlington, NJ.

(getuigenis Epstein & Kohlmann, p. 21)

Tijdens deze bijeenkomst haalde Siddig Ali trouwens \$4000 aan sponsoring voor de *jihad* op, een bedrag dat later nog eens ruim verhoogd wordt door een persoonlijke gift van de Saoedische ambassadeur bij de Verenigde Staten, prins Faisal, die \$150000 gaf aan *Project Bosnia*. (Kohlmann, p. 73)

Na de aanslagen van 11 september 2001 gaat het echter plots allemaal heel snel. De tegoeden van BIF (en vele andere organisaties) worden bevroren en er wordt een onderzoek ingesteld naar de directeur van BIF, Arnaout. In maart 2002 wordt ook de directeur van BIF-Bosnia, Munib Zahiragić, opgepakt.¹⁶⁹ De Bosnische procureur Bisić stelde in zijn akte van in beschuldigingstelling dat Zahiragić het hulpje is van de beruchte Algerijnse *El-Mudžahid*-commandant Abu el-Ma’ali (zie supra). Bisić voegt er nog aan toe dat Zahiragić ook hulp verleende aan de Soedanees Mamdouh Mahmud Salim, “medestichter van al-Qa’ida” en veroordeeld voor betrokkenheid bij de aanslagen tegen Amerikaanse doelen in Kenia en Tanzania.¹⁷⁰ Uit het proces tegen Salim bleek dat het Arnaout zelf was die Salim inlijfde bij BIF in mei 1998 (dus twee maanden voor de aanslagen in Afrika) en dat hij vervolgens mededirecteur werd van BIF¹⁷¹. Zahiragić, die pas in 2000 de directiefunctie van BIF-Bosnia opnam, werkte voor de oorlog en tussen 1996 en 2000 voor AID, de Bosnische inlichtingendienst (*Agencija za Istraživanje i Dokumentaciju*). Hij was ervoor verantwoordelijk dat een honderdtal *top-secret* documenten aangaande fundamentalisten

---

¹⁶⁹Hećimović, *Veliko otkriće ili velika prevara*, Dani, Nr. 270, 16 augustus 2002

¹⁷⁰voor een volledig overzicht van de aanklacht tegen Salim, zie ook *USA v. Mamdouh Salim: 01-CR-02* (<http://files.findlaw.com/news.findlaw.com/hdocs/docs/bif/usarnaout10603prof.pdf>); op 3 april 2002 werd Salim veroordeeld tot 32 jaar cel.

¹⁷¹Op 30 april 1998 was er een verzoek van de *Ljiljan Commerce Group*, een Bosnisch bedrijf met als directeur Enaam Arnaout, aan het Bosnische consulaat in Turkije om een zakenvisum voor Bosnië te geven aan Abu Hajer, een van de aliassen van Salim. Of er buiten de naam nog enige verbanden zijn tussen “*Ljiljan Commerce Group*” en het partijblad “*Ljiljan*” van de Bosnische regeringspartij SDA, konden wij niet achterhalen. Toch blijft het op het eerste zicht merkwaardig dat Arnaout zijn visumaanvraag richtte aan het consulaat in Turkije. Zoals wij verder echter zullen aantonen was het Bosnisch consulaat daar stevig in handen van SDA-getrouwen, wat een mogelijke verklaring zou kunnen zijn. Zie ook : *United States of America v. Enaam M. Aranout*, Case #: 02-CR-892, p.25 en p. 68.

doorgespeeld werden aan BIF, vanwaar ze doorgesluist werden naar Afghanistan. Terwijl hij normaal gezien vanuit de inlichtingendienst onderzoek moest doen naar de moedjahedien, was hij hen eigenlijk in alle clandestiniteit aan het helpen. Hij hielp hen ook met het organiseren van trainingskampen in de omgeving van Zenica. Daarnaast had hij tot het jaar 2000 ook banden met het Bosnische ministerie van Buitenlandse Zaken, daar hij tussen 1994 en 1995 voor de Bosnische ambassade in Koeweit werkte. Zijn carrière van dubbelspion eindigde dus in maart 2002, toen de politie binnenviel in de kantoren van BIF in Sarajevo en Zenica waar ze ook wapens, explosieven en valse paspoorten vonden. Tot het moment dat hij met een vlucht enkele richting naar Guantánamo vloog had Zahiragić wel een stevig budget ter beschikking om aan “liefdadigheid” te doen. Zo haalde Arnaout in het jaar 2000 een bedrag van \$500000 af van de rekening van BIF-Bosnia.¹⁷² Het kan natuurlijk een toeval zijn, maar dit bedrag werd afgehaald nét voor het moment dat de betrokken bank *BH Banka DD* failliet ging en daarbij een put van \$140 miljoen aan schulden achterliet bij de regering van de Federatie en voor maar liefst \$200 miljoen bij de Republika Srpska. Ook heel wat diplomatieke posten verloren veel geld (rond de \$15 miljoen) waarvan \$900000 van de Amerikaanse ambassade¹⁷³. Volgens het Bosnische tijdschrift *Dani*¹⁷⁴ beweerde Arnaout dat \$250000 van de \$500000 verloren gingen tijdens dat failliet, een argument dat uiteindelijk niet bleek stand te houden.¹⁷⁵ Waaraan het geld dan wel precies besteed werd, viel niet te achterhalen. Misschien wel aan het weeshuizenprogramma van BIF. Met de slogan ‘*Don’t worry, we’ll stand by your dear young ones if something were to happen to you!*’ haalde BIF heel wat geld op voor haar wezenprogramma in Bosnië. BIF stelde frontsoldaten gerust door hen te zeggen dat indien ze zouden sneuvelen, BIF wel voor de kinderen zou zorgen. Dat de combinatie van een terroristische organisatie in combinatie met weeskinderen op z’n zachtst gezegd ongezond is, mag ook blijken uit onderstaand citaat uit een intern BIF-document:

---

¹⁷²Whitmore, Brian, *Bosnian Charities Tied To Terror*, Boston Globe, 3 juli 2002

¹⁷³Kovac, Janez, *Bosnian Police Arrest Top Muslim Tycoon*, Institute for War & Peace Reporting, 10 augustus 2000; Gall, Carlotta, *Arrest of Banker in Graft Case Poses a Test of Bosnia’s Resolve*, New York Times, 10 augustus 2000

¹⁷⁴Hečimović, Esad, *Enaam Araout, optuženik, humanitarac i Bosanac, Bin Ladenov suradnik i(li) poznanik*, *Dani*, Nummer 256, 10 mei 2002

¹⁷⁵Opmerkelijk is ook dat *BH Banka DD* eigendom was van de maffia-clan Delimustafić uit Sandžak. Alija Delimustafić was voor de oorlog (tot zijn oneervol ontslag) hoofd van de politie in Sarajevo en werd in 1990 minister van Binnenlandse Zaken voor de SDA. Samen met zijn broers Mirsad en Enver startte hij toen onder andere de *BH Banka DD* en talloze andere bedrijven op en tijdens de oorlog werd hij, als dank voor de vele dotaties aan de SDA, minister van Buitenlandse Handel. Dat hij intussen aan het hoofd stond van het import-export-bedrijf *Cenex*, mocht geen bezwaar zijn. Dit bedrijf, dat tijdens de oorlog goede zaken deed met alle strijdende partijen, werd beschuldigd van wapen-, sigaretten- en dranksmokkel. Toch is het vooral de *BH Banka DD* die genoemd wordt in corruptiezaken met de maffia maar ook met heel wat SDA-politici (Kovac; 2000).

On April 10, 1999, Suleman Ahmer [Operations Manager, BIF Noord-Amerika/Pakistan en voormalig stafid in Tsjetsjenië, n.v.d.r.] completed his “Vision 2013 Proposal” for BIF’s Board of Directors. The report, a blueprint for the “creation of an Islamically empowered generation which understands that the Muslims of Bosnia have to stand-up on their own feet and fare for themselves” concludes that: “The critical mass will come from the 400 orphans that we sponsor and their brothers and sisters. In general we are looking at a pool of around 1000 children to start with.” Ahmer suggested that the “recruitment of the children would start from September 1 and the training of the children would start from November 15, 1999.”

(United States of America v. Enaam M. Aranout, Case #: 02-CR-892, p. 70)

Ook voor 1999 en dan vooral tijdens de oorlog zelf was het een erezaak voor BIF om willens nillens zoveel mogelijk zieltjes te “winnen”. In een alarmerend bericht van de Bosnische militaire inlichtingendienst van 6 mei 1995 staat er dat zij informatie ontvingen die aangaf dat *[BIF] abused the humanitarian aid, in a way that they condition the acceptance of the same with the acceptance of [Islam]*¹⁷⁶. Misschien was deze praktijk wel gebaseerd op wat de jonge Osama bin Laden deed in Peshawar in 1984. Hij stond toen bekend als de “Goede Samaritaan” (Burke, 2003; p. 56) omdat hij ziekenhuizen bezocht waar gewonde Afghaanse en Arabische strijders werden heen gebracht. Bin Laden ging van bed tot bed, sprak met de gewonden en deelde noten en chocolade uit. Tijdens het gesprek noteerde hij hun adres en hun families kregen dan enkele weken later een royale cheque. Spijtig genoeg ging BIF (volgens de Bosnische militaire inlichtingendienst) wel iets directer tewerk. Ze bezochten families van soldaten die tijdens gevechten waren omgekomen en boden hen 100 tot 200 *Konvertible Marka* (KM) aan, wat overeenkomt met € 50 tot € 100. Enige voorwaarde was wel dat ze “hun” manier van godsdienstbeleving zouden overnemen, zoniet zouden ze aan iedereen die het horen wilde vertellen dat hun zoon, broer of vader niet gestorven was als *shaheed* (martelaar). BIF-vertegenwoordigers bewerkten dan ook de andere familieleden en drongen erop aan dat ze de gezinsleden van de overledene zouden verstoten als “afvalligen”.

---

¹⁷⁶Department for Analytical and Informative Affairs, *Review of the Information on Activities of the Persons from Afro-Asian Countries Directly Before the War and During the War in the Territory of BIH Republic, BIH Administration of the Military Security Service*, Sarajevo, 6 mei 1995, geciteerd in *The Role of Islamic Charities in International Terrorist Recruitment and Financing*, Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS), 30 januari 2006 (www.diiss.dk)

Soera 4:34 zegt immers *Deugdzame vrouwen zijn dus zij, die gehoorzaam zijn.*¹⁷⁷ Dat BIF daarbij totaal aan het basisgegeven *In godsdienst is geen dwang* (Soera 2:256) voorbij ging, zal wel een detail geweest zijn. Ondanks de vele waarschuwingen van de Bosnische inlichtingendienst, was er toch geen probleem voor het *Općini Centar* (administratief centrum van het stadhuis) in Sarajevo om in 1996 Arnaout het Bosnische staatsburgerschap toe te kennen. Helaas zal hij zijn identiteitskaart nummer 5936/96 op de vervalddag in 2006 niet kunnen gaan vervangen, want hij zit sinds augustus 2003 een elfjarige gevangenisstraf uit in de Verenigde Staten. Opmerkelijk is wel dat hij veroordeeld werd voor fraude en niet voor terrorisme. Toch is *Benevolence International Foundation* daarmee niet dood. Via de website *Islamic Architecture*¹⁷⁸ vonden wij nog maar eens een link naar de nieuwe BIF, tegenwoordig gewoon *Benevolence* genoemd (www.benevolence.org). Terwijl *Islamic Architecture* er geen doekjes om windt (*BIF is a humanitarian organization dedicated to helping those afflicted by wars and natural disasters. ... BIF moves on to long term projects ... [such as] staff ... vital governmental institutions*) slooft *Benevolence* zich op zijn website uit om toch maar alle vormen van terrorisme en/of discriminatie af te zweren. Dit was waarschijnlijk de enige manier om (terug) een kantoor in Illinois (VS) te kunnen openen.

7.2.3. Al-Haramain wa Al Masjed Al-Aqsa en aanverwanten

7.2.3.1. Inleiding

Heilig is Hij Die Zijn dienaar bij nacht voerde van de Heilige Moskee naar de Verre Moskee welke omgeving Wij hebben gezegend, opdat Wij hem enkele Onzer tekenen zouden tonen. Voorwaar, Hij is de Alhorende, de Alziende.

(Soera 17:1)

De Al-Aqsa-moskee is de tweede moskee die ooit gebouwd werd. De bouw ervan begon omstreeks 636 na Chr. en na heel wat verbouwingen was de min of meer finale versie af in 708 na Chr. Soera 17:1 verwijst rechtstreeks naar deze moskee (*Al Masjid*), waardoor het belang ervan zeker niet mag onderschat worden. *Haramain* gaat dan weer terug op *haram*, wat twee betekenissen heeft. In eerste instantie is *haram* “*iedere daad die verboden is door Allah en die Zijn wraak en straf zullen ontlokken.*” De meer courante betekenis is

---

¹⁷⁷*Mannen zijn voogden over de vrouwen omdat Allah de enen boven de anderen heeft doen uitmunten en omdat zij van hun rijkdommen besteden. Deugdzame vrouwen zijn dus zij, die gehoorzaam zijn en heimelijk bewaren, hetgeen Allah onder haar hoede heeft gesteld. En degenen, van wie gij ongehoorzaamheid vreest, wijst haar terecht en laat haar in haar bedden alleen en tuchtigt haar. Als zij u dan daarna gehoorzamen, zoekt geen weg tegen haar. Waarlijk, Allah is Verheven, Groot.*

¹⁷⁸www.islamicarchitecture.org/islam/relief-organizations/Benevolence-International-Foundation.html

“het heiligdom of de grens” van gelijk welke moskee, maar meestal wordt *haram* gebruikt in verband met de *al-Haram-moskee* in Mekka en de *al-Rasool (de Boodschapper, Profeet)* moskee in Medina. *Al-Haramain al-Sharifain* staat dus voor die 2 belangrijkste heiligdommen.¹⁷⁹ Wij vermelden deze korte historisch-religieuze situering daar de namen *Al-Haramain* en *Al-Aqsa* bijzonder populair zijn bij liefdadigheidsorganisaties en/of terreurbendes. Het heeft ons dan ook grote moeite gekost om uit te maken wie precies wie is en welke organisatie verantwoordelijk is voor wat. Om te beginnen zijn er acht organisaties die in hun naam *Al-Aqsa* vermelden, namelijk de *Al-Aqsa martelarenbrigade*, de *Al-Aqsa Stichting*, de *Al-Aqsa Stichting Zuid-Afrika*, het *Al-Aqsa Fonds*, de *Al-Aqsa International Foundation*, de *Al-Aqsa Intifada* en de *Al-Aqsa Islamic Bank*. Ook in België is er trouwens een *Al-Aqsa* vzw die zich op de lijst van terroristische organisaties heeft gewerkt. Deze bevindt zich in de Leopold II-sstraat 71, 1080 Brussel.¹⁸⁰ De *Al-Haramain wa Al Masjed Al-Aqsa*¹⁸¹ heeft dan weer beide namen gecombineerd, maar daarnaast is er ook nog de *Al Haramain Islamic Foundation* (actief in Bosnië en Somalië¹⁸²), de *Al Haramain Foundation* (in Indonesië, Pakistan, Kenia en Tanzania) en *Al Haramain* (in Afghanistan, Albanië, Bangladesh, Ethiopië en Nederland). (Burr & Collins, p. 37) Vermoedelijk zijn er nog meer, maar al deze organisaties hebben alvast gemeen dat ze hun liefdadigheidstaak niet altijd even strikt genomen hebben. Zo vonden we op de website van de *Muslim World League* ook nog een verwijzing naar de *Alharamain & Al-Aqsa Mosque Foundation*, die zich naar eigen zeggen bezig houdt met het opvangen van wezen van martelaren.¹⁸³ Voor zover wij echter konden nagaan, lijkt deze organisatie geen criminele doeleinden te hebben. Wat er ook van zij, al deze vzw's apart bespreken zou ons te ver leiden, dus hebben we proberen achterhalen wie van hen actief was in Bosnië-Herzegovina en of zij zich daar dan schuldig hebben gemaakt aan criminele activiteiten. Voor een beetje opheldering van de gigantische mist die deze organisaties doelbewust spuien, zijn wij grote dank verschuldigd aan het onderzoekswerk van de professoren Burr & Collins. De verschillende inlichtingendiensten waren daar slechts gedeeltelijk in geslaagd en spraken mekaar zelfs tegen. Ook het

¹⁷⁹*Glossary of islamic terms*, www.islam101.com/selections/glossaryGH.html

¹⁸⁰*Consolidated List of Fincial Sanctions Targets in the UK, Bank of England*, Londen, 26 juli 2006, www.bankofengland.co.uk/publications/financialsanctions/sanctionsconlist.htm

¹⁸¹alassen: *Al Haramain, Al Masjed, Al Aqsa, Al Haramayn, Al Masjid, Al Aqsa Al-Haramayn en Al Masjid Al Aqsa Charitable Foundation*

¹⁸² volgens de getuigenis van Emerson & Levin spendeerde AHIF \$26,7 miljoen in Somalië en \$260000 per jaar in Bosnië en dit tien jaar lang. (p. 31); naar eigen zeggen besteedden zij echter in 2001 alleen al \$6 miljoen aan “wezen, liefdadigheid en lonen van imams”; zie Al-Harbi, Muhammed, *Charity challenges US allegations*, Arab News, 20 maart 2002

¹⁸³www.muslimworldleague.org/mwlbwbsite_eng/html/menu2/m2i5_haramain.htm

Amerikaanse Ministerie van Financiën heeft uitstekend werk geleverd in het vastleggen van de financiële stromen van criminele vzw's en wij maken dan ook dankbaar gebruik van haar rapporten.

7.2.3.2. *De Al-Haramain wa Al Masjed Al-Aqsa-liefdadigheidsorganisatie*

Alhoewel de *Al-Aqsa*-moskee zich in Jeruzalem bevindt en men geneigd zou kunnen zijn de *Al-Haramain wa Al Masjed Al-Aqsa*-liefdadigheidsorganisatie te verwarren met de Palestijnse *Al-Aqsa*-martelarenbrigade (de gewapende arm van de Palestijnse regeringspartij Hamas), staan beide organisaties in principe los van elkaar en is de *Al-Haramain & Al Masjed Al-Aqsa*-liefdadigheidsorganisatie van Saoedische signatuur. Toch heeft de *Al-Haramain wa Al Masjed Al-Aqsa*-liefdadigheidsorganisatie (vanaf nu HMA genoemd) Hamas financieel gesteund (en heel wat andere organisaties die in de annexen van document 1267 van de VN Veiligheidsraad voorkomen), maar daar dit niet het voorwerp uitmaakt van dit onderzoek, zullen wij hierop niet verder ingaan. HMA stelt zichzelf voor als een liefdadigheidsorganisatie die zich vooral bezig houdt met het promoten van de islam over heel de wereld. Haar inkomsten haalt ze op via wereldwijde bijdragen, zowel bij individuele (zaken)lui als via *zakat*-bijdragen. In Bosnië was deze organisatie nauw verbonden met de Al-Haramain organisatie. Toen in maart 2002 de politie een inval deed bij Al-Haramain, was het dus logisch dat ook de zusterorganisatie, HMA, ook bezoek kreeg. Volgens Burr & Collins kon HMA niet verantwoorden waaraan \$3,5 miljoen besteed werd tijdens het jaar 1999. Dat jaar was vooral belangrijk omdat haar directeur dat jaar nogal nauwe contacten zou gehad hebben met al-Qa'ida. Misschien werd een deel van de \$3,5 miljoen wel lokaal besteed. Volgens het Amerikaanse magazine *Defense and Foreign Affairs Strategic Policy* zou HMA namelijk de Bosnische organisatie *Kvadrat* gesponsord hebben.¹⁸⁴ *Kvadrat* werd na de oorlog opgericht (in 1995) in Sarajevo als vzw die zich zou ontfemen over de vele weeskinderen. Dat de organisatie dan pas werd opgericht, is geen toeval. Volgens het Amerikaanse magazine ontstond *Kvadrat* op initiatief van moedjahedien-veteranen en is er ook een sterke vinger van Iran en Saoedi-Arabië in de extremistische pap. Dit lijkt op het eerste zicht een rare combinatie, daar we uit vorige hoofdstukken weten dat in 1993 al de driehoeksverhouding tussen Saoedi's, Iraniërs en Bosniërs ronduit vierkant liep. Indien we echter weten dat het

---

¹⁸⁴(anon.), *Bosnia : Terrorism's Logistical Base; Saudis and Iranians Work Together Through a Bosnian Terrorist Group to Support the Conflict in Chechnya*, *Defense & Foreign Affairs Strategic Policy*, Volume 32, Nummer 10, oktober 2004, pagina's 6-9

doel van *Kvadrat* het smokkelen is van strijders naar Tsjetsjenië, is het al minder eigenaardig. Het Iraanse regime staat wereldwijd vrij geïsoleerd en moet het dan ook vooral hebben van steun van landen zoals China, Noord-Korea maar ook Rusland. Daar knelt dus het schoentje. Langs de ene kant kan Iran de Tsjetsjeense zaak niet zomaar openlijk steunen, want dat zou tot problemen leiden met Rusland. Langs de andere kant wil het Tsjetsjenië ook niet zomaar overlaten aan de *salafisten*. De omweg via Bosnië is dus ook meteen de uitweg uit het probleem. Ook lokale Bosnische jongeren worden op die manier naar Tsjetsjenië gesmokkeld, zoals de jonge Admir Žulum uit Sarajevo die in het jaar 2000 aan het Tsjetsjeense front stierf.¹⁸⁵ De Saoedi's van hun kant hebben dan weer geen bezwaar tegen de Iraanse betrokkenheid daar zij de capaciteiten van de Iraanse inlichtingenofficieren kennen. Deze officieren van de VEVAK (zie infra) leidden trouwens in het jaar 2001 in de buurt van het Jablanica-meer een goed draaiend terroristisch opleidingscentrum voor Bosnische weesjongens. Verder geeft *Defense & Foreign Affairs* nog een hele lijst van Bosniërs die betrokken zijn bij de organisatie, maar een naam viel ons toch ook wel weer op, namelijk die van Adnan Pezo. Pezo (° 1973, Prijedor) is namelijk op twintigjarige leeftijd lid geworden van de *El-Mudžahid*-eenheid en leidt momenteel de radicale *salafistische* beweging *Aktivna Islamska Omladina* (AIO), de Actieve Islamitische Jeugd. Volgens het Amerikaanse inlichtingenmagazine *Jamestown* is de AIO [t]he most prominent Wahhabi organization in Bosnia.¹⁸⁶ Nog volgens *Jamestown* is de AIO een dekmantel voor de activiteiten van de *Al-Haramain Islamic Foundation* en de *Saudi High Commission for Relief* (zie infra).

Dat zou best wel eens kunnen kloppen, want een van dé spilfiguren binnen de *Al-Haramain wa Al Masjed Al-Aqsa*-liefdadigheidsorganisatie (HMA) was de Saoedische zakenman uit Medina, Wa'il Hamza Julaidan¹⁸⁷. Julaidan heeft volgens bin Laden (zoals bin Laden zelf vertelde tijdens een interview met Al-Jazeera TV in 1999¹⁸⁸) nog samen met hem in de jaren '80 in Afghanistan gevochten. Toch volgde Julaidan meer de lijn van Azzam en zou hij

¹⁸⁵ www.tfeagle.army.mil/tfeno/Feature_Story.asp?Article=75988

¹⁸⁶ Schwartz, Stephen, *Wahhabism and al-Qaeda in Bosnia-Herzegovina*, Terrorism Monitor, The Jamestown Foundation, Volume II, nummer 20, 21 oktober 2004, p. 6, www.jamestown.org/images/pdf/ter_002_020.pdf

¹⁸⁷ alias Wa'il Hamza Julaidan, Wa'el Hamza Jaladin, Wa'il Hamza Jaladin, en Abu Al-Hasan al Madani (Verordening (EG) nr. 1754/2002 van de [Europese] Commissie van 1 oktober 2002 tot vierde wijziging van Verordening (EG) nr. 881/2002 van de Raad tot vaststelling van bepaalde specifieke beperkende maatregelen tegen sommige personen en entiteiten die banden hebben met Usama [sic] bin Laden, het Al Qa'ida-netwerk en de Taliban, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 467/2001 van de Raad)

¹⁸⁸ *Bin Laden himself acknowledged his close ties to Julaidan during a 1999 interview with al-Jazeera TV. When referring to the assassination of al-Qa'ida co-founder Abdullah Azzam, bin Ladin stated that "We were all in one boat, as is known to you, including our brother, Wa'el Julaidan."*; bron: *U.S., Saudis freeze assets of Saudi bin Laden Associate*, Arabic News, 7 september 2002, www.arabicnews.com/ansub/Daily/Day/020907/2002090733.html

na een ruzie met bin Laden gebroken hebben. Hij bleef nog een tijdje in Pakistan en Afghanistan, maar verliet de streek in 1992 voor Bosnië-Herzegovina, waar hij hoofd werd van het *Saudi Aid Committee* (zie infra), dat op dat moment de grootste liefdadigheidsorganisatie in de Balkan was.¹⁸⁹ Maar het wordt nog gecompliceerder. HMA heeft ook sterke financiële banden met een andere vzw die banden heeft met terrorisme, namelijk *Al-Furqan*.¹⁹⁰ Leden van *Al-Furqan*¹⁹¹ werden namelijk opgepakt toen ze al te veel interesse hadden ontwikkeld voor de Amerikaanse ambassade in Sarajevo en het lokale VN-hoofdkwartier en telefoongesprekken afluisterden van internationale vredeshandhavers. Bij nader onderzoek bleek een van de werknemers van *Al-Furqan* ook een gezochte GIA-terrorist te zijn. Toen *Al-Furqan* in 2002 opgedoekt werd, werd het onmiddellijk opgevolgd door de Bosnische verenigingen *Iskamet* en *Sirat*.¹⁹² *Al-Furqan* had/heeft ook afdelingen in het Verenigd Koninkrijk en in het Nederlandse Eindhoven, waar de extremistische moskee van *Al-Furqan* geleid werd door Ahmed Cheppih. (Burr & Collins, p. 252-253) Ahmed Cheppih is de vader van Mohammed Cheppih, die later de *Arabische Europese Liga-Nederland* ging leiden en voordien ook in Bosnië tijdens de oorlog voor een vzw werkte samen met Julaidan. (zie infra) Om het helemaal ondoorzichtig te maken deelde *Al-Furqan* hetzelfde adres met een andere terroristische vzw, namelijk de *Global Relief Foundation*. Dit kwamen wij te weten door adressenlijsten -opgesteld door de Europese Commissie- van gekende terroristische organisaties, naast mekaar te leggen.¹⁹³ Daar beide organisaties in de straat met de symbolische naam *Mladih Muslimana* (zie infra) verbleven, was ons dit opgevallen. De *Global Relief Foundation* zullen wij later bespreken. Wij gaan nu verder met de zusterorganisatie van de *Al-Haramain & Al Masjed Al-Aqsa*-liefdadigheidsorganisatie, namelijk de *Al-Haramain Islamic Foundation*.

¹⁸⁹Almotawa, Badr, *US urged to give sound proof in Julaidan's case*, Arab News, Middle East & North Africa Financial Network, Jeddah, 8 september 2002, www.menafn.com

¹⁹⁰www.ustreas.gov/offices/enforcement/key-issues/protecting/charities_execorder_13224-a.shtml

¹⁹¹alassen: Dzemilijati Furkan Dzem'ijjetul Furqan, Association for Citizens Rights and Resistance to Lies, Dzemijetul Furkan Association of Citizens for the Support of Truth and Suppression of Lies, Sirat Association for Education Culture and Building Society, Sirat Association for Education Cultural and to Create Society, Sirat Istikamet, In Siratel (ibid.)

¹⁹²Office of Public Affairs, *Treasury Designates Bosnian Charities Funneling Dollars to Al Qaida*, js-1527, United States Treasury Department, Washington D.C., 6 mei 2004, www.ustreas.gov/press/releases/js1527.htm

¹⁹³het adres is *Put Mladih Muslimana, 30a in Sarajevo*. Zie voor het adres van *Al-Furqan* p. L.307/7 §2, en voor het adres van de *Global Relief Foundation*, L.307/8, §6 van Verordening (EG) Nr. 2145/2004 van de Commissie van 15 december 2004 tot eenenveertigste wijziging van Verordening (EG) nr. 881/2002 tot vaststelling van bepaalde specifieke beperkende maatregelen tegen sommige personen en entiteiten die banden hebben met Usama [sic] bin Laden, het Al Qa'ida-netwerk en de Taliban, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 467/2001 van de Raad, Brussel, 17 december 2004, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/nl/oj/2004/l_370/l_37020041217nl00060016.pdf

7.2.3.3. *Al-Haramain Islamic Foundation (AHIF)*

De doelstellingen en grondbeginselen van de *Al-Haramain Islamic Foundation* (AHIF) zijn exact dezelfde als die van de *Al-Haramain wa Al Masjed Al-Aqsa*-liefdadigheidsorganisatie. Ook de AHIF stelt zichzelf voor als een liefdadigheidsorganisatie die zich vooral bezig houdt met het promoten van de islam en haar inkomsten haalt uit *zakat*-bijdragen. Volgens de Amerikaanse nieuwszender CBS was de financiële aantrekkingskracht van de *Al-Haramain Islamic Foundation* (AHIF) vrij groot, in die mate zelfs dat ze in haar hoogdagen \$40 tot \$50 miljoen per jaar ophaalde.¹⁹⁴ Eerlijkheidshalve geeft CBS wel toe dat het overgrote deel van het geld naar Somalische weeskinderen of Keniaanse zieke kinderen ging. Toch was AHIF al vrij vroeg actief in Afghanistan, waar ze steun verleende aan het *Maktab al-Khadamat* (het Diensten Kantoor) van sjeik Azzam (zie supra). Volgens Juan Zarate, *deputy assistant secretary for terrorist financing and financial crimes at the U.S Treasury Department*, is AHIF een typische liefdadigheidsorganisatie die haar goede daden moeiteloos laat overvloeien in haar meer criminele activiteiten, waardoor het bijzonder moeilijk wordt om haar te traceren (CBSNews, *ibid.*). Dat dit de grootste organisatie was, hoeft niet te verbazen, daar AHIF afhing (afhangt?) van het Saoedische ministerie voor Islamitische Zaken, dat onder leiding stond van minister sjeik Saleh al-Asheikh, die op dat ogenblik ook voorzitter was van de *World Association of Muslim Youth* (WAMY). Op dat ogenblik had AHIF kantoren in meer dan vijftig landen en had ze een vertegenwoordiging in een veertigtal Saoedische ambassades. De vijftig landen waar AHIF kantoren heeft zijn “toevallig” ook allemaal landen waar de moedjahedien actief was of is. Via deze weg zou er naar Bosnië alleen al voor \$600 miljoen gevloeid zijn, aldus het neoconservatieve Amerikaanse *Center for Security Policy*,¹⁹⁵ een bericht dat trouwens bevestigd wordt door BBC News. Uiteraard ging niet al het geld naar de AHIF of het *Saudi Aid Committee*. Volgens de persoonlijke website van de overleden koning Fahd van Saoedi-Arabië ging er vijf miljoen Saoedische riyals (ongeveer € 1 miljoen) naar het academisch centrum van het stadje Bihac.¹⁹⁶ Waar de rest van het geld dan wel

¹⁹⁴Rosenberg, Matthew, *Al Qaeda Skimming Charity Money*, CBS News, 7 juni 2004
www.cbsnews.com/stories/2004/06/07/terror/main621621.shtml

¹⁹⁵Alexiev, Alex, *The missing link in the war on terror: Confronting Saudi subversion*, Center for Security Policy, geen datum vermeld; zie: www.centerforsecuritypolicy.org/index.jsp?section=static&page=alexiev; in *Bosnia's war legacy* wordt er gesproken van £500 miljoen. Dit programma werd voor de eerste keer uitgezonden door BBC Radio 4 op donderdag 04 april 2002 om 11:00GMT, Reporter: George Arney, Producer: Leonida Krushelnicky, Editor: Sue Ellis, te beluisteren op http://news.bbc.co.uk/olmedia/cta/progs/02/crossing_02/crossing_con/crossing_20020404.ram

¹⁹⁶www.kingfahdbinabdulaziz.com; er zijn nog vier andere academische centra die de koning steunde, namelijk in Bonn (SR 76,5 miljoen), Washington (kostte tussen 1984-1994 SR 100 miljoen), Londen en Moskou. In 1995 had Bihac 39195 inwoners, dat is iets minder dan het Kempense stadje Turnhout en iets meer dan de

naartoe ging, is weerom niet duidelijk. Tijdens de invallen van de Bosnische politie op 2 juni 2002, bleek dat er een boekhoudkundig gat was van \$1,59 miljoen. Bovendien vond de politie ook cassettes met oproepen tot aanvallen tegen de vredeshandhavers in Bosnië. Volgens de Bosnische inlichtingendiensten zou AHIF via Bosnië steun verlenen aan Tsjetsjeense rebellen. De vermelde bedragen mogen dan wel astronomisch hoog lijken, toch kent dit in islamitische kringen een relatief lange traditie. Ter vergelijking: in 1975 rijfde de Palestijnse terroristische organisatie *Fatah* tussen de \$150 en de \$200 miljoen binnen, iets waar het Iers Republikeins Leger (IRA) dat zelfde jaar enkel maar naar kan gekeken hebben met grote jaloezie, daar zij het met \$1 tot \$3 miljoen moest stellen. (Laqueur 2001, p. 90)

De reden van het financiële succes van de AHIF lag ook in het feit dat de AHIF al een relatief lange geschiedenis kent. De AHIF werd in 1988 opgericht in Riyad tijdens de 22ste *Muslim World League*¹⁹⁷, net zoals een andere criminele vzw, de *International Islamic Relief Organization* (IIRO). (Burr & Collins, p. 38) Toch hebben wij ervoor geopteerd deze laatste vzw (de IIRO) in het hoofdstuk over de steun door staten op te nemen. De reden hiervoor is omdat de AHIF veel vertakkingen kent in organisaties die officieel losstaan van de Saoedische overheid. Deze vertakte organisaties passen dan weer eerder in dit hoofdstuk. Daar het hele *Al-Haramain*-kluwen op zich al gecompliceerd genoeg is, hebben wij voor een goede gang van zaken er voor geopteerd om ze allemaal samen te behandelen in één en hetzelfde hoofdstuk. Dat echter ook de Bosnische tak van AHIF er louche praktijken op nahield, staat buiten kijf.

Although there was no doubt that the Bosnian and Somali branches of AHIF were linked to terrorist funding, for more than a decade AHIF was exempt from investigation, apparently because of its close ties to the royal family.

(Burr & Collins, p. 40)

Zo zamelde AHIF-Bosnië dus geld in voor de Egyptische terreurorganisatie *Jama'at al-Islamiyya*. Door toedoen van haar hoge beschermheren duurde het echter tot na de aanslagen van 11 september 2001 alvorens er actie ondernomen werd tegen de AHIF. Op 11 maart 2002

---

gemeente Dilbeek. Opmerkelijk is ook dat noch op de website van de koning, noch op de website van het Saudi Press Agency (www.spa.gov.sa) nog enige verwijzing is naar de King Fahd-moskee in Sarajevo, terwijl dit vroeger wel het geval was.

¹⁹⁷In een verder hoofdstuk zal u lezen dat de 22ste *Muslim World League* plaatsvond in 1975, maar wij vermoeden dat de enige correcte datum 1978 is. De website van de MWL vermeldt namelijk dat een andere organisatie tijdens diezelfde sessie werd opgericht, namelijk de IIRO, in het jaar 1399 *Hejriah*. Dit komt overeen met het jaar 1978 van de Gregoriaanse kalender. Helaas was er nergens enige verwijzing te vinden naar het eigenlijke congres.

werd AHIF-Bosnië officieel op de Amerikaanse lijst van terreurorganisaties gezet en op 13 maart was ook de VN-terroristenlijst één vzw rijker. De Amerikaanse commandant van de NAVO/SFOR-troepen in Bosnië, generaal John Sylvester, verklaarde na de sluiting het volgende:

*"We detected a pattern here ... for terrorist cells and those who aid and harbor them to operate behind the shield of legitimate humanitarian ... organizations. They were preaching good, and sometimes doing good, while plotting evil."*¹⁹⁸

Alhoewel de kantoren van AHIF-Bosnië gesloten werden, kon dit de Bosnische overheid er niet van weerhouden om AHIF-medewerkers ervan te overtuigen om een nieuw kantoor te openen. Dat gebeurde dan ook in mei 2003 in Zenica onder de naam *Vazir*.¹⁹⁹ Het kantonale ministerie van Justitie registreerde *Vazir* op 11 juni 2003 *as an association for sport, culture, and education*.²⁰⁰ Nu *Vazir* (ook soms *Vezir* genoemd) niet langer meer een officiële Saoedische vzw was, kwamen er allerlei stoere verklaringen van de Saoedische overheid over hoe hard ze *Vazir* wel niet gingen aanpakken en hoe fantastisch de strijd tegen het terrorisme wel niet verliep, samen met hun grote dikke vriend de Verenigde Staten.²⁰¹ De nieuwe directeur van *Vazir* werd Safet Durguti (°10 mei 1967). Door zijn nieuwe functie mocht deze Kosovaar die in Orahovac geboren werd zich al snel rekenen tot de steeds groter wordende club van Balkaninwoners die op de lijst van gezochte terroristen prijken.²⁰² In december 2003 viel de politie nogmaals binnen bij *Vazir* en werden de kantoren gesloten. In 2004 was *Vazir* blijkbaar al weer verhuisd, want op de *Verordening 2145/2004* van de Europese Commissie wordt het adres aangepast van Zenica naar Travnik. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat Durguti meeging naar Travnik, waar hij nu onder andere vice-directeur is van de *Elči Ibrahim-pašina medresa u Travniku*, met andere woorden de religieuze school van Travnik. Deze school werd trouwens naar eigen zeggen opgericht door het *Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, de Bosnische islamitische gemeenschap onder leiding van Reis Mustafa

---

¹⁹⁸Tremoglie, Michael, *Terrorist Charity*, Front Page Magazine, 16 september 2003

¹⁹⁹www.ustreas.gov/offices/enforcement/key-issues/protecting/charities_execorder_13224-a.shtml#ahif

²⁰⁰Office of Public Affairs, *Treasury Urges UN to Designate Terrorist Organizations Avoiding International Sanctions*, js-1063, US Treasury, Washington D.C., 22 december 2003, www.treasury.gov/press/releases/js1063.htm

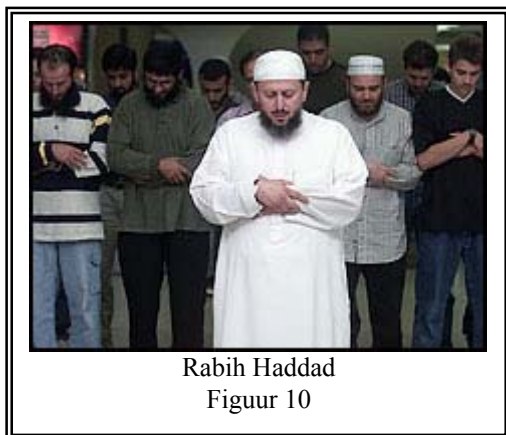
²⁰¹(anon.), *Saudi Arabia and United States Make Joint Designation on Terror Financing*, Royal Embassy of Saudi-Arabia, Washington D.C., 23 december 2003, www.saudiembassy.net/2003News/Press/PressDetail.asp?cYear=2003&cIndex=178

²⁰²Federale Overheidsdienst Financiën, *Ministerieel besluit tot wijziging van het ministerieel besluit van 15 juni 2000 tot uitvoering van het koninklijk besluit van 17 februari 2000 betreffende de beperkende maatregelen tegen de Taliban van Afghanistan*, Belgisch Staatsblad, N. 2004 — 374 [C – 2004/03043], 27 januari 2004, p. 6279

Cerić.²⁰³ Vanuit Travnik houdt Durguti trouwens ook nauwe contacten met de moskee in het Duitse Oberhausen, voor wiens website hij godsdienstige publicaties levert (laatste op 26 mei 2005).²⁰⁴ Daar de informatie op de website van de *US Treasury* van 20 december 2005 is, mag er dus aangenomen worden dat Durguti nog altijd op vrije voeten is en samen met *Vazir* hun boodschap van haat en terreur ten opzichte van het Westen rustig verder kunnen verspreiden. Met dank aan en op kosten van de Bosnische overheid en de *Islamska Zajednica*. Deze werkwijze komt trouwens recht uit het draaiboek van sjeik ‘Aqeel Al-‘Aqeel, de toenmalige *general-manager* van AHIF (hij werd in januari 2004 ontslagen nadat ook zijn naam op de terroristenlijst kwam). In een interview in maart 2002 met de Arabische krant *Asharq Alawsat*, spugde Al-‘Aqeel zijn gal over het feit dat zijn regionale kantoren in Bosnië en Somalië gesloten waren.

*We have a large number of offices all over the world. We still can do the work in Bosnia and Somalia even if our offices there were closed. We can run the work through preachers. They can close the offices but they cannot arrest all the preachers.*²⁰⁵

7.2.4. Global Relief Foundation (GRF) - Fondation Secours Mondial – Stichting Wereldhulp

Wanneer de *Global Relief Foundation* (GRF) precies werd opgericht, viel niet te achterhalen. Wel is volgens de Amerikaanse Treasury de GRF gesticht door sjeik Abdullah Azzam, de *Vader van de Jihad*.²⁰⁶ (zie supra) Dat er nog banden zijn met Azzams *Makhtab al-Khidamat* (het “Diensten Kantoor” in Pakistan) mag blijken uit het feit dat de medestichter van GRF Rabih Haddad is. Haddad

werkte begin jaren '90 voor het *Diensten Kantoor* en werd vervolgens voorzitter van GRF gedurende de jaren '90 en begin 2000. Haddad (°1960, Beiroet), wiens ouders christenen zijn,

²⁰³ www.internet.ba/medresa/kontakt.htm, nagekeken op 1 augustus 2006

²⁰⁴ www.dzemat-oberhausen.de/pages/teme/akaid/temeljni-pojmovi-u-akaidu-safet-durguti.php
www.dzemat-oberhausen.de/pages/teme/akaid/uvod-u-nauku-akaida-safet-durguti.php

²⁰⁵ (anon.), *Interview with Aqil al-Aqil, general manager of the charitable Al-Haramayn Foundation*, *Asharq Alawsat*, 16 maart 2002

²⁰⁶ www.ustreas.gov/offices/enforcement/key-issues/protecting/charities_execorder_13224-e.shtml#g

bekeerde zich pas eind jaren '80 tot de islam. Alhoewel hij begin jaren '80 in Amerika studeerde, ging hij plotseling in 1988 naar Peshawar waar hij dus voor Azzam werkte tot 1992. Bij zijn terugkeer in de Verenigde Staten in 1992 richtte Haddad met enkele andere Afghanistan-veteranen -waaronder Abdullah A. bin Laden (neef van)²⁰⁷ - de Amerikaanse sectie van GRF op in Bridgeview, Illinois. Het zou uitgroeien tot de tweede grootste islamitische liefdadigheidsorganisatie van de Verenigde Staten met afdelingen in meer dan twintig landen en regio's waaronder Afghanistan, Tsjetsjenië, Kosovo, Libanon, Pakistan en de Palestijnse West-Bank.²⁰⁸ Ook in Bosnië en zelfs in België heeft GRF een afdeling, maar daar komen we zo dadelijk op terug. In het jaar 2000 alleen al haalde GRF meer dan \$5 miljoen aan giften op, die naar eigen zeggen besteed werden aan voedsel en medicijnen in noodlijdende gebieden. Haddad zelf werd niet beschuldigd van terrorisme, maar gaf wel toe dat hij contacten had met gekende terroristen. Het hoofdkantoor van de GRF in Amerika werd ervan verdacht cellen van Al-Qa'ida te financieren en geld wit te wassen, maar het Amerikaanse gerecht kon dit niet hard maken. Het werd hen dan ook bijzonder moeilijk gemaakt. Door een anonieme tip was de GRF op de hoogte gebracht dat de FBI bij hen zou binnenvallen. Toen de FBI een dag later effectief een inval deed, troffen de agenten enkel nog bergen papiersnippers aan van wat ooit een boekhouding was.²⁰⁹ Feit blijft dat Haddad vrijgesproken werd van terrorisme en enkel het land werd uitgewezen en nu terug in Libanon woont. De sluiting van GRF in de Verenigde Staten leidde er echter ook toe dat een Belgisch koppel uit de Antwerpse gemeente Putte in de problemen kwam. Patricia "Souraya" Vinck, een tot moslim bekeerde vrouw uit Berchem en haar tot Belg genaturaliseerde Libanese echtgenoot Nabil Abdul Sayadi Salam, beheren namelijk de Belgische tak van GRF, de *Stichting Wereldhulp* (SW). Het echtpaar werd echter door het Belgische gerecht vrijgepleit van schuld. Ook voordien was Sayadi al eens buiten vervolging gesteld voor zijn vermeende betrokkenheid bij de moord op een Syrische diplomaat in Brussel.²¹⁰ Waar het probleem zich telkens opnieuw situeert is dat zowel GRF-Amerika als *Stichting Wereldhulp* (SW) omgaat met de verkeerde vrienden. Gelukkig is dat op zich niet strafbaar, maar een legitieme vzw die de beste bedoelingen heeft kan zo'n vrienden beter mijden, om alle misverstanden te vermijden.

---

²⁰⁷Seper, Jerry, *U.S. links money laundering, terrorists*, The Washington Times, 3 maart 2003, <http://washingtontimes.com/national/20031103-123337-5416r.htm>

²⁰⁸Eggen, Dan en Lydersen, Kari, *In Michigan, Anti-Terrorism Effort Goes Public - Haddad Case Forces Rare Glimpse of Secret U.S. Campaign*, Washington Post, 6 mei 2002, p. A03; het Amerikaanse luik over GRF is op dit artikel gebaseerd.

²⁰⁹Mullen, Ann, *Haddad breaks his silence*, Metro Times, Detroit, 17 maart 2004, www.metrotimes.com/editorial/story.asp?id=6041

²¹⁰www.gva.be/dossiers/-t/terreur/artikel108.asp

Toch zag het Putse echtpaar er geen graten in om Wadih El-Hage tot hun vriendenkring en graag geziene gasten te rekenen.(ibid.) El-Hage en Sayadi, alias Abu Zeinab, hadden elkaar voor het eerst ontmoet in Pakistan in 1991 en de vriendschap die daar ontstond bleef dus staande. Zo ontmoette El-Hage in 1992 ook Sayadi's Belgische echtgenote, Patricia, die naar Pakistan was gekomen om met Sayadi te trouwen. Ook de Libanees El-Hage heeft katholieke ouders maar bekeerde zich later, net als Haddad en Patricia Vinck, tot de *wahhabistische* strekking van de islam. Net zoals Haddad studeerde hij in de Verenigde Staten, maar tijdens de Afghaanse oorlog vocht El-Hage samen met sjeik Azzam aan het front als moedjahedien. Na de oorlog keerde hij voor een tijdje terug naar de Verenigde Staten waar hij in verband gebracht wordt met minstens twee moorden. In 1992 ging hij met zijn Amerikaanse vrouw

Patricia Vinck & Nabil Sayadi
Figuur 11

naar Soedan, waar hij werkte als privé-secretaris van Osama bin Laden. Na enige omzwervingen in Afrika kwam hij terug naar de Verenigde Staten, waar hij uiteindelijk tot een levenslange gevangenisstraf veroordeeld werd voor betrokkenheid bij de bomaanslagen op de Amerikaanse ambassades op 7 augustus 1988 in Kenia en Tanzania.²¹¹ Of Haddad en El-Hage elkaar kenden, konden wij niet achterhalen, maar ze hadden wel een gemeenschappelijke vriend, namelijk de Libanese Belg Nabil Sayadi. Sayadi verbleef in 1994 namelijk terug in Pakistan waar hij samen met Haddad werkte. (Metro Times, 17 maart 2004) Wat Sayadi daar deed en of hij ook voor het *Diensten Kantoor* van (toen al wijlen) sjeik Azzam werkte konden wij niet achterhalen. Wel is het zo dat Sayadi bevriend raakte met Hadad en voorstelde om de Europese tak van GRF op te richten. Hadad en de rest van de raad van bestuur gingen akkoord en zo kreeg de *Stichting Wereldhulp* (SW) als belangrijkste doelgebied de Balkan toegewezen (Bosnië, Kosovo en Albanië). Het eerste jaar kreeg SW \$60000 en het volgende \$313000 om op de Balkan te besteden aan liefdadigheid. *In its six years of operation, FSM [Foundation Secours Mondial, n.v.d.r.] distributed a total of about \$2 million, with 40 percent of its money coming from GRF, FSM raised the remainder in Belgium and other countries.* (ibid.) Een van die andere sponsors van SW was de Syriër Muhammed Galeb Kalaje Zouaydi. Zouaydi, die in Spanje opgesloten zit voor financiering van Al-Qa'ida en betrokkenheid bij de aanslagen van 11 maart 2003, stortte aan SW \$130000. Sayadi gaf tijdens zijn interview met Metro Times toe dat hij deze giften ontvangen had en

²¹¹Zill, Oriana, *A Portrait Of Wadih El Hage, Accused Terrorist*, Legal Services India, (geen datum)
www.legalservicesindia.com/osama/terrorists.htm

noemde Zouaydi zelfs een goede vriend. Ook met Mamoun Darkazanli, een andere Syriër, werd Sayadi beste maatjes tijdens zijn liefdadigheidswerk in Albanië. Darkazanli zit momenteel in een Spaanse cel voor dezelfde zaken als Zouaydi. Van hun terroristische achtergrond of van gelijk wie van zijn vrienden, beweerde Sayadi niets af te weten. Dat is uiteraard allemaal best mogelijk en zoals reeds gezegd, niet strafbaar. Toch had Sayadi beter moeten weten. In de nieuwsbrief, waar hij in Pakistan nota bene zelf nog aan meewerkte, staat er klaar en duidelijk dat er geld ingezameld werd voor “*equipping the raiders, for the purchase of ammunition and food, and for their [the Mujahideen’s] transportation so that they can raise God the Almighty’s word*”²¹²

Er maakten wel meer mensen gebruik van Sayadi’s naïviteit. De Bosnische afdeling van GRF stond lokaal gekend als *Taibah International*. Als vertegenwoordiger van de *Global Relief Foundation* afdeling Europa was Sayadi dus in principe verantwoordelijk voor deze onderafdeling in Bosnië. Of Sayadi inderdaad het hogere echelon was of dat *Taibah International* haar instructies rechtstreeks uit de VS kreeg, is niet volledig duidelijk. Wel is het zo dat een van de werknemers van *Taibah International* de Algerijn Mustafa Ait-Idir was.²¹³ Idir was lid van de Algerijnse terreurgroep GIA en zit momenteel vast op Guantánamo voor betrokkenheid bij de poging tot aanslagen op de Amerikaanse ambassade in Sarajevo. (zie infra) *Taibah International* kreeg ook rechtstreeks financiële steun uit de Verenigde Staten, namelijk van Abdul Rahman al-Amoudi. De Jemeniet Al-Amoudi, stichter van de lobbygroep *American Muslim Council*, sprak meermaals openlijk zijn steun uit voor het Palestijnse Hamas en het Libanese Hezbollah. Daarenboven was al-Amoudi een gulle schenker: zo zijn er twee overschrijvingen naar *Taibah International*, voor een bedrag van \$25010 en een ander van \$10000. (Washington Times, 3 maart 2003) Ook schreef hij \$160000 over aan de betrokkenen bij de millenniumaanval van 1999 (zie infra). Intussen zit al-Amoudi in de VS een celstraf uit van 24 jaar. De Sayadis uit Putte werden dus, zoals gezegd, door het Belgische gerecht vrijgepleit van alle betrokkenheid en probeert nu via het Europese Hof van de Rechten van de Mens van de VN-terroristenlijst geschrapt te worden.²¹⁴

---

²¹²Looney, Robert, *The Political Economy of Islamic Charities and Terrorist Financing*, Paper Prepared for the CENTRA Conference on Terrorism Financing, Naval Postgraduate School, Arlington, Virginia, 29 november 2005, p. 14, <http://web.nps.navy.mil/~relooney/CENTRA-11-29-05-Draft.pdf>

²¹³Gentrup, Brett, *United States of America v. Abdurahman Muhammad Alamoudi : Supplemental Declaration in Support of Detention by Brett Gentrup, United States Immigration and Customs Enforcement*, Appeal from Case No. 03-1009M, US District Court for the Eastern District of Virginia – Alexandria Division, 22 oktober 2003, p. 16, <http://fl1.findlaw.com/news.findlaw.com/cnn/docs/terrorism/usalamoudi102203sdec.pdf>

²¹⁴(anon.), *Belgisch koppel dat al-Qaida "ondersteunt"*, dagvaardt Belgische staat, *Gazet Van Antwerpen*, 6 februari 2004

7.2.5. Third World Relief Agency (TWRA)

Daar waar de *Global Relief Foundation* voornamelijk als dekmantel diende voor de wereldwijde financiële witwasoperaties van Al-Qa'ida, werd het *Third World Relief Agency* (TWRA) hét onmisbare instrument in de wapensmokkel voor de Bosnische moslims. Alhoewel het TWRA in 1987 in Wenen opgericht werd door twee Soedanese broers, was Alija Izetbegović van in het begin al (onrechtstreeks) bij het TWRA betrokken. Al-Fatih Ali Hassanein, een van de broers, had namelijk in de jaren '70 geneeskunde gestudeerd in Belgrado en op die manier Izetbegović leren kennen. Toen Izetbegović in 1983 terecht stond voor zijn panislamistische ideeën, stond Al-Fatih aan zijn zijde. Het was dan ook niet zo verwonderlijk dat toen Bosnië-Herzegovina in 1992 onafhankelijk werd, Izetbegović terug contact zocht met Al-Fatih om de steun te krijgen van de moslimwereld. Hun contactpersoon werd de Bosnische imam in de moskee in Zagreb, Hasan Čengić. (Burr & Collins, p. 140-143)

Aangezien de Čengić-familie, volgens westerse inlichtingendiensten gewoonweg een maffiaclan, zo'n belangrijke rol speelt in het clandestiene gebeuren van de oorlog en binnen het TWRA in het bijzonder, zullen wij hun familiechroniek kort beschrijven. Wij baseren ons daarvoor hoofdzakelijk op de profielschets van de Nederlandse inlichtingenexpert, professor Wiebes.²¹⁵

Voor de oorlog was de familie Čengić goed ingeworteld in Visoko. Toch hadden ze ook toen al heel wat bedrijfjes in Kroatië en Turkije, bedrijfjes die uitermate geschikt bleken om tijdens

de oorlog het wapenembargo te omzeilen. Bovendien was de familie diep religieus, iets wat zou leiden tot een “roeping” bij zoon Hasan. Hasan studeerde islamitische studies aan de theologische faculteit van de universiteit van Sarajevo en bracht heel wat tijd door in Teheran. Tijdens zijn universitaire studies raakte hij goed bevriend met Alija Izetbegović, die rechten studeerde. Izetbegović werd

Hasan's grote voorbeeld en mentor, iets wat altijd zo zou blijven.

---

²¹⁵Wiebes, Cees, *Srebrenica - a 'safe' area ; Reconstruction, background, consequences and analyses of the fall of a Safe Area, Appendix II : Intelligence and the war in Bosnia 1992 – 1995: The role of the intelligence and security services, Chapter 4: Secret arms supplies and other covert actions, §3: Secret arms supplies to the ABiH: the Black Flights to Tuzla*, The Netherlands Institute for War Documentation, Amsterdam, 2000-2003

Die vriendschap en Hasan's activisme in het panislamisme had tot gevolg dat sinds 1977 de Joegoslavische veiligheidsdiensten hem scherp in het oog hielden. Toen hij in 1983 samen met Izetbegović inging op de uitnodiging van de Iraanse ambassade in Wenen om een "culturele reis" naar Teheran te ondernemen, werden hij, Izetbegović en twaalf anderen gearresteerd. Het leverde hem een gevangenisstraf op wegens staatsgevaarlijke activiteiten. Tussen 1983 en 1986 verbleef hij in de cel in Zenica. In 1989 werd hij een bijzonder actieve imam van de moskee in Zagreb en organiseerde tal van symposia en lezingen. Toen ook Izetbegović vrijgekomen was en de *Stranka Demokratske Akcije* (SDA), de Partij van Democratische Actie, oprichtte, speelde Čengić een grote rol achter de schermen. Zo was hij niet enkel penningmeester maar ook secretaris vanaf 1990. Bij het uitbreken van de oorlog was hij het die de moslimofficieren uit het Joegoslavische leger rond zich verzamelde en de Patriottische Liga oprichtte, het begin van het moslimleger (ABiH). Hij werkte grotendeels vanuit Zagreb en organiseerde van daaruit ook de wapenleveringen voor het Bosnische leger. Zoals wij in het volgende hoofdstuk zullen aantonen, gebeurde dat met medeweten en goedkeuring van de Kroatische overheid.

Toen de gevechten uitbraken tussen de Kroaten en de Bosnische moslims, koos Čengić eieren voor z'n geld en werd hij militair attaché op de Bosnische ambassade in Turkije. Hij bleef daar veilig en wel tot de oorlog voorbij was en keerde pas in 1996 terug naar Sarajevo, waar hij vice-minister van Defensie werd. Zo had hij veel invloed over de inlichtingendiensten en uiteraard ook over het leger, maar zijn hoofdtaak was een oogje te houden op de Kroatische minister van Defensie, Vladimir Soljić. Jammer genoeg voor hem hadden en hebben de Kroaten een sterke lobby in Washington en noch de Amerikanen noch de Kroaten zagen veel heil in Čengić' goede banden met islamitische landen. Het Amerikaanse leger of beter gezegd de semi-overheidsorganisatie MPRI²¹⁶ had de taak van de herbewapening van het Bosnische leger op zich genomen, maar weigerde dit nog verder te doen zolang Čengić de dienst uitmaakte. Op 6 november 1996 mocht hij dan ook zijn ministeriële functie vaarwel zeggen.

Maar Hasan was niet de enige die een belangrijke rol gespeeld heeft. Zijn vader Halid was in 1990 al aangesteld als SDA-vertegenwoordiger in Foča. Toen de oorlog uitbrak, was het

---

²¹⁶MPRI staat voor *Military Professional Resources Inc.* De organisatie houdt zich, naar eigen zeggen, bezig met het volgende: *MPRI is a training, simulation and government services company of highly skilled and experienced military, law enforcement, diplomatic and private sector leaders with uncompromising professionalism who apply integrity, innovative ideas and integrated solutions to defense and national security challenges.* (www.mpri.com) Het kader van MPRI bestaat hoofdzakelijk uit gepensioneerde generaals en CIA-mensen. MPRI zou ook een beslissende rol gespeeld hebben in de Kroatische "Operatie Storm" in 1994.

Halid die het militaire verzet ter plaatse leidde. In 1992 viel de stad en de Čengić-familie verhuisde naar Zenica. Vervolgens liet Halid in 1993 in Visoko een vliegveld aanleggen dat later een grote rol zou spelen bij de illegale wapensmokkel (zie infra). *All donations and the acquisition of arms and military technology ran via him. This made him one of the wealthiest Muslims. Halid Cengic also controlled the Bosnian intelligence service.* (Wiebes, ibid.) Ook zijn andere zoon, Muhammed, bekleedde een belangrijke functie binnen de SDA. Zo werd hij al vlug vice-eerste minister en in maart 1992 sloot hij een wapenakkoord af met Turkije. De familie Čengić en wapens, het bleek een vruchtbare combinatie te zijn. Ook andere SDA-kopstukken hadden dat al snel door. Het zal dan ook wel geen toeval geweest zijn dat in diezelfde maand maart van het jaar 1992 Izetbegović de andere Čengić-broer, Hasan, naar Wenen stuurde om daar contact op te nemen met zijn oude vriend Al-Fatih.

Al vlug bereikten beide mannen, Čengić en Al-Fatih, een akkoord, namelijk dat Al-Fatih met zijn *Third World Relief Agency* (TWRA) fondsen ging werven voor de Bosnische moslims, wapens ging smokkelen en geld witwassen. (Burr & Collins, p. 140) In oktober 1992 ging de Bosnische minister voor Buitenlandse Zaken, Haris Silajdžić, naar Wenen om daar een bankgarantie af te sluiten voor Al-Fatih bij de *Erste Bank Österreich*. Even later zond president Izetbegović de bank een brief dat hij zich persoonlijk garant stelde voor de Soedanese “diplomaat” en zo kon de zwendel beginnen. Al snel werden er TWRA-kantoren opgericht in Moskou, Istanboel, Boedapest en Sarajevo. Zo konden containers vol wapens ongehinderd onder het label van humanitaire steun naar Bosnië gestuurd worden. Met het verzamelde geld (Wiebes spreekt van \$350 miljoen) werden daarnaast de nodige grensbeambten omgekocht in Kroatië en Slovenië en zo verliep het transport bijzonder “gesmeerd”. Om het allemaal toch nog een beetje liefdadig te laten lijken, sponsorde TWRA een kippenboerderij en een naaiatelier voor vrouwen.

Maar Al-Fatih had ook zijn eigen agenda. Hij was namelijk een volgeling van de Soedanese intellectueel Hasan al-Turabi. Turabi was in de jaren ‘60 decaan van de rechtsfaculteit van de universiteit van Khartoem en stichtte in 1985 het radicaal *salafistische al-Jabbah al-Islamiyya al-Qawmiyya*, of het Nationaal Islamitische Front (NIF). Na de staatsgreep in 1989 greep het NIF de macht in Soedan. Tussen 1991 en 1996 voelde Osama bin Laden zich dan ook zeer goed thuis in het Midden-Afrikaanse land. Ook de terroristenleider sjeik Omar Abd al-Rahman verbleef er een tijdje en via Al-Fatih zijn Europese TWRA-kantoren verspreidde al-Rahman zijn extremistische haatboodschappen. Dat duurde gelukkig niet zo heel lang, want in

1993 werd hij gearresteerd voor betrokkenheid bij de aanslagen tegen het *World Trade Centre* in New York en tot een levenslange gevangenisstraf veroordeeld. Daar al-Turabi nu deel uitmaakte van de Soedanese regering en achter het TWRA-project stond, kreeg Al-Fatih een diplomatiek paspoort zodat de wapensmokkel nog vlotter kon verlopen.

De Soedanezen waren echter niet de enigen die het niet zo nauw namen met de *Conventie van Wenen* van 24 april 1964.²¹⁷ De Bosnische ambassade in Wenen kreeg door toedoen van SDA-kopstuk Husein Živalj een heel andere functie. Eerst was Živalj gewoon *counsellor* maar al snel schopte hij het tot Bosnisch ambassadeur bij de Republiek Oostenrijk.²¹⁸ Intussen maakt hij ook deel uit van de raad van bestuur van de TWRA en verzorgde hij samen met Hasan Čengić de goede contacten met Iran. Het was ook onder Živaljs bevoegdheid dat Osama bin Laden zijn Bosnisch paspoort verkregen zou hebben.²¹⁹ Ook gebruikte Živalj zijn ambassade voor de geldinzamelcampagne “*Zima 94-95*” (“winter 94-95”) van de TWRA. In diezelfde periode vond via zijn diplomatieke missie ook de paspoortencampagne plaats van de Bosnische regering waardoor duizenden moedjahedien op legale wijze de Bosnische nationaliteit kregen. Intussen draaide ook de witwasoperatie van zwart geld op volle toeren. In 1992 ging er \$80 miljoen van de TWRA-rekeningen in Monaco en Liechtenstein naar de *Erste Bank Österreich* en in 1993 werd dat al \$231 miljoen. Zoals zo vaak is hebzucht de grote zonde die elke misdadiger de das omdoet en hier was het niet anders. De Oostenrijkse politie begon zich vragen te stellen bij zoveel financiële transacties en Al-Fatih vluchtte in 1994 naar Turkije. Ondanks het feit dat hij intussen zijn diplomatiek paspoort had moeten inleveren, onder druk van de Oostenrijkers, gingen zijn acties onverminderd verder vanuit Istanboel. Daar kreeg hij uit handen van president Izetbegović de gouden staatsmedaille voor zijn humanitair werk. Zoveel aanmoediging bracht ook nog wat op: \$300 miljoen in 1994, om precies te zijn. Het duurde nog tot 1995 alvorens de Oostenrijkers het TWRA officieel sloten. Niet dat de betrokkenen zich daar veel van aantrokken, want de organisatie deed gewoon verder, zij het onder een andere naam. In 1995

²¹⁷http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_1_1961.pdf

²¹⁸United Nations Press Release, *New Permanent Representative of Bosnia and Herzegovina Presents Credentials*, BIO/3349, New York, 20 maart 2001, www.un.org/news/Press/docs/2001/bio3349.doc.htm

²¹⁹Pećanin, Senad, *I Osama Bin Laden Ima Bosanski Pasos!*, Dani nummer 121, 24 september 1999; Burr & Collins, p. 141

ontstond de *Turkish Humanitarian Relief Foundation*, ook gekend als de *Foundation for Human Rights and Freedom* of *Internationale Humanitäre Hilfsorganisation* (IHH). Deze organisatie hield zich officieel bezig met de terugkeer van Bosnische vluchtelingen naar hun huizen, maar had intussen al een nieuwe wapenzwandel opgestart voor de conflicten in Macedonië en Kosovo (zie ook hun website: www.ihh.com) In datzelfde jaar 1995 probeerde een medewerker van het TWRA een Kroatisch politiekantoor op te blazen tijdens een zelfmoordaanslag. De opvolgersorganisatie, de *Turkish Humanitarian Relief Foundation*, heeft intussen ook al een roemruchte reputatie opgebouwd als leverancier van wapens en manschappen aan het soennitische verzet in Irak²²⁰ en staat bekend als een onderafdeling van de Turkse verboden *islamistische* Welvaartspartij (*Refah Partisi*) en *Milli Görüş*.²²¹

Ook Hasan Čengić en Hussein Živalj gingen na de oorlog gewoon door alsof er niks gebeurd was. Na zijn afzetting als minister in 1996 hield Čengić zich tot 1998 even op het achterplan, maar werd dan parlementslid voor de SDA. Hij werd in 2002 herverkozen en zetelt dus nog zeker tot de volgende verkiezingen in 2006 in het parlement.²²² Živaljs diplomatieke carrière kreeg ook een duwtje en hij was tussen 20 maart 2001 en 8 september 2005 Bosnisch ambassadeur bij de Verenigde Naties in New York.²²³ Ondanks het feit dat zowel tijdens als na de oorlog de dubieuze praktijken van beide heren (maar ook van vele anderen) aan de kaak werden gesteld, bleven zij bescherming genieten. Uit het volgende hoofdstuk, waar wij de laakbare rol van enkele islamitische maar ook westerse landen zullen bespreken, zal duidelijk worden op welk topniveau deze bescherming zich situeerde.

---

²²⁰Kohlmann, Evan, *The Role of Islamic Charities in International Terrorist Recruitment and Financing*, Working Paper nr. 2006/7, Danish Institute for International Studies, 7 januari 2006, p. 16; voor meer informatie over IHH, zie ook p. 14-18;

www.diiis.dk/graphics/Publications/WP2006/DIIS%20WP%202006-7.web.pdf

²²¹Lederer, György, *Modern Islam in East Europe*, NATO Research Fellowships Programme 1997-1999, Brussel, 1999, p. 4

²²²www.parlament.ba/bos/dn/pik/zik.php?id=17

²²³www.un.org/news/Press/docs/2001/bio3349.doc.htm

7.3. Conclusie

Liefdadigheid. Een van de mooiste principes binnen veel religies. Het is ook een van de kenmerken die ons mensen onderscheidt van andere zoogdieren, namelijk het zich onbaatzuchtig en belangeloos inzetten voor medemensen in nood. De *islamistische* en *salafistische* variant van de islam houdt zelfs daarmee geen rekening. Het enige wat voor deze extremisten telt is de letterlijke betekenis van het woord *islam*, namelijk *overgave* of *onderwerping*. Maar dan wel een onderwerping aan hun organisaties zodat zij nog meer macht kunnen verwerven. Godsdienst is al lang niet meer het doel, maar gewoon een handig middel waarmee de massa onder controle kan gehouden worden. Ook internationale wetgeving, verdragen en principes tellen enkel zolang ze er maar handig misbruik van kunnen maken. Diplomatieke missies worden ingezet om wapens in te zamelen die dan onder het mom van humanitaire hulp naar het conflictgebied gestuurd worden. Weeshuizen worden opgericht om kinderen te verzamelen, te hersenspoelen en klaar te stomen voor de *jihad*.

Hoe gecompliceerd het netwerk ook mag zijn en hoe “inventief” de naamsveranderingen mogen wezen, het blijft altijd een relatief kleine kern van misdadigers en doortrapte politici die uiteindelijk aan de touwtjes trekken. Door misbruik te maken van betekenisvolle namen zoals *Al Haramain* of *Foundation for Human Rights and Freedom* schenden zij uiteindelijk het vertrouwen van eenieder die zich in tijden van nood tot hen richt. Maar dan is het al te laat. Eenmaal men de levensnoodzakelijke humanitaire hulp ontvangen heeft, is het in de kleine gemeenschappen waar de extremisten hun stempel op drukken nog moeilijk om te ontsnappen. In ruil voor hulp moeten de kinderen naar *hun* koranschool, de mannen komen bidden in *hun* moskee en de vrouwen blijven gesluierd thuis achter. Dit alles ter meerdere eer en glorie van de organisaties die zich ongevraagd bij hen opdrongen en die hun maatschappij en leven ongewild veranderden.

De islamitische liefdadigheid is een wereldwijde miljardenbusiness geworden, hoofdzakelijk gerund door een bende malafide figuren die andere, goedbedoelde initiatieven in het niets doen verdwijnen. Was elke dollar/riyal effectief besteed aan de oprechte, onvoorwaardelijke liefdadigheid en reconstructie van Bosnië-Herzegovina, dan was het land nu op weg geweest een moderne Europese staat te worden. Nu echter probeert men met alle mogelijke en onmogelijke middelen de Bosniërs de mentaliteit en gebruiken op te leggen van een woestijnvolk uit de zevende eeuw. Bosnië verdient een toekomst, geen opgedrongen verleden.

'If you understand the situation in the former Yugoslavia, you must have been poorly briefed' ²²⁴

8. Het buitenlandse pokerspel in de Balkan

8.1. De rol van Saoedi-Arabië in Bosnië-Herzegovina of hoe wie wind zaait, storm oogst

8.1.1. Inleiding

In dit onderdeel zullen wij dieper ingaan op hoe Saoedi-Arabië als staat haar rijkdommen aanwendt om wereldwijd het *wahhabisme* te verspreiden. Deze verspreiding gebeurt via enkele staatsorganisaties, die ressorteren onder het Ministerie van Religieuze Zaken, maar ook via enkele liefdadigheidsinstellingen die al dan niet door de staat gesponsord worden, of waar dan toch op zijn minst leden van de koninklijke familie bij betrokken zijn. Enkele van de organisaties die wij hier zullen bespreken hadden evengoed in de algemene lijst van liefdadigheidsorganisaties gepast en omgekeerd. We hebben er dan ook voor geopteerd om te kijken naar de oorsprong van een organisatie in plaats van naar haar huidige, vaak onduidelijke, status. Een groot deel van het eerste deel van dit hoofdstuk - tenzij anders vermeld - is gebaseerd op de getuigenis over de Saoedische sponsoring van terrorisme, door Steven Emerson en Jonathan Levin, voor het *United States Senate Committee on Governmental Affairs*.²²⁵

8.1.2. De oorsprong

Gedurende de laatste dertig jaar heeft Saoedi-Arabië een uitgebreid wereldwijd netwerk uitgebouwd via door haar gesponsorde moskeeën, scholen, liefdadigheids- en humanitaire organisaties en ook het gebruiken en zelfs misbruiken van diplomatieke wegen werd niet

---

²²⁴Smith, Michael, *New Cloak, Old Dagger: How Britain's Spies Came in from the Cold*, Victor Gollancz Publishing, Londen, november 1999, p. 210, vermeld in het Srebrenica-rapport van de Nederlandse overheid

²²⁵Testimony of Steven Emerson with Jonathan Levin before the United States Senate Committee on Governmental Affairs, *Terrorism Financing: Origination, Organization, and Prevention: Saudi Arabia, Terrorist Financing and the War on Terror*, Washington D.C., 31 juli 2003

geschuwd.²²⁶ Via de haast eindeloze rijkdom die de petroleumdollars oplevert, kan een handvol schatrijke religieuze fanaten haar visie op de islam (proberen) opleggen aan de rest van de (moslim)wereld. Dat die elite daarbij zelf een alles behalve *kosjere* levensstijl heeft, mag geen beletsel zijn.

Toen Irak zijn buurstaat Koeweit binnenviel op 2 augustus 1991, stelde Osama bin Laden, toen nog een graag geziene gast aan het Saoedische Hof, voor om met enkele eenheden moedjahedien uit Afghanistan ten strijde te trekken tegen Saddam Hoessein. Groot was dan ook zijn afgrijzen toen het Hof besliste om de ongelovige Amerikanen toe te laten in het Heilige Land en bin Laden wandelen stuurde. Vanaf dan zouden oude vrienden vijanden worden en zou er ook binnen de *wahhabistische* strekking een concurrentiestrijd komen om wie het meeste zieltjes kon winnen (het *salafistische* Al-Qa'ida of de officiële *wahhabistische* Saoedische staatsstrekking), wat aan beide kanten tot een radicalisering leidde. Toch zou het nog duren tot de dag dat het “*top secret*” *Report of the Joint Inquiry Into the Terrorist Attacks of September 11, 2001*²²⁷ van het Amerikaanse Congres & Senaat werd vrijgegeven voor publicatie dat de Saoedische overheid echt in actie schoot en probeerde de schade te beperken. Letterlijk enkele uren voor het uitkomen van het rapport verklaarde de Saoedische ambassadeur bij de Verenigde Staten, prins Bandar, het volgende:

*Since September 11, Saudi Arabia has questioned over 1,000 individuals, arrested more than 500 suspects and succeeded in extraditing Al-Qaeda members from other countries to face justice. The Kingdom has audited its charities and enacted strict financial control measures to ensure that evildoers cannot take advantage of the generosity of our citizens. Bank accounts of suspected individuals have been frozen and some of the most stringent banking regulations implemented. Saudi Arabia today has one of the toughest counter-terrorism laws and regulations in the world. Cooperation between our two countries in fighting terrorism is excellent in all areas and has never been greater.*²²⁸

---

²²⁶Tussen 1973 en 1999 gaf Saoedi-Arabië \$70 miljard uit aan ongeveer evenveel landen. Meer informatie over het liefdadigheidswerk van de Saoedische overheid is te lezen in Saudi Arabia Magazine, *Extending a Helping Hand to those in Need throughout the World*, volume 16, nummer 3, Riyadh, herfst 1999

²²⁷The House Permanent Select Committee on Intelligence and the Senate Permanent Select Committee on Intelligence, *Report of the Joint Inquiry Into the Terrorist Attacks of September 11, 2001*, S. Rept. No. 107-351, 107th Congress, 2D Session, H. Rept. No. 107-792, Washington D.C., december 2002

²²⁸(anon.), *Saudi Ambassador Responds to Reports of Saudi Involvement in 9-11*, Royal Embassy of Saudi Arabia, Washington D.C., 24 juli 2003, <http://saudiembassy.net/2003News/Press/PressDetail.asp?cYear=2003&cIndex=113>

Dat laatste, namelijk dat de gezamenlijke strijd tegen het terrorisme nog nooit zo goed was geweest, zal wel kloppen, want in het rapport van de *Joint Inquiry* van 2002 blijkt dat de samenwerking voordien eerder magertjes was. Voor de rest ziet het er naar uit dat het communiqué een maat voor niks is geweest, ingegeven door paniek, want er lijkt zelfs tot op vandaag geen enkele aanwijzing te zijn die een eerdere verklaring door de adviseur Buitenlandse Zaken van toenmalig kroonprins (en huidig koning) Abdullah tegenspreekt. Op 12 juni 2003 werd deze adviseur, Adel Al-Jubeir, door de pers stevig op de rooster gelegd in hoeverre het koninkrijk Saoedi-Arabië malafide liefdadigheidsorganisaties nog steunt of zelfs rechtstreeks verantwoordelijk is voor hen.

Q[uestion] Outside the charitable activities in the territories, I want to get back to the other statements you made about charities internationally. On the one hand, you say it's illegal for them now to operate overseas; on the other hand, you say "we've asked them to stop operating." And clearly, they all have their assets out of your control. They're all overseas. I was in Riyadh 10 days ago and -- (OFF MIKE) [buiten microbereik, maar vermoedelijk ging het hier om al-Haramain] -- was raising money for Bosnia and Chechnya and Africa. Are you saying that if we were to walk into the office for the Supreme Committee for the Donations of Muslims in Bosnia-Herzegovina in Sarajevo today, that no one would be there, the doors would be shut, and that no money is being distributed?

MR. AL-JUBEIR: Okay. What I said is that we have our regulations, ... , that require our charities -- first, in December we required them to coordinate all their activities with the Foreign Ministry. And then we asked the charities to stop all of their -- freeze all of their activities until such time as we had a new procedure for how they can operate outside Saudi Arabia.

Q[uestion] But have they?

MR. AL-JUBEIR: Now we have a draft law that is being discussed in our Consultative Council that requires -- that sets up one entity through which all foreign activities are channelled. ... The governor of the Central Bank or our government has asked the charities that until such time as this law is passed,

they must freeze all their international operations. ... Now one of our charities, al-Haramain, announced that it was closing all of its foreign offices. If you're telling me, "Did they close all of them," I don't think they're there yet. We know that they've closed four or five, and they're in the process of shutting down another two. ... Are the others winding down their operations? I hope so. When you look at a charity like WAMY that is not a Saudi charity. It -- there are charities that are headquartered in Saudi Arabia that are multinational charities, that belong to the Organization of Islamic Conference, that belong to other multinational organizations. And those charities we are working through the head organization in order to see how we can bring them under control.

Q[uestion] *Those are the charities who have been the biggest concern --*

MR. AL-JUBEIR: Well, then don't accuse us of it, because if the United Nations is headquartered in New York, is America responsible for everything the U.N. does? Of course not. We can deal with Saudi charities, and we have dealt with Saudi charities. We're looking at other charities in which we have membership, like WAMY and others, and we are working the process through this. Our objective is to have total control over the funding. Our objective is to make sure that people do not raise money in Saudi Arabia and spend it elsewhere without a total accounting. ... I want to also remind you that there are a lot of charities that claim to be subsidiaries of charities based in Saudi Arabia that in fact are not. You have the Islamic Relief Organization here in America. The parent company disassociated itself from them years ago, and did so publicly. And until today, I see reports that people say "a branch of a Saudi charity". It's not, it's an American charity based in America that raises money in America.²²⁹

De ambiguïteit waarmee de Saoedische overheid geconfronteerd wordt, is dat langs de ene kant haar bevolking en bij uitbreiding de Arabische wereld de steun aan de gewapende strijd

---

²²⁹Adel Al-Jubeir, *Transcript van de Q&A-sessie na de persconferentie over terrorisme*, ambassade van Saoedi-Arabië bij de Verenigde Staten, Washington D.C., 12 juni 2003

niet per definitie als verkeerd ziet²³⁰, maar langs de andere kant staat er wel een westerse wereld - hun cliënteel - waartegenover ze zich moeten verantwoorden. Het verklaart misschien een beetje de (doelbewuste) mist die over al deze organisaties hangt en waarom de status van deze organisaties zeer moeilijk te achterhalen valt. In de volgende paragrafen zullen wij trachten klaarheid te scheppen, waar mogelijk, in het kluwen van deze op elkaar lijkende organisaties. Daar waar de verschillende bronnen/inlichtingsdiensten elkaar tegenspreken zullen we gewoon de toestand beschrijven zoals we die aantreffen.

8.1.3. Saudi High Commission for Donations to Bosnia-Herzegovina

In juli 2001 kwam er een rapport uit van de *High Commission for Donations to Bosnia-Herzegovina* dat de *Saudi donations to Bosnia*²³¹ uitvoerig bespreekt. Daarin staat te lezen dat sinds 1992 maar liefst 2,1 miljard Saoedische riyal (SR) (€ 456 miljoen)²³² in het collectebusje werd gestoken, zowel door de overheid als door private investeerders. Hiervan kwam slechts zo'n SR 428 miljoen (€ 93 miljoen) van de Saoedische overheid. Van die SR 428 was er dan ook nog een groot aandeel van wijlen koning Fahd, die SR 127,6 (bijna € 28 miljoen) uit zijn persoonlijk kapitaal afstond aan het fonds. Dit bedrag werd aangewend om 109000 ton aan hulpgoederen aan te kopen en bijna twee miljoen voedselpakketten.²³³ Ook worden dankzij dit fonds 10000 Bosnische wezen opgevangen en konden 3300 pelgrims de *hajj* meemaken op kosten van het koninkrijk. SR 126 miljoen (€ 15,5 miljoen) ging dan weer naar de bouw van een 240-tal nieuwe moskeeën, culturele centra, islamitische instellingen, behuizing, een islamitische school in Mostar en een opleidingscentrum voor leraren in Zenica. Ook werden 160 oude moskeeën “hersteld”. Wij plaatsen het woord *hersteld* doelbewust tussen aanhalingstekens, daar wij in een eerder hoofdstuk al aantoonde dat deze *herstelling* betekent dat de desbetreffende moskee aangepast wordt aan de stijl en de

---

²³⁰in het rapport van Emerson en Levin werden er zes bladzijden (p. 4-10) uittreksels uit Saoedische schoolboeken opgenomen, waarin aangetoond wordt hoe 35% van het officiële curriculum voor de Saoedische schoolgaande jeugd aan religie wordt besteed. De schoolboeken staan bol van de religieuze en strijdlustige voorbeelden. In grammatica-oefeningen vindt men voorbeeldzinnen zoals *De Palestijnse moedjahedien zijn standvastig in het zicht van de vijand* (7de graad), en *niemand van jullie mag een jood of een christen als vriend nemen, als iemand die hij lief heeft, nauwe contacten mee heeft, steunt of mee verbreedert*. (11de graad). Zie ook de reportage van PBS aangaande dit onderwerp:
www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/saudi/etc/textbooks.html

²³¹High Commission for Donations to Bosnia-Herzegovina, *Commission Report on Saudi donations to Bosnia-Herzegovina*, Riyadh, 13 juli 2001

²³²koers tussen de Saoedische riyal en de Euro van 6 april 2006

²³³ter vergelijking: in die zelfde periode kreeg Somalië 50 miljoen ton hulpgoederen en \$ 38 miljoen aan fondsen, terwijl Soedan het in 1988 nog met \$ 28 miljoen en 45000 ton moest stellen, cfr. Saudi Arabia Magazine, 1999

architectuur van de Golfstaten.²³⁴ Vervolgens werd er ook SR 1125000 (€ 244000) besteed aan het Riyadh-hospitaal in Sarajevo en aan twee hospitalen, een in Zenica en een Mostar. De patiënten die niet in Bosnië kunnen geholpen worden, krijgen aangepaste medische zorgen in Saoedi-Arabië.²³⁵ 4739 studenten kregen dan weer een beurs om in het buitenland te gaan studeren. Tot slot had men ook oog voor infrastructuur en economie: de spoorverbinding tussen Ploče en Pazarić werd heraangelegd, er werden water-, gas- en elektriciteitswerken uitgevoerd en waterpompen en zaaigoed werden verdeeld. De vrouwen konden dan weer aan de slag in een van de drie naai-ateliers in Sarajevo, Zenica of Tuzla, waar een totaal van 6000 mensen tewerkgesteld werden.

Wij willen toch graag benadrukken dat deze organisatie perfect legitiem is en wij geen enkele negatieve commentaar konden ontdekken, op hun architecturale aanpassingen na. Toch hebben de Saoedi's zelf ervoor gezorgd dat deze organisatie gecompromitteerd geraakte en soms verward wordt met de *Saudi High Commission for Relief* (zie infra). Dit is niet verwonderlijk. In Saoedische overheidsdocumenten lazen wij dat de *Saudi High Commission for Donations to Bosnia-Herzegovina* onder de hoge bescherming staat van een van de zonen van wijlen koning Fahd, namelijk prins Salman Bin Abdul Aziz, die gouverneur is van de Riyadh-provincie.²³⁶

Toch vond prins Salman het blijkbaar noodzakelijk om in 1993 nog een tweede organisatie op te richten, die zich eigenlijk met exact dezelfde activiteiten bezig hield, namelijk de *Saudi High Commission for Relief*, waarop dan weer wél heel wat aan te merken valt. Op de koop toe worden ook de termen *Supreme Commission for Collection of Donations for Bosnia* en *Higher Commission for the Collection of Donations for Bosnia-Herzegovina*²³⁷ gebruikt door de Saoedische overheid voor een en dezelfde organisatie, wat het er natuurlijk allemaal niet eenvoudiger, laat staan doorzichtiger, op maakt.

---

²³⁴zie ook Naegele, Jolyon, *Saudi Aid Workers Bulldoze Balkan Monuments*, Radio Free Europe, 8 augustus 2000, www.rferl.org/newsline/2000/08/080800.asp

²³⁵(anon.), *Saudi Arabia intensifies medical aid to Bosnia*, Royal Embassy of Saudi Arabia, Washington D.C., 19 juli 1997

²³⁶(anon.), *Kingdom assists Bosnian refugees to return home*, Royal Embassy of Saudi Arabia, Washington D.C. 3 september 1996

²³⁷(anon.) *Kingdom continues to assist Bosnia, Kosovo*, Royal Embassy of Saudi Arabia, Washington D.C., 4 december 1999

8.1.4. Saudi High Commission for Relief (SHCR)

Het contrast in behandeling door de Saoedi's van de *Saudi High Commission for Relief* en de *Saudi High Commission for Donations to Bosnia-Herzegovina* kan niet groter zijn. Wanneer men in Saoedische overheidsdocumenten zoekt, vindt men een overvloed aan positieve informatie over de donatie-commissie, terwijl er slechts acht links zijn naar de *relief*-commissie, en die acht links gaan dan ook nog enkel over de samenwerking tussen Saoedi-Arabië en de Verenigde Staten inzake de *War on Terror*.

Toch lijkt het dat vanaf het begin de *Saudi High Commission for Relief* (SHCR) niet enkel een humanitair doel had, maar mogelijk diende om een moedjahedien-operatie te verdoezelen. De eerste groepen moedjahedien kwamen aan in juli 1992.²³⁸ Daar waar ze in initieel nog verwelkomd werden door de Bosnische moslimstrijdkrachten, zat het er al vlug bovenarms op tussen de “Arabieren”, de Iraniërs en de lokale Bosnische moslimstrijders (zie ook het hoofdstuk over moedjahedien). Een jaar later, in 1993, hadden de moedjahedien al een weinig benijdenswaardige reputatie opgebouwd en werd er gevraagd dat ze zouden vertrekken.²³⁹ Dat deden ze ook, maar binnen de kortste keren waren ze terug, dit keer “vermomd” als medewerkers van liefdadigheidsorganisaties. Ook werd de aparte *El-Mudžahid*-brigade opgericht op 13 augustus 1993²⁴⁰, dezelfde periode van oprichting van de *Saudi High Commission for Relief*. Dit kan allemaal nog toeval zijn en het valt onmogelijk te bewijzen wat de echte beweegredenen waren van prins Salman, maar zoals wij verder zullen aantonen, was de militaire invloed in de SHCR toch wel betrekkelijk sterk.

Toch hield de SHCR, naar eigen zeggen, zich ook bezig met humanitaire opdrachten. Volgens het rapport van Emerson en Levin zou er zo'n \$600 miljoen naar Bosnië gegaan zijn om steun te verlenen aan Bosnische families die hun rekeningen voor nutsvoorzieningen niet konden betalen en voor de opvang van wezen. Een deel van dat bedrag, namelijk \$9 miljoen, werd besteed aan de bouw van het hoofdkwartier van de SHCR in Sarajevo, dat bestaat uit een moskee, klaslokalen, een bibliotheek, verscheidene restaurants en sportfaciliteiten.

---

²³⁸Hogg, Andrew, *Arabs join in Bosnia battle*, Sunday Times, 30 augustus 1992

²³⁹SENIOR Bosnian army commanders are calling on their president, Alija Izetbegovic, to expel foreign mujaheddin fighters because they are terrorising civilians and committing atrocities. More than 200 mujaheddin, who have been fighting in Bosnia for the past year, now operate as lawless gangs which the Bosnian army command is powerless to control. (Hogg, Andrew, *Terror trail of the mujaheddin*, Sunday Times, 27 juni 1993)

²⁴⁰Rogosić, Željko, *Vast Investigation in Bosnia Herzegovina*, Nacional, 27 september 2001, www.nacional.hr/htm/306051.en.htm

8.1.4.1. De moord op Brits liefdadigheidsmedewerker Paul Goodall

In de late avond van 27 januari 1994 reden drie Britten, waaronder Paul Goodall, in een Landrover van de Verenigde Naties door het stadje Zenica. Plots worden ze klem gereden door een Volkswagen Golf en dwingen vijf Arabisch sprekende *bearded gunmen*²⁴¹ hen om uit te stappen. Ze beweerden dat ze de drie kidnaptten *because of the oppression of our Moslem brothers by the West* (ibid.). Vanaf dan gaat het heel snel. Ze worden weggevoerd, even buiten Zenica, waar ze een ontmoeting hebben met twee andere kidnappers. Er is een korte discussie tussen de gijzelnemers onderling en voor er iemand erg in heeft, wordt Paul Goodall drie keer door het achterhoofd geschoten. De twee andere Britten proberen daarop te vluchten en worden zwaar onder vuur genomen, waarbij ze ernstig gewond geraken. Door in een rivier te springen en verder te vluchten via een mijnenveld, kunnen ze aan hun belagers ontkomen. Toevallig wordt de Golf opgemerkt door een politiepatrouille. Na controle van de nummerplaat blijkt de eigenaar Abdul Hadi al-Qahtani (ook gekend als Abdul Hadi al-Gahtani) te zijn, die deel uitmaakte van de moedjahedien-eenheid in Zenica én een legitimatiekaart op zak had van het SHCR-kantoor van Zenica. Of hij daar ook echt werkte, was niet zeker, want tijdens een inval in 1995 van de Italiaanse politie bij Anwar Shaaban²⁴², de imam van het Islamitisch Cultureel Centrum in Milaan (zie supra), werden heel wat blanco legitimatiekaarten gevonden van de SHCR. De uitleg van Fahd Al Zakari, adjunct-directeur van SHCR, dat al-Qahtani in Bosnië was onder valse legitimatie, zou dus kunnen kloppen. Toch beweren *The Centre for Peace in the Balkans* en het gezagdragende magazine *Jane's Intelligence* dat Abdul Hadi al-Gahtani [sic] directeur was van het SHCR-centrum in Zenica.²⁴³ Al-Qahtani en zijn twee handlangers, twee Jemenieten die onder een vals Pakistaans paspoort reisden, bleven dan weer zelf volhouden dat ze humanitaire medewerkers waren die voor een privé-organisatie werkten, ondanks hun uniformen, wapens en het feit dat de twee overlevende Britten al-Qahtani formeel geïdentificeerd hadden als de man die Paul

---

²⁴¹Stephen, Chris, *Shots first then the Questions*, The Guardian, 16 juni 1994

²⁴²het centrum werkte zichzelf in de aandacht na de aanslagen op het *World Trade Centre* in New York in 1993. Er bleek heel wat telefoonverkeer te zijn tussen sjeik Omar Abdel Rahman, het brein achter de aanslagen, en Anwar Shaaban, de imam in Milaan en politiek leider van de moedjahedien (zie supra). Ook bleek Ramzi Yousef, die de eigenlijke aanslag had uitgevoerd, een regelmatige gast geweest te zijn in het centrum in Milaan. Shaaban zelf nam het hazenpad na de inval en ging terug naar “zijn” moedjahedien in Bosnië, waar zijn gewapende strijd tegen de ongelovigen al snel werd gestopt toen hij bij een van zijn eerste operaties sinds zijn terugkomst omkwam door Kroatisch vuur. Zie: Hundley, Tom, *Mosque denies link as terror incubator*, Chicago Tribune, 22 oktober 2001

²⁴³(anon.), *The more things change: Cedant arma togae*, The Centre for Peace in the Balkans, Analysis, maart 2002, www.balkanpeace.org/our/our12.shtml en *Jane's Intelligence Review*, *Islamist groups take root in the Balkans*, 1 januari 2002

Goodall executeerde. Al-Qathani beweerde ook een Saoedische theologieleraar te zijn, alhoewel hij in het bezit was van een Brits paspoort op de naam van *A. Jordan*, toevallig ook de naam van een Britse medewerker van een hulporganisatie die in 1993 spoorloos verdwenen was in Zenica. Dit doet toch vermoeden dat al-Qathani in Bosnië actief was nog voor de SHCR opgericht was, laat staan haar activiteiten in Bosnië begon. Twee dagen later kon de politie de gestolen VN-Landrover traceren in de buurt van de luchthaven van Sarajevo. Tijdens de achtervolging namen de drie inzittenden van de Landrover een Iraanse en een Bosnische toevallige voorbijganger als gijzelaar mee naar de Igmanberg. Daar reden ze in op een politieversperring, waarbij de drie Arabische mannen en de Iraniër omkwamen in een vuurgevecht met de politie. Op hun lichamen werden legitimatiekaarten gevonden van de SHCR-Sarajevo én het wapen waarmee Paul Goodall vermoord was.²⁴⁴

De Izetbegović-regering deed er alles aan om de hele zaak zo snel mogelijk in de doofpot te stoppen. De SHCR werd nooit ondervraagd en de identiteit van al-Qathani werd zelfs voor de Verenigde Naties geheim gehouden. (Britse) journalisten werden door de Bosnische SDA minister van Binnenlandse Zaken, Bakir Alispahić, wandelen gestuurd (The Guardian, 16 juni 1994). Op 21 maart 1994 kreeg de gevangenis van Zenica bevelschrift nummer KRI:20/94 van het opperste Bosnische gerechtshof in Sarajevo, getekend door rechter Nevzeta Boljanović, om al-Qathani zonder meer vrij te laten en zaak nummer K-159/94 af te sluiten.²⁴⁵ Pas tien dagen later zou de onderzoeksrechter die bezig was met het onderzoek naar de moord op Goodall hiervan weet krijgen. Voor Kohlmann is de reden voor deze doofpotoperatie vrij duidelijk.

First, ... a court case would further highlight the presence of foreign Muslim units outside the direct control of the Bosnian military. Moreover, the trial might uncover damaging evidence of complicity by the mujahideen in a number of terror attacks and savage human rights violations. ... Finally ... the Bosnians may have also feared that by convicting al-Qathani, an employee of the Saudi High Commission for Relief, they would alienate their allies among the Islamic countries in the Middle East, particularly Saudi Arabia. Izetbegovic and his advisors were cozying up the Saudis, hoping that the wealthy petro-dollar regime would help finance post-war reconstruction in the Balkans. ... Islamic

---

²⁴⁴voor meer details over de moord op Paul Goodall, zie ook: Stephen, Chris, *Shots first then the Questions*, The Guardian, 16 juni 1994

²⁴⁵Hećimović, Enver, *Šta su krile bosanske vlasti (II), Otmica otmičara od policije*, Dani, nummer 247, 8 maart 2002

aid organizations ... mostly based in Saudi Arabia and Kuwait, had contributed at least \$62 million in 1994 alone to Bosnia. Thus, the Bosnians considered their amicable relations with the Saudis quite lucrative, and were reluctant to endanger the critical financial support that came with it. (Kohlmann, p. 112)

Volgens het *Centre for Peace in the Balkans* zou al-Qhatani op 19 november 2001 omgekomen zijn in Afghanistan tijdens een Amerikaanse raketaanval op de schuilplaats waar hij verbleef.

8.1.4.2. *De Saudi High Commission for Relief in nauwe schoentjes*

In oktober 2001, kort na de aanslagen op het *World Trade Centre*, werden de ambassades van de Verenigde Staten en Groot-Brittannië voor een tijdje gesloten *due to an imminent terrorist threat against them*.²⁴⁶ Enige tijd later worden zes mannen van Algerijnse afkomst, waarvan vijf met een Bosnisch paspoort, gearresteerd op verdenking van het voorbereiden van aanslagen tegen beide ambassades. Het gaat om Bensayah Belkacem, die ten minste één maal contact had met Abu Zubaydah, de toenmalige al-Qa'ida chef internationale operaties (zie infra), in verband met het verkrijgen van valse buitenlandse paspoorten. In het huis van Belkacem in Zenica werden ook heel wat blanco paspoorten van westerse landen gevonden. De andere arrestanten waren Mustapha Ait Idir, Mohamed Nechle, Lakhdar Boumediene, Boudalla El Hadj en Saber Lahmar. Deze laatste was beheerder (*administrator*) van het SHCR-hoofdkwartier in Sarajevo en volgens het *U.S. State Department* net zoals de anderen lid van de Algerijnse terreurbeweging *Groupe Islamique Combattant* (GIA).²⁴⁷ Idir, die intussen de Bosnische nationaliteit had gekregen, werkte dan weer voor de *International Islamic Relief Organization* (IIRO, zie volgende paragraaf) en *Taibah International* (zie supra), twee andere dubieuze liefdadigheidsorganisaties. Over de achtergrond van de zes mannen konden wij ook nog informatie vinden op de website van *Maghreb des Droits de l'Homme*. Hier wordt trouwens bevestigd dat zij voor liefdadigheidsorganisaties werkten, waaronder de *Rode Halve Maan*, een andere organisatie die nog aan bod zal komen.

Exception faite de Ait Idir, parti en 1993 d'abord pour l'Italie, les cinq autres ont quitté l'Algérie à la fin des années 80, début 90, pour se rendre en

---

²⁴⁶Associated Press, *U.S. Embassy in Sarajevo closes amid threat*, USA Today, 22 maart 2002

²⁴⁷Office of the Coördinator for Counterterrorism, *Patterns of Global Terrorism*, United States Department of State, Washington D.C., 21 mei 2002

*pèlerinage à La Mecque. De là-bas, leurs destins finissent par se croiser dans la Bosnie de l'après-guerre, où les ont envoyés des organisations humanitaires ou caritatives, parfois gouvernementales, comme le Croissant-rouge des Émirats Arabes Unis, dont ils sont les employés.*²⁴⁸

In januari 2002 worden ze allen overgebracht naar het Amerikaanse gevangenkamp in Guantánamo.²⁴⁹ Een maand later, in februari 2002, vielen soldaten van de SFOR-vredesmacht binnen op het hoofdkwartier van de *Saudi High Commission for Relief* in Sarajevo. Bij die inval vonden onderzoekers documentatie over hoe men vliegtuigjes moet bedienen die pesticiden verspreiden en informatie over die pesticiden zelf, hoe men documenten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken van de Verenigde Staten moet vervalsen en foto's en gemarkeerde plannen van overheidsgebouwen in Washington D.C. Bovendien vond men in een kluis een bedrag ter waarde van € 100 000 aan Konvertibile Marka en anti-semitisch en anti-Amerikaans propagandamateriaal voor kinderen. Toen men de boekhouding van de organisatie onderzocht, viel het niet te achterhalen noch te verantwoorden waaraan \$41 miljoen van het totale budget van \$600 miljoen werd besteed. De families van de 3000 slachtoffers van de aanslagen van 11 september 2001 hadden klacht ingediend bij een Amerikaanse rechtbank en stelden dat (een deel van de) \$41 miljoen was gebruikt om de aanslagen te financieren. Ook stelden zij enkele Arabische topdiplomaten persoonlijk aansprakelijk, daar zij grote bedragen hadden gestort aan het SHRC. Kroonprins Sultan, die eveneens vice-premier is en minister van defensie en luchtvaart, de Saoedische ambassadeur bij de Verenigde Staten, prins Turki Al-Faisal; prins Mohammed Al-Faisal, sjeik Saleh Kamel en Dallah Al-Baraka werden echter allen vrijgesproken daar zij beschermd werden door diplomatieke immuniteit.²⁵⁰ Ook de SHCR zelf ging vrijuit.

SHC offers undisputed evidence that all decisions regarding the distribution of humanitarian relief funds were within the sole discretion of its Chairman Prince Salman and the advisors he selected," Casey [de rechter, n.v.d.r.] said.

---

²⁴⁸(anon.), *Les oubliés de Guantanamo*, Maghreb des Droits de l'Homme, 6 mei 2003, www.maghreb-ddh.sgdg.org/article.php?id_article=397

²⁴⁹(anon.), *Bosnia suspects headed for Cuba*, BBC News, 18 januari 2002; in een publicatie door de Washington Post van een deel van de namen van de gevangenen op Guantánamo, komen deze zes namen inderdaad ook voor, zij het dat de schrijfwijze anders is dan deze van BBC News. Wij hebben ervoor geopteerd de schrijfwijze van de Washington Post over te nemen, daar deze het best aansluit bij de originele Algerijnse schrijfwijze.

²⁵⁰(anon.), *US Court Rejects Lawsuits Against Prince Naif, Prince Salman and Saudi Charity*, Arab News, 23 september 2005, www.arabnews.com/?page=1&section=0&article=70526&d=23&m=9&y=2005

"Further, SHC was guided by the Kingdom's policies regarding Bosnia-Herzegovina in making its funding determinations." ... Accordingly, he [de rechter, n.v.d.r.] said, the commission's "alleged misuse of funds and/or inadequate record-keeping, even if it resulted in the funds going to terrorists -- was the result of a discretionary function and cannot be the basis for overcoming SHC's immunity." Because the Saudi High Commission "was formed by order of the Kingdom's governing body, it provides the Kingdom's aid to Bosnia, it is governed by a Saudi official and its employees are civil servants, it is an organ of the Kingdom of Saudi Arabia,"²⁵¹

In dezelfde zaak werd om dezelfde reden de hierna volgende *International Islamic Relief Organization* vrijgesproken.

8.1.5. The International Islamic Relief Organization (IIRO)

Alhoewel de twee bovenstaande organisaties er vroeg bij waren in de Balkan, was volgens de voormalige directeur van de *International Islamic Relief Organization* (IIRO), dr. Farid Qurashi, de IIRO de eerste liefdadigheidsorganisatie die zich ontplooidde op het terrein. (Emerson & Levin, p. 18) In Bosnië nam de organisatie de naam IGASA aan, een organisatie

die nu nog steeds zeer actief is, zoals mag blijken uit onderstaande foto van een voedselverdeling in Fojnica op 24 oktober 2005, of, zoals de poster vermeldt, het jaar 1426.

Een maand eerder, op 16 september 2005, waren er ook al eens achthonderd voedselpakketten verdeeld.²⁵² Deze poster vat bovendien perfect de hele geschiedenis en de achtergrond van de organisatie

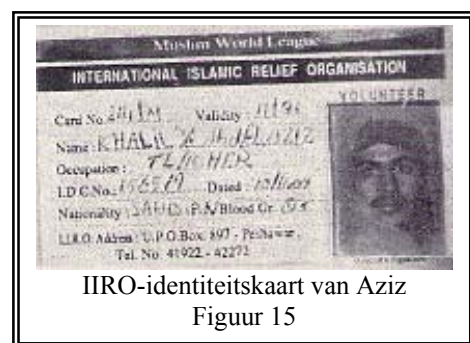
samen. Bovenaan kunnen we namelijk *Muslim World League* (MWL) lezen. De MWL was in 1962 opgericht met als doel de positie van Saoedi-Arabië te versterken in de regio en zo de

²⁵¹Hamblett, Mark, *Saudi Charity Dropped From Suit Over Sept. 11 Attacks*, New York Law Journal, 28 september 2005, www.law.com/jsp/article.jsp?id=1127811912376

²⁵²*Igasa podijelila 800 paketa u Fojnici*, www.fojnica.ba/foto/thumbnails.php?album=219 ; het dorpje Fojnica, niet ver van Kiseljak en Visoko, zal ook nog verder besproken worden in de paragraaf over Iran.

macht van Egypte wat te verminderen. Tussen 1962 en 1997 steunde wijlen koning Fahd de organisatie met \$1,33 miljard.²⁵³ Alhoewel de MWL officieel het terrorisme afzweert²⁵⁴ is haar onderafdeling, de *International Islamic Relief Organization* (IIRO) daar blijkbaar niet volledig van op de hoogte, zoals verder zal blijken. Zo zit bijvoorbeeld één van haar voormalige werknemers, Mustapha Ait Idir, vast op Guantánamo voor betrokkenheid bij de poging tot aanslagen op de Amerikaanse en Britse ambassades in 2001 (zie supra).²⁵⁵ De IIRO zelf werd in 1975 opgericht in Jeddah tijdens de 22ste sessie van de *Muslim World League*, met als doel de humanitaire hulp voor de *Muslim World League* te coördineren en op het terrein uit te voeren. Het credo van de organisatie werd *Provide relief and aid to Muslims as peoples and groups wherever they are, should they face disasters endangering their being, their religious beliefs or their freedom.* (Burr & Collins, p. 35) Via de *Al Rajhi Banking and Investment Corporation* stroomde het geld, opgehaald via *zakat*, al snel binnen op rekeningnummer 77700 van de MWL. De fondsen die in het buitenland worden opgehaald, worden verzameld door de respectieve Saoedische ambassades ter plaatse (ibid.). Toch werd er in Bosnië een andere invulling gegeven aan het begrip *humanitaire hulp*. Zo werden in 1993 in het Belgraadse huis van een van de kopstukken, Abdel Aziz Zaher (ook gekend als Abu Anas), zeventien handleidingen gevonden om terroristen op te leiden. Nog volgens Emerson en Levin wordt zijn collega Jamal Al-Jibouri (ook gekend als Abu Mahmoud al-Iraqi) verantwoordelijk gehouden voor rekrutering van moedjahedien en het organiseren van wapensmokkel naar de Balkan. Op het lichaam van een van de gedode buitenlandse soldaten (namelijk Khalil Abdel Aziz, een Saoedische leraar; zie kader) werd trouwens een identiteitskaart van de IIRO gevonden. Het valt overigens ook op dat deze identiteitskaart niet uitgereikt werd in Bosnië, maar wel in het Pakistaanse Peshawar. Het IIRO-kantoor daar werd geleid door *Al-Jama'at Al-Islamiyya*-leider Abu Talal al-Qasimy, die we nog kennen uit het hoofdstuk over hoe de moedjahedien naar Bosnië kwam. Alhoewel de IIRO

honderden bureaus heeft over de hele wereld (waaronder zesendertig in Afrika en vierentwintig in Azië) werd uitgerekend in het bureau in Bosnië de eerste aanwijzing

²⁵³Monthly Newsletter of the Royal Saudi Embassy in Washington D.C., maart 1997, www.saudiembassy.net/publications/news_letter/NL_97/nl_97_03.html

²⁵⁴(anon.), *MWL addresses issue of terrorism in final communiqué*, Royal Saudi Embassy in Washington D.C, 20 september 2004, www.saudiembassy.net/2004News/News/TerDetail.asp?cIndex=4664

²⁵⁵(anon.), *USA - Who are the Guantánamo detainees? - CASE SHEET 8 : Bosnian detainee: Mustafa Ait Idir (and five others)*, Amnesty International, <http://web.amnesty.org/library/index/engamr510802005>

gevonden dat de organisatie banden heeft met terrorisme. Het was namelijk een handgeschreven briefje van de secretaris-generaal van de MWL aan vertegenwoordigers van Osama bin Laden dat de IIRO *was offering its offices in support of the mujahideen*. (Burr & Collins, p. 36) Mohammed al-Zawahiri, de broer van de nummer twee van de terreurorganisatie Al-Qa'ida, dokter Ayman al-Zawahiri, werkte trouwens in de jaren '90 voor de IIRO in Albanië. Nadien kreeg hij net zoals zijn broer Ayman asiel in Denemarken, maar Mohammed werd in 1998 opgepakt in Kroatië, teruggestuurd naar Egypte en aldaar door de overheid geëxecuteerd. Maar de Balkan was niet het enige terroristische werkterrein van de IIRO: de Filippijnse afdeling stond onder leiding van de schoonbroer van bin Laden, Mohammed Jamal Khalifa. Het kantoor van de IIRO werd dan ook al gauw de *prime coordinating center for the Abu Sayyaf organization* (Emerson & Levin, p. 19), waar Ramzi Yousef, die de aanslag op het *World Trade Centre* in 1993 pleegde, een tijdje onderdak vond samen met zijn nonkel, Khalid sjeik Mohammed. Naast de aanslagen op de Amerikaanse ambassade in Nairobi, in 1998, zat de IIRO ook achter de mislukte aanslag op de paus in 1995 bij diens bezoek aan de Filippijnen. De IIRO kreeg echter een tweede kans toen de paus naar Bosnië kwam op 22 juni 2003. Slechts drie dagen voor de aankomst van de paus werden leden van het IGASA-bureau in Sarajevo betrapt op de aankoop van wapens die kort daarvoor waren gestolen in Vlasenica, Sekovci en Han Pijesak.²⁵⁶

De bedragen die binnen het IIRO omgaan zijn al even fenomenaal als bij de andere organisaties die wij eerder bespraken. Zo werd in juli 1992 de fondsenwerving in Jeddah voorgezeten door prins Saud ibn Abdul Mohsen, op dat ogenblik gouverneur van Mekka. Op één dag tijd werd er SR 19 miljoen (€ 4 miljoen) opgehaald voor de Bosnische moslims. Tijdens de jaarlijkse werving in 1993 werd dat nog eens lichtjes overgedaan: toen werd er op twee uur tijd SR 15 miljoen (€ 3,1 miljoen) in de collectebus gestoken voor Bosnië. Ook de volgende jaren mochten de Bosnische moslims rekenen op een gulle hand: in februari 1994 SR 7 miljoen (€ 1,5 miljoen), in 1995 SR 8 miljoen (€ 1,7 miljoen), in 1996 SR 6 miljoen (€ 1,2 miljoen) en op de verjaardag van haar tiende bijeenkomst voor fondsenwerving in 1997 zag de IIRO haar budget op enkele uren tijd met SR 17 miljoen (€ 3,6 miljoen) stijgen. Volgens Burr & Collins stortte in 1994 alleen al de IIRO \$150 miljoen door naar Bosnië. Ter vergelijking: in 2004 verzamelde de belangrijkste Amerikaanse denktank en lobby-groep,

---

²⁵⁶Public Information Office, *Main News Summary*, SFOR, 20 juni 2003, www.nato.int/sfor/media/2003/ms030620.htm

de *American Enterprise Institute for Public Policy Research*, slechts \$24,6 miljoen.²⁵⁷ Toch ging niet al het geld dat de IIRO verzamelde naar haar eigen kantoor in Bosnië. De fondsen werden verdeeld over andere organisaties die wij intussen reeds kennen, zoals de *Al-Haramain al-Masjed al-Aqsa-organisatie*, de *Al Haramain-organisatie*, de *Al Haramain Islamic Foundation*, *Benevolence International Foundation* en *Bosanska Idealna Futura* (Burr & Collins, p. 37). Maar, zoals reeds eerder gesteld, zijn deze organisaties officieel geen Saoedische vzw's maar privé-initiatieven. Bovendien bestaat de IIRO (officieel) niet meer, zoals de veel geplaagde adviseur Buitenlandse Zaken, Adel Al-Jubeir, probeerde uitgelegd te krijgen tijdens een persconferentie op de Saoedische ambassade in Washington:

*I want to also remind you that there are a lot of charities that claim to be subsidiaries of charities based in Saudi Arabia that in fact are not. You have the Islamic Relief Organization here in America. The parent company disassociated itself from them years ago, and did so publicly. And until today, I see reports that people say "a branch of a Saudi charity". It's not, it's an American charity based in America that raises money in America.*²⁵⁸

Dat zal allemaal best wel zo zijn, maar er zijn toch een aantal zaken die de stelling van de heer Al-Jubair tegenspreken. In het proces tegen enkele Arabische topdiplomaten was de IIRO slechts een van de vele liefdadigheidsorganisaties die mee in de beklagdenbank zaten. Toch werd de IIRO vrijgesproken op basis van diplomatieke immuniteit (zie supra). Mocht de IIRO zomaar een Amerikaanse vzw geweest zijn, zoals de heer Al-Jubair beweerde, zou de IIRO zich daarop nooit kunnen beroepen. Het was trouwens een ideaal moment geweest voor de Saoedische overheid om zich definitief te distantiëren van de IIRO. Het tegendeel gebeurde echter: de IIRO werd omgedoopt tot IIRA, *International Islamic Relief Agency*, dat zich met exact dezelfde activiteiten bezighoudt als de IIRO en zich net als de IIRO inzet voor wezen in Bosnië, zoals mag blijken uit volgend persbericht van 12 februari 2005 van de Saoedische ambassade in Washington:

IIRA establishes 14 orphanages

The secretary-general of the Jeddah-based International Islamic Relief Agency (IIRA), Dr Adnan Basha, said today that his organization is caring for 28,000

---

²⁵⁷Luyten, Anna, *Druppels van een denktank*, Knack nummer 21, 36ste jaargang, 24 mei 2006, p. 112

²⁵⁸Royal Embassy of Saudi Arabia, *Transcript of the Q&A-session after the press conference by Adel Al-Jubeir on terrorism*, Washington D.C., 12 juni 2003

*orphans and has established 14 orphanages in a number of countries, including Azerbaijan, Jordan, Afghanistan, Indonesia, Pakistan, Bangladesh, Thailand, Syria, Sri Lanka, Lebanon, India and Yemen. The group is also caring for 3,000 orphans in Albania, Bosnia-Herzegovina and Kosovo. All of the orphanages are provided with the necessary social, education and health services.*²⁵⁹

Om het verhaal compleet te maken: dr. Adnan Basha was ook al de secretaris-generaal van de IIRO. Uiteindelijk bleek de hele operatie een maat voor niks te zijn geweest, want tijdens de *Intelligence Summit 2006* in het Amerikaanse Virginia werd de IIRA al in verband gebracht met terroristische activiteiten in Bangladesh.²⁶⁰

8.1.6. De Saoedische Halve Maan (SHM) en aanverwante streekgenoten

De Saoedische Halve Maan (SHM) is verwant aan ons Belgische Rode Kruis, maar daar stopt dan ook elke vergelijking. De Saoedische afdeling werd opgericht in 1933 en stelt momenteel 3000 mensen te werk, verdeeld over veertien kantoren verspreid over het hele land. Het officiële budget van de SHM was in 2002 zo'n \$10 miljoen. Maar, zoals Burr & Collins stellen, *budgets in Saudi Arabia are frequently disguised, and in reality its revenues were SR 249 million (\$66 million) for that year.* Het verschil zit hem in het feit dat “*many private donors in Saudi Arabia [who] give funds for international relief missions*” niet opgenomen worden in het officiële budget. (Burr & Collins, p. 31) Ook was de SHM een van de eerste organisaties om humanitaire steun te verlenen aan gewonde moedjahedien in Afghanistan. Sjeik Abdullah Azzam, de *Vader van de Jihad* (zie supra), wond er ook geen doekjes om toen hem gevraagd werd wie de moedjahedien in Afghanistan steunde. In een interview in maart 1989 vermeldde hij twee organisaties: de Saoedische Halve Maan en het *Saudi Relief Agency*. (Emerson & Levin, p. 10) Hij vergat daar wel aan toe te voegen dat ook de Saoedische prinses, moskeeën en de Saoedische inlichtingendiensten *substantial sums* bijdroegen aan de *jihad* in Afghanistan. (Burr & Collins, p. 32) Ook andere vzw's deden hun duit in het zakje, waaronder de *Muslim World League* (MWL). Dat de MWL en de Saoedische Halve Maan (SHM) tot de belangrijkste sponsors behoorden, hoefde niet te verbazen, daar beide

---

²⁵⁹(anon.), *IIRA establishes 14 orphanages*, Royal Embassy of Saudi Arabia, Washington D.C., 12 februari 2005, <http://saudiembassy.net/2005News/News/ForDetail.asp?cIndex=5713>

²⁶⁰Blackburn, Chris, *International Intelligence Summit 2006 : Report: Bangladesh*, The International Intelligence Summit 2006, Crystal City, 17-20 februari 2006, www.intelligencesummit.org/bangladesh.php

organisaties op dat ogenblik werden voorgezeten door een en dezelfde man, namelijk Wa'il Julaidan. *Volgens de CIA mede-oprichter van Al Qa'ida en 'chef logistiek' van Bin Laden*, aldus het Nederlandse dagblad de Volkskrant.²⁶¹ Nog volgens de Volkskrant werkte Julaidan in Bosnië als hulpverlener samen met Mohammed Cheppih. Cheppih was voormalig voorzitter van de Arabisch-Europese Liga, afdeling Nederland (AEL-NL), maar toen zijn extremistisch verleden aan het licht kwam, moest hij aftreden. Ook Julaidan zelf is intussen in zijn thuisland Saoedi-Arabië uit de gratie gevallen sinds hij op de Amerikaanse lijst van terroristen terecht kwam.²⁶²

Daar de Saoedische Halve Maan een van de belangrijkste humanitaire organisaties was in Saoedi-Arabië is het niet meer dan logisch dat de SHM (evenals haar zusterorganisaties in Koeweit en de Verenigde Arabische Emiraten) in het zog van de Afghaanse moedjahedien naar Bosnië kwam. Toch is er weinig bekend over de activiteiten van de SHM in de Balkan. Er wordt wel melding gemaakt dat er bezwarende documenten zouden gevonden zijn bij huiszoekingen:

*One record, taken from a Saudi-backed charity in Bosnia, bears the handwritten minutes of a meeting between bin Laden and three men, scrawled beneath the letterhead of the IIRO and Muslim World League. The notes call for the opening of "league offices . . . for the Pakistanis," so that "attacks" can be made from them. A note on letterhead of the Saudi Red Crescent--Saudi Arabia's Red Cross--in Peshawar asks that "weapons" be inventoried. It is accompanied by a plea from bin Laden to Julaidan, citing "an extreme need for weapons."*²⁶³

De meest duidelijke aanwijzing dat niet alle leden van de SHM daar om louter humanitaire redenen waren, was de arrestatie van de twee Algerijnse SHM-werknemers Mohamed Nechle en Lakhdar Boumediene, in verband met de poging tot aanslag tegen de Amerikaanse en Britse ambassade (zie supra).

---

²⁶¹Groen Iñaki Oñorbe Genovesi, Janny, *Moslim-intellectueel wordt de Nederlandse Abou Jahjah*, De Volkskrant, 14 mei 2003,

www.volkskrant.nl/binnenland/article138511.ece/Moslim-intellectueel_wordt_de_Nederlandse_Abou_Jahjah

²⁶²Almotawa, Badr, *US urged to give sound proof in Julaidan's case*, Arab News, 8 september 2002

²⁶³Ekman, Monica, Kaplan, David en Latif, Aamir, *The Saudi Connection : How billions in oil money spawned a global terror network*, U.S. News & World Report, 15 december 2003, <http://foi.missouri.edu/terrorbkgd/saudiconnect.html>

Zowel het boek van Burr & Collins als het rapport van Emerson & Levin, maar ook nog tal van andere bronnen, maken gewag van heel wat organisaties en vzw's die hun humanitaire taak nogal breed opvatten, maar het merendeel blijken onderafdelingen te zijn van de organisaties die wij hierboven bespraken. Uiteindelijk komt het vroeg of laat toch uit op altijd dezelfde geldschieters: de Saoedische overheid en leden van de Saoedische koninklijke familie, voor zover die twee niet samenvallen.

In het volgende deel van dit hoofdstuk zullen we de overbuur van Saoedi-Arabië bespreken, Iran. Het verschil in aanpak van de Bosnische crisis door de Iraanse overheid is werkelijk dag en nacht. Ook de ingezette (financiële) middelen zijn geringer maar het grootste verschil is toch wel dat de Iraanse overheid zélf initiatieven en actie onderneemt en zich niet probeert te verschuilen achter allerlei schimmige vzw's.

*The problems facing the people of Bosnia are a result of their Faith in Islamic principles.*²⁶⁴

president Alija Izetbegović
interview met de Iraanse televisie
augustus 1995

8.2. Iran

8.2.1. Inleiding

De banden tussen Iran en Bosnië zijn (historisch) veel dieper dan deze met de andere landen uit de Golfregio. Een sterk bepalende factor daarin was dat in de recente geschiedenis enkele Bosniërs een sterke voorliefde voor Iran hadden ontwikkeld en dat deze mensen later leidinggevende functies zouden bekleden binnen de SDA, de moslimregeringspartij in Bosnië. In dit deel zullen we nagaan hoe die banden ontstaan zijn en welke bijzondere rol Iran gespeeld heeft in het Bosnische conflict en waarom. Wat ook aan bod zal komen zijn de illegale Iraanse wapenleveringen die het embargo van de Verenigde Naties omzeilden. Op het eerste zicht niks speciaals, daar wij in vorige paragrafen en hoofdstukken hebben aangetoond dat zelfs liefdadigheid, wapensmokkel en terrorisme hand in hand gaan. De grote bijzonderheid aan de Iraanse wapentrafiëk was dat het gebeurde met instemming van de Amerikaanse overheid en paste in een geheim programma van de Clinton-administratie.

De voornaamste bronnen die wij voor het Iraanse gedeelte zullen consulteren zijn hoofdzakelijk de volgende: de rapporten van de Amerikaanse Senaat en het Congres over de illegale wapenleveringen, de analyse van de Nederlandse professor en inlichtingenexpert Cees Wiebes en *Le nouvel islam balkanique: les musulmans, acteurs du post-communisme*²⁶⁵, van Xavier Bougarel en Nathalie Clayer. Ook zullen wij informatie verwerken van het interview dat wij hadden met dr. Bougarel in Parijs in februari 2006.

---

²⁶⁴Valasek, Tomas, *Bin Laden: The Bosnia Connection*, The Defence Monitor, Center for Defense Information, Volume XXX, nummer 9, november 2001, p. 2, www.cdi.org/dm/2001/issue9/DM-12-01.pdf

²⁶⁵Bougarel, Xavier en Clayer, Nathalie, *Le nouvel islam balkanique: les musulmans, acteurs du post-communisme (1990-2000)*, Maisonneuve et Larose, Parijs, 2001, 509 p.

8.2.2. Hoe de banden tussen Iran en Bosnië ontstonden.²⁶⁶

Zoals we in ons derde hoofdstuk al aantoonden was er een rijke culturele uitwisseling tussen het Perzische rijk en Bosnië-Herzegovina onder de Ottomanen. Om de recente band met Iran te begrijpen moeten we echter teruggaan naar het jaar 1920, vijf jaar voor de geboorte van de latere president Izetbegović, de man die een allesbepalende rol zou gaan spelen in de as Sarajevo-Teheran. In 1920 werd namelijk de *Jugoslovenska Muslimanska Organizacija* (de Joegoslavische Moslim Organisatie - JMO) opgericht, als tegenreactie tegen het (nationalistische) overwicht van Serven en Kroaten in het gelijknamige Koninkrijk van Serven, Kroaten en Slovenen. De Serven, Slovenen en Kroaten, allen christenen, voelden zich ongetwijfeld de overwinnaars op het Ottomaanse rijk (dat definitief verdween in 1923) en vonden dat aan de moslimdominantie voor eens en voor altijd een einde moest komen. Toen dit koninkrijk in 1929 transformeerde naar het Koninkrijk Joegoslavië, werd Bosnië-Herzegovina opgedeeld in verscheidene *banovina*, provincies. De islamitische instellingen werden vervolgens gegroepeerd in één door de staat gecontroleerde instelling, namelijk de *Islamska Vjerska Zajednica* (de Islamitische Geloofseenheid). Toen in 1939 de Serven en de Kroaten het op een onderonsje gooiden en Bosnië-Herzegovina onder mekaar verdeelden, kwamen er als tegenreactie enkele panislamitische kringen, die uiteindelijk samensmolten in 1941 tot de *Mladi Muslimani*, de Jonge Moslims. Toch was het panislamisme niet iets dat leefde bij de moslimgeestelijken, maar wel op de scholen en de universiteiten, waar trouwens op hetzelfde ogenblik het communisme al sterk stond. Letterlijk weken na de oprichting van de *Mladi Muslimani* vielen de Duitse troepen ook Bosnië binnen en werd het land geannexeerd aan het pro-Duitse *Ustaša*-regime van de Kroaten. De communisten gaan in het verzet, maar de *Mladi Muslimani*, van wie er verscheidene in Egypte hadden gestudeerd, steunden de Egyptische collaboratiebeweging *El-Hidaje*. Enkelen van hen werden zelfs lid van de *Waffen-SS* en sloten zich aan bij de gevreesde *Handžar*-eenheid, de Vuist. De gevolgen laten zich raden: na de oorlog volgt er, net zoals in België, de repressie en in 1949 zijn de *Mladi Muslimani* ontbonden, voor zoverre haar leden niet in de gevangenis zitten of geëxecuteerd werden. Ook de jonge Izetbegović vliegt voor drie jaar de cel in, tot 1949. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de communisten, die na de oorlog het voor het zeggen hebben in Joegoslavië (zie supra), nogal afkerig staan van religie. Veertig jaar na het verdwijnen van de *Mladi Muslimani* leefde de islam nog nauwelijks. Bij een enquête in 1989

---

²⁶⁶wij gebruiken hier dezelfde bronnen als voor de inleiding over Bosnische moslims (zie supra)

verklaart 61% van de jonge moslims dat ze nog nooit een voet hebben gezet in een moskee. (Bougarel, p. 85)

Het is in die omstandigheden dat Izetbegović in 1956 afstudeert als jonge advocaat. Zoals wij reeds eerder bespraken, was er in de jaren '60 en '70 een lichte dooi ontstaan ten opzichte van het nationaliteiten- en (in mindere mate) het religievraagstuk. Het is dan ook in die periode en onder leiding van de jonge imam Hasan Čengić dat enkele voormalige *Mladi Muslimani* hun panislamitische ideeën verder ontwikkelen. Al deze ideeën en gesprekken zullen in 1970 leiden tot de *Islamska Deklaracija*, de Islamitische Declaratie van Izetbegović.²⁶⁷ In eerste instantie deed deze niet veel stof opwaaien, tot in 1979 de Iraanse revolutie plaatsvond. Toen geraakten ook de Joegoslavische autoriteiten verontrust over dit “islamitische fundamentalisme”. In januari 1983 ondernam Izetbegović een clandestiene reis naar Iran om daar deel te nemen aan het panislamistische *Congres van de Unificatie van Sji'iten en Soennieten*, georganiseerd door de Iraanse revolutionaire autoriteiten. Met hem reizen ook nog Omar Behmen (de latere Bosnische ambassadeur in Iran), Hasan Čengić (de latere minister van defensie, zie supra), Ismet Kasumagić (rector van de universiteit van Bihać), Edhem Bičakčić (de latere premier van de Federatie die door de OHR ontslagen werd wegens corruptie²⁶⁸) en Husein Živalj (de latere ambassadeur in Wenen die de leiding had over het paspoortenschandaal; zie supra). Kort na hun terugkeer uit Iran worden ze in maart 1983 gearresteerd en veroordeeld tot zware gevangenisstraffen. *Mais c'est en martyrs qu'ils sortent de prison quelques années plus tard* [1988, n.v.d.r.], *à un moment où la crise est déjà suffisamment grave pour menacer la cohésion ... de la Yougoslavie elle-même.* (Bougarel, p. 86) Het was dan ook niet zo heel verwonderlijk dat Izetbegović bij de eerste tekenen van crisis in 1991 steun gaat zoeken bij wie hij het laatst steun gekregen had: Iran.

8.2.3. De komst van de *pasdaran* : « *le clientélisme idéologique* »

Eenmaal de partij van Izetbegović, de SDA, de macht had verworven via verkiezingen, begon zij met een herstructurering van het leger. Bougarel omschrijft deze hervorming als een *clientélisme idéologique*. (p. 94) Zoals wel eens vaker in Bosnië worden functies niet

---

²⁶⁷voor een Engelstalige online-vertaling van de heruitgave van de *Declaratie* in 1990, zie www.balkan-archive.org.yu/politics/papers/Islamic_Declaration_1990_reprint_English.pdf

²⁶⁸*Dacision* [sic] *to remove Mr. Edhem Bicakcic from his present position with, and to bar him from any further employment*, Office of the High Representative and EU Special Representative, 14 maart 2003, www.ohr.int/decisions/removalssdec/default.asp?content_id=29469

toevertrouwd aan de meest competente maar wel aan de trouwste partijsoldaat en/of persoonlijke relatie. Helaas worden deze mensen niet altijd gehinderd door enige kennis van zaken. Gelukkig werd de SDA bijgesprongen door Iran bij die hervorming, zowel financieel als in *know-how*. Het was dan ook geen toeval dat de eerste buitenlandse staatsbezoeken van de nieuwe regering naar Libië (februari 1991) en Iran (april 1991) gingen. Bekwame instructeurs van de Iraanse Revolutionaire Garde, de zogenaamde *pasdaran*,²⁶⁹ en leden van de Iraanse geheime dienst, (*Vezerat-e Ettela'at va Amniat-e Keshvar* – VEVAK), namen sleutelfuncties in en zorgden voor de opleiding in het leger. Vaak stonden ze ook aan het hoofd van de eerste gemengde moedjahedien-eenheden. In het kielzog van de *pasdaran* kwamen ook ervaren paramilitairen van de door Iran gesteunde terroristische groepering Hezbollah.

*En outre, l'Iran maintient sur place un noyau d'agents très chevronnés, principalement des Pasdaran iraniens et des Libanais du Hezbollah, qui assurent une formation et une aide spécialisées, et conduisent les opérations clandestines les plus délicates (renseignement et terrorisme). Téhéran continue de fournir à Sarajevo des armes et des experts. Au début de novembre 1992, plus de cinquante experts du terrorisme et instructeurs du Hezbollah et du Tawhid (son équivalent sunnite sous la direction du Cheik Sha'ban) [de politieke leider van de moedjahedien en imam uit Milaan, n.v.d.r.] ont été envoyés de Baalbek en Bosnie-Herzégovine pour former des cadres locaux et lancer leurs propres opérations. Ces agents formateurs sont le fer de lance de la politique que poursuit l'Iran en vue de déployer une brigade de deux mille hommes de ses forces Al-Quds. Toutes ces forces bénéficient d'une importante assistance militaire iranienne.*²⁷⁰

In oktober 1992 bezocht Izetbegović Iran voor de tweede keer op relatief korte tijd (zijn vorige bezoek was in april 1991). Tijdens de afscheidsplechtigheid dankte hij de Iraanse leiders voor hun *over-all support*, maar benadrukte dat met de komende winter, vooral voedsel en benzine belangrijk zouden worden. Tijdens dat zelfde bezoek verklaarde hij

²⁶⁹ volledige naam is *Sepâh-e Pâsdârân-e Enghelâbe Eslâmi*, of het Korps van de Wachters van de Revolutie

²⁷⁰ Etinski, Rodoljub, *Affaire Concernant l'Application de la Convention pour la Prévention et la Répression du Crime de Génocide – Bosnie-Herzégovine c. Yougoslavie*, Cour Internationale de Justice, juni 1995, p. 17-18, www.icj-cij.org/cijwww/cdoocket/cbhy/cbhy_written_pleadings/cbhy_exceptions_preliminaires_199506.pdf

trouwens aan de Iraanse televisie dat [i]f the current situation continues, the people of Bosnia will be forced to use poison gas to defend themselves and end the crimes committed by the Serbs, iets waar aan het front regelmatig mee bedreigd werd maar gelukkig nooit gebeurde.²⁷¹

We zien hier al meteen een duidelijk verschil in strategie en benadering in de driehoeksverhouding Sarajevo-Teheran-Riyadh. De Saoedische overheid *firmly refused* om wapens of andere niet-humanitaire hulp te sturen, althans officieel toch. Wel werd er cash gestort, tussen de \$70 en de \$100 miljoen en werd er voedsel en transportmiddelen gestuurd. (Burr & Collins, p. 134) Het vuile werk lieten ze, net zoals in Afghanistan, opknappen door vzw's. De Iraniërs daarentegen ontvingen de Bosnische regering met alle *égards* en verklaarden zich openlijk bijzonder strijdlustig voor de Bosnische zaak. Ze zagen er dan ook geen graten in om in 1992 al het wapenembargo van de Verenigde Naties (resolutie 713) te omzeilen en op de luchthaven van Zagreb een Boeing 747 vol met wapentuig te laten landen. (zie infra) Ze hadden dit trouwens al min of meer in bedekte termen aangekondigd tijdens de Buitengewone Sessie van de *Organization of the Islamic Conference* in Jeddah in december 1992. Voor Iran was het duidelijk: als de VN en "het Westen" tegen midden januari 1993 geen actie zouden ondernemen, dan zouden ze dat zelf wel doen. Zo sterk staat het wel niet in eindresolutie 1/6-EX, maar toch vraagt de Conferentie om het wapenembargo van de VN niet langer toe te passen op Bosnië en de lidstaten van de Conferentie toestemming te geven het land te bewapenen.²⁷² Het mocht dan ook niet verbazen dat Izetbegović een van zijn trouwste kameraden, Omar Behmen, naar Teheran stuurde als ambassadeur. Bij zijn overhandiging van zijn geloofsbrieven in mei 1992, bedankte hij de Iraanse overheid uitvoerig voor de steun. Teheran was trouwens een van de eerste plaatsen ter wereld waar Bosnië-Herzegovina als onafhankelijke staat haar ambassade opende. Alhoewel Iran nauwelijks humanitaire hulp leverde maar vooral veel wapens, zette het land zich ook op diplomatiek vlak toch wel sterk in voor de Bosnische moslims. Naast herhaalde pogingen om de zaak aan te kaarten binnen de *Islamic Conference Organisation*, diende Iran ook een verzoek in bij de Verenigde Naties om 10000 extra manschappen te mogen leveren voor de operatie UNPROFOR (zie supra) en

---

²⁷¹Foreign Desk, *Bosnian Threatens Poison Gas Against Serb Forces*, New York Times, 31 oktober 1992, <http://select.nytimes.com/gst/abstract.html?res=F10617FC3B5B0C728FDDA90994DA494D81>

²⁷²*Resolution 1/6-EX on the situation in Bosnia-Herzegovina*, EX-ICFM/6-92/RES-FINAL, Resolutions Adopted by the 6th Extraordinary Session of the Islamic Conference of the Foreign Ministers, Held in Jeddah, Kingdom of Saudi Arabia, 1-2 december 1992, p. 5, item 10, www.oic-oci.org/english/fm/All%20Download/6Ext/6Ext-RES-En.pdf

uiteraard diende het met de regelmaat van de klok verzoeken in om het wapenembargo voor Bosnië op te heffen.²⁷³

8.2.4. Wat de Iraanse invloed (niet) veranderde

Iran zorgde ook op het terrein zelf dat de nog jonge SDA-partij de nodige steun kreeg. Al gauw wordt er een “Ministerie voor Martelaren” opgericht en de *Islamska Zajednica* (IZ), de Islamitische Eenheid, die sterk met de SDA verweven is, doet ook haar duit in het zakje. Reis-ul-Ulema Mustafa Cerić stimuleert op een nogal doortastende wijze het religieuze onderwijs op school:

... cet enseignement tend rapidement à prendre un caractère quasi-obligatoire, dans la mesure où de nombreux responsables du SDA et de la Communauté islamique conditionnent l'attribution de l'aide humanitaire aux familles à sa fréquentation par les enfants. (Bougarel, p. 118)

Overall in Federatiegebied reizen de *medrasas* als paddenstoelen uit de grond en de invloed van de *Islamska Zajednica* (IZ) laat zich voelen in de diplomatie, de geheime diensten en de sleutelfuncties in het leger. Helaas had de IZ niet voldoende personeel, noch voldoende financiële middelen om deze sterke groei te kunnen dragen. De buitenlandse vzw's waren maar wat blij om dat gat op te vullen, waardoor de IZ uiteindelijk bedrogen uitkwam. In plaats van meer macht te krijgen, leidde dit tot versnippering en concurrentie binnen de eigen rangen tussen Iraanse sji'itische invloeden en de *salafistische* strekking van de Arabische Golfstaten. Het gevolg hiervan laat zich raden: de IZ probeert zich stoer op te stellen en duidelijk te maken dat zij en enkel zij het gezag vertegenwoordigen en vaardigt de ene *fatwa* na de andere uit. Al gauw wordt het eten van varkensvlees en het drinken van alcohol verboden. Vervolgens binden de SDA en de IZ de strijd aan tegen gemengde huwelijken, de kerstboom, de kerstman en het vieren van het “katholieke” nieuwjaar op 1 januari. De volgende wanhoopspoging om de boel terug onder controle te krijgen was dat erediensten nog enkel toegestaan zijn in door de IZ erkende moskeeën. Maar het mocht niet baten. Wij delen dan ook de analyse van Bougarel waarin hij stelt dat er in Bosnië helemaal

---

²⁷³Ranstorp, Magnus en Xhudo, Gus, *A Threat to Europe? Middle East Ties With the Balkans and their Impact Upon Terrorist Activity throughout the Region, Terrorism and Political Violence*, Volume 6, Nummer 2, Londen, zomereditie 1994, pp. 196-223, www.st-andrews.ac.uk/~www_sem/IR/research/cstpv-old/publications2d.htm#anchor10802921

geen sprake is van een “spontane” islamisering die een “logisch, automatisch” gevolg was van de oorlog. Integendeel.

En Bosnie-Herzegovine, la réislamisation est une réislamisation autoritaire, qui correspond à des projets et à des pratiques politiques clairement repérables, et transforme l'identité collective de la communauté musulmane.

(Bougarel, p. 121)

Toch veranderde dit initieel aan de levenswijze van de mensen bitter weinig. Tot voor kort. Zo konden wij tijdens ons verblijf in Bosnië-Herzegovina zelf vaststellen hoe in 1999 en 2000 de religieuze regels door het merendeel van de moslims in Sarajevo aan de laars werd gelapt, maar in 2001 tijdens de ramadan geen alcohol meer geschonken werd in tal van cafés. In cafés waar nog wel alcohol werd geschonken, werden wij, als *internationals*, erop aangesproken dat het de heilige maand was en dat wij geen beter geen alcohol meer zouden drinken. Meer en meer moslimvrienden, die vroeger nog nooit in een moskee waren geweest, begonnen tijdens de ramadan naar de moskee te gaan. Religieuze symbolen werden meer en meer zichtbaar in het straatbeeld. In 2002, het laatste jaar van ons verblijf, kregen de cafés regelmatig controle door leden van de Saoedische ambassade die op nogal intimerende wijze de caféhouders op het “rechte pad” wilden brengen. Uit recente gesprekken konden wij opmaken dat de situatie intussen nog verergerd is. Het aantal moskeeën in Sarajevo blijft spectaculair toenemen en het gebeurt meer en meer dat vrouwen die in de ogen van de extremisten te “vulgair” gekleed zijn openlijk op straat worden uitgescholden. Het omgekeerde gebeurt ook: vrouwen die volledig in *burqa* rondlopen, worden evenzeer als een curiositeit nagestaard. Tot op heden is Sarajevo nog multi-etnisch, maar of dit zo zal blijven, is zeer de vraag. Wat al zeker vast staat is dat deze islamitische radicalisering van de hoofdstad tot heel wat wrevel en zenuwachtigheid leidt in (delen van) de Republika Srpska en in het Kroatische Herzegovina.

Men kan zich natuurlijk afvragen hoe deze extremisten de harten van de (voordien) seculiere Bosnische moslims wisten te winnen. Het antwoord is heel eenvoudig: omkoping. Tijdens de oorlog was het aandeel humanitaire hulp rechtevenredig met het aantal moskeebezoeken, na de oorlog kregen mannen en vrouwen € 75 per maand als ze zich wat “religieuzer” gingen kleden.

Aber nicht nur die Saudis sind in Sarajewo aktiv, auch die Iraner unterhalten für viel Geld in der Stadt ein Kulturinstitut. Beide liefern sich einen absurden Wettstreit um die Herzen der Menschen Sarajewos. Weil das iranische Zentrum

*über ein Schwimmbad verfügt, das von den Jugendlichen gerne besucht wird, wollen nun auch die Saudis ein Bad bauen. Mit anderen "Geschenken" sind die Iraner weniger erfolgreich: 75 Euro im Monat versprechen sie jeder Frau zu zahlen, die die Bula (die bosnische Form der Burka) trägt. Auch die Bärte der Männer sollen für Geld wachsen.*²⁷⁴

Wat de Bosnische regering betreft mocht dat zelfs gerust wat meer kosten. Zo kreeg Izetbegović voor zijn verkiezingscampagne in de herfst van 1996 \$500000 van de Iraanse overheid.²⁷⁵ De Iraniërs zelf hadden het in hun begroting ingeschreven als “humanitaire hulp”. Raar, want in juli van datzelfde jaar hadden de Amerikanen de Bosniërs onder druk gezet om een contract aangaande economische samenwerking met Iran, ter waarde van \$50 miljoen, te schrappen. (Bougarel, p. 123) Een contract van \$100 miljoen van april dat jaar voor de heropbouw werd ongemoeid gelaten, evenals een handelsakkoord ter waarde van \$120 miljoen tussen Iran en Kroatië.²⁷⁶ Een van de redenen waarom de Amerikanen de Iraanse invloed op de Bosnische overheid wilden verminderen, was omdat op 15 februari 1996 Franse IFOR-soldaten in Fojnica een Iraans opleidingscentrum voor terroristen hadden ontdekt. Er werden elf verdachten gearresteerd, waarvan acht de Bosnische nationaliteit hadden. Twee daarvan waren echter recent genaturaliseerd. Daarnaast werden ook drie Iraanse instructeurs opgepakt. Tijdens de huiszoeking werd heel wat springstof gevonden “*built into small children's plastic toys, including a car, a helicopter and an ice cream cone,*” plus other weapons such as handguns, sniper rifles, grenade launchers, etc.²⁷⁷ De Bosnische overheid ontkende elke betrokkenheid bij de terroristische aard van het opleidingscentrum en stelde dat het een *intelligence service school* was. (ibid.) Toen de verdachten aan de Bosnische overheid werden overgedragen om terecht te worden, werden ze door diezelfde overheid onmiddellijk in vrijheid gesteld. Een andere grond die aangehaald wordt als oorzaak voor het Amerikaanse

---

²⁷⁴Asmuth, Tobias, “*Ich bin Muslim - keine Panik!*”, Qantara, 31 maart 2005, www.qantara.de/webcom/show_article.php/_c-469/_nr-304/i.html; indien men weet dat bijvoorbeeld een verpleegster in Bosnië tot voor enige jaren rond de € 100/maand verdiende en dat zoiets als een werkloosheidsuitkering onbestaande is, is € 75 plots natuurlijk veel geld. Men kan het de individuen die hierop ingaan dan ook moeilijk kwalijk nemen, de politieke verantwoordelijken echter des te meer.

²⁷⁵Wiebes, Cees, *Srebrenica - a 'safe' area ; Reconstruction, background, consequences and analyses of the fall of a Safe Area, Appendix II : Intelligence and the war in Bosnia 1992 – 1995: The role of the intelligence and security services, Chapter 4: Secret arms supplies and other covert actions, §5: The deployment of mercenaries, advisers and volunteers*, The Netherlands Institute for War Documentation, Amsterdam, 2000-2003

²⁷⁶Bagherzadeh, Alireza, *L'ingérence iranienne en Bosnie-Herzégovine*, Le nouvel islam balkanique: les musulmans, acteurs du post-communisme (1990-2000), Maisonneuve et Larose, Parijs, 2001, p. 406

²⁷⁷West, Jade, *Extended Bosnia Mission Endangers U.S. Troops : Clinton-Approved Iranian Arms Transfers Help Turn Bosnia into Militant Islamic Base*, Republican Policy Committee, United States Senate, Washington D.C., 16 januari 1997, www.senate.gov/~rpc/releases/1997/iran.htm

optreden tegen de “economische” hulp van Iran, is om culturele redenen. Sinds 1992 heeft Iran een cultureel centrum in hartje Sarajevo. Dit centrum werkt nauw samen met de Iraanse ambassade en volgens de Iraanse onderzoeker dr. Alireza Bagherzadeh van het *Institut d'études politiques* in Parijs [cette] *rivalité entre les Etats-Unis et l'Iran reflète également à ce niveau, puisque les deux parties conçoivent leurs activités de diffusion culturelle comme opposées les unes aux autres.* (Bagherzadeh, p. 407) De Iraanse islamitische culturele week die elke zomer plaatsvindt sinds de oorlog voorbij is, is dus ongetwijfeld een even grote doorn in het oog van de Amerikanen als van de *salafisten*. Toch stelt Bagherzadeh dat *les Iraniens ont fait peu d'efforts pour réislamiser la société bosniaque, conscients des difficultés de la tâche.* (ibid.) De hoofdreden blijft dus een mengeling van religie en politiek. Het Grote Revolutionaire Iran -dat naar eigen zeggen de bewaker is van de enige juiste variant van de islam, het sji'isme- dat het arme Bosnische broertje helpt en daardoor een voet in de Europese achtertuin hoopte te krijgen. Dat ze tegelijkertijd daarmee de Amerikanen, de Turken en de Saoedis een hak konden zetten, was heel mooi meegenomen, als het al niet even belangrijk was dan die geopolitieke reden. Zonder hierop dieper in te gaan – het zou ons te ver leiden - waren deze strategie, werkwijze en doelstellingen zeer gelijklopend met wat Iran *mutatis mutandis* al eens tien jaar eerder gedaan had in 1982 in Libanon, met de oprichting van *Hezbollah*.²⁷⁸ De Iraanse tactiek heeft in ieder geval beter gewerkt dan de veel agressievere *salafistische* moedjahedien- en vzw-methode, zoals mag blijken uit een post-Dayton-enquête: 86% van de Bosnische bevolking stond positief ten op zichte van Iran. (Bagherzadeh, p. 416)

Pas in 1998 begon het blijkbaar bij Izetbegović door te dringen welke doos van Pandora hij geopend had. Tijdens een toespraak op 18 december 1998 voor het beheerscomité van de SDA, zei hij : *Il faut que nous nous oriëntons vers l'Europe avec détermination, et que nous assurions ce parapluie au-dessus de la Bosnie, car toute autre variante porte en elle une grande dose d'incertitude.* (Bougarel, p. 127) Of was het omdat zowel de SDA als de *Islamska Zajednica* (IZ) totaal de greep verloren hadden op de “nieuwe Bosniërs” en zelfs op haar eigen bevolking? Door toedoen van de *salafisten* was er namelijk een volledig parallelle religieuze structuur ontstaan, bemand door genaturaliseerde buitenlanders en jonge Bosnische mannen die zich tijdens de oorlog bij de moedjahedien hadden aangesloten. Zij noemen zich de *Organizacija Aktivne Islamske Omladine* (ze gebruiken zelf de afkorting AIO), de

---

²⁷⁸voor meer informatie over Hezbollah en hoe zij historisch gegroeid is in Libanon, zie www.globalsecurity.org/military/world/para/hizballah.htm

Organisatie van de Actieve Islamitische Jeugd. Voor hen zijn de SDA en de IZ *munafik*, religieuze hypocrieten, die hen in de steek hebben gelaten. Toch zijn er een aantal muftis die zich bij hen hebben aangesloten, waaronder Halil Mehtić, de mufti van Zenica in wiens stad ook het hoofdkwartier van de AIO gelegen is, aldus een NAVO-rapport uit 1999. Volgens datzelfde rapport staat de AIO ook zeer sterk in Sarajevo, Travnik, Bugojno, Zavidovići en Visoko, met andere woorden, dezelfde regio waar ook de moedjahedien destijds sterk stond. Alhoewel de organisatie nog maar bestaat sinds 1995, telde ze in 1999 al 2000 leden, voornamelijk studenten.²⁷⁹ De SDA stond dus voor een reusachtig probleem, namelijk dat ze elke geloofwaardigheid bij haar achterban verloren had. Voor de radicalen waren ze te *soft*, te weinig religieus en te veel nationalistisch, voor de seculiere moslims die met al dat buitenlands gedoe geen uitstaans wilden, waren ze dan weer te fundamentalistisch. Deze tweedeling in haar kiezers was trouwens een mooie reflectie van de situatie binnen de SDA zelf, die al vanaf haar ontstaan bevolkt werd door politieke mandatarissen die er toch wel heel uiteenlopende meningen op nahielden.

Ook bij de Amerikanen begon het stilletjes aan te dagen dat ze misschien wel eens de verkeerde kant gekozen hadden in het Bosnische conflict en dat ze exact dezelfde fouten uit Afghanistan in de Balkan nog eens dunnetjes hadden overgedaan.

8.2.5. Het Amerikaanse toegeknepen oogje bij de Iraanse wapenleveringen

Zoals we reeds eerder bespraken hadden de *pasdaran* en de VEVAK enkele belangrijke taken in het Bosnische politieke leven: training van de Bosnische soldaten, de jonge SDA-partij mee op poten zetten en *last but not least*: het superviseren van wapentransporten uit Iran. Dat de Iraniërs pas in 1992 aankwamen en dat de VN op 25 september 1991 een wapenembargo over Joegoslavië hadden afgekondigd (resolutie 713), mocht daarbij geen beletsel zijn. In deze paragraaf zullen wij dan ook nagaan hoe Iran deze wapentransporten op systematische wijze uitvoerde en hoe buiten Bosnië-Herzegovina en Iran er nog heel wat andere spelers op de proppen kwamen. Wij volgen hierbij de rapporten van professor Cees Wiebes en van de (Republikeinse) onderzoekscommissies van het Amerikaanse Congres & Senaat.

---

²⁷⁹Lederer, György, *Modern Islam in East Europe*, NATO Research Fellowships Programme 1997-1999, Brussel, 1999, www.nato.int/acad/fellow/97-99/lederer.pdf
Zie ook de vertaling van een interview door Dzenana Karup van het weekblad Dani met AIO-voorzitter Adnan Pezo op www.balkanpeace.org/cib/bos/bos133.html

8.2.5.1. De achtergrond

Op 4 september 1992 ontdekte de Amerikaanse inlichtingendienst CIA de eerste wapenlevering, namelijk met een Iraanse Boeing 747 op de luchthaven van Zagreb. Toen er nader onderzoek gedaan werd, bleek het toestel vol te zitten met wapens, munitie, antitankgranaten, communicatiemiddelen, uniformen en helmen, allemaal bestemd voor het Bosnische leger. Zodra de Kroatische president Tuđman de internationale gemeenschap hiervan op de hoogte stelde, kwam er protest tegen de Iraanse acties door de Bush-administratie (Bush senior); de wapens werden geconfisqueerd en daarmee leek de kous af.

Zoals wij reeds eerder schreven, bezocht Izetbegović op 29 en 30 oktober 1992 Teheran. Het was trouwens tijdens dat bezoek dat hij de mogelijke gasaanvallen op Servische stellingen had aangekondigd. Dat was uiteraard geen toevallige samenloop van omstandigheden. Tijdens de Iraans-Iraakse oorlog, die uiteindelijk nog maar vier jaar ten einde was (sinds augustus 1988), was gifgas een veel gebruikt middel. Wat er precies tijdens die vergadering besproken werd, zal wel nooit geweten zijn, maar het was wel een feit dat twee dagen na Izetbegović' bezoek, er al een nieuwe lading wapens in Zagreb landde. Officieel ging het om zestig ton humanitaire hulp, maar de inlichtingendiensten plaatsden hier toch wel grote kanttekeningen bij. Pikant detail: Turkije en Saoedi-Arabië (beide soennitisch) hadden ook hulp aangeboden aan Izetbegović, op één voorwaarde: dat hij geen hulp zou aanvaarden van Iran. Dat deed hij dus wel. Maar hij was niet de enige. Ook Franjo Tuđman, de Kroatische president, wou wel een graantje meepikken van de Iraanse vrijgevigheid. In april 1992, nadat ook zijn land de diplomatieke relaties met Iran genormaliseerd had, stuurde hij de Kroatische moslim Osman Muftić als ambassadeur naar Teheran.²⁸⁰ Daar werkte hij samen met de Bosnische ambassadeur, Omar Behmen en de onvermijdelijke Hasan Čengić de details uit van de wapenleveringen.

Enkele dagen na de wapenlevering van november 1992, schonk de Iraanse mullah Ayatollah Khamenei \$3,3 miljoen aan Sarajevo en op het einde van de maand kwam de Iraanse minister van Buitenlandse Zaken, Ali Akbar Velayati, op bezoek in Zagreb om daar de details uit te

---

²⁸⁰Pomfret, John, *Complex network provided Bosnia's smuggled weapons*, The Milwaukee Journal Sentinel, 12 mei 1996, www.findarticles.com/p/articles/mi_qn4196/is_19960512/ai_n10260837
Prof. Dr. Muftić is tot op heden lid van het *Mešihat Islamske Zajednice u Hrvatskoj*, aldus de website van de organisatie, www.islamska-zajednica.hr/mesihat.php

werken van de logistieke operatie. Dit lijkt op het eerste zicht allemaal heel verbazingwekkend, daar op dat ogenblik de Kroaten en de Bosnische moslims geen al te beste vriendjes meer waren, om niet te zeggen dat er hevige gevechten waren tussen beide partijen. Wiebes vermoedt de hand van de Duitsers hierin. De Duitse inlichtingendienst, *Bundesnachrichtendienst*, was al een tijdje bezig om Teheran te voorzien van computertechnologie en leidde in 1992 Iraanse inlichtingsofficieren op in Munchen. Bovendien is het een publiek geheim dat de Duitsers in het Joegoslavische conflict de Kroatische kaart trokken.²⁸¹ Een andere reden voor de blijvende stroom Iraanse wapens via Kroatische luchthavens, was omdat de Kroaten, volgens de Britse krant *The Guardian*, zeer hoge invoerrechten vroegen en 20% tot 50% van de wapens die voor Bosnië bestemd waren, zelf hielden. Maar de Duitsers waren niet de enige leveranciers aan Kroatië.²⁸² Volgens hetzelfde artikel zou ook België het wapenembargo niet gerespecteerd hebben en vonden de oorlogstuigen van de FN-fabriek in het Waalse Herstal vlot hun weg naar het Balkanfront (zie infra). Voor de volledigheid vermelden wij dat ook Duitse katholieke hulporganisaties (zoals die van pater Johannes uit Ludwigshafen), Argentijnen, Russen, Grieken, et cetera et cetera het wapenembargo omzeilden en dat dus alle strijdende partijen wel hun wegen hadden om aan extra militair materieel te geraken.

8.2.5.2. Groen licht

Op 20 januari 1993 werd Bill Clinton de 42ste president van de Verenigde Staten, op een ogenblik dat de strijd tussen Kroaten en Bosniërs vrij hevig woedde. Al tijdens zijn verkiezingscampagne had Clinton aangekondigd om het wapenembargo tegen Bosnië op te willen heffen om humanitaire redenen, maar ook het besef dat de Balkan aan de Verenigde Staten een betere toegang tot het Midden-Oosten zou geven, speelde een belangrijke rol. Wat er echter volgde was een knap staaltje onkunde van de internationale gemeenschap.

---

²⁸¹ *Germany bears some responsibility for the crisis with its support for the secessionist goals of Slovenia and Croatia, especially with its pressure on the other Western powers for too-early recognition of the independence of the two states. As has been seen, this brought to a head the issue of the territorial rights of the Serb minority in Croatia, and forced Bosnia to choose an independence in which it could not survive.*

Anderson, David, *The Collapse of Yugoslavia: Background and Summary*, Parliamentary Research Service, Research Paper Nr. 14 1995-1996, Department of the Parliamentary Library, Commonwealth of Australia, 22 november 1995, V en 20, www.aph.gov.au/Library/Pubs/rp/1995-96/96rp14.pdf

²⁸² Aldrich, Richard, *America used Islamists to arm the Bosnian Muslims*, *The Guardian*, 22 april 2002, www.guardian.co.uk/comment/story/0,3604,688310,00.html

The head of the Croatian intelligence service - the son of the Croatian president - Miroslav Tudjman, visited Washington DC in the autumn of 1993. He spoke there with James Woolsey, the director of the CIA, and others. The cynical Woolsey welcomed him with the words: 'I hear that you've discovered the best kept secret in Washington - that we have no policy towards the former Yugoslavia.' (Wiebes, appendix 6, hoofdstuk 4, §2)

Alhoewel de Amerikanen dus al sinds 1992 wisten van de Iraanse wapensmokkel, ondernamen ze niks. Door de aanhoudende gevechten tussen Kroaten en Bosniërs onderling, was deze smokkelroute trouwens wat uitgedoofd en verschoven naar Turkije. Die situatie veranderde toen de Federatie van Moslims en Kroaten werd opgericht in maart 1994. Alhoewel zoon Miroslav zijn vader Franjo Tudjman ervoor waarschuwde dat het hernemen van de Iraanse wapensmokkel Iran een veel te grote invloed zou geven over de Balkan, overwonnen korte termijn denken en het oog op snel winstbejag het van de rede. Immers, nieuwe wapenleveringen betekende nieuwe mogelijkheden tot “afromen”. Deze keer bleven de Amerikanen niet meer werkloos toekijken. Volgens geheime rapporten van de CIA, die de krant de *Los Angeles Times* kon inkijken, had de Amerikaanse ambassadeur in Zagreb, Peter Galbraith, in februari 1994 het hoofd van de lokale CIA-sectie al de opdracht gegeven dat bij het hernemen van de wapensmokkel naar Bosnië, *the United States would turn a blind eye*. (ibid.) Alhoewel de CIA expliciet de opdracht had gekregen zich met de hele zaak niet te moeien, voerde de dienst in het volste geheim een onderzoek naar haar eigen regering. Vanaf toen ging het heel snel.

On 16 April 1994, Galbraith spoke with the religious leader of the small Muslim community in Zagreb, Iman Sefko Omerbasic, who later informed the Iranian ambassador that American diplomats had urged him to purchase arms for the ABiH. The CIA managed to gain access to a report of this discussion, and they suspected that Galbraith was engaged in a secret operation. On 27 April 1994, the Croatian Minister of Foreign Affairs, Granic, visited the American ambassador, Galbraith. The Croatian government wished to reinstate the Iranian pipeline. Granic was still opposed to the supplies and urged Galbraith to say no. The following day, President Tudjman wished to discuss this with Galbraith. Tudjman wanted a formal answer to the question of how the Clinton administration would respond to a resumption of the supplies. Granic had

expected Tudjman to accept a resumption of the supplies, as Zagreb wanted good relations with Washington. Galbraith ... thought that the supplies should be resumed. The next day, Galbraith had a brief discussion with Tudjman, who conveyed to him the Croatian request to consent to a resumption of the supplies... On 27 April 1994, Lake [National Security Adviser, n.v.d.r.] and Talbott [Deputy Secretary of State, n.v.d.r.] discussed this with Clinton on board Air Force One.²⁸³ It was then decided to give a green light to the arms supplies from Iran to Croatia. The opponents were thereby overruled: Christopher [Secretary of State, n.v.d.r.] was confronted with a fait accompli, and CIA director Woolsey was not informed at all. (ibid.)

Twee dagen na dit gesprek, op 29 april, vertrok de Kroatische eerste minister, Mikica Valentić, met dit *green light* naar Teheran. In aanwezigheid van de Bosnische vice-eerste minister en de Iraanse president Rafsanjani werd overeengekomen dat er met “vermomde” Iraanse Boeing 747’s wapens zouden aangevoerd worden, onder het mom van humanitaire hulp. De verdeling van de wapens zelf was heel eenvoudig: 50/50 tussen de Kroaten en de Bosniërs. Op 4 mei werd de eerste lading van 60 ton al geleverd en vele andere zouden volgen. Drie keer per week landden er Iraanse Boeings, eerst op Zagreb, later op het Kroatische eiland Krk. De CIA, die de hele operatie van in het begin in de gaten hield, berekende dat er zo tussen mei 1994 en december 1995 14000 ton aan wapens geleverd werd via de Iraans-Kroatische pijplijn (ter waarde van \$500 - \$800 miljoen). Toen de CIA de zaak aankwaam op het hoogste niveau, leidde dit tot een intern onderzoek, waarin gepleit werd dat de Amerikaanse ambassadeur in Zagreb gehandeld had uit “diplomatieke vrijheid” en bijgevolg geen Amerikaanse wetten had overtreden. CIA-directeur Woolsey mocht echter zijn boeltje pakken en werd vervangen. Terwijl de Kroaten in hun “afromen” steeds gulziger werden – ze beseften maar al te goed dat de Bosnische regering niet anders kon dan die Kroatische gulzigheid te slikken - speelde Izetbegović het bijzonder handig. De Saoedis en de Turken hadden namelijk ook weet gekregen van de Iraanse wapenleveringen en zetten Izetbegović onder druk. Als hij de Iraniërs zou afwijzen, zouden zij wel zorgen voor wapens. Izetbegović aanvaardde de vriendelijke hulp van beide landen met de glimlach, maar de Iraanse leveringen gingen onverminderd door. Om beide problemen te omzeilen (de Kroatische inheligheid en de vervelende vragen van Saoedis en Turken) werd er besloten

---

²⁸³zie ook: Republican Policy Committee, United States Senate, 16 januari 1997, p. 4

om met C-130 Hercules-vliegtuigen de pijlpijn te verleggen naar Tuzla en Visoko. Tuzla ligt in het noord-oosten van Bosnië en werd op dat ogenblik, voorjaar 1995, gecontroleerd door Britse en Noorse UNPROFOR-soldaten. Deze soldaten hadden al vlug door dat er iets niet pluis was. Ze probeerden de mysterieuze vluchten te identificeren door contact op te nemen met het NAVO AWACS-toestel, dat de *no fly-zone* afdwong. Daar de AWACS-bemanning echter volledig Amerikaans is, werden de Noorse soldaten met een kluitje in het riet gestuurd. Toen ze aandrongen werden ze afgeblaft en zelfs bedreigd. Uiteraard leidde de ontdekking van het Amerikaanse heimelijke gedoe tot heel wat consternatie bij de internationale gemeenschap, maar de Amerikanen ontkenden alles en wisten van niks. Eén man wist echter heel precies hoe de vork in de steel zat: Halid Čengić, de vader van Hasan (zie supra) en de manager van het vliegveld van Visoko. Het Amerikaanse senaatsrapport omschrijft Halid als *the main logistic expert in the Muslim Army* (p. 8) Via zoon Hasan, die met zijn *Third World Relief Agency* (TWRA) nog steeds een stevige greep had op de Bosnische wapenbevoorrading, draaide het systeem op volle toeren.

Men kan zich natuurlijk afvragen waarom de Amerikaanse overheid zoveel geheimzinnigheid gebruikte en niet gewoon via diplomatiek overleg de VN-Veiligheidsraad onder druk zette om het wapenembargo op te heffen. De hoofdreden was omdat de Amerikaanse regering onder geen enkele voorwaarde betrokken wilde geraken bij het eigenlijke conflict en geen troepen wilde leveren. Intussen was de VN-operatie UNPROFOR al volledig ontplooid. Indien Amerika's bondgenoten toen geweten hadden dat de Amerikanen betrokken waren bij de wapenleveringen of dat er extra wapenleveringen *tout court* gebeurden, zou dit de hele operatie UNPROFOR in gevaar gebracht hebben. Het was dan ook opvallend dat de wapenleveringen abrupt stopten zodra na de ondertekening van het Akkoord van Dayton in 1995 de eerste Amerikaanse grondtroepen voet zetten op Bosnische bodem. Hun eigen troepen gingen ze uiteraard niet in gevaar brengen. Bij het doornemen van al deze gegevens kwamen wij tot de conclusie dat er heel wat cynisme heeft meegespeeld in deze Amerikaanse beslissing om het wapenembargo te omzeilen. Wij vermoeden dat door de wapentoevoer op te drijven en zo enkel de Kroaten en de Bosniërs sterker te maken, de bijgedachte bij de Clinton-administratie moet geweest zijn dat ze het dan wel zelf zouden uitvechten, zonder Amerikaanse betrokkenheid. Zoals wij reeds eerder aantoonde zou voor de Amerikanen het probleem opgelost zijn zodra de Serven verslagen waren. Tegelijkertijd wilde Clinton wél betrokken zijn, maar op een geheime manier. Waarom? Wij zijn van mening dat door Izetbegović te steunen op zijn zwakke punt, namelijk zijn voorliefde voor Iran, ze hoopten op

een bevoorrechte positie in het na-oorlogse Bosnië. Heropbouw van een land is namelijk *big business* en levert lucratieve contracten op. Ook zagen de Amerikanen van in het begin Bosnië als een ideale uitvalsbasis naar het Midden-Oosten. Mocht de VS echt louter de Bosnische moslims willen steunen, hadden ze wel verder zaken gedaan met de moedjahedien, zoals ze al vele jaren gedaan hadden in Afghanistan. Iran was ook voor Clinton immers de baarljke duivel zelf en volgens het rapport van de Amerikaanse Senaat *Iranian presence and influence jumped radically in the months following the green light*. (Republican Policy Committee, United States Senate, 16 januari 1997, p. 4) Bovendien werd de Iraanse ambassade in Sarajevo de grootste van alle aanwezige buitenlandse missies en hadden Iraanse diplomaten *unparalleled privileges and access at every level of the Bosnian government*. (ibid.) Als het Clinton immers écht menens was geweest om iets te doen in de Balkan, had hij wel onmiddellijk bij het aanvatten van zijn ambtstermijn troepen gestuurd en een einde gemaakt aan de UNPROFOR-farce en het Europese dralen.

De UNPROFOR-missie was trouwens ook nog voor andere, zij het minder voor de hand liggende, redenen een farce. Enkele landen gebruikten de VN-operatie namelijk om stiekem de Bosnische moslims van wapens te voorzien. Zo brachten de Pakistaanse blauwhelmen in januari 1993 tien extra containers wapens mee, maar deze werden door de NAVO onderschept op de Adriatische zee. De sultan van Brunei betaalde dan weer voor de antitankwapens die via de Maleisische blauwhelmen hun weg naar het front vonden. Via het TWRA van Čengić werden nog eens voor \$15 miljoen Maleisische lichte wapens overgebracht. De VN-soldaten uit Bangladesh lieten vanuit hun thuisland massaal wapens aanrukken voor “oefeningen”, maar eenmaal ter plaatse, verkochten ze die dan vlotjes door aan de Bosnische moslims. Een UNPROFOR-bataljon uit Malta bestelde 4000 mortieren, terwijl zij in Bosnië zelf slechts vier (4!) mortieren gebruikten. *Last but not least* in de wapencarrousel: Turkije, een andere frequente bezoeker aan de luchthaven van Tuzla.

8.2.5.3. De Turkse “Black Flights”

De vluchten op Tuzla werden door de CIA omschreven als zogenaamde *Black Flights*. Terwijl de tonnen officiële diplomatieke post van Turkije maar ook Saoedi-Arabië en Iran rechtstreeks naar de luchthaven van Sarajevo ging, verkozen de *Black Flights* Tuzla als eindbestemming. Maar zelfs voordien al, in 1992, werden er al Iraanse wapens via Turkije naar Bosnië gesmokkeld. De Bosnische overheid had deze Turkse pijplijn in 1993 trouwens al

toegegeven, aldus Wiebes, en ook vermeld welke landen dankbaar gebruik maakten van deze weg: naast Saoedi-Arabië, Maleisië, Brunei en Pakistan kwamen via deze route ook de leveringen uit Hongarije, Oeganda, Argentinië en ... België. Wat de Belgische bijdrage betreft, moeten we zoeken naar de notoire wapenhandelaar Jacques "The Fox" Monsieur.

De in 1953 in Halle geboren notariszoon en licentiaat in de rechten lijkt zowat de grootste wapenhandelaar en spion te zijn die België ooit gekend heeft. Achter de schermen speelde de man als grootschalig wapenhandelaar een sleutelrol in de twee grootste militaire conflicten van het einde van de vorige eeuw, de oorlog in Joegoslavië en die tussen Irak en Iran uit de jaren tachtig. Zoals hij zelf toegeeft, steeds op vraag van de Verenigde Staten. ... Cruciaal in de carrière van Monsieur waren ook de levering van niet alleen Iraanse maar ook Chinese wapens aan de regeringen van Kroatië en die van de moslims in Bosnië in de jaren negentig. Ook hier op vraag van de VS. ... Onmiddellijk na het instellen van dit embargo [VN-wapenembargo van 1991, n.v.d.r.] toog Monsieur op bezoek bij de door de VS heimelijk gesteunde Kroatische president Franjo Tudjman. Monsieur: "Er werd op zeker ogenblik door bepaalde instanties besloten om iets te doen voor de Kroaten en de Moslims in Bosnië. Die wapenleveringen aan Kroatië gebeurden via zee en die aan Bosnië via de lucht. En inderdaad zonder het groene licht (van de NAVO die het embargo controleerde, n.v.d.r.) zouden die leveringen onmogelijk zijn geweest." Het was vooral dankzij deze wapenleveranties dat Kroatië en de Bosnische moslims, en dus de VS, de oorlog rond Joegoslavië wonnen. Ook hier ging het over tientallen tonnen materiaal met een waarde die vele tientallen miljoenen dollar betrof.²⁸⁴

In april van 2005 werd Monsieur uitgeleverd aan het Franse gerecht waar hij in de gevangenis van Bourges zijn proces afwacht voor wapensmokkel. Mocht de getuigenis van Monsieur correct zijn, zou het dus betekenen dat ook Clintons voorganger, George Bush senior, al een rol zou gespeeld hebben in de Amerikaanse omzeiling van het wapenembargo. Wij vonden hierover echter geen andere bronnen die dit konden bevestigen noch ontkennen. Wat de Chinese betrokkenheid betreft, willen wij erop wijzen dat China een van de grootste

---

²⁸⁴Van Damme, Willy, *Het merkwaardige verhaal van de Belg Jacques Monsieur: de man die oorlogen stuurde*, Uitpers, nr. 70, 7de jaargang, december 2005, www.uitpers.be/artikel_view.php?id=1187

leveranciers is van wapens aan het Iraanse regime en dat het dus vermoedelijk niet rechtstreeks om Chinese leveringen gaat.²⁸⁵ Ook de Turkse betrokkenheid beperkte zich in het begin enkel als doorgeefluik. Het was pas in 1994 dat de CIA satellietfoto's maakte van Iraanse vliegtuigen op Turkse vliegvelden die dan via Zagreb, Krk, Pula of het eiland Brač hun lading bezorgden. De Turkse ladingen zelf vertrokken meestal vanop Cyprus. Volgens Wiebes, die een interview van de Kroatische minister van Defensie, Gojko Susak, met de Washington Post citeert, zou het merendeel van de C-130 Hercules vliegtuigen die op de Kroatische eilanden landden, Turks geweest zijn en niet Iraans.²⁸⁶ Intussen hielden zowel de Britse militaire inlichtingendienst *Defence Intelligence Staff* (DIS), als de Duitse *Bundesnachrichtendienst* als de Nederlandse *Binnenlandse Veiligheidsdienst* (BVD) zedig hun mond om de relaties met Washington niet te verstoren. Ook zagen deze diensten hoe de hele operatie gecoördineerd werd door de militaire attaché op de Bosnische ambassade in Ankara: Hasan Čengić.

Nog één laatste staaltje van Čengić' aankoopijver willen wij u niet onthouden: met Arabisch geld ging hij wapens shoppen bij ... aartsvijand Servië. Toen de Zweedse EU-gezant Carl Bildt hierover een opmerking maakte ten opzichte van de Bosnische eerste minister Muratović (SDA), was het laconieke antwoord: "*This is the Balkans. Things sometimes work rather differently.*"²⁸⁷

---

²⁸⁵Director of Central Intelligence, *Unclassified Report to Congress on the Acquisition of Technology Relating to Weapons of Mass Destruction and Advanced Conventional Munitions, 1 January Through 30 June 2000*, Central Intelligence Agency (CIA), Washington D.C., 30 juni 2000, www.cia.gov/cia/reports/721_reports/jan_jun2000.htm#15

²⁸⁶http://213.222.3.5/srebrenica/toc/p6_c04_s003_b03.html#_ftn20

²⁸⁷Bildt, Carl, *Peace Journey: The Struggle for Peace in Bosnia*, George Weidenfeld & Nicolson, Londen, februari 1999, p. 70

8.3. Conclusie

Alhoewel het internationale pokerspel een groot kluwen van landen, namen en feiten mag lijken, zijn er toch een aantal grote lijnen vast te stellen. Om te beginnen is het natuurlijk geen toeval dat het net Iran, Saoedi-Arabië en Turkije zijn die massaal op het Bosnische terrein proberen hun invloed te laten gelden. Het is de eeuwenoude strijd tussen Perzen, Arabieren en Ottomanen die nu op een andere manier wordt verder gezet. De achterliggende religieuze connotatie speelt daarbij een rol, maar volgens ons niet de hoofdrol. Natuurlijk is er de diepgewortelde rivaliteit tussen het sji'itische Iran, dat zich als bewaker ziet van de enige juiste vorm van de islam, en het soennitische, *wahhabistische* Saoedi-Arabië dat ... zich als bewaker ziet van de enige juiste vorm van de islam. Het aanbieden van geld voor bijvoorbeeld het dragen van religieuze symbolen lijkt ons eerder een machtsinstrument, dat controle en binding toelaat, dan dat het écht zoveel belang zou uitmaken hoeveel zieltjes er kunnen gewonnen worden. Toch zegt een oud Vlaams spreekwoord: *men vangt meer vliegen met siroop dan met azijn*. De openlijke, “zachte” en culturele aanpak van Iran heeft duidelijk meer sympathie bij de Bosnische bevolking dan de agressieve en heimelijke manier van doen van Saoedi-Arabië.

Een ander aspect dat naast invloed en religie duidelijk een belangrijke rol heeft gespeeld is het territoriale. De Saoedis, de Iraniërs en zelfs de Turken zagen Bosnië als hun toegangsticket tot invloed op de Europese besluitvorming. Sinds de Slag bij Poitiers in 732 was hun kans op een rol in het Europese toneel nog nooit zo groot geweest. Ook voor de Amerikanen was de strategische ligging van Bosnië cruciaal, zij het dan in de andere richting: zij zagen het als een springplank naar het Midden-Oosten. Door een geheim pact aan te gaan met Iran hoopten ze de Bosniërs en vooral de Bosnische regering aan zich te binden, iets wat hen trouwens ook gelukt is. Daardoor bleven de eigen troepen buiten schot en was de winst verhoudingsgewijs maximaal. Dat ze daarbij hun eigen bondgenoten, de Verenigde Naties en zelfs hun eigen inlichtingendienst voor in het zak moesten zetten, mocht geen punt zijn. Niet dat die bondgenoten, *in casu* de Europese Unie, in staat was een vuist te maken of zelfs maar een verwijtend vingertje op te steken. Daarvoor had diezelfde EU het veel te druk om met zichzelf overhoop te liggen, nationale agenda's uit te voeren en vooral om uit te blinken in onkunde. Terwijl mensen stierven wreven opportunisten à la Jacques Monsieur, Hasan Čengić en enkele andere (Balkan)-coriffeeën in hun handen en telden ver van het front hun winst.

9. Bosnië-veteranen in dienst van de terreur

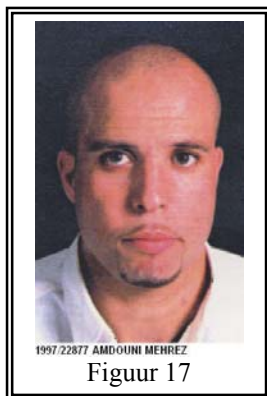
9.1. Inleiding

In de vorige hoofdstukken bespraken wij hoe en waarom radicale *islamisten* hun weg vonden naar Bosnië en wat hun activiteiten ter plaatse waren. In dit hoofdstuk zullen wij enkele van deze veteranen onder de loep nemen en hun activiteiten *na* de Bosnische oorlog bespreken. Het valt op dat slechts weinigen, buiten zij die sneuvelden of met een Bosnisch meisje trouwden, terugkeerden naar hun land van oorsprong. Het merendeel zwerfde uit naar andere conflicthaarden en/of raakten betrokken bij terroristische activiteiten. Het is vooral deze groep die ons het meest interesseert. Aan de hand van krantenartikels, politieverlagen, rechterlijke vonnissen en rapporten van inlichtingendiensten zullen wij in dit hoofdstuk aantonen dat in bijna elk groot recent conflict of aanslag veteranen van de Bosnische oorlog betrokken zijn.

9.2. Terrorism International Inc.

9.2.1. De Bologna-cel : Al-Amdouni, Mehrez²⁸⁸

Alhoewel wij in de weergave van dit hoofdstuk niet zoiets als een “hiërarchische volgorde” van terroristen nastreven, moet het toch gezegd dat Mehrez Al-Amdouni niet zomaar de eerste

de beste is. In zowat alle bronnen wordt hij geduid als een belangrijke vertrouweling van Osama bin Laden. Of dit effectief zo is, valt natuurlijk moeilijk te achterhalen. Wat we wel zeker weten is dat Al-Amdouni, geboren in februari 1969 in Tunesië, bij zijn arrestatie in Turkije in september 1999 in het bezit was van een geldig Bosnisch paspoort²⁸⁹ en op weg was naar Tsjetsjenië. De arrestatie zelf was

gebeurd op vraag van de Bologna-cel van Interpol, daar zij hem verdachten van betrokkenheid bij de planning van terreuraanslagen op Italiaans grondgebied en lidmaatschap van de Algerijnse terreurorganisatie GIA (*Groupe Islamique Algérien*).

²⁸⁸ Al-Amdouni Mehrez, alias Abu Talha, Fabio Fusco, Hassan Mohamed, Mohsen, Aoudouni Mehrez.
www.interpol.org/public/Data/NoticesUN/Notices/Data/1997/77/1997_22877.asp

²⁸⁹ identiteitskaartnummer BH1163360 uitgereikt op 24 juli 1998 in Sarajevo en paspoortnummer 0801888, eveneens uitgereikt in Sarajevo op 14 september 1998 met als verblijfsadres 14, ulica Abdesthana, Sarajevo, slechts enkele huizen verwijderd van de toenmalige Belgische ambassade die in nummer 4 gehuisvest was.
Bron: Interpol - United Nations Security Council Special Notice,
www.interpol.org/public/Data/NoticesUN/Notices/Data/1997/77/1997_22877.asp

Volgens het Bosnische weekblad Dani was er ronduit paniek op het Bosnische ministerie van Buitenlandse Zaken toen Al-Amdouni gearresteerd werd.²⁹⁰ Het was namelijk door toedoen van voormalig *counsellor* (en later ambassadeur)²⁹¹ van de Bosnische ambassade bij de republiek Oostenrijk, Husein Živalj, dat Al-Amdouni en duizenden andere *mujaheddin* hun eerste Bosnische paspoort hadden verkregen in de jaren 1994-1995. Toch had Al-Amdouni zijn paspoort volledig legaal verdiend, daar hij tussen 1993 en 1995 gevochten had voor het Bosnische leger in de buurt van Zenica, onder de strijdersnaam Abu Tahla. Hij kwam toen rechtstreeks uit Afghanistan waar hij naar eigen zeggen aan de zijde van bin Laden gevochten had. Toch was het geen goede reclame voor het paspoortenbeleid van de Bosnische regering dat Al-Amdouni zijn betrokkenheid toegaf bij de aanslag op wijlen paus Johannes Paulus II in april 1997 en er aan toevoegde dat hij er spijt van had dat die aanslag mislukt was. Vervolgens trok hij in 1998 met zijn nieuwe Bosnische paspoort naar Bologna, waar hij volgens Interpol nieuwe aanslagen plande op Italiaans grondgebied. Toen de politie hem op de hielen zat, vluchtte hij naar Pohara, in de buurt van het Bosnische stadje Zenica. Van daar ging de reis naar Boekarest, om uiteindelijk in Istanboel, door een stom toeval, tegen de lamp te lopen. Hij had de pech dat hij op een Turkse grensbeambte stootte die van Bosnische origine was. Toen die een vriendelijk praatje wilde slaan in het Bosnisch met Al-Amdouni, viel deze laatste natuurlijk al snel door de mand, want verder dan “*Dobro sam*” (het gaat goed met mij) kwam hij niet. Waarop de politieman besloot zijn paspoort wat verder te onderzoeken en erachter kwam dat Al-Amdouni internationaal geseind stond.

9.2.2. De Roubaix-cel

In december 1994 kaapten vier leden van de Algerijnse terreurorganisatie GIA een Air France-toestel in de Algerijnse hoofdstad Algiers. Gedurende twee dagen werd het toestel in Algiers aan de grond gehouden en pas toen een derde passagier vermoord werd door de

---

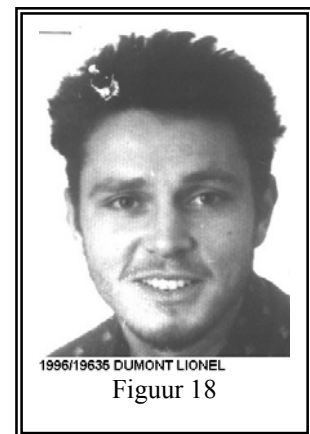
²⁹⁰Pećanin, Senad, Hecimović, Esad, Bojadžić, Indira, I *Osama Bin Laden Ima Bosanski Pasos : Kako je pao Mehrez Audouni*, Dani nr. 121, 24 september 1999, www.bhdani.com/arhiva/121/t212a.htm en Suljagić, Emir, *Diskriminacija u zaposljavanju “Lokalaca”*, Dani nr. 122, 1 oktober 1999, www.bhdani.com/arhiva/122/t222a.htm

²⁹¹United Nations Press Release, *New Permanent Representative of Bosnia and Herzegovina Presents Credentials*, BIO/3349, New York, 20 maart 2001, www.un.org/news/Press/docs/2001/bio3349.doc.htm
Het was dan ook niet verwonderlijk dat SDA-topman Živalj, die op het ogenblik van de arrestatie vice-minister van Buitenlandse Zaken was én verantwoordelijk voor het laten verdwijnen van het archief van de Weense ambassade, zich behoorlijk zorgen maakte. Živalj werd trouwens ook genoemd als de man die betrokken zou geweest zijn bij de ontsnapping naar Afghanistan van de terroristenleider Abu Ma'ali (zie supra). Tot slot werd ook achterhaald dat Živalj een van de leden van de oorspronkelijke raad van bestuur van de organisatie *Third World Relief Agency* (TWRA) was geweest, aldus Dani.

kapers, kreeg het toestel toestemming om door te vliegen naar Parijs. De bedoeling was dat de kapers het toestel zouden laten te pletter vliegen op de Eiffeltoren, maar door een list wist de piloot dit te vermijden en werd er een noodlanding op Marseille gemaakt, waarbij de kapers gedood werden en de overige passagiers zonder enig letsel konden worden geëvacueerd. Toen de Franse antiterrorisme-magistraat, Jean-Louis Bruguière, verder onderzoek deed naar het netwerk, ontdekte hij dat (een deel van) de kaping gefinancierd werd door een zware gangsterbende uit Roubaix. Deze bende werd geleid door Christophe Caze, een 26-jarige student geneeskunde die in zijn vijfde jaar zijn studies opgaf om humanitair werk te gaan doen in Bosnië. In de buurt van Zenica diende hij geneeskundige zorgen toe aan het front en bekeerde hij zich tot de radicale islam.

*Caze, originaire de Roubaix dans le nord de la France, se rend d'abord en Bosnie pour des raisons humanitaires, puis il se convertit à l'Islam. Il devient complètement fanatique. Quand il est à Zenica, il s'amuse à jouer au football avec les têtes des Serbes qu'il a coupées à l'hôpital. Lorsqu'il séjourne en France, il n'a de cesse de convaincre ses amis de partir faire le jihad en Bosnie.*²⁹²

Nog tijdens zijn studies in Frankrijk had Caze contact met de Fransman van Algerijnse origine, Mouloud Bouguelane (°1970). Bouguelane gaf zijn studies in het eerste jaar al op en ging in 1992 naar Kroatië, vanwaar hij al snel te werk gesteld werd bij een vzw die actief is in Bosnië. Op die manier werd hij in 1994 ingelijfd in de eenheid van Abu El-Ma'ali en leerde hij de anderen van de latere “Bende van Roubaix” kennen. Ook zag hij na al die jaren zijn oude schoolkameraad Christophe Caze terug. Beide ontmoetten ze in Zenica een andere Fransman die zich bekeerd heeft, Lionel Dumont²⁹³ (een aanhanger van de *Taqfir*

waal Hijra-filosofie, zie supra) en de Canadees van Algerijnse origine, Fateh Kamel. Deze laatste had zijn sporen al verdiend in Afghanistan (1991) en bij de GIA. Hocine Bendaoui daarentegen was wat jong om zich in Afghanistan te bewijzen. Reeds in de middelbare school van Roubaix veroorzaakte hij heel wat problemen en nog voor zijn achttiende verjaardag ging

²⁹²Hamar, Yves, *Islamistes dangereux en liberté*, France Echos, 5 mei 2005

www.france-echos.com/actualite.php?cle=4994

foto's van dit lugubere “voetbalspel” en vele andere oorlogsmisdaden kunnen gevonden worden op www.rs-icty.org

²⁹³in Bosnië beter gekend als Abu Hamza; bij Interpol staat hij ook nog bekend onder een 20-tal andere aliasen.

Foto : www.interpol.int/public/Data/NoticesUN/Notices/Data/1996/35/1996_19635.asp

hij al op pelgrimstocht naar Mekka. Van daaruit ging hij rechtstreeks voor een ngo werken in de buurt van Zenica, waardoor hij met Dumont in contact kwam. Na het sluiten van het akkoord van Dayton was er voor de totaal dolgedraaide veteranen geen plaats meer in Bosnië en keerden ze terug naar Roubaix. Daar hielden ze zich op een extreem gewelddadige wijze bezig met gewapende overvallen op banken, waardetransporten en supermarkten. Ook de Belgische grensstreek werd regelmatig het slachtoffer hiervan.

Hun geestelijke steun haalden ze bij Abu Hamza, de radicale Britse imam van de Londense moskee aan Finsbury Park, die hen in 1996 verzocht om zwaar oorlogstuig uit Bosnië naar Frankrijk te smokkelen. Hiermee moesten ze dan een aanslag plegen op de G-7-top in maart 1996 in Rijsel.²⁹⁴ Bij wijze van proef probeerden ze enkele dagen voor de top zelf het politiekantoor van Rijsel op te blazen, maar door een constructiefout ontplofte de bom niet. Zo kwam de politie hen al vroegtijdig op het spoor en de grote aanslag op de G-7-top werd verijdeld. Bij een vuurgevecht met de Franse politie aan hun woning in Kortrijk kwamen vier van de negen gangsters om. Caze kon vluchten maar werd in de buurt van Kortrijk klemgereden door de Belgische politie, waar ook hij neergeschoten werd.²⁹⁵ Zijn medevluchter en Bosnië-veteraan, Omar Zemiri, kon al schietend ontkomen en gijzelde twee vrouwen in hun huis in Kortrijk. Voor die feiten en een overval op een Frans warenhuis waarbij een klant gedood werd en eveneens twee politieagenten zwaar gewond werden, kreeg hij van het Assisenhof van Douai 28 jaar cel.²⁹⁶

Dumont en Bouguelane konden vluchten naar Bosnië, waar ze bij een overval op een benzinstation, slechts enkele weken na hun aankomst, een politieman doodschoten. Ze werden gearresteerd en beiden veroordeeld tot 20 jaar cel. Dumont zou er daar slechts maar twee van uitzitten, want in mei 1999 werd hij door gewapende gangsters bevrijd uit de gevangenis van Zenica.²⁹⁷ Daarop werd Bouguelane uitgeleverd aan Frankrijk om daar verder zijn straf uit te zitten, ook voor zijn aandeel in de verijdelde aanslagen in Rijsel, waarvoor hij

---

²⁹⁴Noël, André, *Terrorisme: le réseau Montréal*, La Presse, 14 december 2001

Bernton, Hal, Carter, Mike, Heath, David, Neff, James, *The Terrorist Within : The story behind one man's holy war against America; Chapter 5 : The Terrorist Tracker*, The Seattle Times, 23 juni tot 7 juli 2002
<http://seattletimes.nwsourc.com/news/nation-world/terroristwithin/chapter5.html>

²⁹⁵Verhoest, Filip, "Hij keek me in de ogen en vuurde!", Het Nieuwsblad, 17 oktober 2001

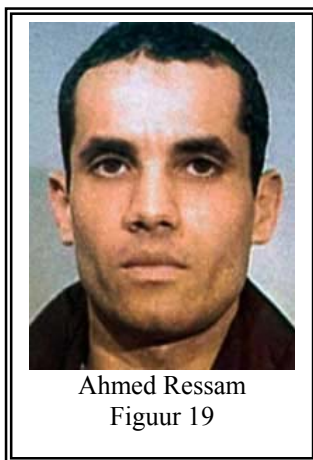
²⁹⁶Lecluyse, Eric, *La justice rattrape Lionel Dumont*, L'Express, 2 december 2005
www.lexpress.fr/info/quotidien/actu.asp?id=1472

²⁹⁷Public Information Office, *Transcript of Press Conference*, SFOR, 10 maart 1997, www.nato.int/sfor/trans/1997/t970310a.htm en betreffende de ontsnapping: Public Information Office, *Transcript of Press Conference*, SFOR, 10 juni 1999, <http://ls.kuleuven.be/cgi-bin/wa?A2=ind9906&L=natodata&T=0&F=&S=&P=3765>

achttien jaar celstraf kreeg. Zijn compaan Dumont slaagt er nog een heel tijdje in om uit handen van het gerecht te blijven. Via een verblijf in Azië kwam hij in Duitsland terecht, waar hij in 2003 gearresteerd werd. Op 16 december 2005 werd hij door een Frans Assisenhof tot dertig jaar cel veroordeeld.²⁹⁸

Zijn jonge Turkse vriend Bendaoui wist ook in eerste instantie te ontkomen. Met valse paspoorten geraakte hij terug in Turkije, waar hij betrokken was bij de mislukte aanslag op de Turkse president op 18 mei 1996. Hij kon ontkomen en vier dagen later vond hij onderdak in de Brusselse gemeente Sint-Jans-Molenbeek. Hij had ook regelmatig contact met de Belgische vriendin van Fateh Kamel, Nathalie B., die in de Waalse gemeente Outremont woonde. Kamel zelf, in Bosnië ook gekend als *Mustapha the Terrorist* (Kohlmann, mei 2006), vluchtte naar Canada en werd een van de spilfiguren in wat mogelijk een van de grootste terroristische aanslagen op Amerikaans grondgebied had kunnen worden.

9.2.3. De millenniumbom-cel van Montréal²⁹⁹

Op 14 december werd de wagen van de Algerijn Ahmed Ressaym (ook gekend als Ahmet Ressim) gecontroleerd aan de Canadees-Amerikaanse grens. In zijn koffer stak er 59 kg nitroglycerine,³⁰⁰ een zeer explosief mengsel, dat zou gebruikt worden om twee bommen te laten ontploffen op de luchthaven van Los Angeles in de millenniumnacht van 31 december 1999 op 1 januari 2000. De eerste bom was bestemd voor een passagiersterminal en de tweede zou later ontploffen terwijl de hulpdiensten massaal aanwezig zouden zijn. Alhoewel verschillende bronnen beweren

dat Ressaym in Bosnië zou gevochten hebben, vonden wij hiervan geen sluitend bewijs. Hij vluchtte begin jaren '90 voor de burgeroorlog in Algerije en tussen 1992 en 1994 verbleef

²⁹⁸Nouvelles brèves, *France : 30 ans de réclusion pour Lionel Dumont*, European Strategic Intelligence and Security Center, 17 december 2005, www.esisc.org/searchnews.asp?ID=662

²⁹⁹Deze paragraaf is gebaseerd op het onderzoekswerk van de universiteit van Montréal en in het bijzonder Campos, Élisabeth, *L'affaire Ahmed Ressaym : parcours d'un terroriste*, Équipe de recherche sur le terrorisme et l'antiterrorisme - Centre international de criminologie comparée (CICC), Montréal, Canada, 2006 www.erta-tcr.org/ahmedressam/ressam.htm

³⁰⁰deze explosieven waren geleverd door Hamid Aich, een andere Bosnië-veteraan die een tijdje samenwoonde met Ressaym in Montréal en nadien onderdook in Ierland. Hij kreeg vijf jaar cel voor zijn betrokkenheid in de Roubaix-cel. Zijn compaan, de Tunesiër Mondher Baazaoui, die ook in Bosnië vocht en de verbindingsman was tussen de Roubaix-cel en de Bologna-cel van Al-Amdouni (zie §1), werd op 29 september 2002 in Bari gearresteerd terwijl hij jongeren aan het rekruteren was. Het Franse gerecht veroordeelde hem tot zes jaar cel.

hij illegaal in Frankrijk. Daarna ging hij onder een vals Frans paspoort naar Canada. Toen de immigratiediensten dit ontdekten, vroeg en verkreeg hij onder valse voorwendsels politiek asiel.³⁰¹ Bijna onmiddellijk na z'n aankomst in Montréal leerde hij in de plaatselijke moskee de gevluchte Fateh Kamel kennen.

Fateh Kamel werd in 1960 geboren in het zuiden van Algerije. In 1987 emigreerde hij naar Canada, waar hij even later de Canadese nationaliteit kreeg en trouwde met een Canadese meisje. Toch besloot hij zijn import-export zaak op te geven en naar de trainingskampen in Afghanistan te trekken om daar tegen de Sovjettroepen te strijden. Daar vocht hij onder andere samen met de andere Bosnië-veteraan, Abu El-Ma'ali. In de *El-Mudžahid*-eenheid bekleedde hij de derde hoogste commandofunctie (zie supra). In 1994 trok hij naar Zenica waar hij de jonge Christophe Caze leerde kennen. Als verbindingsofficier tussen Al-Qa'ida en de GIA hielp hij mee bij de oprichting van de Roubaix-cel en was hij verantwoordelijk voor het maken van valse paspoorten ten voordele van Bosnië-veteranen. Terug in Canada sprongen de capaciteiten van Ahmed Ressam als dief en vervalser hem in het oog.

Tussen 1994-1998 leefde Ressam namelijk van de Canadese sociale zekerheid en voorzag zich van een extraatje door geld en paspoorten te stelen van toeristen. Kamel betaalde Ressam tussen de \$60 en \$200 per gestolen paspoort maar verkocht deze dan wel door aan \$3000 per stuk aan het Islamitisch Cultureel Centrum in Milaan. Zoals wij reeds aantoonde was dit centrum tijdens en na de Bosnische oorlog een van de voornaamste logistieke punten in de regio. Op een bepaald ogenblik liep Ressam echter tegen de lamp maar daar hij nog geen strafblad heeft, werd hij vrijgesproken en ging hij gewoon door met de diefstallen en vervalsingen.³⁰² Daarbij werd hij geholpen door zijn flatmaat, de Marokkaanse Bosnië-veteraan Saïd Atmani. Atmani was een oude strijdmakker van Kamel in Zenica en was via diens hulp na de oorlog in Canada terecht gekomen. In 1998 keerde Atmani terug naar Bosnië want net zoals Kamel had hij een legaal verkregen Bosnisch paspoort voor bewezen diensten in de *El-Mudžahid*-eenheid. Kort daarna werd hij op vraag van de Franse regering uitgeleverd door Bosnië aan Frankrijk en verloor hij het Bosnische staatsburgerschap. In Frankrijk stonden Atmani en zijn compaan Zoheir Choulah, die

---

³⁰¹het originele document met de valse verklaringen van Ressam kan gevonden worden op http://seattletimes.nwsource.com/news/nation-world/terroristwithin/dossier/immigration_false.pdf

³⁰²voor meer gedetailleerde uitleg over het doen en laten van Ahmed Ressam, zie ook United States District Court – Southern District of New York, *United States of America v. Mokhtar Haouari, S4 00 Cr. 15*, 5 juli 2001, p. 588-662, <http://fl1.findlaw.com/news.findlaw.com/cnn/docs/haouari/ushaouari070501rassamtt.pdf>

eveneens met een Bosnische getrouwd was en uiteindelijk vijf jaar cel kreeg, terecht voor het volgende; we citeren rechtbankvoorzitter Michèle Bernard-Requin:

*«L'actualité récente [de aanslagen van 11 september in New York, n.v.d.r.] ne doit pas interférer; la prévention concerne des faits pour participation à Roubaix, au Canada, en Turquie, en Bosnie et en Belgique, en 1996, 1997 et 1998, à une association de malfaiteurs à visées terroristes» en voor «falsification de documents administratifs».*³⁰³

Van de 22 verdachten van de Roubaix-cel waren enkel zij aanwezig op het proces, daar de anderen ofwel gedood ofwel voortvluchtig waren. Tijdens het proces wordt expliciet vermeld dat de twee flatgenoten uit Montréal, Ressam en Atmani verantwoordelijk waren voor paspoortdiefstal –en vervalsing *pour faciliter l'introduction et l'exfiltration de soldats de l'islam en Afghanistan et en Bosnie* (ibid.). Volgens de Franse procureur Trévidic hadden zowel Ressam als Atmani goede contacten opgebouwd met de Palestijn Mohamed Hussein Zein al Abideen, beter gekend als Abu Zubaydah.

La DST [direction de la surveillance du territoire, de Franse staatsveiligheid, n.v.d.r.] avait constaté que le numéro 354 82 91, où Saïd Atmani (utilisant sept alias différents) pouvait être joint au Canada, avait été en relation avec le nommé Abou Zoubéïda, chargé de la réception des moudjahidin étrangers à Peshawar (Pakistan) et responsable des relations extérieures du camp de Khaldem en Afghanistan, et également proche d'Oussama ben Laden, leader actuel du jihad international. (ibid.)

Abu Zubaydah, ook gekend onder 35 andere aliassen, regelde in Pakistan de ontvangst en selectie van de jonge rekruten en dankzij de door Ressam en Atmani vervalste paspoorten kon hij deze rekruten overal ter wereld inzetten.³⁰⁴ Het was Zubaydah, een van de topfiguren van Al-Qa'ida, die bepaalde wie naar welk trainingskamp gestuurd werd en wie zou

---

³⁰³Tourancheay, Patricia, *A Paris, faux papiers au cœur d'un réseau islamiste : Saïd Atmani et Zoheir Choulah nient être des partisans du jihad*. Libération, 28 september 2001, www.liberation.fr/ny2001/actu/20010928venk.html ; de link met België zou te maken hebben met een Belgische vervalsers van Turkse origine, aldus de *Équipe de recherche sur le terrorisme et l'antiterrorisme*, maar wij konden hierover geen Belgische bron vinden die dit kon bevestigen noch ontkennen.

³⁰⁴National Commission on Terrorist Attacks upon the United States, *The 9/11 Commission Report*, p. 169, 177-178

klaargestoomd worden voor zelfmoordaanslagen. Ressay kon dit uit eigen ervaring bevestigen. Tussen maart 1998 en februari 1999 verbleef hij namelijk zelf in het *Khalden*-opleidingskamp in Afghanistan. In ruil voor strafvermindering werkte hij nauw samen met het Amerikaanse gerecht. Dit is een uittreksel uit zijn getuigenverklaring tijdens het proces van Mokhtar Haouari die voor zijn betrokkenheid bij de Millennium-aanslag 24 jaar celstraf kreeg.

Q[uestion] Can you explain to the jury what Abu Zubeida [sic] really was in connection with the camps?

*A[nswer] He is the person in charge of the camps. He receives young men from all countries. He accepts you or rejects you. And he takes care of the expenses of the camps. He makes arrangements for you when you travel coming in or leaving.*³⁰⁵

Sinds maart 2002 verblijft Zubaydah in een gevangenis van de Amerikaanse inlichtingendienst CIA en gaf hij zijn betrokkenheid toe bij het rekruteren van enkele van de kapers van de aanslagen van 11 september 2001 in de Verenigde Staten. Ook was hij het die, met medeweten van bin Laden, de opdrachtgever was achter de Millennium-aanslag.

(The 9/11 Commission Report, p. 261 & 527)

De eerste grote aanslag van Al-Qa'ida op Amerikaans grondgebied mislukte dus toevallig door de oplettenheid van Amerikaanse douanier. Ressay werd gearresteerd en in juli 2005 tot 22 jaar cel veroordeeld.

9.2.4. De millenniumbom-cel van het Midden-Oosten

Wat heeft de Palestijn Khalil Saïd al-Deek³⁰⁶ gemeen met de Marokkaan Saïd Atmani en de Algerijn Hamid Aich? Het zijn drie dorpsgenoten uit Bočinja Donja, een klein dorpje negentig kilometer ten noorden van Sarajevo dat onder leiding stond van Abu Ma'ali,

---

³⁰⁵United States District Court – Southern District of New York, *United States of America v. Mokhtar Haouari*, *S4 00 Cr. 15*, 5 juli 2001, p. 547

³⁰⁶auteur van de *Encyclopedia of Jihad*, een handleiding van meer dan 4000 bladzijden voor de beginnende terrorist; voor een Engelstalige vertaling van de originele Arabische tekst, zie ook www.ctc.usma.edu/jihad.asp

de voormalige commandant van de *El-Mudžahid*-eenheid.³⁰⁷ Bovendien zijn ze alle drie getrouwd met een Bosnisch meisje, hebben/hadden ze alle drie een geldig en legaal verkregen Bosnisch paspoort en zijn ze alle drie veroordeeld voor terroristische activiteiten. Al-Deek heeft ook iets gemeen met Ahmed Ressay: hij was namelijk betrokken bij (verijdelde) aanslagen gepland voor de millenniumnacht. Net zoals Ressay verkreeg al-Deek zijn nieuwe nationaliteit, de Amerikaanse, op illegale wijze. Samen met twee andere Amerikanen van Palestijnse afkomst, Raed Hijazi en Abu Hoshar, zou hij die bewuste nacht 16 ton springstof inzetten om het SAS Radison-Hotel in Amman op te blazen, evenals de grensovergang tussen Israël en Jordanië en ook nog twee christelijke heiligdommen in Israël.³⁰⁸ Hijazi en Hoshar zijn echter Afghanistan-veteranen en kwamen in contact met al-Deek via Abu Zubaydah.³⁰⁹ Op 30 november 1999 onderschept de *Mukhabarat* (de Jordaanse inlichtingendienst) een telefoontje van Zubaydah, waarin hij aan Abu Hoshar zegt dat “*the time of training is over.*” (ibid.) Bij een inval op hun schuilplaats worden al meteen zestien mannen gearresteerd. Uiteindelijk blijkt de gehele cel voor de drie aanslagen slechts 28 mensen te tellen. De leiding werd tot de doodstraf veroordeeld, anderen kregen celstraffen tussen de zeven en de vijftien jaar.³¹⁰

9.2.5. De Toronto-cel : “Zo de ouden zongen, zo bulderen de jongen”

Een groot deel van de oorlogsveteranen mag dan intussen wel opgesloten of zelfs geëxecuteerd zijn, daarmee is het probleem verre van de baan. De mislukte millenniumaanslagen hebben blijkbaar een aantal jongeren op ideeën gebracht, zij het dat deze jongeren hun leermeesters in geweld en brutaliteit wilden overtreffen. Op 2 en 3 juni 2006 werden in het Canadese Toronto twaalf (jonge) mannen en vijf minderjarigen

---

³⁰⁷Smith, Jeffrey, *A Bosnian Village's Terrorist Ties : Links to U.S. Bomb Plot Arouse Concern About Enclave of Islamic Guerrillas*, Washington Post, 11 maart 2000
www.washingtonpost.com/wp-srv/WPcap/2000-03/11/006r-031100-idx.html

³⁰⁸Engel, Richard, *Inside Al-Qaeda: a window into the world of militant Islam and the Afghani alumni*, Jane's Information Group, Alexandria, Virginia, 28 september 2001
Zie voor meer uitgebreide informatie over dit luik van de millenniumaanslagen *The 9/11 Commission Report*, p. 174-175

³⁰⁹(anon.), *The Millenium Plot : Los Angeles International Airport & Biblical sites in the Middle East/ hotel in Amman, Jordan*, Homeland Security, Global Security.Org,
www.globalsecurity.org/security/ops/millenium-plot.htm

³¹⁰(anon.), *Syria extradites suspect in alleged millennium terrorist plots to Jordan*, Jordan Times, 4 december 2000, www.jordanembassyus.org/120400003.htm

opgepakt.³¹¹ De vermoedelijke leider van deze cel, de Canadees van Pakistaanse afkomst Zakaria Amara, is slechts twintig jaar oud. Toch slaagde hij en zijn bende erin om drie ton ammonium nitraat (kunstmest) te vergaren.³¹² Dat is drie keer zoveel als gebruikt werd door de Amerikaanse terrorist Timothy McVeigh in de aanslag op het overheidsgebouw in Oklahoma in 1995. De Canadese politie vond bij huiszoekingen plannen om de beurs van Toronto, het hoofdkwartier van de Canadese inlichtingendienst CSIS en de 553 meter hoge CN-toren op te blazen. Daarna zou de groep het Canadese parlement bestormen en net zolang parlementsleden onthoofden tot er beslist werd de Canadese troepen uit Afghanistan terug te trekken. De Canadese veiligheidsdiensten kwamen Amara en zijn bende op het spoor daar hij reeds sinds zijn zestiende gedichten postte op extremistische websites.³¹³ Ook de echtgenotes van de hoofdverdachten lieten zich niet ontbetuigd. Zijn Saoedische vrouw Nada postte in april 2004, naar aanleiding van de dood van Hamas-stichter en topterrorist Abdel Aziz al-Rantissi, het volgende bericht: *May Allah crush these jews, bring them down to their knees [sic], humiliate [sic] them. Ya Allah make their women widows and their children orphans.*³¹⁴ Het zou ook via die websites zijn dat Amara en zijn kompanen contact hadden met andere jongeren en terroristische cellen in de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Bangladesh, Bosnië, Denemarken en Zweden. In deze landen zouden, ten gevolge van de arrestaties in Toronto, al achttien verdachten opgepakt zijn.³¹⁵

The Toronto busts are linked to arrests that began last August at a Canadian border post near Niagara Falls and continued in October in Sarajevo, London and Scandinavia, and earlier this year in New York and Georgia. ... The intricate web of connections between Toronto, London, Atlanta, Sarajevo, Dhaka, and elsewhere illustrates the challenge confronting counter-terrorism investigators almost five years after 9/11. Linking the international probes are online communications, phone calls and in particular videotapes that

---

³¹¹de anderen zijn Fahim Ahmad, 21, Asad Ansari, 21, Shareef Abdelhaleen, 30, Qayyum, Abdul Jamal, 43, Mohammed Dirie, 22, Yasim Abdi Mohamed, 24, Jahmaal James, 23, Amin Mohamed Durrani, 19, Steven Vikash Chand, 25, en Ahmad Mustafa Ghany, 21. De namen van de minderjarigen werden niet vrijgegeven.

³¹²Duff-Brown, Beth, *Canada Terror Plot Included Bombs*, Associated Press/Chicago Tribune, 9 juni 2006, www.chicagotribune.com/news/nationworld/chi-0606090144jun09,1,3227325.story

³¹³een voorbeeld hiervan kan gevonden worden op <http://quranicverse99.tripod.com/pathtoparadise/id22.html>, bezocht op 6 juli 2006

³¹⁴El Akkad, Omar en McArthur, Greg, *Hateful chatter behind the veil: Key suspects' wives held radical views, Web postings reveal*, Globe and Mail, 29 juni 2006, www.theglobeandmail.com/servlet/story/RTGAM.20060629.wxblog29/BNStory/National

³¹⁵Raman, B., *A New Jihadi Network – International Terrorism Monitor : Paper N° 69*, South Asia Analysis Group, 5 juni 2006, www.saag.org/%5Cpapers19%5Cpaper1833.html

*authorities allege show some of the targets the young extremists considered blowing up.*³¹⁶

Volgens ABC News zou het onder andere vanuit Bosnië geweest zijn dat ... *fellow jihadists ... essentially serving as armchair commanders, making suggestions on methods of operation and targets.*³¹⁷ Ook stond de Toronto-cel in contact met het terreurnetwerk in Zweden van de jonge Bosnische immigrant Mirsad Bektašević, beter gekend onder de codenaam Maximus.

*European officials were investigating connections today [5 juni 2006, n.v.d.r.] between the Canadian cell and a small group in Bosnia that was arrested late last year as it allegedly made plans to attack the U.S. Embassy in Sarajevo. One official told ABC News the names of two of the Canadian suspects were found in computers seized in Bosnia last December.*³¹⁸

9.2.6. De Scandinavische cel

Op 26 juni 2006 begon in Sarajevo het proces tegen de 19-jarige Zweed van Bosnische origine, Mirsad Bektašević. Hij werd namelijk op 19 oktober 2005 gearresteerd door de Bosnische politie in Hadžići, een deelgemeente van het kanton Sarajevo. Bij de inval van de speciale eenheden troffen zij ook nog de Deen Abdulkadir Cesur aan, 20 jaar oud en van Turkse oorsprong. Deze probeerde nog op de politie te schieten, maar zij konden hem overmeesteren. Tijdens de huiszoeking vond men verder ook een “zelfmoorbommengordel”, 20 kilogram explosieven en een instructievideo hoe bommen moeten gemaakt worden. Mirsad Bektašević, die in chatrooms de nicknaam “Maximus” gebruikte en binnen het milieu ook onder die naam bekend stond, hield zich vooral bezig met het doorsluizen van West-Europese jongeren, via Sarajevo, naar Irak.

... counterterrorism officials in both the United States and the United Kingdom, subsequently alleged that the Sarajevo suspect from Sweden, Bektasevic, was the suspected jihadist recruiter who went by the name of Maximus

---

³¹⁶Bell, Stewart en Patrick, Kelly, *Alleged Canadian terror plot has worldwide links*, National Post, 4 juni 2006, www.canada.com/nationalpost/news/story.html?id=de3f8e90-982a-47af-8e5e-a1366fd5d6cc&k=46849

³¹⁷Ross, Brian, *Alleged Canadian Terror Plot Revealed*, ABC News, 6 juni 2006, http://blogs.abcnews.com/theblotter/terror_/index.html

³¹⁸Ross, Brian, *Canada Plot Included Truck Bombs in Toronto, Ottawa*, ABC World News Tonight - broadcast script, 5 juni 2006

*(who Bosnian authorities say, in turn, was in contact with a militant imam in Denmark named Abdul Basit).*³¹⁹

Het is in die zin dan ook bijzonder verontrustend dat eind maart 2006 de Bosnische luchtvaartautoriteiten (*BH Directorate of Civil Aviation – BH DCA*) een *Air Services Agreement* afsloten met Pakistan, waardoor er rechtstreekse vluchten tussen Sarajevo en Islamabad mogelijk zullen worden. *This is the first agreement between the two countries that would further promote economic, trade and culture ties between them, the statement said.*³²⁰ Pakistan Airlines (PIAC) had daarop aangedrongen, zoals wij vernamen van een hooggeplaatste bron bij de BH DCA. PIAC heeft namelijk geen toestemming om rechtstreeks op Londen te vliegen en in de toekomst zal Sarajevo dus een *feeder hub* of transitluchthaven worden voor Pakistan. Het kan er voor malafide figuren zoals Bektašević in de toekomst dus alleen maar makkelijker op worden om kandidaat-terroristen in de trainingskampen te krijgen en vandaar naar Irak. Deze carrousel is trouwens al enige tijd bezig. Volgens Yossef Bodansky, de directeur van de *Task Force on Terrorism and Unconventional Warfare* van het Amerikaanse Congres, waren het in Bosnië getrainde terroristen die onder andere betrokken waren bij de aanslag op het hoofdkwartier van de Verenigde Naties in Bagdad, in augustus 2003. Ook zou Bosnië gebruikt worden als “vakantieplaats” voor de strijders.

*“The network in Bosnia ... is training and controlling terrorists who later travel to Western European countries,” ... “On the other hand, terrorists for whom arrest warrants have been issued in the west are coming back to Bosnia where ‘liaison officers’ welcome them and provide accommodation and hiding places, and they are later transferred to the east.” He [Bodansky] said the Zenica region had provided a training ground for terrorists who conducted a series of suicide attacks in Baghdad in August last year, including the UN bombing which killed 22 people.*³²¹

Toch waren rekrutering en liaison niet de enige redenen voor Bektašević’ aanwezigheid in de Bosnische hoofdstad: hij was namelijk ook een aanslag aan het voorbereiden op de lokale

---

³¹⁹Hosenball, Mark, *Web of Terror*, Newsweek, 12 juni 2006, www.msnbc.msn.com/id/13283051/site/newsweek

³²⁰*Pakistan, Bosnia sign air link agreement*, Islamic Republic News Agency (IRNA), 22 maart 2006, <http://server30.irna.com/en/news/view/line-20/0603229057175531.htm>

³²¹Agence France Presse, *Bin Laden Network Active in Bosnia: Report*, Arab News, 26 oktober 2004, www.arabnews.com/?page=4&section=0&article=53452&d=26&m=10&y=2004

Britse ambassade. Samen met drie Bosniërs, Bajro Ikanović, Senad Hasanović en Almir Bajrić, had hij een trainingskamp opgezet in de bergen rond Sarajevo.³²² Vier Deense mannen tussen de 16 en de 20 jaar werden door de Deense politie opgepakt omdat hun bestemming dit kamp zou zijn. *A week after the original Sarajevo arrests, police in Copenhagen detained four men ages 16 to 20 and said they had planned suicide bombings somewhere in Europe.*³²³ Bij de inval van de Deense politie bij de ouders van Bektašević werd er ook nog eens \$500000 aan cash gevonden. Terwijl Bektašević de leidersfunctie had (*emir*) zorgden de drie Bosniërs voor het logistieke gedeelte. Een van hen, Ikanović, 32 jaar oud, had daar trouwens ervaring mee daar hij tussen 1992 en 1995 deel uitmaakte van de *El-Mudžahid*-eenheid.³²⁴ Na de oorlog werd hij ook nog de penningmeester van de vzw van de veteranen van de *El-Mudžahid*-eenheid.³²⁵

Via de 22-jarige Marokkaan Younis Tsouli die in Londen woonde, stond de Scandinavische cel (virtueel) in contact met de Toronto-cel (zie supra). Bij de arrestatie van Tsouli vond de Londense politie zowel het telefoonnummer van Maximus in Stockholm als dat van in Sarajevo. Contra-terrorismediëten voegden daar aan toe dat *Mr. Tsouli is believed to have encouraged the American and Canadian Muslim youths to launch attacks in the U.S. and Canada.*³²⁶ Uiterekend door deze arrestatie in Sarajevo kwam de Britse politie eindelijk de mysterieuze *Irhabi007* op het spoor, Tsouli's nicknaam, wat in het Arabisch *Terrorist007* betekent. Tsouli was al twee jaar lang webmaster op een aantal extremistische sites waarop onder andere (video)beelden van terroristische misdaden, zoals onthoofdingen van gijzelaars, werden gepost. Hij verleende ook zijn technische kennis voor het aanmaken van websites aan verscheidene terroristische groeperingen in Irak. Zo was een van zijn opdrachtgevers de

---

³²²voor precieze informatie over de beschuldigingen tegen de vijf die terecht staan, zie ook de officiële acte van in beschuldiging stelling *X-KO-06/190 - Bektašević Mirsad and Others*, Sud Bosne i Hercegovine, www.sudbih.gov.ba/files/docs/optuznice/BEKTASEVIC_INDICTMENT.pdf

³²³Maroevic, Rade en Williams, Daniel, *Terrorist Cells Find Foothold in Balkans - Arrests Point to Attacks Within Europe*, Washington Post, 1 december 2005, www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/11/30/AR2005113002098.html

³²⁴Alić, Anes en Kaletović, Damir, *British in Bosnia to probe 7 July terror link*, International Relations and Security Network (ISN), 15 januari 2006, www.isn.ethz.ch/news/sw/details.cfm?id=14359

³²⁵Kohlmann, Evan, *The Afghan-Bosnian Mujahideen Network in Europe*, Memo in preparation for the CATS Workshop at the SEMA Conference 4-5 May 2006, Workshop 4 "Cooperating against terrorism EU-US relations post September 11", Swedish National Defence College, Stockholm, 4-5 mei 2006, p. 25 www.fhs.se/upload/Webbadmin/Organisation/CATS/Kohlmann.doc

³²⁶Block, Robert en Solomon, Jay, *London Case Led To Terror Arrests in Canada*, Wall Street Journal, 6 juni 2006, http://online.wsj.com/public/article/SB1149562630357722632rEIJ_F0zAmC02zASnPnw1rTCO_20060614.html?mod=blogs

gedode Jordaanse topterrorist Abu Musab al-Zarqawi.³²⁷ Daarnaast was hij ook heel actief als *cyber-terrorist*, door allerlei websites van universiteiten en overheidsinstanties te hacken.

Via het internet verzamelen zich dus jongeren die, geïnspireerd door en met steun van ervaren moedjahedien uit Afghanistan, Bosnië en Irak, zich laten misbruiken voor een nieuw soort terrorisme. Het valt op dat in al deze zaken het om jonge twintigers gaat, die op een enkele uitzondering na allemaal geboren en getogen zijn in het land dat ze willen vernietigen.

U.S. and European investigators say that the organizational model for the Internet-based Al Qaeda network of Maximus and the London suspects also tracks how two of Europe's most notorious recent terror attacks--the 2004 Madrid commuter train bombings and last summer's London tube and bus bombings--were planned. In both of those cases, authorities said, local extremists, perhaps with some tentative, but mysterious contacts to Pakistan or elsewhere in the Islamic world, managed to recruit themselves, brainwash themselves, and arm themselves for a series of deadly bombings.

(Newsweek, 12 juni 2006)

9.2.7. De Saoedische bendes : de « uitzondering » bevestigt de regel

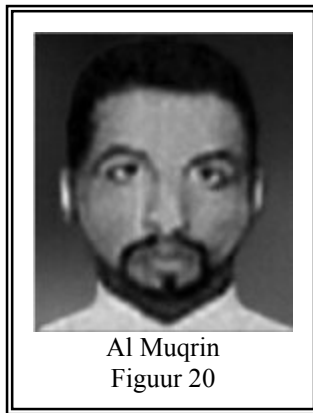
Het merendeel van de Bosnische moedjahedien kon na de ondertekening van de Akkoorden van Dayton in 1995 niet terug naar hun eigen land. Vaak werden ze gezocht door de eigen veiligheidsdiensten of waren ze al bij verstek veroordeeld tot strenge straffen, vaak zelfs tot de doodstraf. In de voorbije paragrafen haalden wij dan ook voorbeelden aan van veteranen die na de oorlog in westerse landen met open armen ontvangen werden en zich dan in alle brutaliteit keerden tegen hun nieuwe thuis. In deze paragraaf zullen we voorbeelden geven van voorvallen uit de Golfstreek. Terwijl deze mannen bij hun vertrek naar Afghanistan nog bejubeld werden door hun eigen regeringen, vormden zij bij hun terugkeer een ernstig gevaar.

Een van hen was Abdulaziz Issa Abdul-Mohsin al-Moqrin/Muqrin (Abu Hajar) (°1973), de Saoedische leider van het Al-Qa'ida-terreurnetwerk.³²⁸ Hij bekleedde deze functie slechts

---

³²⁷Katz, Rita en Kern, Michael, *Terrorist 007, Exposed*, Washington Post, 26 maart 2006, www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/03/25/AR2006032500020_pf.html

sinds 2003, nadat zijn voorganger, Al-Haj, neergeschoten werd door de politie. Eind jaren '80 verliet hij de middelbare school om in Afghanistan te gaan vechten. Vandaar ging het naar Bosnië en Algerije, waar hij betrokken was bij wapensmokkel uit Spanje via Marokko. In de

trainingskampen waar hij opleiding gaf, kreeg hij al gauw de bijnaam *al Mukrif – Mr. Nasty*.³²⁹ Daarna vocht hij in Somalië. Een keer terug in Saoedi-Arabië liet hij zich kennen als een *smart and brutal tactician* en al heel snel werd hij de *most-wanted terrorist in Saudi Arabia*. (ibid.) Het was hij die begin juni 2004 de gekidnapte Amerikaan Paul Johnson onthoofdde en de video van deze onthoofding via het internet wereldkundig maakte. Kort daarvoor, op 29 mei 2004, was hij betrokken bij een gijzelname en schietpartij in Alkhobar (Saoedi-Arabië), waarbij 22 mensen het leven lieten. Ook stak hij achter de bomaanslag op 8 november 2003 in Riyadh, waarbij zeventien buitenlanders omkwamen. Slechts enkele dagen na de onthoofding van Paul Johnson werd Abu Hajar zelf neergeschoten door Saoedische veiligheidstroepen.³³⁰

Na zijn dood werd de Marokkaan Younis Mohammed Ibrahim Al-Hayari zijn opvolger en daarmee de nieuwe nummer één op de lijst van meest gezochte terroristen van het Arabische schiereiland.³³¹ Al-Hayari vocht eveneens in Bosnië en is zelfs met een Bosnische getrouwd. Hij was slechts een jaar lang de nieuwe topman, want op 3 juli 2005 werd hij doodgeschoten bij zijn arrestatie.³³² Ook de twintig andere topverdachten werden een na een uitgeschakeld, zoals mag blijken uit het document dat de Saoedische overheid vrijgaf in maart 2006.³³³ De helft hiervan is ouder dan 30 jaar en zou dus kunnen gevochten hebben in de Bosnische oorlog. Toch blijkt het om een minderheid te gaan. Zo was er de 39-jarige Saleh al-Awfi,

³²⁸Rasooldeen, Mohammed, *Al-Muqrin Remained a Brutal Killer All His Life*, Arab News, 20 juni 2004, www.arabnews.com/?page=1&section=0&article=47087&d=20&m=6&y=2004 &category=Kingdom

³²⁹de internationale Arabische krant Asharq Alawsat maakte een interessante case-study over Al-Muqrin, hoe een jonge slungel, totaal ongeïnteresseerd in religie en enkel bezig met voetbal, een extreem gewelddadige topterrorist werd. Al-Zaydi, Mshari, *Al Muqrin: Al-Qaeda's Angel of Death - From goalkeeper to Al-Qaeda's Death keeper; the story of the making of a terrorist*, Asharq Alawsat Newspaper, 20 juni 2005, www.asharqalawsat.com/english/news.asp?id=511

³³⁰(anon.), *Key Leader Profile : al Moqrin, Abdulaziz*, MIPT Terrorism Knowledge Base, foto: www.tkb.org/KeyLeader.jsp?memID=6078
Al Qaeda militants kill American hostage, CNN, 19 juni 2004, www.cnn.com/2004/WORLD/meast/06/18/saudi.kidnap/

³³¹(anon.), *Saudi Interior Ministry Announces Names of Suspected Terrorists*, Saudi Arabia Information Resource, 28 juni 2005, www.saudinf.com/MAIN/y8334.htm

³³²Qusti, Raid, *Terrorist Leader Killed*, Arab News, 4 juli 2005

³³³(anon.), *Initiatives and Actions Taken by the Kingdom of Saudi Arabia to Combat Terrorism*, Riyadh, maart 2006, p. 3-10, www.saudiembassy.net/ReportLink/WOT-March-2006.pdf

hoofd van de operaties van Al-Qa'ida in Saoedi-Arabië. Voor 1990 werkte hij in Medina voor de Saoedische politie, maar na een verblijf van twee jaar in Afghanistan en drie jaar in Bosnië (de periode 1990-1995), verwisselde hij dus van kamp. Ook hij werd door de politie neergeschoten bij zijn arrestatie op 18 augustus 2005.³³⁴ Er zijn ook veteranen die het rustiger aan doen bij hun terugkeer, zoals Mohammed Hamdi Ahdal. Ahdal had dan ook zijn strepen al verdiend bij de aanslagen op het Amerikaanse oorlogsschip USS Cole in 2000, waarbij zeventien Amerikaanse militairen omkwamen. Ondanks zijn ervaring als *mudjahid* in Afghanistan en Bosnië, verloor hij aan het Tsjetsjeense front een been.³³⁵ Ahdal, ook gekend als Abu Hassem, hield zich na zijn verblijf in Bosnië dan ook vooral bezig met fondsenwerving. Zo haalde hij op vier jaar tijd \$266000 op voor Al-Qa'ida in Jemen; de gewapende strijd in Tsjetsjenië kreeg ook geld van hem, zij het een kleiner bedrag.³³⁶ Deze bedragen verbleken echter in het niets bij de \$20 miljoen die de 56-jarige Jeminiet, sjeik Mohammed Ali Hallan Al-Moayad, schonk aan Al-Qa'ida en de \$3,5 miljoen die hij weggaf aan de Palestijnse terreurorganisatie Hamas.³³⁷ Al-Moayad, die door een undercover-agent van de FBI naar Berlijn was gelokt onder het voorwendsel dat deze agent Hamas wilde steunen, vertelde over hoeveel invloed hij had over Osama bin Laden en hoe hij twintig jaar geleden bin Laden nog les gegeven had in islamitisch recht. Ook vertelde Al-Moayad over hoe hij trainingskampen in Afghanistan en Bosnië sponsorde en hoe de strijders in en uit deze landen gesmokkeld werden.³³⁸ Van een New Yorkse rechtbank kreeg hij dan ook 75 jaar celstraf voor het financieren van terrorisme.

9.2.8. De aanslagen in Madrid, 11 maart 2004

Op 11 maart 2004 ontploften tien krachtige bommen op vier treinen, waarvan er drie in volle spits in een station stonden te wachten. 192 pendelaars (waaronder 51 buitenlanders) lieten het leven en 2050 mensen raakten gewond. Pas na enige dagen van verwarring (de Spaanse regering hield eerst vol dat de Baskische afscheidingsbeweging ETA erachter zat) gaf men toe dat het de GICM was, de *Groupe Islamique Combattant Marocain*. Ze hadden namelijk zelf een videoboodschap achtergelaten waarin ze de aanslagen opeisten. Al snel volgden er enkele

---

³³⁴Al-Amri, Ali, *Saudi Security Forces Latest Success Against Al Qaeda*, Asharq Alawsat Newspaper, 19 augustus 2005, www.asharqalawsat.com/english/news.asp?id=1290

³³⁵(anon.), *Yemen Arrests Al-Qaeda Suspect*, Arab News, 30 november 2003

³³⁶(anon.), *The Saudi Interior Ministry Unveils the Identities of Four Terrorists Amongst whom Three from the Wanted List*, Ain-al-Yaqeen, 10 maart 2006, www.ain-al-yaqeen.com/issues/20060310/feat7en.htm

³³⁷Wald, Jonathan en Kokenes, Chris, *Cleric sentenced in terror conspiracy - Yemeni gets 75 years for attempt to fund al Qaeda, Hamas*, CNN, 2 augustus 2005, www.cnn.com/2005/LAW/07/28/sheikh.sentence/

³³⁸Ferguson, Barbara, *Yemeni and Assistant Guilty of Aiding Terrorists*, Arab News, 12 maart 2005

arrestaties (68 in totaal) en op 11 april 2006 werden 27 verdachten naar de rechtbank verwezen.³³⁹ Zeven verdachten (en een politiemann) waren omgekomen bij hun poging tot arrestatie op 3 april 2004. Toen de politie hun appartement in de Madrileense universiteitswijk Leganés bestormde, bliezen ze zichzelf en het hele appartementsgebouw op. Nadien vond de politie in het zwembad het verhakkelde lijk van Jamal Ahmidan. Op 19-jarige leeftijd was Ahmidan illegaal vanuit Marokko naar Spanje gekomen. Al vlug werd hij een kleine drugsdealer en na zijn arrestatie in april 2000 werd hij het land uitgewezen. Tegen de politiemannen zei hij dat hij een imam was en dat hij zou terugkomen om hen te doden. Niemand gaf toen enig gevolg aan zijn dreigementen. Na zijn straf uit te zitten in een Marokkaanse cel keerde hij terug naar Spanje waar zijn aanhang (en zijn drugshandel) enkel maar vergrootte. Zo kwam hij in contact met de groepering *Jundullah*, de Soldaten van Allah. Via dit netwerk hield hij zich bezig met het rekruteren van strijders voor Tsjetsjenië en het doorsluizen van Bosnië-veteranen. Om zijn cel te financieren vulde hij zijn dagen met drugshandel, kredietkaartenfraude en diefstal. Op zijn lichaam werd trouwens ook een vals Belgisch paspoort gevonden.³⁴⁰ Het ergste van al was dat de Spaanse politie van zijn bende op de hoogte was, maar nooit gedacht had dat zijn cel zich actief met terrorisme bezighield.³⁴¹

Vier andere verdachten zijn nog steeds spoorloos. Onder hen de 39-jarige Marokkaan Amer al Azizi, die het klassieke traject doorliep via Afghanistan en vervolgens de *El-Mudžahid*-eenheid.³⁴² Azizi, een van de meest gezochte terroristen ter wereld, heeft intussen al een hele waslijst van betrokkenheid bij terreuraanslagen op zijn naam staan. Zo werd zijn naam al vernoemd in verband met de Hamburg-cel van Mohammed Atta, het hoofd van de groep terroristen die de aanslagen van 11 september 2001 uitvoerde.³⁴³ Ook wordt hij genoemd in het dossier van de bomaanslagen in Casablanca in mei 2003, evenals Abdul Karim al Tuhami al Majati, die het brein achter de aanslagen zou geweest zijn.

---

³³⁹voor de namen en de beschuldigingen, zie *Madrid bombing suspects*, BBC News, 11 april 2006, <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/3560603.stm>

³⁴⁰Sciolino, Elaine, *Complex Web Of Madrid Plot Still Entangled*, New York Times, 12 april 2004, <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9807E1D71138F931A25757C0A9629C8B63&sec=health&pagewanted=2>

³⁴¹Crumley, Bruce en MacLeod, Scott, *Across the Divide*, Time Europe, volume 165, nummer 12, 21 maart 2005

³⁴²(anon.), *The al-Qaeda connection*, Expatica Spanish News, september 2004, www.expatica.com/source/site_article.asp?subchannel_id=82&story_id=11749&name=The+al-Qaeda+connection

³⁴³(anon.), *Politiek gekonkel overstemt onderzoek*, Nederlandse Omroep Stichting (NOS), 4 maart 2005, www.nos.nl/nieuws/achtergronden/herdenking_madrid_113/madrid113_het_onderzoek.html

Majati, ook gekend als Abu Elias, stamt af van een gemengd huwelijk. Zijn moeder was Franse en zijn vader Marokkaan. Daar zijn ouders behoorlijk welstellend waren, ging hij naar de Franse school in Casablanca. Hij was getrouwd met een Amerikaanse. Toch beschreven de Saoedische veiligheidsdiensten deze man, die duidelijk een degelijke en open opvoeding genoten had, als "*one of the most dangerous terrorists*."³⁴⁴ Het begon met enkele onschuldige trainingen in de bossen rond Rabat en vandaar uit ging het al snel naar Afghanistan. Ondanks het feit dat niks hem in de weg stond om terug naar huis te keren, ging hij toch mee vechten in Bosnië. Via de mensen die hij in Bosnië leerde kennen werkte hij zich op in het terroristenwereldje en raakte sterk betrokken bij de aanslagen in Casablanca en Madrid. Telkens opnieuw kon hij echter ontkomen. Zijn laatste vluchtplaats werd Saoedi-Arabië, waar hij al snel op de lijst van *most wanted terrorists* terecht kwam.³⁴⁵ Uiteindelijk werd een schietpartij in april 2005 met de Saoedische veiligheidsdiensten in de buurt van het stadje Al Ras, niet ver van Riyadh, hem fataal.

In dat opzicht kwam Abdelmajid Bouchar, een 23-jarige Marokkaan, er beter vanaf. De dag dat de Spaanse politie het appartement in Leganés bestormde, zette hij toevallig het vuil buiten, waardoor hij kon ontkomen. Volgens het Spaanse veiligheidsinstituut BELT reisde Bouchar samen met GICM-kopstukken Mohammed Afalah en Youssef Belhadj naar België.³⁴⁶ Daar probeerde hij aan valse papieren te geraken, maar zijn strijdmakkers waren gevlucht of zaten al in de cel. Vervolgens reisde hij zowat heel Europa rond en zat een tijdje in een Oostenrijkse en Hongaarse cel. Daar had men er echter niet aan gedacht om zijn vingerafdrukken door te sturen naar Interpol, want anders had men dadelijk geweten dat hij geseind stond. Terwijl hij naar Bosnië probeerde te vluchten liep hij in juli 2005 in Belgrado tegen de lamp. Tijdens een routinecontrole op de trein ontdekte de Servische politie namelijk dat hij onder een vals Iraaks paspoort met de naam Midhat Salah reisde.³⁴⁷ Eerst dachten ze dat hij de zoveelste politieke vluchteling was, maar zij hadden wel de alertheid om hem verder te onderzoeken. Zo duurde het tot de september 2005 alvorens Bouchar eindelijk in een Spaanse cel terecht kwam. (Washington Post, 1 december 2005).

---

³⁴⁴(anon.), *Saudi Arabia Announces the Names of 26 Suspects Amongst whom two Maroccans and Allocates Financial Rewards to Anyone who Reports on and Leads to Any Suspect*, Ain-al-Yaqeen, 12 december 2003, www.ain-al-yaqeen.com/issues/20031212/feat7en.htm

³⁴⁵www.saudi-us-relations.org/Fact_Sheets/Terrorists.html

³⁴⁶*Detenido en Belgrado el terrorista que alertó a los suicidas de Leganés de la presencia de la Policía*, Belt Ibérica, 19 augustus 2005, www.belt.es/noticias/2005/agosto/19/belgrado.asp

³⁴⁷(anon.), *Co-operation between Interpol National Central Bureaus leads to arrest of Madrid train bombings suspect*, Interpol, 18 augustus 2005, www.interpol.int/Public/News/2005/Madrid20050818.asp

Van de 27 verdachten werden er achttien tot strenge celstraffen veroordeeld. Zo werd er tegen de bendeleider, Imad Eddin Barakat Yarkas (alias Abu Dahdah), 74337 jaar cel geëist (25 jaar voor elk van de slachtoffers, ook voor die slachtoffers van de aanslagen van 11 september 2001 in de Verenigde Staten). Yarkas had namelijk in augustus 2001 een ontmoeting gehad in Tarragona (Noord-Spanje) met Mohammed Atta. Ook de voortvluchtige Azizi was daarbij aanwezig evenals Ramzi Binalshibh, flatmaat van Atta en de “twintigste kaper”. Volgens de openbare aanklager was tijdens deze ontmoeting de datum vastgelegd voor de aanvallen op Amerika met lijnvluchten. Bovendien was Yarkas verantwoordelijk voor het rekruteren van extremisten, via de Abu Bakar-moskee in Madrid, om in Afghanistan, Indonesië en Bosnië te gaan vechten.³⁴⁸ Uiteindelijk kreeg hij “slechts” 27 jaar, daar de maximumstraf in Spanje dertig jaar is.

Van de andere zeventien veroordeelden waren er negen die in Bosnië gevochten hadden. Het gaat om volgende personen: Mohamed Needl Acaid, (ook gekend als Nidal), die twaalf jaar cel kreeg. Kamal Hadid Chaar (Abu Nour) en Jamal Hussein Hussein (Abu Ali), kregen het minst: elk zes jaar cel. Jasem Mahboule (Abu Mohamad), vloog voor elf jaar achter de tralies en een zelfde straf ook voor Osama Darra (Abu Thabet). Abdelaziz Benyaich³⁴⁹ (Abu Mughen) die een tijdje een opleidingskamp in Bosnië leidde maar ook in Afghanistan en Tsjetsjenië vocht, kreeg negen jaar cel en hetzelfde tarief ook voor Abdulla Khayati Kattan (Abu Ibrahim). Tot slot kregen de Syriër Abdulrahman Alarnaot (Abu Obed) en de Marokkaan Mohamed Zaher Asade elk acht en een half jaar gevangenisstraf.³⁵⁰

Lange tijd werd er volgehouden dat de ontstekers die gebruikt werden om de bommen tot ontploffing te brengen, van Bosnische makelij waren. Het toenmalige hoofd van de Bosnische politie, Dragomir Andan, had dat kort na de aanslagen in 2004 uitgebracht. Na een bezoek van de Spaanse minister van Buitenlandse Zaken aan Bosnië werd dit bericht in mei 2005 echter ontkend. *Ivanic* [minister van Buitenlandse Zaken van Bosnië] *also rejected the claims, saying Bosnian security services "have not, so far, found any evidence indicating that it might*

---

³⁴⁸(anon.), *Spanish court jails 18 in al-Qaida trial*, Aljazeera News, 26 september 2005, <http://english.aljazeera.net/NR/exeres/6651C553-077F-4BF6-885E-1F339B6D8283.htm>

³⁴⁹niet te verwarren met Salaheddin Benyaich (Abu Musab), die eveneens in Bosnië vocht en 18 jaar cel kreeg voor zijn betrokkenheid bij de aanslagen in Casablanca. (Expatica Spanish News, september 2004)

³⁵⁰(anon.), *Los islamistas condenados*, El País, 26 september 2005, www.elpais.es/articulo/elpporesp/20050926elpepunac_5/Tes/

(anon.), *Quién es quién en el macrojuicio contra la célula de Al Qaeda*, El Mundo, 26 september 2005, www.elmundo.es/elmundo/2005/04/21/espana/1114107834.html

be true".³⁵¹ Daar Andan een week voordat hij werd teruggefloten door zijn baas, nog bevestigd had dat de ontstekers Bosnisch waren en dat elf van de terroristen in Madrid opleiding hadden gevolgd in Bosnië,³⁵² hebben wij geprobeerd hem te contacteren. Andan, die nu terug voor de politie in Banja Luka werkt, kreeg echter geen toestemming om met ons te praten. De Bosnische regering zit dan ook duidelijk verveeld met de zaak en probeert zoveel mogelijk de hete aardappel voor zich uit te schuiven. Maar zij zijn niet de enigen. Ook de Marokkaanse overheid werd door de Spanjaarden met de vinger gewezen.

Although most of the suspects are Moroccan, Morocco's government insists that the Madrid train attacks were an international operation carried out by Al Qaeda. But the Spanish authorities say this is not yet proved, noting that at least 90 percent of the Muslims living in Spain are Moroccan. "They are trying to cover up reality, dreaming that this was not an operation of mostly Moroccans," a senior Spanish official said. "Not true," said a senior Moroccan intelligence official. "It was Al Qaeda, Al Qaeda, Al Qaeda."

(New York Times, 12 april 2004)

9.2.9. De Maaseik-cel : Abdelkader Hakimi en Lahoussine El Haski

Dit soort verwijten zou de Belgische inlichtingendiensten niet overkomen. Nog lang voor de aanslagen in Madrid (en zelfs Casablanca) waren ze al op het spoor van enkele leden van de GICM (*Groupe Islamique Combattant Marocain*) in de Limburgse gemeente Maaseik. “Operatie Asperge”, want zo heette het onderzoek naar deze mannen, was gestart eind 2002, na een verontrust telefoontje van een Limburgse buurtbewoner. Toen zijn allochtone burens waren teruggekomen van een reis naar het Midden-Oosten waren ze toch wel heel sterk veranderd: lange baarden, kaalgeschoren hoofden en vooral erg radicale ideeën.³⁵³ Via een loslippig in Frankrijk gearresteerd GICM-kopstuk schieten de speurders aardig op: ze krijgen bevestiging dat het inderdaad om een GICM-afdeling in België gaat. Later wordt die verklaring wel ingetrokken, maar de identificatie was intussen al wel een feit. De vier

---

³⁵¹(anon.), *Madrid bomb detonators were not made in Bosnia*, Expatica Spanish News, 18 mei 2005, www.expatica.com/source/site_article.asp?subchannel_id=82&story_id=20145&name=Madrid+bomb+detonators+were+not+made+in+Bosnia

³⁵²(anon.), *3/11 Bombers Trained at Al-Qaeda Base in Bosnia*, 11 mei 2005, Sofia News Agency, www.novinite.com/view_news.php?id=47563

³⁵³Demets, Frank, *Fundamentalist of Terrorist?*, Knack, 16 november 2005, p. 30; deze paragraaf is voornamelijk gebaseerd op het Knack-artikel, tenzij anders vermeld.

ontkennen echter dat ze lid zijn van de GICM of dat ze ooit in paramilitaire trainingskampen in Syrië zijn geweest. Een van hen, de 41-jarige Abdelkader Hakimi, maakt echter geen geheim van zijn turbulente leven. Zo leeft hij al twintig jaar ondergedoken onder valse namen en valse paspoorten. Hij had namelijk in 1985 in Marokko de doodstraf gekregen voor zijn betrokkenheid bij wapentraffieken voor het *Mouvement Islamique Jeunesse Marocain*, een andere radicale islamgroep. De oorlog in Bosnië kwam hem dan ook goed uit, alhoewel hij ontkent dat hij daar gevochten heeft. Tijdens zijn proces vroeg de rechter wat dan wel de reden was voor zijn verblijf in een land in volle oorlog. “*Ik was op zoek naar een boek*”, antwoordde Hakimi laconiek. Dat boek was dan blijkbaar wel erg moeilijk te vinden, want na een verblijf in Mekka keerde hij (nog voor het einde van de oorlog) terug naar Bosnië.³⁵⁴ Ook werd hij voor zijn boekzoektocht beloond door de Bosnische overheid met een Bosnisch paspoort op naam van Sako Inijaay.³⁵⁵ Ook de 31-jarige Lahoussine El Haski (alias Tarek Jaber) zou volgens de krant *Le Soir* in Bosnië (en Tsjetsjenië) gevochten hebben.³⁵⁶ Zelf werd hij internationaal gezocht voor zijn betrokkenheid bij de aanslagen in Riyadh en Casablanca, zijn broer stond dan weer op de lijst van de Spaanse politie in verband met Madrid. Toch blijken de twee Bosnië-veteranen én hoofdverdachten in het eerste grote terrorismedossier in België onder de nieuwe wetgeving, meer banden te hebben met de aanslagen in Madrid dan ze wilden toegeven.

*De beklaagden zouden valse paspoorten hebben geleverd en onderdak hebben geboden aan de moslimterroristen. Zo vonden speurders in een appartement in Brussel de vingerafdrukken van een van de verdachten van de aanslagen in Madrid.*³⁵⁷

Ze kregen dan ook zeven jaar cel voor lidmaatschap van een terroristische organisatie. Andere bendeleden kregen tussen de vijf en de zes jaar gevangenisstraf. De twee bendeleiders en drie andere GICM-leden gingen in beroep tegen hun veroordeling. De definitieve uitspraak over deze zaak valt in september 2006.

---

³⁵⁴(anon.), *Procès GICM: les tribulations d'Abdelkader Hakimi*, La Libre, 16 november 2005, www.lalibre.be/article.phtml?id=10&subid=90&art_id=251367

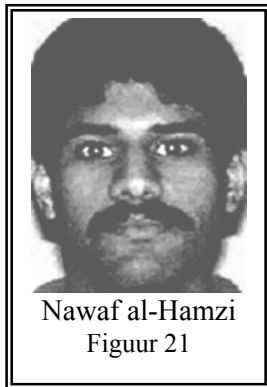
³⁵⁵Dupont, Gilbert, *18 islamistes suspects*, La Dernière Heure, 15 juli 2005, www.dhnet.be/dhjournal/archives_det.phtml?id=496230

³⁵⁶(anon.), *La tête du réseau était en Belgique*, Le Soir, 7 december 2005, www.lesoir.be/statiques/print/rubriques/belgique/page_5718_393275.shtml

³⁵⁷(anon.), *Twee GICM-kopstukken krijgen zeven jaar*, VRT Nieuws, 16 februari 2006, www.vrtnieuws.net

9.2.10. De aanslagen in de Verenigde Staten van 11 september 2001³⁵⁸

In wat tot hiertoe een van de grootste en meest spectaculaire aanslagen uit de geschiedenis van het terrorisme is, speelden de Bosnische veteranen slechts een minimale rol. Van de negentien kapers en piloten waren er slechts twee die ooit deel uitgemaakt hadden van de

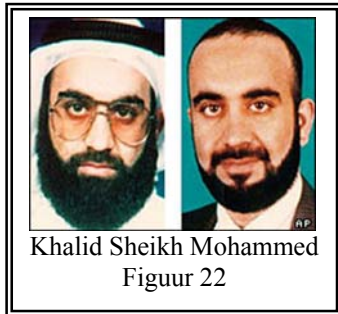

El-Mudžahid-eenheid. De eerste is Nawaf al-Hamzi, die geboren werd in Mekka. Als tiener trok hij naar Afghanistan en pas helemaal op het einde van de Bosnische oorlog (in 1995) sloot hij aan bij de *El-Mudžahid*-eenheid. Daarna keerde hij terug naar Afghanistan om samen met de Taliban tegen de Noordelijke Alliantie te vechten. Toen ook die strijd gestreden was, sloot hij zich aan bij de rebellen in Tsjetsjenië om zo in 1999 terug te keren naar zijn thuisland, Saoedi-Arabië. In april 1999 kregen hij en zijn broer Salem (ook een van de kapers) een visum voor de Verenigde Staten. Osama bin Laden gaf in een recente video-boodschap toe dat hij het was die alle kapers persoonlijk had uitgekozen.³⁵⁹ Zo waren Salem en Nawaf de eersten op bin Ladens lijstje. Oorspronkelijk waren het zij die opgeleid zouden worden tot piloot, maar ze bleken slechte studenten te zijn. Als kapers leken ze beter geschikt en het waren zij die mee verantwoordelijk waren voor het neerstorten van American Airlines vlucht 77 op het Pentagon. Op diezelfde vlucht zat ook Khalid al-Mihdar. Dat was niet zo onlogisch, want ook hij was geboren in Mekka (°16 mei 1975) en kende de al-Hamzibroers al heel lang. Hun levensloop is zelfs verrassend gelijklopend. Toen Nawaf al-Hamzi naar Bosnië trok, ging al-Mihdar met hem mee. In Bosnië vochten ze samen met Heydar Zammar. Zammar (°1961), van Syrische origine, trok na de oorlog naar Duitsland, waar hij een tijdje samenwoonde met 9/11-kopstuk Mohammed Atta. Dankzij de arrestatie van Zammar kregen de onderzoekers een veel beter beeld van de voorbereidingen op de aanslagen. Wat al-Mihdar betreft, die trok na Bosnië samen met al-Hamzi naar Afghanistan en Tsjetsjenië. In 1999 gingen de twee broers en al-Mihdar naar het *Mes Aynak*-trainingskamp in Afghanistan. Daar werden ze opgevangen door de Koeweiti Khalid sjeik Mohammed, het beste gekend onder zijn initialen KSM. KSM had dan ook heel wat ervaring met het opleiden en voorbereiden van kandidaat-terroristen. Zo had hij zijn eigen neef, Ramzi Yousef, al klaargestoomd voor de aanslagen op het *World Trade Centre* in New York in 1993.

³⁵⁸ deze paragraaf werd, tenzij anders vermeld, volledig gebaseerd op het *9/11 Commission Report*, meer specifiek pagina's 131-134, 147, 155, 488-492

³⁵⁹ <http://edition.cnn.com/video/player/player.html?url=/video/world/2006/05/23/todd.bin.laden.moussaoui.cnn>

Voordien, tussen 1992 en 1993, had hij zelf in Bosnië gevochten; daarna hield hij zich meer bezig met de financiële kant van de zaak door het organiseren en doorsluizen van giften. In een rapport van de Amerikaanse inlichtingendienst van 23 juli 2003 staat in detail beschreven

hoe hij dat deed en hoe hij half de wereld rondreisde om geld te verzamelen. Tussen 1993 en 1996 bezocht hij China, de Filippijnen, Pakistan, een tweede maal Bosnië (in 1995), Brazilië, Soedan en Maleisië. Het kan natuurlijk een toeval zijn, maar tijdens zijn verblijf op de Balkan ging er toevallig ook een bom af voor een politiekantoor in Zagreb. Hierbij werd een omgebouwde Casio-horloge gebruikt om de timer van de bom in

te stellen. Dat was dus identiek hetzelfde ontstekingsmechanisme dat door KSM en zijn neef Youssef ook al eens bij een bomaanslag in Manilla was gebruikt. Op 1 maart 2003 werd hij gearresteerd in Pakistan en overgevlogen naar de Verenigde Staten, waar hij momenteel vermoedelijk in de gevangenis van Guantánamo verblijft.

Sinds de aanslagen van 11 september 2001 op het *World Trade Centre* in New York en het Pentagon in Washington D.C. lijkt terrorisme niet meer weg te denken uit ons leven. Volgens het nieuwsmagazine *Ter Zake* stierven de laatste vijf jaar wereldwijd 24000 mensen ten gevolge van terreurdaden.³⁶⁰ Ter vergelijking: dat is ongeveer hetzelfde aantal mensen dat overleed in Belgische verkeersongevallen tussen 1987 en 2005.³⁶¹ Toch lijkt dit getal relatief klein indien men weet dat in 2005 alleen al 2,8 miljoen mensen stierven aan AIDS.³⁶² Deze immense hoeveelheid klinkt heel spectaculair en toch zijn slechts weinig mensen zich hiervan bewust. Daarentegen kan iedereen zich wel zo het beeld van de instortende wolkenkrabbers voor de geest halen. Terroristen, en zeker zij die tussen ons leven en opgroeien, zijn zich heel goed bewust van de invloed van spectaculaire beelden op de westerse samenleving. Het valt dan ook te verwachten dat de volgende grote aanslag nóg driester, nóg grootser en nóg spectaculairder zal zijn dan 11 september, wil men opnieuw een massieve impact hebben op het netvlies en het geheugen van de westerse toeschouwer.

³⁶⁰Ter Zake, *De strijd tegen de terreur*, Canvas, uitgezonden op 7 juli 2006, duur: 30 minuten

³⁶¹Verkruyssen, Freddy, *Verkeersongevallen 2005*, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Federale Overheidsdienst Economie, K.M.O., Middenstand en Energie, Brussel, 28 juni 2006, p. 7

³⁶²*Report on the global AIDS epidemic: Executive summary - A UNAIDS 10th anniversary special edition*, UNAIDS/06.20E, UNAIDS, Genève, mei 2006, p. 8

9.3. Conclusie

In dit laatste hoofdstuk hebben we enkele grote terroristische activiteiten besproken die zich de afgelopen tien jaar voordeden. De aandachtige lezer zal ook gemerkt hebben dat de aanslagen in London (op 7 juli 2005) niet aan bod kwamen, daar de verbanden met Bosnië naar onze mening te vaag waren. Wat de andere terroristische groeperingen betreft, is het tamelijk moeilijk hierin een vaste lijn te ontdekken. Buiten de Roubaix-cel, die bijna volkomen uit Bosnië-veteranen bestond, spelen de veteranen in de meeste groeperingen de tweede viool. Enkel zij die ook in Afghanistan gevochten hebben slagen er soms in om hogerop te geraken en niet louter als kanonnenvoer ingezet te worden. Ook valt het extreem gewelddadige karakter op van elk van deze groeperingen en hun betrachting om zoveel mogelijk (burger)slachtoffers te maken. Een betrachting die blijkbaar gedeeld wordt door de Saoedische politie, daar zij zelden of nooit een arrestant levend te pakken krijgen. Wat ook opvalt is dat veel van deze aanslagen puur toevallig verijdeld werden of dat verdachten puur toevallig tegen de lamp liepen. Enige onhandigheid van de terroristen zelf deed gelukkig vaak net op tijd een belletje rinkelen bij een alerte douanier of politieman. Het zijn dan ook niet de meest intelligente personen die in dit soort groeperingen terecht komen. Vaak zijn het jongeren die op vroege leeftijd de studies vaarwel zeggen en zo door veel intelligentere en gewiekste rekruteerders opgepikt worden, net zoals dat bij sekten het geval is. Onzekere jongeren die zich door hun omgeving uitgesloten voelen en op zoek naar hun identiteit een pelgrimstocht naar Mekka ondernemen vormen een makkelijke prooi voor het “Hogere Doel”. Soms zelfs is dat niet nodig en kan gewoon rondhangen bij een radicale moskee er al voor zorgen dat een *nobody* een geduchte terrorist wordt. De kameraadschap die dan binnen het netwerk geboden wordt, zorgt voor een vangnet waaruit ze niet meer kunnen ontsnappen. Indien deze cellen niet in verbinding stonden door oude vriendschapsbanden, was er nog altijd het “oppercommando” in de regio Afghanistan-Pakistan dat kon zorgen dat de juiste mensen met elkaar in contact kwamen. Bepalen waar de ene cel stopte en de volgende begon was dus niet altijd makkelijk. De Bosnische veteranen mogen dan misschien niet hetzelfde aura hebben als hun collega’s uit Afghanistan, voor allochtone jongeren, geboren en getogen in westerse landen, lijkt het lijden van het Bosnische volk een katalysator en inspiratiebron om zelf de terroristische draad op te nemen. Via websites, die deze jongeren zelf opzetten en beheren en waar telkens opnieuw expliciet naar Bosnië verwezen wordt, komen ze in contact met de *emirs* op het terrein, of die nu in Bosnië, Afghanistan of Irak verblijven. Door deze

jongeren een schijn van “verantwoordelijkheid” te geven door hen bepaalde dingen te laten posten in naam van deze of gene terreurorganisatie, peppen de jonge surfers elkaar op en ontstaan de wildste en wreedste plannen. Plannen die door financiering met lokale (kleine) criminaliteit of sponsoring vanuit de oorlogsgebieden, bijna gerealiseerd werden en onvermijdelijk in de toekomst gerealiseerd zullen worden. Het lijkt ons namelijk niet onlogisch dat het *home-grown-terrorisme* de nieuwe vorm van terrorisme zal worden. De rassenrellen in het Britse Oldham in 2001 en in de Franse voorsteden en in Birmingham in het najaar van 2005 zijn maar enkele van de vele indicatoren dat er in elke westerse grootstad aan potentiële rekruten geen gebrek zal zijn.

10. Eindconclusie

Onze zoektocht naar hoe de buitenlandse islamitische invloed in Bosnië-Herzegovina verlopen is, werd uiteindelijk een wereldwijde expeditie. Het begon allemaal in 1463 toen de Ottomanen de slecht gestructureerde Bosnische kerk en de dualistische Bogomilen bijna deden verdwijnen en van de islam in heel wat regio's de belangrijkste godsdienst maakten. Bijna, want tal van aspecten van de oude religies leefden verder in de Bosnische variant van de Ottomaanse islam. Van massaconversies of dwang was er nauwelijks sprake. Zoals wij aantoonde is het dan ook beter om te spreken van een *aanvaarding* van de islam dan wel een gedwongen islamisering. Het soefisme speelde in die aanvaarding een cruciale rol en zou dit gedurende de hele geschiedenis van de Bosnische moslims blijven doen. Bij het verdwijnen van het Ottomaanse rijk waren het dan ook deze soefi-ordes die de machtswissel overleefden, want de Serven, Slovenen en Kroaten – allen christenen - konden niet snel genoeg een einde stellen aan de islamdominantie. De christenen hadden onder die dominantie dan misschien wel niet zo sterk te lijden gehad zoals Andrić beweerde, maar in hun poging om de Ottomanen te overtreffen in Ottomaan-zijn, hebben de Bosnische moslims ongetwijfeld kwaad bloed gezet bij heel wat mensen. Al die opgekropte frustraties leidden tot bijzonder gewelddadige taferelen tijdens de Tweede Wereldoorlog, vooral dan vanuit Kroatische hoek. Maar ook sommige moslims kozen voor de collaboratie. Daar enkelen van hen in Egypte hadden gestudeerd, sloten ze zich aan bij de gevreesde *Handžar*-divisie van de *Waffen-SS*. Omdat de socialistische republiek van Tito het niet begrepen had op collaborateurs noch op religie, verdween de Bosnische islam voor een hele periode van het officiële toneel. Op de achtergrond en vooral dan op de universiteiten leefde het moslimgedachtengoed echter verder, vooral dan het panislamisme. Zo ontmoetten enkele panislamistische Bosnische moslims elkaar al op de universiteitsbanken en jong en avontuurlijk zoals ze waren, gingen ze in op de Iraanse uitnodiging om een “culturele reis” naar Teheran te maken. Dit gebeurde uiteraard in het grootste geheim en daarom liep de organisatie ook via de Iraanse ambassade in Wenen. De veertien Bosnische mannen die in 1983 op het vliegtuig stapten konden zich op dat ogenblik totaal niet realiseren hoezeer die reis hun persoonlijke leven en de geschiedenis van hun land zou beïnvloeden. Ook Wenen zou tijdens de oorlogsjaren een cruciale rol gaan spelen in de bewapeningscarrousel van de Bosnische moslims. Waar de veertien jonge mannen bij hun terugkeer in Sarajevo nog als onbekende onruststokers de gevangenis gingen als staatsgevaarlijke individuen, kwamen zij buiten als een hechte groep martelaren voor de heilige zaak.

Izetbegović en zijn vrienden waren niet de enigen die eind jaren '80 voor de heilige zaak stredden. Vele duizenden kilometers verder, in Afghanistan, vochten jonge mannen, eveneens geïnspireerd door de Iraanse Revolutie, een bloedige strijd uit met de Sovjetunie. Met Pakistan als logistieke basis en met hulp van de geheime Amerikaanse wapenleveringen zou de strijd jarenlang duren. De Afghaanse oorlog werd een vrijhaven voor strijders van over de hele wereld. De Saoedische overheid zag dan ook met jaloezie in de ogen hoe het sji'itische Iran de leiding nam in het panislamistische discours en besloot haar duit in het zakje te doen. Via rechtstreekse staatssteun maar ook via vzw's kregen de Afghaanse moedjahedien alles wat ze nodig hadden. Zelfs hun nieuwe leider werd een *wahhabi*-getrouwe, namelijk sjeik Abdullah Azzam. Alhoewel hij een Palestijn was, gaf hij les in Saoedi-Arabië. Door zijn achtergrond bij de PLO en zijn grote aanhang onder de Saoedische studenten was hij de geknipte man om op charismatische wijze de *Vader van de Jihad* te worden. Noch de Amerikanen noch de Saoedis hadden op dat ogenblik door wie ze aan het steunen waren. Daar waar zij de moedjahedien in het begin nog zagen als een handig en gedwee instrument, zou hun creatie enkele jaren later zich tegen hen keren. De Bosnische oorlog was de katalysator van deze ommekeer.

Toen de laatste sovjettroepen zich hadden teruggetrokken uit Afghanistan en daarmee openlijk toegaven dat een rebellenleger een wereldmacht had verslagen, kon de vreugde niet op in het moedjahedienkamp. Sjeik Azzam en zijn luitenant, Osama bin Laden, waren de helden van de dag. Hoe het precies gegaan is, zal wel nooit bekend geraken, maar net die overwinning leidde tot wrevel bij de *emirs*. Want hoe moest het nu verder? Stopte de strijd daar of was het nog maar een begin? Ook rees de vraag wat er moest gebeuren met al deze strijders die hun leven hadden gewaagd voor de heilige zaak. Er moest iets gevonden worden om hen bezig te houden, want naar huis konden de meesten niet meer. Daar wachtte hen een gevangenisstraf of zelfs executie. De Bosnische oorlog kwam dan ook als een godsgeschenk. Letterlijk weken na de val van Kaboel richtte de Servische agressie zich ook tot Bosnië-Herzegovina. Toevallig waren net toen enkele leidinggevende figuren van de Afghaanse moedjahedien op wereldreis, op zoek naar een nieuw conflictgebied. Toen ze het lijd van de Bosnische moslims zagen, moesten ze niet lang meer twijfelen. De situatie leek op het eerste zicht zelfs wat op Afghanistan: een onderdrukte moslimminderheid die het moest opnemen tegen een veel sterkere christelijk-orthodoxe meerderheid. De Afghaanse *emirs* vonden overal ter wereld een gewillig oor voor hun extremistische discours en nu ze zich opwierpen als de redders en beschermers van de Bosnische moslims, werden de bankrekeningen stevig

gespijst. Toch zal menige gulle schenker in de Golfregio zich wel even in het haar gekrabt hebben toen men de collectebus liet rondgaan voor de Balkan. Net zoals in Europa trouwens had het merendeel van de islamitische wereld er totaal geen benul van dat er moslims woonden in ex-Joegoslavië. Dat zou gauw veranderen. Men had namelijk uit de Afghaanse oorlog veel geleerd over de kracht van propagandamateriaal. Door hun jonge strijders te indoctrineren dat enkel vijandelijk vuur en een gewisse dood hen naar het paradijs zou kunnen leiden, kreeg het commando al vlug enkele cassettes vol met spectaculaire beelden van suïcidale operaties. Via andere Afghanistan-veteranen die eieren voor hun geld hadden gekozen en in Europa of in Amerika een bereidwillige nieuwe thuis hadden gevonden, gebeurde de verspreiding van de eerste extremistische video's. Uiteraard leidde dit tot nog meer vrijwilligers voor het Bosnische front maar ook tot meer giften. De *zakat*, de islamitische liefdadigheid, werd hét instrument bij uitstek om deze giften te verzamelen.

In Bosnië zelf was de verrassing totaal. Om te beginnen hadden slechts weinigen een oorlog zien aankomen, laat staan dat ze er zich voldoende op voorbereid hadden. Een moslimleger bestond zelfs nog niet eens aangezien de moslimofficieren gewoon deel uitmaakten van het reguliere Joegoslavische Volksleger (JNA). In alle haast werd de Patriottische Liga opgericht, de voorloper van het moslimleger (ABiH). Manschappen waren er voldoende, maar wapens waren een groot probleem. Alija Izetbegović was toen net verkozen tot leider van de Bosnische moslims met zijn Partij van Democratische Actie (SDA) en moest dus iets ondernemen om zijn volk te beschermen. In nood kent men zijn vrienden en Izetbegović kwam al snel uit bij Iran. Binnen de kortste keren stuurde dat land militaire adviseurs en inlichtingenofficieren om de sleutelposten veilig te stellen. Ook begon het bijna onmiddellijk met illegale wapenleveringen, tegen het embargo van de Verenigde Naties in. Ook op diplomatiek vlak liet Iran zich niet onbetuigd en wierp het zich op als dé grote redder en behoeder van de islam.

Een andere verrassing waarmee de Bosnische moslims te kampen kregen was dat er plotseling toch wel heel veel eigenaardige buitenlandse journalisten en studenten in hun dorpjes rondliepen. Deze vermomming hield niet lang stand en het reportersboekje ruimde in geen tijd plaats voor camouflagepakken en zware bewapening. Izetbegović had dan wel niet expliciet om die rare snuiters gevraagd, er tegen ingaan durfde hij ook niet. Bovendien kon hij alle steun van gelijk wie heel goed gebruiken. Op het diplomatieke vlak gebeurde er namelijk

weinig en de Europeanen konden maar geen gemeenschappelijke strategie uitstippelen voor de Balkan. Izetbegović was dus op zichzelf en op de steun uit de Golfregio aangewezen.

Een jaar lang slikten zijn eigen bevolking en zijn soldaten de krankzinnige strijders die blijkbaar niets liever wilden dan sneuvelen. Wanneer ze niet aan het front zaten, hielden de moedjahedien zich bezig met actief bekeringswerk, iets wat hen door haast niemand in dank werd afgenomen. Na een jaar oorlog, in 1993, werd dan ook, bij presidentieel decreet, de aparte *El-Mudžahid*-eenheid opgericht. Deze groepering van buitenlandse strijders kwam rechtstreeks onder het bevel van president Izetbegović in een poging om zo de orde en de interne vrede te herstellen. Het werd echter het begin van het einde.

De Afghanistan-veteranen mochten dan wel denken dat Bosnië-Herzegovina zo wat hetzelfde was als de strijd tegen de Sovjetunie, er was een heel belangrijk verschil dat al gauw in hun nadeel begon te werken: de buurlanden. Moslim-Bosnië ligt namelijk te midden van christelijke burens en een logistieke basis, zoals het bevriende Pakistan, ontbrak. Alhoewel de Kroaten in het begin nog een coalitie vormden met de Bosnische moslims, was dat begin 1993 al sterk aan het veranderen. Nu hadden de Kroaten er al van in het begin wel voordeel bij gedaan dat de Bosniërs zo'n goede vrienden hadden in de Arabische Golf. De illegale wapenleveringen, die grotendeels verliepen via Kroatische luchthavens, werden stevast afgeroomd en buitenlandse strijders vonden via Kroatië een veilige doorgang naar het front. Maar op een bepaald ogenblik begon die buitenlandse invloed wat te groot te worden naar Kroatische smaak en zonder enige waarschuwing werd de kraan dichtgedraaid. De moedjahedien vielen dan maar terug op een oud vertrouwd recept: liefdadigheidsorganisaties. De nood in Bosnië was inderdaad gigantisch en elke zichzelf respecterende liefdadigheidsorganisatie van gelijk welke strekking of overtuiging had zijn weg al gevonden naar de Balkan. Zij verleenden dan ook fantastisch werk en de falende internationale gemeenschap was maar wat blij dat deze vzw's sommige taken op zich namen. Hen werd dan ook geen stobreed in de weg gelegd en hun transporten werden nauwelijks gecontroleerd. De vlaggen van deze vzw's stonden in de ogen van de buitenwereld garant voor humanitaire hulp, dus kregen ze *carte blanche*. Maar de vlag dekte de lading dus duidelijk niet altijd. Er waren uiteraard van in het prille begin van de oorlog al enkele malafide vzw's in het kielzog van de moedjahedien meegekomen naar het strijdtoneel, zoals *Benevolence International Foundation*. Door de Kroatische oorlogsverklaring steeg hun aantal echter drastisch. Ze paktten het handig aan. Organisaties die een goede naam en faam

hadden moesten dienen als dekmantel voor vzw's die minder goede bedoelingen hadden. Zo gaf de *Saudi High Commission for Donations to Bosnia-Herzegovina* dekking voor de *Saudi High Commission for Relief*. Terwijl de donatiecommissie effectief humanitaire hulp leverde, bracht de *relief*-organisatie wapens en manschappen in plaats van voedselpakketten. Toen er gevaar bestond dat de internationale gemeenschap zich met deze praktijken zou gaan moeien, moesten westerse hulpverleners het met hun leven bekopen, zoals de Brit Paul Goodall aan de lijve moest ondervinden.

Aan het front zelf liep de situatie ook danig uit de hand. De driehoek Visoko-Travnik-Tuzla werd stevig gedomineerd door de moedjahedien en alhoewel Izetbegović volgens zijn eigen decreet wel aan het hoofd stond van zijn buitenlandse huurlingen, bleef daar in de praktijk weinig van over. Toch blijft hij moreel en politiek verantwoordelijk voor de slachtpartijen en folteringen die “zijn” mannen aanrichtten. Zoals tijdens het proces tegen zijn stafchef, Rasim Delić, voor het Joegoslaviëtribunaal in Den Haag werd aangetoond, bleef het oppercommando doof voor de smeebedes van haar volk en de rapporten over wandaden. Het was niet het doel van deze verhandeling om hier het proces te maken tegen Izetbegović. Zoals reeds eerder gesteld: zonder de Servische (en bij uitbreiding Kroatische) agressie hadden de Afghanistan-veteranen waarschijnlijk zelfs nooit weet gehad van het bestaan van Bosnië-Herzegovina. Het is dus wel een beetje ironisch dat uitgerekend de pogingen om de islam op de Balkan uit te roeien hebben geleid tot een nooit eerder geziene invloed van Golfstaten in deze regio.

Als de Serven en de Kroaten al een probleem hadden met de Bosnische variant van de islam, moet de *salafistische* en *wahhabistische* strekking helemaal een doorn in het oog zijn. Maar niet enkel voor hen. De grote vraag naar de toekomst toe is natuurlijk welke impact deze buitenlandse *islamistische* invloed gaat hebben op de Bosnische samenleving. Aan de hand van het boek van Tone Bringa bespraken wij wie de Bosnische moslims zijn en hoe zij, op een nogal lakse manier, omgaan met hun religie. Wij toonden aan dat de Bosnische moslimidentiteit vooral historisch, cultureel en seculier was en bij uitbreiding daarvan, eerder nationalistisch dan religieus-fundamentalistisch. De Bosnische moslims hebben dus al een eigen identiteit. Waarom zouden ze zich dan een nieuwe, hen totaal vreemde identiteit, laten opdringen? De Hanbalistische (Arabische staten) en Hanafitische rechtsschool (vroegere Ottomaanse rijk) staan haaks op elkaar en de Hanbalistische strekking heeft gedurende haar hele geschiedenis de Hanafitische strekking met alle mogelijke middelen bestreden.

Wij zijn dan ook van oordeel dat de oorlog in Bosnië-Herzegovina gewoon een van deze middelen werd. De Balkan is geen doel op zich, maar gewoon een instrument in de lange rij van methodes waarmee het Arabische Rijk het Perzische en Ottomaanse Rijk bestrijdt. Dit geldt evenzeer voor de twee andere “rijken” die wij hier vermelden. Deze machtsstrijd – religie is evenzeer een instrument – kwam het best tot uiting in de wapenwedloop. Iran had zich op handige wijze al snel ingewerkt in de Bosnische staatsstructuren. Dat dit op vraag gebeurde van de Bosnische overheid heeft daarbij zeker en vast geholpen. Het was dan ook opvallend dat Turkije en Saoedi-Arabië óók geheime wapenleveringen wilden doen, maar enkel en alleen als de Bosniërs niet langer de Iraanse wapens zouden aanvaarden. Door alle partijen tegen elkaar uit te spelen, vaarden de Bosniërs maar ook de Kroaten er wel bij en de wapens bleven *en masse* het land binnenstromen, zelfs via islamitische UNPROFOR-delegaties. Dat dit alles gebeurde op de kap van menselijk lijden én met medewerking van de Verenigde Staten maakt het er alleen maar erger op. Niet dat de Europeanen er zo goed uitkomen: door hun stilzwijgen zijn zij even medeplichtig. Toch had Europa beter eens verder nagedacht over wat er in de Balkan aan het gebeuren was, want het waren niet enkel strijders en wapens die voet aan Europese bodem kregen, het waren ook ideeën. De inzet van Bosnië-Herzegovina was voor de islamitische “rijken” niet enkel elkaar een loer draaien, het ging er ook over wie in de toekomst mee zou kunnen gaan wegen op de Europese besluitvorming. Nog nooit in de islamitische geschiedenis waren ze letterlijk en figuurlijk zo dicht bij het hart van Europa geraakt. In tegenstelling tot de Slag bij Poitiers in 732 waren ze deze keer vastbesloten om te blijven. Hoe? Op gelijk welke manier. Tijdens de oorlog diende religieuze gehoorzaamheid als pasmunt voor humanitaire steun, na de oorlog werden onder het mom van restauratie Bosnische moskeeën ontdaan van hun Ottomaanse motieven en werden het exacte kopieën van de *wahhabistische* godshuizen. Het was dan ook bijzonder opvallend dat men overal ten lande eerst nieuwe moskeeën zag verschijnen en slechts sporadisch, achteraf, de échte noden van de Bosnische bevolking werden geledigd. Het kinderachtige opbod in cultuurfestivals, zwembaden en zelfs geld, passen helemaal in deze strategie. Ook de Bosnische overheid gaat niet vrijuit. In een poging om terug greep te krijgen op haar eigen bevolking, deed zij mee in het religieuze opbod. Opportunistische SDA-getrouwen zoals Hasan Čengić, verdienen aardig wat bij door wapensmokkel. Gevolg was en is dat de Bosnische bevolking het vertrouwen totaal kwijt is in haar leiders en dat de Golfstaten staan te springen om dit vacuüm op te vullen. Maar zij zijn niet de enigen.

Er was en is namelijk één grote variabele op het strijdtoneel: de moedjahedien. Door intern geruzie tussen de “Afghaanse” moedjahedien-leiding en het Saoedische koningshuis kreeg het *salafisme* een nieuwe invulling als afzetting tegen het *wahhabisme*. Terwijl de Saoedis al in een strijd verwickeld waren met de “Perzen” en “Ottomanen”, moesten ze dus ook tegenstand uit de eigen rangen weerstaan. De *salafistische* vzw’s kwamen (en komen) er openlijk voor uit dat zij de gewapende *jihad* steunden (en steunen). Op brutale wijze leerden zij de Bosnische bevolking wat de letterlijke betekenis is van hun interpretatie van de *islam*, namelijk *onderwerping* aan hun wetten en ideeën. Door zich in te laten met weeshuizen creëren zij gedweeë volgelingen, net zoals dat gebeurt in sektes door middel van isolatie, controle, onzekerheid, herhaling en emotie. Zoals neurowetenschapster Kathleen Taylor al zei: “*Vaak gaat het om mensen die zich verlaten of verwaarloosd voelen, en dan in de sekte, of de terroristische groep, opnieuw vriendschap, respect en liefde krijgen.*” Kinderen die hun ouders verloren tijdens de oorlog en in een *salafistisch* weeshuis terecht kwamen, kunnen geen kant meer op. Emerson voegde naast indoctrinatie en rekrutering nog een derde aspect toe wat noodzakelijk is voor een geslaagde terroristische operatie: financiering. Aan de hand van de verslagen van de *US Treasury* hebben wij voldoende aangetoond dat ook aan geld geen gebrek is. Organisaties zoals de *Benevolence International Foundation* maar ook de *Islamic International Relief Organisation* hebben in interne werkdocumenten dan ook duidelijk gemaakt wat ze met die kinderen van plan waren: opleiden en er de kern, de speerpunt, van hun *jihad* van maken.

De vraag is natuurlijk of het allemaal al zo dramatisch is als het op het eerste zicht lijkt. Tijdens de wereldwijde rellen rond de Deense cartoons bleef de Bosnische bevolking bijzonder apathisch. Er zijn wel incidenten tussen extremisten en seculieren of andere bevolkingsgroepen, maar het blijft al bij al bij wat schelden en trek- en duwwerk. Op straat vormen mensen met lange baarden en *burqas* een minderheid. Naast het massale aantal nieuwe moskeeën kan men inderdaad niet kijken, maar zullen zij ooit vol zitten? Deze jaren zijn duidelijk een scharnierpunt die de toekomst van Bosnië-Herzegovina verder zullen bepalen. Zullen de *salafisten*, *wahhbisten* of Iraniërs hun slag thuishalen of nog belangrijker: gaan de Serven en de Kroaten voldoende geduld kunnen opbrengen voor de zoektocht van de Bosnische bevolking naar hun (nieuwe) na-oorlogse identiteit? De komende maanden kunnen al gedeeltelijk een antwoord bieden op deze vragen. Door het terrorismeproces tegen Bektašević (“Maximus”) en zijn kompanen is er misschien een louteringsproces op gang gekomen. Misschien is het de Bosnische overheid deze keer wél menens om het dramatische

paspoortenbeleid tussen 1993 en 1995 te herzien. Bovendien weet de Bosnische overheid ook niet meer waar te kruipen telkens er ergens op aarde terroristische aanslagen gebeuren en weer maar eens één of meerdere van de betrokkenen een Bosnisch paspoort blijkt te bezitten. Misschien moeten de Bosnische moslims maar eens luisteren naar de wijze woorden die Izetbegović sprak eind 1998, bij zijn afscheid van de Bosnische politiek : *Il faut que nous nous oriëntons vers l'Europe avec détermination, ..., car toute autre variante porte en elle une grande dose d'incertitude*. De hamvraag is natuurlijk of de Europese Unie ook bereid is zich eindelijk met een iets doortastender beleid naar de Balkan te oriënteren. Zolang de zwakke en corrupte staatsstructuren in Bosnië-Herzegovina haar inwoners niet kunnen geruststellen of vertrouwen schenken, zullen deze inwoners hun heil ergens anders zoeken. Sommigen hebben hun keuze al gemaakt en gokken op de *salafisten*, de overgrote massa schippert nog. Een krachtadig Europees beleid tegen malafide vzw's en terroristische opleidingskampen kan het tij nog doen keren. *Glaubensunwilligkeit* en desinteresse hebben al te veel mensenlevens gekost. Maar ook Saoedi-Arabië, Iran en Turkije dragen een verpletterende verantwoordelijk. Als zij écht een globale speler willen worden en écht op een constructieve manier op de Europese besluitvorming willen wegen, kan de Balkan inderdaad hun hefboom worden. Maar dan moeten ze stoppen met hun kinderachtig opbod en "zieltjeswinnen" en hun petrodollars investeren in huisvesting, infrastructuur en economie. Ook het halfslachige gedoe van Saoedi-Arabië om in opspraak gekomen vzw's gewoon een andere naam te geven of verdachten zonder meer af te schieten bij hun arrestatie, zal op lange termijn nefas zijn. Hadden deze landen de miljarden dollars "steun" die in het verleden naar religie en criminaliteit gingen, op een wijze manier geïnvesteerd, was Bosnië-Herzegovina hen oneindig dankbaar geweest en nu op weg een welvarende staat te zijn. Een staat met een Bosnisch-Europese islam die aansluiting zou kunnen vinden bij de Europese Unie. Want dat is de uiteindelijke plaats en toekomst van de Balkan, binnen de Europese Unie. Al was het alleen al maar uit eerlijke schaamte voor het falende beleid gedurende de oorlogsjaren. Het alternatief is op (lange ?) termijn een verbrokkelde staat met een woestijnmentaliteit uit de zevende eeuw waar terroristen van over de hele wereld een transit of thuis vinden en nog meer als tijdens de oorlog vlotte contacten kunnen leggen met andere terroristische cellen.

De Bosnische crisis heeft dus inderdaad een importislam teweeg gebracht. Uit deze "importislam" is er, in beperkte mate, een "exportterrorisme" gevloeid. Het is nu aan de Europese en NAVO-beleidsmakers om dat terrorisme beperkt te houden of zelfs uit te roeien alvorens het een bloeiende export-groothandel wordt.

Bibliografie

- Boeken

Arends, Inge, Douwes, Dick en Termeulen Arend Jan, *Islam: Personen en begrippen van A tot Z*, Het Spectrum, Utrecht, 2000, 216 p.

Armstrong, Karen, *Islam: a short history*, Modern Library - The Random House Publishing Group, New York, augustus 2002, 272 p.

Bildt, Carl, *Peace Journey: The Struggle for Peace in Bosnia*, George Weidenfeld and Nicolson, Londen, februari 1999, 423 p.

Bougarel, Xavier en Clayer, Nathalie, *Le nouvel islam balkanique: les musulmans, acteurs du post-communisme (1990-2000)*, Maisonneuve et Larose, Parijs, 2001, 509 p.

Bousetta, Hassan, *Breek de stilte. Een burgerlijk standpunt van Belgische intellectuelen van Maghrebijnse afkomst over de gebeurtenissen sinds 11 september*, Brussel, VUB Press, 157 p.

Bringa, Tone, *Being a muslim the Bosnian way: Identity and Community in a Central Bosnian village*, Princeton University Press, 1995, Princeton, New Jersey, xxi + 281 p.

Burke, Jason, *Al-Qaeda, Casting a shadow of terror*, I.B. Tauris & Co Ltd, Londen, 2003, 292 p.

Burr, Millard en Collins, Robert, *Alms for Jihad*, Cambridge University Press, mei 2006, xx + 348 p.

Clark, Malcolm, *Islam voor Dummies*, Pearson Education Benelux, 2004, 404 p.

Coll, Steven, *Ghost Wars: The Secret History of the CIA, Afghanistan, and Bin Laden, from the Soviet Invasion to September 10, 2001*, Penguin, Londen, december 2004, 738 p.

Coolsaet, Rik, *De Mythe Al-Qaeda: Terrorisme Als Symptoom Van Een Zieke Samenleving*, Van Halewyck, Leuven, 2004, 107 p.

De Ley, Herman, *Van Cordoba tot Mostar : islam in Europa: de 'voorgeschiedenis'*, Centrum voor Islam in Europa, CIE-Cahiers nummer 2, Gent, 1998, 56 p.

Dizdarević, Srđan, e.a., *Democracy Assessment in BiH*, Open Society Fund Bosnia and Herzegovina, Müller d.o.o., Sarajevo, februari 2006, 461 p.

Dyker, David, Vejvoda, Ivan, e.a., *Yugoslavia and After, A Study in Fragmentation, Despair and Rebirth*, Pearson Education Limited, Harlow, Essex, England, 2de druk, 1999, viii + 268 p.

Israeli, Raphael, *The Iraq War: Hidden Agendas and Babylonian Intrigue: The Regional Impact on Shiites, Kurds, Sunnis and Arabs*, Sussex Academic Press, maart 2004, 296 p.

Izetbegović, Alija, *Islamska deklaracija*, BOSNA, Sarajevo, 1990, 127 p.

Juričić, Zelimir en Loud, John, *Andric, Ivo, The development of spiritual life in Bosnia under the influence of Turkish rule*, originele titel: *Entwicklung des geistigen Lebens in Bosnien unter der Einwirkung der turkischen Herrschaft, 1924*, Duke University Press, Durham, 1991, 128 p.

Khan, Inayat, Hazrat, *Soeft Wijsheid*, Ankh-Hermes B.V., Deventer, augustus 1998, 148 p.

Kohlmann, Evan, *Al-Qaida's Jihad in Europa, The Afghan-Bosnian Network*, Berg Publishers, Oxford, 2004, 239 p.

Kramers, H.J., *De Koran*, Elsevier, Amsterdam, 1985, 728 p.

Laqueur, Walter, *A History of Terrorism*, Transaction Publishers, U.S., New Brunswick, New Jersey, 2001, 277 p.

Luyendijk, Joris, *Een tipje van de sluier: islam voor beginners*, Podium, Amsterdam, 2000, 111 p

Malcolm, Noel, *Bosnia, a short history*, New York University Press, New York, 1994, 360 p.

- Mekkaoui, Abdallah en M., *Al-'Uboodiyah: The Essay of Worship*, Daar Al-Hadeeth, 1987, 78 p.
- Nasr, Seyyed Hossein, *Islam : Religion, History, and Civilization*, Harper, San Francisco, December 2002, 224 p.
- Obolensky, Dimitri, *The Bogomils: A study in Balkan neo-Manichaeism*, Cambridge University Press, Cambridge, 1948, 304 p.
- Office of Information and Press, *The NATO Handbook, 50th Anniversary Edition*, NATO Headquarters, Brussel, 1998, 400 p.
- Office of Public Affairs, *The World Factbook 2006*, Central Intelligence Agency, Potomac Books, Washington D.C., 30 april 2006, 702 p.
- Piano, Aili (ed.), Puddington, Arch (ed.), *Freedom in the World 2005 : The Annual Survey of Political Rights and Civil Liberties*, Freedom House, Rowman & Littlefield Publishers, Inc., Blue Ridge Summit, PA, juli 2005, 800 p.
- Pinson, Mark, *The Muslims of Bosnia-Herzegovina, Their Historic Development from the Middle Ages to the Dissolution of Yugoslavia*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1993, xiii + 187 p.
- Rosenau, William, *Waging the "War of Ideas "*, Chapter 72, Section 13, p. 14 in Kamien, David, *The McGraw-Hill Homeland Security Handbook*, McGraw-Hill Publishing, New York, oktober 2005, 972 p.
- Schirmacher, Christine, *Der Islam, Band 1/2 - Geschichte, Lehre, Unterschiede zum Christentum*, Hänssler-Verlag Neuhausen/Stuttgart, september 2003, 750 p.
- Sharib, Zahur ul Hassan Khawaja, *Moinuddin Chishti, de geliefde van Allah*, East West Publications, Uitgeverij Synthese, Den Haag, 1979
- Singleton, Fred, *A short history of the Yugoslav Peoples*, Cambridge University Press, Cambridge, 1985, xi + 309 p.

Smith, Michael, *New Cloak, Old Dagger: How Britain's Spies Came in from the Cold*, Victor Gollancz Publishing, november 1999, 338 p.

Trutwin, Werner, *Encyclopedie van de wereldgodsdiensten : jodendom, islam, hindoeïsme, boeddhisme, christendom*, Averbode, 1981, 336 p.

Van Diffelen, Roelof, *De Leer der Wahhabieten*, Brill, Leiden, 1927, 83 p.

White, Jonathan, R., *Terrorism, An Introduction 2/e*, Wadsworth Publishing Company, Belmont California, 1998, 321 p.

- Overheidsdocumenten

(anon.), *Armed Islamic Group (Algeria, Islamists)*, Council on Foreign Relations, oktober 2005

(anon.), *Extending a Helping Hand to those in Need throughout the World*, Saudi Arabia Magazine volume 16, nummer 3, Riyadh, herfst 1999

(anon.), *List of Individuals Detained by the Department of Defense at Guantanamo Bay, Cuba from January 2002 through May 15, 2006*, United States Department of Defense, 15 mei 2006

Anderson, David, *The Collapse of Yugoslavia: Background and Summary*, Parliamentary Research Service, Research Paper Nr. 14 1995-1996, Department of the Parliamentary Library, Commonwealth of Australia, 22 november 1995, v + 36 p.

Bank of England, *Consolidated List of Financial Sanctions Targets in the UK*, 23 februari 2006

Blom, J., e.a., *Srebrenica - a 'safe' area ; Reconstruction, background, consequences and analyses of the fall of a Safe Area*, , The Netherlands Institute for War Documentation, Amsterdam, 2000-2003

brief van 7 december 1992 aan de Deputy Representative of the US to U.N. Secretary-General, U.N. Doc. S/24918, 8 december 1992, IHRLI Doc. No. 3160-3177, at 3173; Federal Republic of Yugoslavia, Second Report Submitted to the Commission of Experts, 1993, IHRLI Doc. No. 28401-29019, at 28566

Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices : Bosnia and Herzegovina – 2003*, US Department of State, 25 februari 2004

Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor, *Country Reports on Human Rights Practices : Bosnia and Herzegovina – 1994*, US Department of State, februari 1995

Consolidated List of Fincial Sanctions Targets in the UK, Bank of England, Londen, 26 juli 2006

Dacision [sic] to remove Mr. Edhem Bicakcic from his present position with, and to bar him from any further employment, Office of the High Representative and EU Special Representative, 14 maart 2003

Del Ponte, Carla, *The Prosecutor of the Tribunal against Rasim Delic, Indictment, zaak nummer IT-04-83-I, International Crime Tribunal for the Former Yugoslavia*, Den Haag, 15 februari 2005

Department for Analytical and Informative Affairs, *Review of the Information on Activities of the Persons from Afro-Asian Countries Directly Before the War and During the War in the Territory of BIH Republic*, BIH Administration of the Military Security Service , Sarajevo, 6 mei 1995

Director of Central Intelligence, *Unclassified Report to Congress on the Acquisition of Technology Relating to Weapons of Mass Destruction and Advanced Conventional Munitions, 1 January Through 30 June 2000*, Central Intelligence Agency (CIA), Washington D.C., 30 juni 2000

Đurašinović, Pejo en Miletić, Milan, *Islamic Fundamentalists' Global - Modus Operandi - Model Bosnia*, Documentation Center of Republic of Srpska, Bureau for Relation with ICTY of Republic of Srpska, Banja Luka, september 2002, 136 p.

Etinski, Rodoljub, *Affaire Concernant l'Application de la Convention pour la Prévention et la Répression du Crime de Génocide – Bosnie-Herzégovine c. Yougoslavie*, Cour Internationale de Justice, juni 1995, 80 p.

Federale Overheidsdienst Financiën, *Ministerieel besluit tot wijziging van het ministerieel besluit van 15 juni 2000 tot uitvoering van het koninklijk besluit van 17 februari 2000 betreffende de beperkende maatregelen tegen de Taliban van Afghanistan*, Belgisch Staatsblad, N. 2004 — 374 [C – 2004/03043], 27 januari 2004

Gentrup, Brett, *United States of America v. Abdurahman Muhammad Alamoudi : Supplemental Declaration in Support of Detention by Brett Gentrup, United States Immigration and Customs Enforcement*, Appeal from Case No. 03-1009M, US District Court for the Eastern District of Virginia – Alexandria Division, 22 oktober 2003, 24 p.

High Commission for Donations to Bosnia-Herzegovina, *Commission Report on Saudi donations to Bosnia-Herzegovina*, Riyadh, 13 juli 2001

ICTY zaak nummer IT-98-34-T, *the Prosecutor versus Martinovic and Naletilic*, 19 oktober 2001

Initiatives and Actions Taken by the Kingdom of Saudi Arabia to Combat Terrorism, Riyadh, maart 2006, 20 p.

Kohlmann, Evan, *The Afghan-Bosnian Mujahideen Network in Europe*, Memo in preparation for the CATS Workshop at the SEMA Conference 4-5 May 2006, Workshop 4 "Cooperating against terrorism EU-US relations post September 11", Swedish National Defence College, Stockholm, 4-5 mei 2006, 25 p.

Kohlmann, Evan, *The Role of Islamic Charities in International Terrorist Recruitment and Financing*, Working Paper nr. 2006/7, Danish Institute for International Studies, 7 januari 2006, 23 p.

Lederer, György, *Modern Islam in East Europe*, NATO Research Fellowships Programme 1997-1999, Brussel, 1999

Lugert, Alfred (Col.), e.a., *Preventing and Combatting [sic] Terrorism in Bosnia and Hercegovina*, National Defence Academy Institute for Peace Support and Conflict Management Vienna, december 2002, 150 p.

National Commission on Terrorist Attacks upon the United States, *The 9/11 Commission Report*, 567 p.

Office of the Coördinator for Counterterrorism, *Country Reports on Terrorism 2004*, Department of State Publication 11248, Washington D.C., april 2005, 129 p.

Office of the Coördinator for Counterterrorism, *Patterns of Global Terrorism*, United States Department of State, Washington D.C., 21 mei 2002

Office of the Coördinator for Counterterrorism, *Patterns of Global Terrorism 1997*, Europe and Eurasia Overview, United States Department of State, Washington D.C., 1998

Office of the Coördinator for Counterterrorism, *Patterns of Global Terrorism 1999*, Department of State Publication 10687, Washington D.C., april 2000, 90 p.

Office of the Coördinator for Counterterrorism, *Patterns of Global Terrorism 2000, Appendix A : Chronology of Significant Terrorist Incidents, 2000*, United States Department of State, Washington D.C., april 2001, 26 p.

Office of the Coördinator for Counterterrorism, *Patterns of Global Terrorism 2003*, United States Department of State Washington D.C., april 2004, 181 p.

Remkes, Johan, *Rekrutering in Nederland voor de jihad, nota opgemaakt door de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD)*, Nota van de Minister van Buitenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Den Haag, 9 december 2002, 38. p

Report on the global AIDS epidemic: Executive summary - A UNAIDS 10th anniversary special edition, UNAIDS/06.20E, UNAIDS, Genève, mei 2006, 28 p.

Resolution 1/6-EX on the situation in Bosnia-Herzegovina, EX-ICFM/6-92/RES-FINAL, Resolutions Adopted by the 6th Extraordinary Session of the Islamic Conference of the Foreign Ministers, Held in Jeddah, Kingdom of Saudi Arabia, 1-2 december 1992, 19 p.

Riedlmayer, András, *Destruction of Cultural Heritage in Bosnia-Herzegovina, 1992-1996: A Post-War Survey Of Selected Municipalities*, Expert Report commissioned by the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia, Cambridge, Massachusetts USA, 2002, 31 p.

Roth, Kenneth, *Counterterrorism and Human Rights: an Essential Alliance*, United Nations Foundation, New York, 15 augustus 2005, 4 p.

Statement of Patrick J. Fitzgerald, United States Attorney, Northern District of Illinois, Before the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States, 16 juni 2004

Testimony of Matthew Epstein with Evan Kohlmann (Senior Terrorism Analysts) before the House Committee on Financial Services Subcommittee on Oversight and Investigations, "Progress Since 9/11: the Effectiveness of U.S. Anti-Terrorist Financing Efforts", *Arabian Gulf Financial Sponsorship of Al-Qaida via U.S.-based Banks, Corporations and Charities*, Washington D.C., 11 maart 2003

Testimony of Steven Emerson with Jonathan Levin before the United States Senate Committee on Governmental Affairs, *Terrorism Financing: Origination, Organization, and Prevention: Saudi Arabia, Terrorist Financing and the War on Terror*, Washington D.C., 31 juli 2003, 45 p.

The House Permanent Select Committee on Intelligence and the Senate Permanent Select Committee on Intelligence, *Report of the Joint Inquiry Into the Terrorist Attacks of September 11, 2001*, S. Rept. No. 107- 351, 107th Congress, 2D Session, H. Rept. No. 107-792, Washington D.C., December 2002, 858 p.

United Nations Development Programme, Arab Fund for Economic and Social Development, *Arab Human Development Report 2003*, Regional Bureau for Arab States, United Nations Publications, Jordanië/New York, 2003, XVI + 210 p.

United States Department of State, *Executive Order 13224*, 23 september 2002

United States Department of State, *Patterns of Global Terrorism 1996*, Europe and Eurasia Overview, Washington D.C., 1997

United States District Court Northern District of Illinois Eastern Division, *United States of America v. Enaam M. Arnaout.*, Case #: 02-CR-892 31

United States District Court – Southern District of New York, *United States of America v. Mokhtar Haouari*, S4 00 Cr. 15, 5 juli 2001

United States Supreme Court, *Jacobellis v. Ohio*, 378 U.S. 184, 197, Washington D.C., 1964

US Code, *Annual country reports on terrorism*, Title 22, Chapter 38, Section 2656f, 22 januari 2002

Verkruyssen, Freddy, *Verkeersongevallen 2005*, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Federale Overheidsdienst Economie, K.M.O., Middenstand en Energie, Brussel, 28 juni 2006, 13 p.

Verordening (EG) nr. 1754/2002 van de [Europese] Commissie van 1 oktober 2002 tot vierde wijziging van Verordening (EG) nr. 881/2002 van de Raad tot vaststelling van bepaalde specifieke beperkende maatregelen tegen sommige personen en entiteiten die banden hebben met Usama [sic] bin Laden, het Al Qa'ida-netwerk en de Taliban, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 467/2001 van de Raad

Verordening (EG) Nr. 2145/2004 van de Commissie van 15 december 2004 tot eenenveertigste wijziging van Verordening (EG) nr. 881/2002 tot vaststelling van bepaalde specifieke beperkende maatregelen tegen sommige personen en entiteiten die banden hebben met Usama [sic] bin Laden, het Al Qa'ida-netwerk en de Taliban, en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 467/2001 van de Raad, Brussel, 17 december 2004

West, Jade, *Extended Bosnia Mission Endangers U.S. Troops : Clinton-Approved Iranian Arms Transfers Help Turn Bosnia into Militant Islamic Base*, Republican Policy Committee, United States Senate, Washington D.C., 16 januari 1997, 13 p.

Wet betreffende terroristische misdrijven, 19 december 2003, Belgisch Staatsblad, nummer 499, 3de editie verschenen op 29 december 2003

X-KO-06/190 - Bektašević Mirsad and Others, AH/SB, Sud Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 6 april 2006

- Kranten, tijdschriften & perscommuniqués

(anon.), *3/11 Bombers Trained at Al-Qaeda Base in Bosnia*, Sofia News Agency, 11 mei 2005

(anon.), *Al Qaeda militants kill American hostage*, CNN, 19 juni 2004

(anon.), *Belgisch koppel dat al-Qaida "ondersteunt", dagvaardt Belgische staat*, Gazet Van Antwerpen, 6 februari 2004

(anon.), *Bin Laden and the Balkans : The Politics of Anti-Terrorism*, International Crisis Group Balkans Report, nr. 119, 9 november 2001, 37 p.

(anon.), *Bin Laden and the Balkans: the Politics of Anti-Terrorism*, International Crisis Group, Brussel, Persverklaring, 9 november 2001

(anon.), *Bin Laden and the Balkans: the Politics of Anti-Terrorism*, ICG Balkans Report nummer 119, International Crisis Group, Belgrade/ Podgorica/ Pristina/ Sarajevo /Skopje /Tirana/ Brussel, 9 november 2001, 37 p.

(anon.), *Bosnia : Terrorism's Logistical Base; Saudis and Iranians Work Together Through a Bosnian Terrorist Group to Support the Conflict in Chechnya*, Defense & Foreign Affairs Strategic Policy, Volume 32, Nummer 10, oktober 2004

(anon.), *Bosnian suspects headed for Cuba*, BBC News, 18 januari 2002

(anon.), *Co-operation between Interpol National Central Bureaus leads to arrest of Madrid train bombings suspect*, Interpol, 18 augustus 2005

(anon.), *Defining terrorism at the U.N.*, The Washington Times, 23 maart 2006

(anon.), *Detenido en Belgrado el terrorista que alertó a los suicidas de Leganés de la presencia de la Policía*, Belt Ibérica, 19 augustus 2005

(anon.), *France : 30 ans de réclusion pour Lionel Dumont*, Nouvelles brèves, European Strategic Intelligence and Security Center, 17 december 2005

(anon.), *IIRA establishes 14 orphanages*, Royal Embassy of Saudi Arabia, Washington D.C., 12 februari 2005

(anon.), *Independent Auditors' Report : Bill & Melinda Gates Foundation - Financial Statements*, KPMG LLP, Seattle, 31 december 2005, 12p.

(anon.), *Infiltrating al-Qaeda cells difficult*, Asharq Alawsat, 5 oktober 2005

(anon.), *Islamist groups take root in the Balkans*, Jane's Intelligence Review, 1 januari 2002

(anon.), *Kingdom assists Bosnian refugees to return home*, Royal Embassy of Saudi Arabia Washington D.C. 3 september 1996

(anon.), *Kingdom continues to assist Bosnia, Kosovo*, Royal Embassy of Saudi Arabia, Washington D.C. 4 december 1999

(anon.), *La tête du réseau était en Belgique*, Le Soir, 7 december 2005

(anon.), *Les oubliés de Guantanamo*, Maghreb des Droits de l'Homme, 6 mei 2003

(anon.), *Los islamistas condenados*, El Pais, 26 september 2005

(anon.), *Madrid bomb detonators were not made in Bosnia*, Expatica Spanish News, 18 mei 2005

(anon.), *Madrid bombing suspects*, BBC News, 11 april 2006

(anon.), *Monthly Newsletter of the Royal Saudi Embassy in Washington D.C.*, maart 1997

(anon.), *MWL addresses issue of terrorism in final communiqué*, Royal Saudi Embassy in Washington D.C, 20 september 2004

(anon.), *New Permanent Representative of Bosnia and Herzegovina Presents Credentials*, BIO/3349, United Nations Press Release, New York, 20 maart 2001

(anon.), *Pakistan, Bosnia sign air link agreement*, Islamic Republic News Agency, 22 maart 2006

(anon.), *Politiek gekonkel overstemt onderzoek*, Nederlandse Omroep Stichting (NOS), 4 maart 2005

(anon.), *Quién es quién en el macrojuicio contra la célula de Al Qaeda*, El Mundo, 26 september 2005

(anon.), *Report on Bosnian Islamic web sites February 2004*, BBC Monitoring Service 9 maart 2004

(anon.), *Sandzak - a region that is connecting or dividing Serbia and Montenegro*, The International Institute for Middle-East and Balkan Studies, 12 oktober 2005

(anon.), *Saudi Ambassador Responds to Reports of Saudi Involvement in 9-11*, Royal Embassy of Saudi Arabia, Washington D.C., 24 juli 2003

(anon.), *Saudi Arabia and United States Make Joint Designation on Terror Financing*, Royal Embassy of Saudi-Arabia, Washington D.C., 23 december 2003

(anon.), *Saudi Arabia Announces the Names of 26 Suspects Amongst whom two Maroccans and Allocates Financial Rewards to Anyone who Reports on and Leads to Any Suspect*, Ain-al-Yaqeen, 12 december 2003

(anon.), *Saudi Arabia intensifies medical aid to Bosnia*, Royal Embassy of Saudi Arabia, Washington D.C. 19 juli 1997

(anon.), *Saudi Interior Ministry Announces Names of Suspected Terrorists*, Saudi Arabia Information Resource, 28 juni 2005

(anon.), *Secret services: Middle Eastern terrorist groups hiding in Bosnia-Herzegovina, plotting attacks*, Eurasian Secret Services Daily Review, Axis Information and Analysis, 27 april 2006

(anon.), *Spanish court jails 18 in al-Qaida trial*, Aljazeera News, 26 september 2005

(anon.), *Syria extradites suspect in alleged millennium terrorist plots to Jordan*, Jordan Times, 4 december 2000

(anon.), *Terrorist Cells and Recruitment in Bosnia*, Transnational Threats Project, Center for Strategic and International Studies, Volume 3, nummer 10, Washington D.C., augustus/september 2005, 6 p.

(anon.), *The al-Qaeda connection*, Expatica Spanish News, september 2004

(anon.), *The more things change: Cedant arma togae*, Centre for Peace in the Balkans, Analysis, maart 2002

(anon.), *The Saudi Interior Ministry Unveils the Identities of Four Terrorists Amongst whom Three from the Wanted List*, Ain-al-Yaqeen, 10 maart 2006

(anon.), *Transcript of the Q&A-session after the press conference by Adel Al-Jubeir on terrorism*, Royal Embassy of Saudi Arabia, Washington D.C., 12 juni 2003

(anon.), *Twee GICM-kopstukken krijgen zeven jaar*, VRT Nieuws, 16 februari 2006

(anon.), *UN seeks definition of terrorism*, BBC News, 26 juli 2005

(anon.), *US Court Rejects Lawsuits Against Prince Naif, Prince Salman and Saudi Charity*, Arab News, 23 september 2005

(anon.), *USA - Who are the Guantánamo detainees? - CASE SHEET 8 : Bosnian detainee: Mustafa Ait Idir (and five others)*, Amnesty International

(anon.), *Yemen Arrests Al-Qaeda Suspect*, Arab News, 30 november 2003

Agence France Presse, *Bin Laden Network Active in Bosnia: Report*, Arab News, 26 oktober 2004

Al-Amri, Ali, *Saudi Security Forces Latest Success Against Al Qaeda*, Asharq Alawsat Newspaper, 19 augustus 2005

Alberts, Jaco, *Deense imam heeft geen spijt*, NRC Handelsblad, 7 februari 2006

Aldrich, Richard, *America used Islamists to arm the Bosnian Muslims*, The Guardian, 22 april 2002

Al-Harbi, Muhammed, *Charity challenges US allegations*, Arab News, 20 maart 2002

Alić, Anes en Kaletović, Damir, *British in Bosnia to probe 7 July terror link*, International Relations and Security Network (ISN), 15 januari 2006

Alić, Anes, *Al-Qaeda's Recruitment Operations in the Balkans*, Terrorism Monitor, The Jamestown Foundation, Volume IV, nummer 12, 15 juni 2006

Alić, Anes, *Bosnia rules to revoke citizenships*, International Relations and Security Network, 14 juli 2006

Al-Kani, Majed en Al-Awsat, Asharq, *Authorities Take Custody of Wanted Militant*, Arab News, 17 juli 2004

Almotawa, Badr, *US urged to give sound proof in Julaidan's case*, Arab News, Middle East & North Africa Financial Network, Jeddah, 8 september 2002

Almotawa, Badr, *US urged to give sound proof in Julaidan's case*, Arab News, 8 september 2002

Al-Zaydi, Mshari en *Al Muqrin: Al-Qaeda's Angel of Death - From goalkeeper to Al-Qaeda's Death keeper; the story of the making of a terrorist*, Asharq Alawsat Newspaper, 20 juni 2005

Amir, Ali, *Jihad Explained*, The Institute of Islamic Information and Education, Chicago, 22 maart 2005

Asmuth, Tobias, *"Ich bin Muslim - keine Panik!"*, Qantara, 31 maart 2005

Associated Press, *U.S. Embassy in Sarajevo closes amid threat*, USA Today, 22 maart 2002

Bashir, Abdul Wahab, *Scholars define terrorism, call for joint action to defend Islam*, Arab News, Mekka, 11 januari 2002

Bashir, Abdul Wahab, *Top Al-Qaeda Figure Surrenders*, Arab News, 14 juli 2004

Bell, Stewart en Patrick, Kelly, *Alleged Canadian terror plot has worldwide links*, National Post, 4 juni 2006

Berger, Carol, *Bosnian Muslims Turn to Kuwait For Money, Arms*, The Christian Science Monitor, 28 januari 1993

Bernton, Hal, Carter, Mike, Heath, David, Neff, James, *The Terrorist Within : The story behind one man's holy war against America*, The Seattle Times, 23 juni tot 7 juli 2002

Blackburn, Chris, *International Intelligence Summit 2006 : Report: Bangladesh*, The International Intelligence Summit 2006, Crystal City, 17-20 februari 2006

Block, Robert en Solomon, Jay, *London Case Led To Terror Arrests in Canada*, Wall Street Journal, 6 juni 2006

Brand, Joel en Post, Tom, *Inside a secret military camp: how mujahedin fighters are training Bosnia's Muslims*, Newsweek, 5 oktober 1992

Bulthé, Annemie en Marbe, Nausicaa, *Predikt de koran geweld?*, Humo, nummer 3387, 2 augustus 2005

Campos, Élisabeth, *L'affaire Ahmed Ressay : parcours d'un terroriste*, Équipe de recherche sur le terrorisme et l'antiterrorisme - Centre international de criminologie comparée (CICC), Montréal, Canada, 2006

Coolsaet, Rik, *De mythe Al-Qaeda*, Knack, 3 december 2003

Craig, Pyes, Meyers, Joseph en Rempel, William, *Bosnia Seen as Hospitable Base and Sanctuary for Terrorists*, Los Angeles Times, 7 oktober 2001

Crumley, Bruce en MacLeod, Scott, *Across the Divide*, Time Europe, volume 165, nummer 12, 21 maart 2005

De Ceulaer, Joël, *Ook uw brein kan gemanipuleerd worden*, Knack, 8 februari 2006

Demets, Frank, *Fundamentalist of Terrorist?*, Knack, 16 november 2005

Dérens, Jean-Arnault, *Le Sandjak de Novi Pazar, Carrefour de l'islam radical dans les Balkans ?*, Courrier des Balkans, Études et analyses – Nr. 4 – septembre 2004, 19 p.

Detrez, Raymond, *Soefi-Broederschappen in Joegoslavië*, Informatie- en Documentatiecentrum voor het Oosten, Katholieke Universiteit Leuven, volume 7 (1987/88), nummer 9

Detrez, Raymond, *Taal, religie en nationale identiteit in Joegoslavië*, Internationale Spectator, juli/augustus 1996, volume 50, nr. 7/8

Devisch, Ignaas, *Terreur en moderniteit*, Essay, De Standaard, 18 februari 2006

Draulans, Dirk, *Angst [en passie], Centraal-Bosnië*, Brakke Hond, oktober 1993

Drozdiak, William, *France's 'unwanted': Alienated Arab youths turning to violence*, Washington Post, 14 november 1995

Duff-Brown, Beth, *Canada Terror Plot Included Bombs*, Associated Press/Chicago Tribune, 9 juni 2006

Dupont, Gilbert, *18 islamistes suspects*, La Dernière Heure, 15 juli 2005

Eggen, Dan en Lydersen, Kari, *In Michigan, Anti-Terrorism Effort Goes Public - Haddad Case Forces Rare Glimpse of Secret U.S. Campaign*, Washington Post, 6 mei 2002

El Akkad, Omar en McArthur, Greg, *Hateful chatter behind the veil Key suspects' wives held radical views, Web postings reveal*, Globe and Mail, 29 juni 2006

Elliot, Michael, *Hate Club, An in-depth look at al-Qaeda, the sprawling terror network through which Osama bin Laden exploits the borderless globe with a secret army driven by a ruthless new brand of extremism*, Time Magazine, Terrorism/Special Report, 12 november 2001

El-Moslimany, Samia, *Welcoming God's Guests*, Saudi Aramco World, volume 53, nummer 3, Houston, Texas, mei/juni 2002

Engel, Richard, *Inside Al-Qaeda: a window into the world of militant Islam and the Afghani alumni*, Jane's Information Group, Alexandria, Virginia, 28 September 2001

Ferguson, Barbara, *Yemeni and Assistant Guilty of Aiding Terrorists*, Arab News, 12 maart 2005

Fighel, Jonathan (Colonel, Res.), *Sheikh Abdullah Azzam, Bin Laden's spiritual mentor*, The Institute for Counter-Terrorism, Arlington, Virginia, 27 September 2001

Foreign Desk, *Bosnian Threatens Poison Gas Against Serb Forces*, New York Times, 31 oktober 1992

Gall, Carlotta, *Arrest of Banker in Graft Case Poses a Test of Bosnia's Resolve*, New York Times, 10 augustus 2000

Gossett, Sherrie, *Church Desecration Video Serves as Jihad Fund-Raiser*, Chiffon Rouge, 11 augustus 2005

Groen Iñaki Oñorbe Genovesi, Janny, *Moslim-intellectueel wordt de Nederlandse Abou Jahjah*, De Volkskrant, 14 mei 2003

Haidar Diab, Hassan, *Vahabiti: 'Hrvate treba potamaniti!'*, Večernji List, 16 september 2005

Hamar, Yves, *Islamistes dangereux en liberté*, France Echos, 5 mei 2005

Hamblett, Mark, *Saudi Charity Dropped From Suit Over Sept. 11 Attacks*, New York Law Journal, 28 september 2005

Hećimović, Enver, *Šta su krile bosanske vlasti (II), Otmica otmičara od policije*, Dani, nummer 247, 8 maart 2002

Hećimović, Esad, *Enaam Araout, optuženik, humanitarac i Bosanac, Bin Ladenov suradnik i(li) poznanik*, Dani broj 256, 10 mei 2002

Hećimović, Esad, *Mudžahedini pod zaštitom vojske i policije*, Dani nr. 246, 1 maart 2002

Helsinki Committee for Human Rights in Serbia, *Sandzak: Still a Vulnerable Region*, Annual Report 2004, EF.NGO/25/05 of 25 May 2005, 13th Economic Forum, Prague, 23 – 27 May 2005, 9 p.

Hogg, Andrew, *Arabs join in Bosnia battle*, Sunday Times, 30 augustus 1992

Hogg, Andrew, *Terror trail of the mujaheddin*, Sunday Times, 27 juni 1993

Hosenball, Mark, *Web of Terror*, Newsweek, 12 juni 2006

Hundley, Tom, *Mosque Denies Link as Terror Incubator*, Chicago Tribune, 25 oktober 2001

Huygen, Maarten, *Verdachte van aanslag World Trade Centre werkt mee met justitie*, NRC Handelsblad, 7 februari 1995

Jovanović, Nikola, *Vlada vodi politiku opasnu za Sandžak*, Blic, Belgrado, 13 april

Kaplan, Robert, D., *De Raid op Faluja*, Knack, 2 november 2005

Katz, Rita en Kern, Michael, *Terrorist 007, Exposed*, Washington Post, 26 maart 2006

Kovac, Janez, *Bosnian Police Arrest Top Muslim Tycoon*, Institute for War & Peace Reporting, 10 augustus 2000

Kuwait News Agency (KUNA), *Sandjak Mufty calls for equality and rights for Muslims*, 22 januari 2003

Lecluyse, Eric, *La justice rattrape Lionel Dumont*, L'Express, 2 december 2005

Looney, Robert, *The Political Economy of Islamic Charities and Terrorist Financing*, Paper Prepared for the CENTRA Conference on Terrorism Financing, Naval Postgraduate School, Arlington, Virginia, 29 november 2005, 48 p.

Luyten, Anna, *Druppels van een denktank*, Knack nummer 21, 36ste jaargang, 24 mei 2006

Maroevic, Rade en Williams, Daniel, *Terrorist Cells Find Foothold in Balkans - Arrests Point to Attacks Within Europe*, Washington Post, 1 december 2005

Mullen, Ann, *Haddad breaks his silence*, Metro Times, Detroit, 17 maart 2004

Naegele, Jolyon, *Saudi Aid Workers Bulldoze Balkan Monuments*, Radio Free Europe, 8 augustus 2000

Noël, André, *Terrorisme: le réseau Montréal*, La Presse, 14 december 2001

Office of Public Affairs, *Treasury Designates Bosnian Charities Funneling Dollars to Al Qaida*, js-1527, United States Treasury Department, Washington D.C., 6 mei 2004

Office of Public Affairs, *Treasury Urges UN to Designate Terrorist Organizations Avoiding International Sanctions*, js-1063, US Treasury, Washington D.C., 22 december 2003

Oschlies, Wolf, *Bosnien und sein „Nachmittag-Islam“*, Eurasisches Magazin, 28 februari 2006

Pečanin, Senad, *I Osama Bin Laden Ima Bosanski Pasos!*, Dani nummer 121, 24 september 1999

Peed, Matthew, *Blacklisting as Foreign Policy : The Politics and Law of Listing Terror States*, Duke Law Journal, Volume 54, Duke University, 19 december 2005

Persagentschap Belga, *Bosnisch parlement verwerpt grondwetswijziging*, De Standaard, 27 april 2006

Pomfret, John, *Complex network provided Bosnia's smuggled weapons*, The Milwaukee Journal Sentinel, 12 mei 1996

Pomfret, John, *U.S. Protests Mideast Fighters in Bosnia - Demand That Foreigners Be Evicted Follows Threats to Americans*, Washington Post, 13 september 1996

Procès GICM: les tribulations d'Abdelkader Hakimi, La Libre, 16 november 2005

Public Information Office, *Main News Summary*, SFOR, 20 juni 2003

Public Information Office, *Transcript of Press Conference*, SFOR, 10 maart 1997

Purvis, Andrew, *Bosnian Muslims See U.S. as an Ally - Former President of Bosnia Alija Izetbegovic talks to TIME about about allegations of terrorist links in the Balkans*, Time Europe, 31 oktober 2001

Qusti, Raid, *Terrorist Leader Killed*, Arab News, 4 juli 2005

Raman, B., *A New Jihadi Network – International Terrorism Monitor : Paper N° 69*, South Asia Analysis Group, 5 juni 2006

Ranstorp, Magnus en Xhudo, Gus, *A Threat to Europe? Middle East Ties With the Balkans and their Impact Upon Terrorist Activity throughout the Region*, Terrorism and Political Violence, Volume 6, Nummer 2, Londen, zomereditie 1994

Rasooldeen, Mohammed, *Al-Muqrin Remained a Brutal Killer All His Life*, Arab News, 20 juni 2004

Rogosić, Željko, *Vast Investigation in Bosnia Herzegovina*, Nacional, 27 september 2001

Ross, Brian, *Alleged Canadian Terror Plot Revealed*, ABC News, 6 juni 2006

Ross, Brian, *Canada Plot Included Truck Bombs in Toronto, Ottawa*, ABC World News Tonight - broadcast script, 5 juni 2006

Schwartz, Stephen, *Wahhabism and al-Qaeda in Bosnia-Herzegovina*, Terrorism Monitor, The Jamestown Foundation, Volume II, nummer 20, 21 oktober 2004

Sciolino, Elaine, *Complex Web Of Madrid Plot Still Entangled*, 12 april 2004

Selimbegović, Vildana, *Ministrov pakao u rajju za teroriste*, Dani, Nummer. 226, 5 oktober 2001

Selimbegović, Vildana, *Zadah Terorizma*, Dani, Nummer 137, 14 januari 2000

Seper, Jerry, *U.S. links money laundering, terrorists*, The Washington Times, 3 maart 2003

Shadid, Anthony, *America Prepares the War on Terror; US, Egypt Raids Caught Militants*, Boston Globe, 7 oktober 2001

Silverstein, Ken, *Stingers, Stingers, Who's Got the Stingers?*, Global Security, 2 oktober 2001

Smith, Jeffrey, *A Bosnian Village's Terrorist Ties - Links to U.S. Bomb Plot Arouse Concern About Enclave of Islamic Guerrillas*, Washington Post, 11 maart 2000

Smith, Jeffrey, *A Bosnian Village's Terrorist Ties : Links to U.S. Bomb Plot Arouse Concern About Enclave of Islamic Guerrillas*, Washington Post, 11 maart 2000

Stephen, Chris, *Shots first then the Questions*, The Guardian (London), 16 juni 1994

Suljagić, Emir, *Diskriminacija u zaposljavanju "Lokalaca"*, Dani nr. 122, 1 oktober 1999

Tabib, Tawfig, *Understanding Jihad - INTERVIEW: With Comm. Abu Abdel Aziz 'Barbaros' (Bosnia)*, Al-Sirat Al-Mustaqeem, Nummer 33, Safar 1415, augustus 1994

Tourancheay, Patricia, *A Paris, faux papiers au cœur d'un réseau islamiste : Saïd Atmani et Zoheir Choulah nient être des partisans du jihad*. Libération, 28 september 2001

Tremoglie, Michael, *Terrorist Charity*, Front Page Magazine, 16 september 2003

Valasek, Tomas, *Bin Laden: The Bosnia Connection*, The Defence Monitor, Center for Defense Information, Volume XXX, nummer 9, november 2001, 8 p.

Van Damme, Willy, *Het merkwaardige verhaal van de Belg Jacques Monsieur: de man die oorlogen stuurde*, Uitpers, nr. 70, 7de jaargang, december 2005

Van Humbeeck, Hubert, *Iraks duivelspact tegen Amerika*, Knack, 10 september 2003

Verhoest, Filip, *"Hij keek me in de ogen en vuurde"*, Het Nieuwsblad, 17 oktober 2001

Vrzicć, Nikola, *Vreme tuženja*, Nin Nr. 2733, Belgrado, 15 mei 2003

Wald, Jonathan en Kokenes, Chris, *Cleric sentenced in terror conspiracy - Yemeni gets 75 years for attempt to fund al Qaeda, Hamas*, CNN, 2 augustus 2005

Whitmore, Brian, *Bosnian Charities Tied To Terror*, Boston Globe, 3 juli 2002

Zajović, Staša, *Religious Fundamentalisms and Repression over Reproductive and Sexual Rights*, Women's Human Rights, Belgrado, april 2003, 6 p.

Zaoui, Mostafa, *Un colloque officiel dédié à l'apologie du charlatanisme salafiste*, Colloque sur « al iâjaz al îlmi fi-l-qoraan » à la faculté des sciences de Rabat, gehouden in Rabat op 30 november 2004

Zemni, Sami, *Met geweld los je niets op*, Knack, 14 januari 2004

Zulficar, Saïd, *Mosques in the Balkan*, Cairo Times, 18 maart 2001

Цвејић, Мирослава, *Алија и Осама на путу џихада*, Слободна Српска, 22 maart 2005

- Reportages

Bosnia's war legacy, originele uitzending door BBC Radio 4 op donderdag 04 april 2002 om 11:00GMT, Reporter: George Arney, Producer: Leonida Krushelnycky, Editor: Sue Ellis, te beluisteren op

http://news.bbc.co.uk/olmedia/cta/progs/02/crossing_con/crossing_20020404.ram

Emerson, Steven. *Jihad in America*. SAE Productions (voor PBS): Washington D.C. Originele uitzending op 21 november 1994. Duur: 1 uur.

propagandavideos van de moedjahedien in Bosnië (laatst gecontroleerd op 7/5/2006)

www.archive.org/download/shuhdaaulbosna1/shuhdaaulbosna1.mpg

www.archive.org/download/shuhadaaulbosnia2-imc/shuhadaaulbosnia2-imc.wmv

www.archive.org/download/badralbosna1/badralbosna1.rm

www.archive.org/download/badralbosna2/badralbosna2.rm

Son of Al-Qaeda, Frontline, PBS, 24 april 2004, duur: 1 uur.

www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/khadr/view/

Ter Zake, *De strijd tegen de terreur*, Canvas, eerste uitzending op 7 juli 2006

V. kongres Komunisticke partije Jugoslavije (SRB; 1949) KD; 35, b&w, standard; l: 1077m; 23.03.1949; p: Zvezda film, Beograd, vermeld in Skrigin, Zorz, *The work of the 5th congress and the historical review of development of the Communist Party of Yugoslavia*, www.titoville.com/Filmi1.html (laatst gecontroleerd op 4/2/2006)

- Websites

http://213.222.3.5/srebrenica/	www.ihh.com
http://archnet.org	www.internet.ba/medresa
http://blogs.abcnews.com	www.interpol.int
http://elkaide_elcihad.sitemynet.com	www.interpol.org
http://english.aljazeera.net	www.ipc-kw.com
http://files.findlaw.com	www.islam101.com
http://hsgac.senate.gov	www.islambosna.ba
http://islam.dzemat.org	www.islamicarchitecture.org
http://jamestown.org	www.islamska-zajednica.
http://law.depaul.edu	www.isn.ethz.ch
http://listserv.acsu.buffalo.edu	www.jordanembassyus.org
http://ls.kuleuven.be	www.lalibre.be
http://mondediplo.com	www.latimes.com
http://news.bbc.co.uk	www.law.com
http://online.wsj.com	www.law.duke.edu
http://philtar.ucsm.ac.uk	www.legalservicesindia.com
http://query.nytimes.com	www.lesoir.be
http://quranicverse99.tripod.com	www.lib.rpi.edu
http://resistance.chiffonrouge.org	www.liberation.fr

http://saudiembassy.net	www.maghreb-ddh.sgdg.org
http://seattletimes.nwsources.com	www.masnet.org
http://server30.irna.com	www.menafn.com
http://usinfo.state.gov	www.metrotimes.com
http://washingtontimes.com	www.minbzk.nl
http://web.amnesty.org	www.mindef.nlk
http://web.nps.navy.mil	www.monde-diplomatique.fr
stockholm.usembassy.gov	www.mpri.com
www.9-11commission.gov	www.msnbc.msn.com
www.adherents.com	www.muslim-lawyers.net
www.ain-al-yaqeen.com	www.muslimworldleague.org
www.alharamain.org	www.nacional.hr
www.alqassam.ps	www.nato.int
www.aph.gov.au	www.nato.int/sfor
www.arabicnews.com	www.nin.co.yu
www.arabnews.com	www.nos.nl
www.asharqalawsat.com	www.novinite.com
www.axisglobe.com	www.nrc.nl
www.balkanpeace.org	www.ohr.int
www.balkans.eu.org	www.oic-oci.org
www.bankofengland.co.uk	www.ontdekislam.nl

www.bbc.co.uk
www.belt.es
www.benevolence.org
www.bhdani.com
www.blic.co.yu
www.bmlv.gv.at
www.bosnjaci.net
www.brakkehond.be
www.businessdome.ca
www.canada.com/nationalpost
www.cbsnews.com
www.cdi.org
www.cema.co.ba
www.centerforsecuritypolicy.org
www.cfr.com
www.chicagotribune.com
www.cia.gov
www.crisisgroup.org
www.csmonitor.com
www.ctc.usma.edu
www.defenselink.mil
www.parlament.ba
www.pbs.org
www.qantara.de/
www.qudsway.ir
www.rand.org
www.religioscope.com
www.rferl.org
www.rs-icity.org
www.saag.org
www.saff.ba
www.saudiembassy.net
www.saudinf.com
www.saudi-us-relations.org
www.st-andrews.ac.uk
www.savingantiquities.org
www.senate.gov
www.seprin.com
www.site.kifkif.be
www.state.gov
www.sudbih.gov.ba
www.sudbih.gov.ba

www.icj-cij.org

www.worldofislam.info

www.ifimes.org

www.zindagee.co.uk

▪ Afbeeldingen

A.	detailkaart van Bosnië	www.multimap.com
Figuur 1	Muamer Zukorlić	www.umsa.org
Figuur 2	Muamer Zukorlić met Xavier Timmerman en Gert Verkauteren	http://islamskazajednica.org
Figuur 3	Herdenkingsposter sjeik dr. Abdullah Azzam	www.eyelash.ps
Figuur 4	Bosnische identiteitskaart van Ahmed Zuhair	www.bhdani.com
Figuur 5	sjeik Abu Abdel Aziz	www.seprin.com
Figuur 6	Osama bin Laden en Abu Sulaiman al-Makki	http://sarajevo.wordpress.com
Figuur 7	Abu el-Ma'ali	www.bhdani.com
Figuur 8	President Izetbegović bezoekt <i>odred El-Mudžahid</i>	www.slobodnasprska.org
Figuur 9	Enaam Arnaout	www.bhdani.com
Figuur 10	Rabih Haddad	www.washingtonpost.com
Figuur 11	Patricia Vinck & Nabil Sayadi	www.metrotimes.com
Figuur 12	Hasan Čengić	www.pbsbih.ba/
Figuur 13	Husein Živalj	www.iaed.org
Figuur 14	IIRO verdeelt 230 voedselpakketten in Fojnica	www.fojnica.ba

Figuur 15	IIRO-identiteitskaart	www.truthinmedia.org
Figuur 16	Sepâh-e Pâsdârân-e Enghelâbe Eslâmi	www.ikna.ir
Figuur 17	Amdouni Mehrez	www.interpol.int
Figuur 18	Lionel Dumont	www.interpol.int
Figuur 19	Ahmed Ressam	http://news.bbc.co.uk
Figuur 20	Al-Muqrin	www.tkb.org
Figuur 21	Nawaf al-Hamzi	www.911.gov
Figuur 22	Khalid sjeik Mohammed	www.cnn.com

*

*

*